המודיע

בטאון אגודת ישראל העולמית — ירושלים

בס"ד יום הש"ק פ' בא ז' שבט מ"ו (17 ינואר 86)
דף היומי: בבלי — נזיר ל"ה; ירושלמי — פסחים ס"א

שנה ל"ז גליון 10444
55 אג'ת. כ' מע"מ

הפרלמנט האירופי קורא להגדלת הפיצויים לעובדי הכפייה של "פליק"

שטרסבורג — הפרלמנט האירופי קרא ביום חמישי לתשלום פיצויים נוספים לקורבנות הנאצים בגרמניה.

חברי הפרלמנט החליטו לאחר דיון חרום, לקרוא לממשלת מערב גרמניה, לבנק המרכזי, לתאגיד התעשייתי פליק ולדוישה בנק, להגדיל את הפיצויים לאנשים שעבדו עבודת כפיה במלחמת העולם השנייה.

בשבוע שעבר שילם תאגיד פליק, הנמצא עתה בבעלות דוישה בנק, 5 מליון מארקים (2 מליוני דולר), לקהילה היהודית, כפיצוי על עבודת הכפיה, וביום רביעי הודיעה ממשלת בון כי תשלם 12 מליון מרק (4.8 מליון דולר) לקורבנות הנאצים בלוקסמבורג.

הפרלמנט האירופי הביע דאגה על שבתי משפט גרמניים מסויימים ניסו לדחות תביעות לפיצויים או להקטין את הסכומים, וקבע שיש לשלם פיצויים לנפגעים יהודיים וצוענים. (ע"ר)

קצין צה"ל נפצע בדרום לבנון

קצין צה"ל נפצע באורח בינוני אתמול בצהריים ברצועת הבטחון בלבנון.

כתב עתי"ם בצפון מוסר, כי רכב, בו נסע הקצין, נפגע ממטען צד שהופעל נגדו בסמוך לעמדה של האו"ם איזור הכפר בינת ג'בל. נראה, כי המחבלים ניצלו את העובדה, שהאו"ם נמצא בסמוך והצליחו להסמיך את המטען באזור, שאינו מעוד בדרך כלל השד.

הקצין פונה ברכב לשטח ישראל, ומשם במסוק לביה"ח רמב"ם בחיפה. (עתי"ם)

מיופה הכח המצרי יביא שדר ממובארק לפרס

אך סיכויי הפיסגה ביניהם לא מרובים

— מאת סופרנו המדיני —

מוהמד באסיוני, מיופה הכח המצרי בישראל, יביא עמו היום שדר מיוחד מנשיא מצרים, מו' בארק, לראש ממשלת ישראל ש. פרס, וכנראה שיוחד עם ראש הממשלה למסור לו את השדר.

סיכויי פגישת פיסגה קרובה בין רה"מ פרס ובין מובארק אינם מרובים — אישרו מקורות מדיני ים בירושלים באזני סופרנו המדיני, בעקבות תגובות שנתקבלו מבירות מצרים ביומיים האחרונים.

אתמול נועד מובארק עם שר החוץ שלו, עבדול מגיד, בנוכחותו של מיופה הכח המצרי בישראל, מוחמד בסיומי, לדיון בהחלטתה האחרונה של ממשלת ישראל בדבר מסירת נושא טאבא לבוררות בצירוף תנאים מסוימים שישראל מבקשת ממצרים.

קפה נמס מתייקר מהיום ב־25%

סחון ב־33% ★ סוכר מזל ב־6%

מהיום מתייקר הקפה הנמס ב־25% והקפה קלוי או טחון מתייקר ב־33%. מחיר התה עולה ב־5% לעומת זאת הסוכר מוזל ב־6%

להלן דוגמאות למחירים החדשים: פחית קפה נמס צלית 200 גרם 5.30 ש"ח, שקית קפה טורקי 100 גרם 1.30 ש"ח, חבילה של 100 גרם תה 0.64 ש"ח, קילוגרם סוכר לבן 0.43 ש"ח.

● וינה — החברה האוסטרית ליצור נשק "גלוק" הכחישה ידיעות כאילו חתמה על חוזה עם לוב לאספקת 100 אקדחים אוטומטיים עשויים פלסטיק קשה, שקשה לגלות אותם במתקני הזיהוי והרנטגן בשדות התעופה. (עסט"א)

מטוס נוסעים כוויתי טס בטעות בשטח ישראל

במטוס נוסעים כוויתי שהמריא מדמשק אתמול בשעות הצהרים התקרב לגבול ישראל וחצה את הגבול באיזור רמת הגולן כשלדעה קים לתוך שטח ישראל.

מטוסי חיל האויר הופנו לעברו. אחר שזוהה בוודאות כמטוס נוסעים אשר סטה מנתיבו עקב טעות בניווט ובעיות מזג האויר, שוחרר המטוס לדרכו.

מטוס הנוסעים הכוויתי שב על עקבותיו לאחר שנייסיה הבינו בטעותם.

ח"כ הרב אברהם יוסף שפירא:

אגודת ישראל צועדת לאחדות בשורותיה

— מאת סופר "המודיע" —

אגודת ישראל צועדת לקראת אחדות בשורותיה תוך שלום בית אמיתי בין כל מרכיבי התנועה — אמר אתמול ח"כ הרב אברהם יוסף שפירא, יו"ר ועדת הכספים של הכנסת, בשידור רדיו לסיכום כינוס הועד הפועל העולמי של אגו"י בלונדון.

הרב שפירא אמר, כי 3 חודשים לפני כינוס הועה"פ העולמי, התכנסה בארץ ועדה לשלום בית בתנועה שקיימה דיונים רציניים. הכינוס בלונדון חיזק ועודד את הגורמים התנועתיים בארץ להשלים את השיחות לקראת איחוד השורות.

חברי הועד הפועל העולמי, נציגים מכל הארצות, הביעו דעתם בצורה נמרצת ביותר שהשלום חייב לשרור במחנה האגודאי ואין להמשיך ביחסים המתוחים בין הסיעות.

בסיום דבריו אמר הרב שפירא, כי המגמה עתה היא להחזיר את כל חברי אגו"י שבאופן טבעי שייכים למחנה האגודאי לפעילות מלאה באגו"י למען חיזוק כחה של יהדות התורה.

עלייה תלולה במחיר הזהב

ציריך, — מחיר הזהב הנפיל ביום חמישי ב־30 דולר לאונקיה, והגיע למחירו הגבוה ביותר זה 19 חודשים, לאחר שמשקיעים ברחו מהמטבעות העיקריים, מתוך ציפיה לקיצוץ מתואם בשיעורי הריבית.

מחיר הזהב הגיע ל־377 דולר לאונקיה בסחר קדחתני, לעומת 347 דולר ביום רביעי בערב (ע"ר).

תחזית מזג האויר

תחזית מזג האויר להיום: מעונן חלקית עד בהיר עם עליות קלות בטמפרטורות.

הטמפרטורות: ירושלים 4 עד 13, חיפה 10 עד 20, השומרון 5 עד 15, תל אביב 7 עד 19, באר שבע 4 עד 20.

חבייקה יצא לגלות בפריס - 200 נהרגו בקרבות

שקט באזורים הנוצריים ★ אין אישור להתקדמות המליציות הפרו־סוריות

ביירות, — אלי חבייקה, ראש המיליציה הנוצרית "הכוחות הלבנוניים", טס ביום חמישי את ביירות לגלות בפריס, בעוד השקט השב על כנו באזורים הנוצריים, אחרי קרבות עקובים מדם בין תומכי חבייקה לבין המתנגדים הנוצריים להסכם דמשק.

בקרבות שהתנהלו ביום רביעי, נהרגו 200 איש ונפצעו 600, לפי עתוני לבנון. המיליציות הפרו־סוריות, שפתחו ביום רביעי בערב בשתי מתקפות נגד האיזורים הנשלטים בידי צבא לבנון והמיליציות הנוצריות, טענו ביום חמישי כי התקדמו. אולם לא נתקבל אישור ממקור בלתי תלוי לטענה זו.

באמצעות מיתקפה משותפת, הצליחו ביום רביעי הכוחות של ראש המטה של "הכוחות הלבנוניים", סמיר ג'עג'ע המיליציות של מפלגת הפלנגות התומכת בנשיא ג'מאייל, להביס את תומכיו של אלי חבייקה. חבייקה חתם ב־28 בדצמבר בדמשק על ההסכם, יחד עם המיליציות של השיעים והדרוזים. הנשיא ג'מאייל ועמו סמיר ג'עג'ע, מתנגדים להסכם דמשק, מכיון שהוא פוגע בזכויות הנוצרים.

ג'עג'ע דרש את הגלייתו של חבייקה כתנאי לפיוניים של כ־200 מתומכיו משכונת קאראנטינה, שם היו מכותרים. צבא לבנון העביר את חבייקה ואת אנשיו למשרד ההגנה ביארזה, מזרח־מזרח לביירות. (ע"צ וע"ר)

רדיו מדריד:

ספרד וישראל יכוננו יחסים "עוד השבוע"

מדריד, — ספרד וישראל יכוננו יחסים דיפלומטיים "לפני סוף השבוע" הודיע רדיו ספרד ביום חמישי אחרי הצהריים, בהתבסס על מקורות "מהימנים להלוטין".

לפי תחנת השידור הממלכתית, ההודעה על חילופי שגרירים בין שתי המדינות תוכל להמסר רק ביום ששי, כאשר תתקיים ישיבת הממשלה בה אמור להשתתף שר החוץ הספרדי, פרנסיסקו פרננדז אורדונז. זה האחרון ביקר בימים האחרונים במספר מדינות באמריקה התיכונה, והוא אמור לשוב למדריד בלילה שבין יום חמישי ושישי, הוסיף הרדיו.

האג — ספרד וישראל יחדשו את היחסים הדיפלומטיים ביניהן בתחומה על מסמכים בהאג ביום ראשון הקרוב — מסרו מקורות מהימנים בבירת הולנד ביום חמישי.

לדברי אותם מקורות יחתמו על המסמכים ראש הממשלה שמעון פרס שיבוא לביקור רשמי בהולנד וראש ממשלת ספרד פליפ גונזלס.

מורפי בלונדון — יפגש עם חוסיין

— מאת סופרנו המדיני —

ריצ'רד מורפי, עוזר הבכיר של שר החוץ האמריקאי לענייני המזה"ת שהגיע ללונדון ויוועד עם חוסיין שליט ירדן ולשמוע ממנו על המגעים בינו ובין אש"ף, עשוי להגביר את המאמצים למגעים ישירים בין ישראל וירדן.

לפי מקורות מסויימים יתכן שיפגש עם ראש הממשלה ש. פרס היוצא ביום שני לביקור בכמה ממדינות אירופה.

במוצ"ש הכנסת ספר תורה לביהמ"ד באבוב בב"ב

בני ברק תלבש חג, כאשר המוני בני העיר ישתתפו במוצאי שבת בהכנסת ספר התורה ברוב עם, לבית המדרש דחסידי באבוב בעיר, שתערך בהשתתפות כ"ק אדמו"ר מבאבוב שליט"א.

חסידי באבוב בבני ברק משלימים את הכנותיהם לקראת החגיגה, שתחל בתהלוכת לפידים, בקול שירה והמון חוגג עד להכנסת ספר התורה, ברחוב המוביל הרב יהושע הלר, להיכל ביהמ"ד. לאחר הכנסת ספר התורה יסב הקהל בראשות כ"ק אדמו"ר שליט"א לסעודת מלוה דמלכא.

כ"ק אדמו"ר מבאבוב ערך אתמול סידרה של ביקורים בבתי אדמו"רים וגדולי התורה בבני ברק. במסגרת זו ביקר האדמו"ר אצל כ"ק מרן אדמו"ר מויז'ניץ שליט"א, הגרי"י לנדא רבה של בני ברק, הגרי"ש האזור, כ"ק האדמו"רים שליט"א מסטרטוביל, סטריקוב, ללוב, לובלין, אלכסנדר, נדבורנה והרה"צ מבאויל.

כן ביקר האדמו"ר שליט"א בתלמוד תורה דחסידי באבוב בבני ברק, שם קיבלו את פניו מאות תלמידי הת"ת המלמדים ומאות מחסידי באבוב בעיר. האדמו"ר סייר בחדרי הת"ת והתרשם מהתפתחותו ושגשוגו. לאחר מכן סייר האדמו"ר שליט"א באחד בית החולים הגבה בבני ברק.

יוון לא תכיר בישראל "דה יורה"

אתונה — שר החוץ היווני, קארולוס פאפוליאס, אמר לכתבים יווניים בלגרד, כי "אין להתלות על הקשת הכרה דה יורה" בישראל בהתייחסו לפי גישה שקיים בראשית השבוע באתונה עם סגנו משרד החוץ הישראלי דוד קמחי.

הוא הסביר כי לא חל כל שינוי ביחסים בין יוון וישראל.

● בון — נשיא מצרים חוסני מובארק יבוא לביקור עבודה במערב גרמניה ב־30־31 בינואר, מיד לאחר ביקורו של ראש הממשלה שמעון פרס. (ע"צ)

כברים קונים בתפוצה!

הדלקת הנרות

	ער"ש	מוצ"ש
ירושלים	4.22	5.38
תל־אביב	4.40	5.40
חיפה	4.29	5.37
מוצ"ש לשיטת ר"ת		6.15

באדיבות תפוצה
רשת שיווק ארצית לספרי קודש
בני ברק, רח' חזון איש 2, טל. 709078
ירושלים, רחמלכי ישראל 6 טל. 288067

לוי דניאל בן טוב
ישיבת מיר ירושלים

שפרה ויספיש
ירושלים

מאורשים

בס"ד, אור ליום ו' ערש"ק פר' בא תשמ"ו

חיים אהרון צבי בריסק
בן הרב שמואל זלמן שליט"א
נתניה

רייזל דבורה קליין
בת הרב שלמה זלמן שליט"א
באר־שבע

מאורשים

בס"ד, אור לו' שבט תשמ"ו

בן ציון קליגר
בני ברק עמנואל

דבורה וינשטוק
קרית אתא

מאורשים

בס"ד, אור ליום ששי ז' שבט תשמ"ו

יוסף ליפא אלפרוביץ
בני ברק

חיה שרה גיטל קובציק
ירושלים

באו בקשרי שידוכין

בס"ד, ו' שבט תשמ"ו

חיים דב בינט
ירושלים

הניה וידר
בני ברק

מאורשים

בס"ד, ערש"ק פר' בא תשמ"ו

שמחה דניאל קוציקוב ורוחמה אהובה ליף
ירושלים · בני־ברק

מאורשים

אור ליום ו' שבט תשמ"ו

עירית בני ברק

העיריה והתושבים

מקדמים בברכת

"ברוכים הבאים בשם ה'"

את **כ"ק האדמו"ר מבאבוב שליט"א**

לבואו לעירנו

יהא בואו לברכה להרמת קרן התורה והחסידות

בהוקרה
משה אירנשטיין
ראש העיר

המסורה

הוצאה לאור • הפצה • בתי מסחר ספרים
ירושלים: רח' חבקוק 5 ת.ד. 5656 טל. 286588

חדש! יצא לאור חדש!

סיפורי פרשת השבוע
לילדי ישראל

מעשיהם של צדיקים

חלק ב' ספר שמות

תוכן ענין ודרוש לילדכם עם
סיפורי פלאות על חז"ל וגדולי התורה והחסידות מסודרים לפי סדר פרשיות השבוע

הפצה: אברמוביץ רח' קוטלר 5 בני ברק
נשארה כמות קטנה על ספר בראשית

בס"ד

הכונו! ל"חגיגה המרכזית"

במוצש"ק פר' בשלח — ט"ו בשבט

במעמד מרנן ורבנן גדולי ומאורי ישראל שליט"א

בבית הכנסת הגדול רח' ר' עקיבא בני־ברק

מוסדות באבוב: קדושת ציון

בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
קרית באבוב בת־ים

ברכה כפולה ומכופלת למען כבוד ידידינו הרבני הנגיד והחסיד העוסק בצרכי ציבור באמונה
נשיא הוועד בארה"ב העומד לימינו במסירות ובאמונה

כש"ת מוהר"ר **יהודה לייבוש שארף** הי"ו

לרגל הגיעו לארצנו הק'

לשמחת סיום כתיבת והכנסת ספר תורה לבית מדרשנו בעיה"ק ירושלים ת"ו

יהא בואו לברכה והצלחה! ההנהלה

בס"ד

הודעה למוזמני "הדינר השנתי"

לטובת מפעל הש"ס

ביום ראשון, ט' שבט, באולמי "היכל הפאר" ר"א

- המעמד התגיגי יחל אי"ה בשעה 7 בדיוק, וציבור המוזמנים מתבקש לדייק לכבוד המעמד.
- הכניסה לדינר - אך ורק לבעלי "הזמנות כבוד" וכל המוזמנים מתבקשים להציג את כרטיסי הכניסה בשערי האולם.
- סדרנים מיוחדים יכוונו את המוזמנים למקומותיהם השמורים, לפי כרטיסים מיוחדים שימסרו להם בשערי האולם.
- אין להביא ילדים.
- סיום המעמד אי"ה בשעה 10 בערך.
- ההרשמה לכרטיסי כניסה נסגרה עקב התפוסה המליאה, ועם הציבור הסליחה

בכבוד רב
מטה הדינר

ליידי־אורה

בני ברק, רח' ר' עקיבא 102 טל. 704384

הגיעו!

שמלות יפות מאיטליה

ב־½ מחיר

125 ש"ח לשמלה

המבצע לשבוע בלבד - הקודמת זוכה

מכירה מיוחדת!

50% בגדי הריון

עד 40% בגדי ילדים

ככר המדינה־ ה' באייר 54 ת"א

פתוח במוצ"ש

בס"ד

מסגרית אורה

סורגים החל מ־ 42 שקל חדש למטר
סורגים עם פתיחה 60 שקל חדש למטר
כולל צבע יסוד והרכבה
סגירת מרפסת 99 שקל חדש למטר

אספקה מיידית

מושב אורה טלפון 04-424493
מרכז 02-233913

שישו ושמחו בשמחת תורה

הרינו מתכבדים להזמין בזה את קרובינו אנ"ש וידידנו להשתתף בשמחת

הכנסת ספר תורה

תהלוכת ספר התורה תצא במוצש"ק פר' בא מביתנו רח' אדמו"ר מצאנז 1 בשעה 8 בערב

לבית המדרש **דחסידי באבוב**

רח' הרב קוטלר 7 ב"ב

סעודת המצוה ומלוה מלכה

תערך אי"ה בשעה 9.30 באולמי "וגשל"

את המעמד יפאר בנוכחותו עטי"ר

כ"ק מרן **האדמו"ר מבאבוב** שליט"א

תנו כבוד לתורה

הזמנות אישיות לא נשלחו

יהושע הלר וביתו

פרידמן

בית העסק הנבחר 1986

רומן אופנה וחייטות

"בגיר" חליפות איכות מוחלטת חדישות ובלעדיות!

חייטות מקצועית· שרות מעולה!

הנחה 20% על כל המוצרים

הנחה 10% חליפות בגיר

ביאליק 24 רמת־גן

ROMAN

מחלקת תיקונים משוכללת במקום

ארוננו בא

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו של יקירנו
מיקירי ק"ק לוס אנג'לס

הרה"ח ר' **שלמה בליץ** ז"ל

חתן הרה"ח ר' **משה בירנבוים** מקראקא זצ"ל הי"ד

קראקא - מונטריאל - לוס אנג'לס

ארונו יגיע היום במטוס אל על טיסה 832 בשעה 7.45 בבוקר
ההלויה תצא בשעה 9.30 בקירוב מבית ההלויות בסנהדריה
בדרכה להר המנוחות

המשפחה

למוסד חרדי לילדים חריגים

באזור הצפון, העומד בשלבי פתיחה

דרוש

מנהל בעל כשורים מתאימים

לפנות בצרוף קורות חיים
לת.ד. 4065 חיפה

יהלום

לאור קריאת הרבנים וגדולי ישראל שליט"א הוכרזה השבת "פרשת בא"

כשבת הסברה על הסכנה האמיתית שבהקמת המרכז המורמוני בירושלים עיה"ק

רבני ישראל, גבאי בתי־הכנסת ועסקני הציבור שבכל אתר ואתר, נקראים לעבב את קריאת התורה ולעורר את הציבור הרחב בארצנו הקדושה על הסכנה האיומה, העומדת בפתח העלולה להמיט שואה רוחנית על העם בישראל. ולקרוא לנציגינו הדתיים שבוועדת השרים לענין המורמונים, לעמוד בפרץ, לא להכנע לפשרות ולקדש שם שמים ברבים, לעיני העם היהודי בישראל ובעולם כולו

מטה החרום למאבק במסיון המורמוני

על דא ועל הא

המודיע השבוע לפני 30 שנה

הרבנות הראשית הורתה להפסיק החפירות בטבריה

טבריה, יום א' (מאת סופרנו) — לנוכח זעם הציבור הסוערת הפסיקו מנהלי החפירות את עבודתם, אם כי אנשי מע"צ טרם הורידו מהמקום את הדחפור ויש חשש כי הם עומדים לחדש את החפירות, עם שוך ההתמרמרות בציבור.

הרב רפאל הכהן קוק מטבריה הובהל היום לירושלים לבירור בפני הרבנים הראשיים ולאחר מכן נמסר מלשכת העתונות הממשלתית הודעה רשמית בשם רבני טבריה, הכוללת הוראה להפסקת פינוי העצמות, לסתום את הקברים הפתוחים ולהפסיק את החפירות בסביבות קבר הרמב"ם.

סופרנו בטבריה מוסר כי מוסיפים לעמוד על המשמר מסביב לחצר קבר הרמב"ם למנוע חלול קברי הקדושים.

סופר עתי"ם מוסר שהעבודה שובתת בשטח מזה שלשה ימים.

אנשי מחלקת העבודות הצבוריות מסרו כי הם מחכים להוראות אם להגיש תלונה למשטרה נגד אלה שהרסו את הפיגומים של בנין "יד הרמב"ם" בעת המחאה במקום, בסוף השבוע שעבר.

סיעות השמאל בקואליציה מתקיפות את הצעת "חוק בתי־דין דתיים"

ירושלים, יום ב' (מאת סופרנו בכנסת) — ללא התנגדות העבירה הערב הכנסת לועדת החוקה חוק ומשפט את הצעת "בתי דין דתיים — השמה לבית דין" שמטרתה להעניק סמכויות לבתי דין דתיים להזמין בעלי דין ועדים למתן עדות ולאלץ אותם לכך במקרה של סרוב.

סיעות אגו"י־פאג"י, מפא"י, חרות והפועמ"ז, הצהכ"ל והפרוגרסיבים הצביעו בעד העברת החוק לועדה. מפ"ם נמנעה מהצבעה ואילו אחה"ע והקומוניסטים עזבו את האולם לפני ההצבעה.

להצבעה קדם ויכוח עירני ומקיף מסביב להצעת החוק והקיף גם את מכלול בעיות בתי הדין הרבניים, בויכוח זה לקחו חלק כל הסיעות בכנסת ובסיומו השיב סגן שר הדתות הד"ר ז. ורהפטיג למתוכחים.

"לכאורה אין לך דבר ברור ופשוט יותר מאשר לומר שבי"ד שהוכר לדון תוך סמכויות יהודיות יקבל את הסמכויות המלאות בקשר להזמנת עדים בדיוק כמו לכל בית משפט אחר. ההגיון מחייב יותר שבי"ד יזמין את העדים לפי התוקה שלו" — אמר הרב ק. כהנא מסיעת אגו"י־פאג"י והוסיף — "אך עיון בחוק מוכיח כי הסמכות לא ניתנה.

סגן שר הדתות הודה בעצמו כי לבתי הדין הדתיים יש סמכות פחותה מזו שניתנה לבתי דין חילוניים, אולם גם אם תנתן כבר סמכות זו להזמנת עדים, לא יגיעו סמכויות בתי דין אלה לאלו שבידי בתי המשפט".

"לא תוקן בחוק זה במלואו עלבון הדיינים, עלבון בית הדין הרבני ועלבון המשפט התורתי" — הכריז הרב כהנא בסיום דבריו.

מרבית המשתתפים בויכוח, ואולי כולם פרט לדוברי אחה"ע ומפ"ם, חייבו עקרונית את הצעת החוק מתוך הדגשה כי הוא יתקן עוול שנעשה לאלפי אנשים שבאו לידון בבתי הדין הדתיים, אך הוסיפו כי החוק בא באחור ופגע ברבים שלא יכלו לסיים את משפטיהם בגלל סרובם של עדים או בעלי דין להופיע ולא היו הסמכויות בידי בתי הדין להכריחם לכך.

בעקבות דרישת מפ"ם להתיר נישואין בין יהודים וקראים

בן־גוריון תובע מהרבנות תיקונים בדיני נישואין וגירושין

ירושלים, יום ד' (מאת סופרנו בכנסת) — בצעד כמעט ללא תקדים בתולדות הכנסת נקט היום ראש הממשלה מר ד. בן גוריון, בהזהירו את הרבנות הראשית ואת משרד הדתות בהכנסת "תיקונים" בחוק הנשואין והגרושין אם הם לא ימצאו דרך להכרת העדה הקראית כחלק בלתי נפרד מהעם, "על פי ההלכה".

הודעתו של ראש הממשלה נמסרה מעל במת הכנסת לאחר שסגן שר הדתות הד"ר זרח ורהפטיג בקש להסיר הצעתו של הגב' א. תלמי לוין (מפ"ם) לדון "בשאלת הנשואים בין יהודים קראים לבין יהודים רבניים". צעד בלתי צפוי זה לווה בפגיעה ניכרת מצד ראש הממשלה בסגן השר, בהודיעו בפני הכנסת כי עמדת הד"ר ורהפטיג אינה תואמת את עמדת הממשלה וע"כ מצא לנחוץ להשמיע אזהרה זו בשם הממשלה, אם כי שגם לפי עמדה זו אינו מוצא לנכון לקיים את הדיון בכנסת.

עמדתו זו של מר בן גוריון הדהימה והפתיעה לא במעט את חברי הכנסת מאחר שעד עתה לא הורגלו לשמוע "אזהרות והתרעות" לרבנות לפסוק הלכה כרצון איש ואיש.

ההצעה לסדר היום הועלתה בעקבות סרובה של הרבנות לאשר לפני זמן רב נשואים בין קראי יוסף מרצר לבין בת ישראל, בעלת ההצעה התימרה להוכיח כי הקראים הם חלק בלתי נפרד מהעם והסרוב לאשר נשואי תערובת הם עושים את חוק השבות ותוקף המדינה האחרים פלסתר.

בתשובתו ציין סגן שר הדתות כי בעיית החיתון בין קראי ויהודיה היא בעיה הלכתית מובהקת. מועצת הרבנות הראשית, שאליה הובאה השאלה, החליטה כי יש להעביר ענין זה בכל מקרה ומקרה לבית הדין. ובית הדין יכריע בנדון כאשר יפנו אליו. מר ורהפטיג הוסיף כי הוא מקוה שתוך חודש או חדשיים מיום שהמעונין יפנה אל בית הדין ייתן פסק הדין.

כמה מדבריו לא נראו בעיני ראש הממשלה אשר לקח את רשות הדבור ופתח באמרו: "תשובה זו אינה יכולה להניח את הדעת של המדינה בשם הכנסת כי ההלכה קיבלה בענין זה תוקף ממלכתי ולא כל ההלכות קיבלו תוקף ממלכתי".

"...הבעיה הזאת לא תרד מעל הפרק עד שתמצא פתרון... חלק גדול מהעם בישראל, ואני חושב שגם העם בגולה, לא יוכל להשלים עם כך... על הרבנים לעשות מאמץ ולמצוא את הדרך לכך, כי לא היה רצוי שנצטרך לעיין מחדש בחוק הוסיף מר בן גוריון — אין אנחנו מוסמכים על הלכה, איש מאתנו לא יקח על עצמו להתערב בעניני הלכה: בעניני הלכה פוסקים אלה שהם מוסמכים אבל אנחנו מחוקקי החוקים".

בהסכמת המציעה הוסרה ההצעה מסדר היום.

בחוגים הפרלמנטריים רב התמהון לנוכח דבריו של ראש הממשלה שנאמרו מתוך ידיעה כי המקרה המיוחד נמצא ממש לפני פתרונו ומאחר ... סרובה העקשני של ... הקראית לקבל על עצמה דיני ישראל, בחוגים אלה מחכים גם לתגובתם של הפועהמ"ז השותפת בממשלה, לגבי עצם הבעיה ולגבי הפגיעה בנוהג ובטקס המקובל.

הלוויית הגרי"א בוצ'קו זצ"ל

קהל רב של כאלף איש ובראשם רבנים וגדולי התורה ליוו היום למנוחות את הרב הגאון רבי ירחום אלי' בוצקו זצ"ל, ר"מ ישיבת עץ חיים במונטרה ומגדולי התורה באירופה, שנפטר בעיר קורק באירלנד והובא למנוחות בירושלים.

הרגשה של יתמות ליוותה את המוני המשתתפים שליווהו לבית עולמו. המספידים הרב הראשי הרצוג והרב אברמסקי עמדו על עמלו הרב של המנוח להרבצת התורה באירופה, והדגישו את חלקו בהצבת שם ושארית לישיבות בנוסח ליטא ושתילן במערבה של אירופה.

הרב ברצקו כתלמיד ישיבת נובהרדוק — ציינו — המספידים — הכניס מרוחו לישיבה והשפיע במדה מרובה על רשמם הרוחני של תלמידיו הרבים. מאות מתלמידיו, ילידי המערב, נקלטו בישיבות המפורסמות של אירופה המזרחית.

בהלויה השתתפו האדמו"ר מגור, הרב הראשי הרצוג, הגרא"י סורוצקין, הגרא"י פינקל, הגר"י אברמסקי, הגר"י סרנא, הגרי"מ סנקביץ ועוד, כן בלטה משלחת גדולה מטעם אגודת ישראל העולמית.

קבורה נכרה בבית העלמין בסנהדריה, סמוך לקבר אפר הקדושים חללי השואה באירופה הי"ד.

ההמונים התפזרו מתוך הרגשה של אבדן אחד ממרביצי התורה הגדולים שבדור.

מתולדותיו

הרב הגאון ר' אליהו בוצקו זצ"ל נולד בליטא והתחנך בישיבות הגדולות של המדינה ולאחר שנשא לאשה את בתו של הגדבן הצדיק הידוע ר' י. שטרנבוך ז"ל השתקע בשויצריה.

הוא נכנס למסחרו של חותנו בו עשה חיל ובאותו הזמן התמסר בהתלהבות למלאכת הקודש של הפצת תורה ויראת שמים.

לפני למעלה מ־25 שנה הקים במונטרה (שוויץ) את הישיבה הראשונה במערב אירופה. ישיבה זו הביאה רוח של תורה ויראת שמים לארצות האלו והעמידה מאות תלמידי חכמים ורבנים יראי שמים, שהמשיכו להרחיב את מפעלו הקודש של רבם.

מי נסח את מצע המרכז הליברלי

מפלגה חדשה הוכרזה השבוע, "המרכז הליברלי" שמה. בראשה עומדים שלמה להט, אריה דולצ'ין, יחזקאל הר־מלך ועוד כמה נוספים אשר פרשו או הופרשו מן המפלגה הליברלית, והעומדת בימים אלה לפני איחוד עם תנועת החרות.

במפלגה החדשה שבקושי הוקמה, כבר נרשמה בשבוע שעבר מחלוקת ראשונה: מי יעמוד בראש. המחלוקת האישית, קיבלה כמובן מעטפה "אידאולוגית": להט מידי "יוני", והצהרותיו יזיקו למפלגה. בשל כך; ביקשו חברים במפלגה שבקושי הוקמה למנות את יחזקאל הר־מלך לראשות הרשימה.

הכף הוכרעה, לאחר "דיון אידאולוגי" אחר, בו קיבלו כולם את הטענה הבאה: אם אנחנו לא מכריזים שאנחנו מוכנים לוותר על שטחים תמורת שלום, אין לנו סיכוי להכנס לתקשורת ולקבל כיסוי. אם נכריז השכם והערב בנוסח להט שאנחנו מוכנים להחזיר שטחים — יש סיכוי תקשורתי טוב...

חבורת "המייסדים" של המפלגה החדשה, שכולם פוליטיקאים ישנים, קיבלו את הטענה ההגיונית. כלי התקשורת, עתונות השמאל, ניסחה איפה את מצעה של המפלגה החדשה שבקושי באה לעולם, אבל הסתגלה מהר מאד להתבוסס בפני השליטים האמיתיים...

י. גושן

זהה את האתר

לאחר פגיעות חוזרות ונשנות באזרחים שעברו לתומם ברחוב ולאחר מקרים שבהם נפגעו אפילו שוטרים, הוחלט להגביר את הסיורים במקום.

כאשר הגיעו הקצינים הבכירים, מלווים בשוטרים רבים, מצוידים כאלה, קסדות ורימוני גז, התאסף סביבם המון מתושבי המקום. המתח הלך וגאה. האם תינתן לשוטרים ההוראה לפעול?

הנה הגיעה פמליית האנשים החשובים, שפחדו לבקר במקום ללא ליווי משטרתי. עכשיו הם בטוחים יותר. רגועים יותר, עתה לא יזרקו עליהם אבנים ולא ירקו על פניהם.

כולם פנו לעבר השערים. רצו להיכנס. אך הממונה על המקום הודיע: "איננו מסכימים". תושבי המקום עמדו מסביב, כדי לראות איך יתפתחו העניינים.

מפקדי המשטרה התייעצו ביניהם במשך דקות ארוכות. הם בחנו את "כחותיהם" מול תושבי המקום. היה ברור שאפשר לפזר את התושבים תוך דקות ספורות ולהיכנס בכח.

אך הנה, לפתע, "התקפלו" המבקרים יחד עם הקצינים והשוטרים. הם הסתלקו בבושת פנים, כי הממונה הודיע להם: אם תנסו בכח, תהיה כאן שפיכות דמים".

איפה זה קרה?

במאה שערים זה לא קרה!

א. בד

חזים רבים היו לו למעמד המרומם של הכנסת שני ספרי תורה לביהמ"ד הצוכת בית מוסדות בבכל בירושלים. בתמונה שלמעלה, מבט מסעודת המצוה שהתקיימה ביום ג' במלון "ירמות המעיר". בתמונה: כ"ק האדמו"ר מבאבוב שליט"א בעת החלה. יושב לידו כ"ק האדמו"ר משלונים שליט"א. משמאל: חלק מהקהל. צילום: אליהו הרשקו.

הדילמה של שולמית אלוני ושל ר"ץ

בר"ץ החליטו להצטרף לסיור בהר הבית כדי שלא ייחשדו בדתיות...

דילמה קשה עמדה בפני חברי סיעת ר"ץ כאשר הם דנו בתחילת השבוע אם להצטרף לסיור של חברי ועדת הפנים של הכנסת בהר הבית "אנו מפקידים את הרחוב לשלטונם

של הלאומניים ואנשי כהנא" — אמרה שולמית אלוני במהלך הדיון.

אך הדילמה האמיתית נשמעה בהמשך הדיון "אם נצטרף אל הסיור אנו עלולים לאבד את אהדתנו בפני "הציבור השפוי". אמר אחד המשתתפים כאשר הוא מדגיש ברוב יהירות את המושג החדש שאותו הם מנסים להחדיר לציבור וכפי שהם אוהבים לכנות את עצמם. "אך אם לא נצטרף — הוסיף השני — הרי נחשב כמי שמקבלים את עמדת החרדים ודעת הרבנות"...

וכאן באמת היתה דילמה. לבסוף סיכם על דרך פעולה כפי שהתבטאה בשטח עצמו. בסיכום הביקור יכלו אנשי ר"ץ לשפשף ידיהם בהנאה. הם מבחינתם השיגו את האפקט הראוי כאשר סיכמו ביום רביעי אחה"צ בסיומה של ישיבת הכנסת, את ההדים שהיו לפעילותם, היה להם על מה להתענג.

ההגדרה הנכונה יותר של מה שקרה בהר הבית היתה של השר לעניני דתות הד"ר יוסף בורג, כאשר בישיבת ועדת השרים לעניני ירושלים אמר: "לא ברור אם מי שתובע זכות להתפלל מנחה על הר הבית הניח תפילין בבוקר". זה נכון בוודאי לגבי שריד ואלוני. אך גם בין מי שקוראים לעצמם "נאמני הר־הבית" יש כאלו שספק אם מניחים תפילין יום יום.

מתברר שבעצם את המהומה עוררו אנשי ר"ץ, כאשר התחילו לצעוק בקולי קולות נגד החכ"ים שאמרו פרקי תהילים. "זו פרובוקציה" צעקו, אנשי הואקף המוסלמי נזעקו, והמהומה החלה. בתחושתם מבינים אנשי ר"ץ כי "תפילותיהם" הנלהבות של קבוצה זו על הר הבית היא פרובוקציה. הם יודעים כי אין רואים אותם בהתלהבות יתירה בנושאים דתיים אחרים והם מבינים, ובמקרה זה מבינים נכון, שלא מדובר בהתלהבות של יהודים המקפידים על תרי"ג מצוות על קלה כבחמורה.

את הביקור סיכם אחד מקציני המשטרה הבכירים בשיחה שלא לציטוט: "אילולא המשוגעים משני הקצוות הפוליטיים, היה מצב החיים ואולי גם הבטחון בירושלים יותר נעים".

י. ירושלמי

כביש מספר 4 — האם יהיה שיקול שני?

התכנון וההכנות לסלילת הקטע בכביש מספר 4, המקשר את הכניסה לירושלים עם כביש רמות, התנהלו "על מי מנוחות", במשך תקופה ארוכה. שום דבר לא "בער" לאף אחד. עירית ירושלים ומע"צ עבדו על הנושא במשך חדשים, הועדות המקומיות והמחוזיות דנו בכל פרט ופרט והפרוצדורה המקובלת בפרוייקטים שכאלה היו מכבדים ורגילים.

אולם פני הדברים השתנו לחלוטין, כאשר הוברר שהשכונות החרדיות הסמוכות לכביש — קריות מטרסדורף, איתרי, אונסדורף וצאנז — מתנגדות לסלילת הכביש, בגלל החשש מחילולי השבת הגדולים שיהיו בו, כאשר אלפי כלי רכב יעברו שם במשך השבת, הכל בסמוך לשכונות אלו.

פתאום החל הכל "לבעור". תוך ימים ספורים הוחלו עבודות קדחתניות, בהיקף שירושלים לא מרבה לראות כמותם. דחפורים ובולדוזרים עצומים הובאו למקום ו"גילחו" צלעות הרים במהירות שלא תאומן. תוך שבועות ספורים נסלל תוואי הכביש בהשקעה של מיליוני דולארים.

העבודות היו מהירות אפילו יותר מהבג"ץ שתושבי השכונות החרדיות הגישו נגד הסלילה. נראה שהעבודות שנקבעו בשטח "הולידו" את ההחלטה של בית המשפט העליון, אחת ההחלטות המוזרות ביותר, לדעת משפטנים, בתקופה האחרונה: מצד אחד חייב בג"ץ את הועדה המחוזית לפתוח בדיון ולשמוע את טענות תושבי השכונות, ומצד שני — לא אסר פיזית את המשך ביצוע העבודות.

התושבים זעמו על ההחלטה: "איזה טעם יש בדיון בועדה המחוזית לתכנון, כאשר עבודות סלילת הכביש נמשכות ואף עומדות להסתיים"? שאלו רבים מהם החליטו שלא להרפות בפני הועדה. הכביש הלך וקרם עור וגידים, ציפוי האספלט עוד היה חסר.

אולם העזרה הופיעה דוקא אז, מכיוון בלתי צפוי לחלוטין. מהנדסים שבדקו את צלע ההר בצומת בו נפגש הכביש החדש עם כביש רמות, החליטו שהיא תלולה ומסוכנת מדי. ניתנה הוראה דחופה להפסיק כל עבודה במקום ולא לצפות את הכביש באספלט, עד שהצלע התלולה תדורג ואלפי טונות סלעים ועפר יסולקו ממנה.

גם הפעם גויסו הדחפורים והבולדוזרים העצומים לפעולה, אולם התברר שדירוג צלע ההר אינה עבודה קלה כלל ועיקר. ככל שהעבודה התמשכה כן הלך התברר למהנדסים, שהיא תימשך עוד זמן רב ויידרשו לכך תקציבי עתק, דובר עירית ירושלים אמר לי השבוע: "זהו צלע הר בגובה של 15 מטר ויותר. מפוצצים סלעים ומפנים טונות עפר, אך אין הערכה כמה זמן יימשכו העבודות. אי אפשר לתת תאריך משוער".

בזמנו טענו תושבי השכונות החרדיות נגד סלילת הכביש, הן בגלל חילולי השבת הצפויים בו הן בגלל כמה סיבות אחרות: סלילה בתוואי אחר היתה מועילה יותר למסורה של "יוצאי" העתונה מירושלים לשפלה ואליה מאשר מכביש הקיים, התואי האחר שהוצע היה מתאים להוות חלק מכביש אלטרנטיבי נוסף מירושלים לשפלה וכך הועלו טיעונים נוספים.

כאמור, כל הטענות הללו של תושבי השכונות החרדיות נשארו ללא מענה בעקבות החלטת הבג"ץ. רבים שואלים עכשיו, האם דוקא צלע ההר הקשוחה, תורתי משמע, תביא להרהור שני בעירית ירושלים על עצם התועלת בקטע הכביש הזה? ואולי יועלה שוב לדיון התואי האלטרנטיבי שהציעו תושבי השכונות החרדיות, אשר ימנע מהם לסבול מחילולי השבת בסמוך אליהם וייתן פתרון לכביש נוסף שכל־כך חסר מהשפלה לירושלים?

א. בד.

השגו היחיד של מוטה גור: עליה 30% בהפלות

שר הבריאות מרדכי גור היה במשך חודשים רבים במאבק קשה עם האוצר על נושא תקציב משרדו, על פי הנראה נסתיימה תקופת המאבק, התקציב סוכם והמשרד מערך עצמו לקראת שנה מצומקת.

אולם, קשה לו לשר הבריאות כאשר הוא בא לסכם את פעילותו במשרד להצביע על הישג קונקרטי ולתת דוגמא בולטת. לאור זאת מתקבלת התמונה עגומה עוד יותר אם מנתחים את הסיכומים הסטטיסטיים של ההפלות בשנה האחרונה ומתוך כך עולה כי יש לו לפחות "הישג" אחד למשרד והוא הצליח במספר ההפלות בבתי החולים בארץ.

על פי נתונים של המכון לרישום רפואי במשרד הבריאות, חלה עליה של 30% במספר ההפלות בשנה האחרונה 1985 לעומת שנת 1983. בשנה הקודמת היתה עליה של 20%, בשנת 1984 למעלה מ־20 אלף הו"ל.

אגודת אפרת שניתחה את טבלת ההפלות, על פי הרישומים הרפואיים, מצביעה על עליה בכל סוגי ההפלות, על פי ניתוחי ההיתרים שניתנו על פי כל 4 סעיפי החוק.

50% מכלל ההפלות בוצעו בבתי חולים ומרפאות פרטיות, המספר הגדול ביותר בבית חולים "אסותא" בתל אביב, שביצע 1441 הפלות בחצי שנה. בשנת 1983 ביצע בית חולים זה 1378 הפלות.

פרט מעניין ביותר נחשף על פי הנתונים והוא שמספר ההפלות הקטן ביותר היה בירושלים שם בוצעו רק 3% מכלל ההפלות. יש לציין כי מספר המיטות בבתי חולים בירושלים הוא גבוה ביותר לעומת יתר האיזורים, עובדה זו מלמדת רבות לזכותה של ירושלים עיר הקודש. עוד עובדה בולטת עולה מניתוח זה, מתברר שבית החולים משגב לדך שהיה מ"חלוצי" ההפלות בירושלים, הפסיק לגמרי ביצוע הפלות, כך על כל פנים מנתוני משרד הבריאות, כזכור הופעל לחץ על בית חולים זה והוא שינה את דרכי פעולתו לשביעות רצון הציבור הדתי.

כאמור, יכול שר הבריאות לראות בזה "הישגו" המרכזי. כאשר תקופת ה"פריחה" בהיקף ההפלות חופפת את תקופת כהונתו בתפקיד זה, אותו ירש מקודמו מר אליעזר שוסטק והיא משקפת כנראה הילך רוח "סוציאלי", המזלזל בקדושת החיים ובריבוי הטבעי של העם היהודי בארצו.

ידיד

הרב שמואל הלברשטאם, מנכ"ל מפעל הש"ס:

"התפקיד אינו תואר - אלא זכות לשמש ולסייע לתלמידי חכמים בפריחתם"

מפעל הש"ס — הוא מן המפעלים הכבירים ורבי־ההיקף בכל קנה מדה שהוא. המפעל הזה אמנם לא מעסיק עובדים; גם לא תראה בשעריו ובין כותליו מכשירים מבכים. אין לו גם בנין מסויים, אין לו מקום מוגדר בו הוא פועל. מאידך, זהו מפעל שיש לו שלוחות בכל מקום ובכל פינה ברחבי העולם היהודי — ומה שמייחד אותו, הינה העובדה שכל שלוחה היא "המרכז". בכל בית בו לומדים תורה, שם קיים מפעל הש"ס. זו היא התמצית, בה ניתן להגדירו.

למעלה מ־2,000 צורבים ובני תורה מצויים במסגרתו: זוכים לטפול אישי, מתמיד ורצוף. קשר ישיר, בדרכים אופייניות ומכובדות, נשמר עם כל אחד ואחד. למרות זאת, החלק המשרדי שבו, כמעט ואינו מורגש. צנוע מני צנוע. משרד קטן, אפרורי משהו, אשר חיים נסבים בו תורות לתוכן שיוצקים אליו מנהלו המסור והנמרץ הרב שמואל הלברשטאם, והמזכיר הרב חיים יצחק בלוך.

קשה להאמין שצוות כה מצומצם, בתנאים כה מינימליים, מוציאים מתחת ידם פעילות ארגונית כה דקדקנית, אשר צוותים שלמים במשרדים רחבי־ידיים לא היו מתביישים בה, אלא להיפך, הם היו גאים להדמות לה. המפעל שתודעתו הינה נחלת הכלל, שהיקפו והתיצתו מקבלת על כולם — מופעל במינימום של הוצאות תפעוליות. עוד מעלה לנדיבים. אבל בהחלט שאלה טובה לפתיחה, בשיחה עם המנכ"ל והאיש העומד על המלאכה:

הרב הלברשטאם, איך עושים זאת?

זכותם של לומדי תורה — מסייעת על כל צעד ושעל. מפעל הש"ס קיים ופועל בדרך הנראית ניסית ממש. זו תופעה החוזרת על עצמה כמעט מידי חודש, שאינך יכול להצביע בבירור מנין יבואו המשאבים. אך מאידך, לא אלמן ישראל, יהודים נתבעים ונותנים בעין יפה, המפעל קיים זה שלוש שנים ולמרות הקשיים הקיימים היום, אני מאמין באמונה שלימה שהוא ימשיך להתקיים לתפארת היהדות הנאמנה.

אנו רואים בעבודתנו — עבודת קודש. לא מדובר בניהול ולא במנכל"ות, זו זכות גדולה בה זיכני כ"ק מרן אדמו"ר מצאנז קלויזנבורג שליט"א, לעמוד ולשמש תלמידי חכמים העושים לילות כימים בעסק התורה הקדושה והם עושים חיל בעמלם וביגיעתם. כדי לשמש תלמידי חכמים לא צריכים משרד מרווח, גם לא מנגנון. צריכים מסירות שבה בורכו אנשי הצוות והמזכיר הנאמן הרב בלוך; וסייעתא דשמיא יש על כל צעד ושעל.

גדול שימושה יותר מלימודה

התשובה הפשטנית הזו, הקולחת מפיו של הרב הלברשטאם, מלמדת שהאיש עצמו אינו מודע להישגים הגדולים השמורים באמתחתו ובאמתחתם של פעילי ותומכי מפעל הש"ס. אצלו ואצלם הכל טבעי וברור. אפשר שאין פלא בכך: חרודים בכוח תודעה, משובחים בכאלו מדות, מבורכים בהוקרה ובהערכה לכל צורב ובן תורה — מסוגלים אכן להוליך כוח מהפיכה ולשאת בכוח מעמסה.

חסידים, עוד מאז ומקדמת, פירשו את מאמרם ז"ל: "גדול שימושה יותר מלימודה" שלא כל־כך כפשוטו. הם היו חדשים: אימתי "גדול שימושה יותר", כאשר הוא בא ומתוך "מלימודה". שימוש תלמידי חכמים אצל הרב הלברשטאם וצוות מפעל הש"ס, תואם להפליא אימרת חסידים עמוקה חריפה זו. בצילו של האדמו"ר הגה"ק מצאנז קלויזנבורג שליט"א, ממנו יצא ורעיון מפעל הש"ס ואצלו נראית במוחש אהבת תורה מהי; למענם ולימינם של לומדי תורה — ניתן לעלות ולהעלות וגם "לחודש" במושג המובן שימוש תלמידי חכמים.

ההצטנעות הטבעית, ההכרה בגודל המפעל ומשמעותו, היא אולי עוד נדבך באותו מפעל כבירים, אשר כבר נמנו ונגמרו עליו כי הוא ראוי לתואר "ממלכת התורה". לא הארכנו איפוא בשיחתנו

הרב שמואל הלברשטאם אצל כ"ק האדמו"ר מצאנז־קלויזנבורג שליט"א.

עם המנכ"ל לתחומים שאנו רואים בהם חידוש והשגים האלו אחד הוא הם הלך טבעי שאין לייחס לו השתאות או פליאה. המשכנו בשיחתנו, כדי לבדוק כמה פרטים טכניים ולעמוד במעט על צרכיו המרובים של המפעל, שביום ראשון הקרוב יחלצו לעזרתו חרשים ובתנופה נדיבי עם התורה איש איש כפי יכולתו וכחו.

מהו תקציבו החודשי של מפעל הש"ס?

מדובר בסכום של כ־100 אלף דולר בחודש, סכום שהוא נטו לתמיכה ומילגה ללומדי תורה על עמידתם בהצלחה בבחינות. אבל, זהו הסכום המוצא בפועל, זה לא הסכום הנדרש. אני יכול להבטיחך שלו יעמוד לרשות מפעל הש"ס תקציב כפול, תוכל למנות במסגרתו מספר כפול של אברכים וצורבים.

100 אלף דולר בחודש, מליון ו־20,000 דולר בשנה, איך מגייסים סכומים כאלו?

זו שאלה טובה. לכן, בתשובה לא אדבר איתך על ניסים נסתרים אלא על ניסים גלויים... אני זוכר, לפני שנה בערך כאשר התקיימה ישיבת ההנהלה של מפעל הש"ס אצל האדמו"ר שליט"א, שטחתי בפניו את המצוקה בה אנו מצויים את הקשיים הרבים הנערמים בדרך. השיב לי רבנו: הרי זה כבר המבחן ה־20 במספר. מי האמין שנגיע עד כאן, השי"ת יעזור שנעבור עוד 20 בחינות ועוד 20 בחינות וכך הלאה בהצלחה...

לגופם של דברים, חלק נכבד מהתקציב מגיע אלינו ע"י כ"ק האדמו"ר מקלויזנבורג שליט"א. חלק נכבד נוסף — מגיע בתשורות חן והעין יפה מהנדיבים בעם, אשר מסירותם לאחזקת תורה ראויה למסכת תשבחות בפני עצמה. מה שחסר, נוטלת על עצמה ההנהלה חובות דולריים — והעיקר לעמוד בנטל ולהשדל עד כמה שאפשר לעמוד גם בלוח הזמנים.

בעת האחרונה היו לא מעט בעיות. לא עמדתם כל־כך בלוח הזמנים...

אתה נוגע בעבודה ובמצב המדאיבים את הלב. מפעל הש"ס נקלע למצוקה קשה ממש. החובות תפחו, האינפלציה שעד לפני זמן לא רב שחקה על ימין ועל שמאל, פגעה גם בנו קשות. מפעל הש"ס, לראשונה מאז הוקם, הגיע למצב בו לא יכל לעמוד בתחילת החודש בהתחייבות שנטל על עצמו.

הדברים הללו אינם יכולים להפתר כלאחר יד. הם מלמדים אותנו כי עלינו להגביר פעלים. כאן, אני חייב בכל הכנות, להצביע על תופעה שאם לא הייתי עד לה, לא הייתי מאמין לה. חברי מפעל הש"ס — לא הרפו, לא נתנו למפעל כבירים זה להתמוטט. הם נשארו נאמנים לו גם בחודשים קשים אלו. הבחינות נמשכו תמידין כסדרן. מספר הנבחנים לא פחת וגם אחוזי ההצלחה לא פחתו אלא הם מצויים בעליה מתמדת.

מאידך, נדיבי עם התורה, אשר דבר המצוקה הגיע לאזניהם, נרתמו בדרך מופלאה ויוצאת מן הכלל לסייע למפעל לצאת ממצוקתו.

ראינו בעינינו התעוררות מופלאה של נדיבים, מכל החוגים ומכל העדות ביהדות הנאמנה, שבאו והרימו תרומתם. המפעל הזה, אינו מפעל השייך לצאנז, זהו מפעל כלל ישראלי שכל כלל ישראל חבר בו ותומך בו.

יצאתם מן המצוקה — היום המצב כבר שפיר...

לא הייתי אומר שפיר, אבל בהחלט משתפר. ב"דינר" שאנו מקיימים ביום ראשון הקרוב, יפורט המצב לאשורו. נוצל את המעמד להביע יקר וגדולה לתומכי תורה ואנו מאמינים שכשם שעמדו לימיננו עד היום, כך גם לעתיד, וכדוגמה של מדה טובה מרובה וכמנהגם בבחינת "מוסיף והולך"...

ממלכת התורה

לקוראי "המודיע" כבר ניתנה האפשרות בשבוע שעבר לעמוד על שגבו של מפעל הש"ס, גם אם הוא כבר בבחינת "המפורסמות אינן צריכות לראיה". שיחתנו עם הרב הלברשטאם, באה כדי לשמוע ממקור ראשון את הצרכים המרובים להם נזקק המפעל — ומהם להבין עד כמה נחוצה היא העזרה כדי שמפעל זה בן משתבות היהדות הנאמנה כולה ימשיך להתקיים ואף ירחיב מעגליו.

תנאי מוקדם התנה עמנו הרב הלברשטאם, שלא נאריך בשיחה עמו וחלילה לנו מלהעתיר לו דברי קילוס ושבח, המגיעים בדין ובצדק לצוות ההנהלה כולו, לעסקנים כולם ועל כולנה חברי נשיאות מפעל הש"ס, גדולי התורה ראשי הישיבות והכוללים, העושים כל שביכולתם ומעבר לכך להרים את הנטל.

מילאנו את רצונו, אם כי אין לנו ספק שהמפעל הזה ומכלול דרכי פעילותו ותיפקודו ראויים לסקירה נרחבת. אין ספק, כי ב"דינר" ביום ראשון הקרוב, אשר כרטיסי ההזמנה אליו אזלו, יאזינו לסקירה הנרחבת וישמעו דברם של גדולי התורה על מעמדו וייחודו של מפעל זה.

אנו מצידנו, דוקא כמשקיפים מן הצד, אבל משתאים לגודלו והיקפו של מפעל זה, נוסיף ונעתיר ברכות יישר־כח לעסקנים המסורים, ברכתם הגדול חסידי צאנז־קלויזנבורג, אשר בהוראת רבם ומאורם שליט"א, הטילו את עצמם למשימה זו, המיועדת למענו ובעבורו של כלל ישראל.

בברכת הדיוס, נציג ונאחל ברכה והצלחה לחברי מפעל הש"ס, צורבים ובני תורה המסיימים עצמם באוהלה של תורה. כי הרי אין ספק, כי מאחוד הוא כלל ישראל. בברכה הנרגשת שהוא מאחל בימים אלו, להוגה הרעיון ומוציאו מן הכח אל הפועל כ"ק האדמו"ר מקלויזנבורג שליט"א לאריך הבורא ימיו ושנותיו בנעימים למען כלל ישראל; לחברי נשיאות מפעל הש"ס, גדולי התורה, ראשי ישיבות וראשי כוללים, העושים ומעשים למען לא תשכח תורה מישראל.

המודיע — עמ' ד'

יום ועש"ק ד' שבט מ"ז

רהיטי אל־דוד
פותחים במבצע!
מטבחים
ארונות קיר
מיטות נוער
חדרי שינה — קומפלט
איכות מעולה!

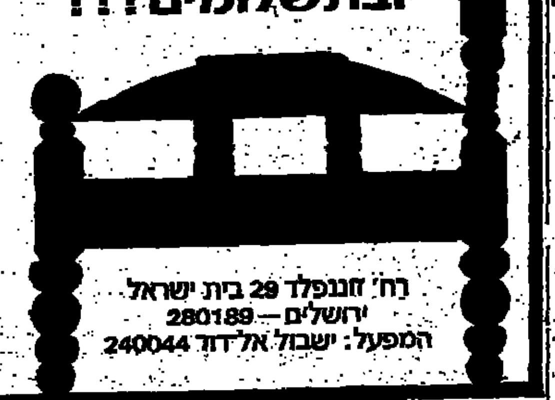

במחירים מפתיעים ובתשלומים!!!
רח' חננפלד 29 בית ישראל
ירושלים — 280189
המפעל: ישבול אל־דוד 240044

מבצע לסוף העונה
מהיצרן לצרכן
במחירים מפתיעים
הנחות גדולות במיוחד
מעילי צמר
מבד אנגלי
~~290~~ ש' — 199 שקל בלבד
ז'קטים, חליפות, מעילי גשם, בליזרים
חצאיות ושמלות
עד מס' 52 20% הנחה
בלי חשש שעטנז
"שיק פריז"
ביח"ר צרפתי לבגדי גברות
נחלת בנימין 18 תל אביב
טלפון 855087

מזל טוב באסותא

יורם ולאה ברבי	בן
משה ודבורה פוריאן	בן
אברהם וברכה מרמור	בן
אברהם ומרים קסטן	בת
אלן וסבי גלטן	בת
דוד ותניה מסלון	בת
יוחנן ולימור לביא	בן
יוסף וסוניה לורנציה	בן
מיכאל ומינה בוהנויסר	בן
מרדכי ויהודית אשר	בת
דוד ומירה פוריס	בן
גדעון ורבקה גדסי	בת
אלחנן ועטר אנגלסמן	בת
יום טוב ושרה גינדי	בת
יואל ואסתר קמינסקי	בת
שמואל ומיכאל הייחס	בת
יחזקאל ומזל לוי	בת
ויקטור ושולמית פרדוק	בת
פנחס ונועה אבגלר	בן
אוחד וליליאנה פס	בן
רמי ורוקי נגטאה	בת
אריאל ותרית שקרס	בת
מאיר ועדינה וסותמן	בן
נחמן ומיכאל קליין	בת
שאול ושרה לוין	בת

גם לך מגיע אסותא
240 185

עבודות אלומיניום ותריסים
קח רק את הטוב ביותר
פנה אל:
תגים בע"מ
חברה למוצרי אלומיניום ותריסים
רח' רשב"ג 10 ים
02-712879

משה עקיבה דרוק

אם ה' לא יבנה בית

הר הבית היה השבוע מוקד למתח גבוה ביחסים שבין יהודים וערבים, ההדים למשמרות שהתרחשו שם יש בהם כדי להצית אש של התלהטות יצרים בעולם האיסלמי, עולם זה שרובנו הגדול טרם השלים עם קיומה של מדינת ישראל ועל אחת כמה וכמה לא עם שליטתה בירושלים. גם העולם הנוצרי אינו מגלה שום כוונות להשלים עם שלטון יהודי בירושלים, מרכז הכנסיה הקטולית ברומא אינו מוכן להכיר בקיומה של ישראל גם לאחר 37 שנות קיום. אי שם בלבותיהם של נוצרים, כמו של מוסלמים, מקננת תקוה, שלא תמיד מוכנים הם לדבר עליה בפומבי, שמדינת ישראל איננה אלא אפיזודה שעלולה, לדעתם לחלוף. אלה גם עוקבים בעניין רב אחרי המאבקים הפנימיים, אחרי הקשיים הכלכליים וההתמוטטות החברתית והמוסרית של החברה הישראלית, שמא בדרך זו תבוא ההתמוטטות, ומה שאויבים לא יכלו לעשות בכח הנשק יעשו הישראלים בעצמם.

יש הרבה מן האירוניה הטרגית, שבאותו שבוע שבו ביקשו כמה חברי כנסת פזיזים להפגין ריבונות ישראלית על הר הבית, תכננה ועדת שרים לבקר על הר הצופים המשקיף על הר הבית, מקום שם ויתרה ממשלת ישראל על הריבונות שלה ומסרה אותה לכנסיה, שבראש מטרותיה מבקשת להעביר את עם ישראל על דתו. חלילה לנו לעשות השוואה כלשהי בין שני ההרים. הר הבית נתקדש ונתייחד מקומו בלבבותיהם של יהודים, הריבונות שלנו על הר הבית איננה זקוקה לאישור ולמימוש, אנו מאמינים שביום בו יעלה הרצון מאת הבורא יתברך, יבנה בית המקדש ללא שפיכות דמים. דווקא מפני קדושתו היתרה מנועים אנו מלעלות אליו.

לא היינו נזקקים להקבלה זו, אלמלא העיתוי, ומי שמאמין שאין שום מקריות בחיי העם היהודי, ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזים עליו מלמעלה. אי אפשר לו להתעלם מן המשמעות הסמלית. הריבונות היהודית איננה מוגבלת לטריטוריה. עם ישראל נעשה לעם לפני שנכנס לארץ זו שהובטחה לו לאבי האומה בברית בין הבתרים. עם ישראל שמר על קיומו וריבונותו הלאומית גם כאשר גלה מארצו, נרדף על צוארו ודמו נשפך כמים. הזיקה לארץ ישראל היתה תמיד טבועה בלבו של היהודי, זה שחזר שלושה פעמים ביום על התפילה: ותחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים, זה שחזר יום יום על התפילה, שייבנה בית המקדש במהרה בימינו.

* * *

העם היהודי מסר את נפשו על דבקותו באמונתו, רבים עלו על המוקד ולא היו מוכנים להמיר את דתם. יהודים מסרו את נפשם על שמירת השבת. כוח היותה הריבונות הישראלית, זו עמדה במבחן קרוב לאלפיים שנות גלות. אמונה זו היתה סימן ההיכר שאיחד את העם היהודי בכל פזורותיו ממזרח וממערב, מצפון ומדרום קראו אותה קריאה, שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד. הציפייה לגאולה היא שנסכה תקווה מתחדשות יום יום, שהנה קרב קץ הגלות. אלה אינם צריכים לריבונות פיסית, בוודאי כל עוד הם שומרים על האמונה שיש ריבון לעולם.

העם היהודי נחשף לסכנות חדשות, העמים שבתוכם הוא יושב, מצאו דרך חדשה שטומנת בתוכה סכנה לעצם קיומו, אלה אינם מוקים למוקדי אש של אינקביזיציה כדי לעקור מלבם את האמונה. יש מי שהותיר את חיסולו על ידי טמיעה והתבוללות על ידי נשואי תערובת, [illegible] היהודית, אלה השומרים בקפדנות על ההוית הדת המקורית, אלה שאינם מתערבים בגויים ואינם לומדים ממעשיהם.

לא כן אלה אשר הרימו את נס המרד בתורת ישראל ואלוקיו. אלה שביקשו לבטל את עם ישראל בכח עומדים מאוכזבים. הציונות בת ההר שבלה ניצבת אין אונים בפני שוקת ריקה. הרעיון הציוני חדל מלהלהיב את דמיונם של צעירים יהודים רבים שגדלו על ברכי הרעיון הציוני. רבים מהם מחפשים לעצמם מפלט באותן מדינות שמהם ברחו אבותיהם.

חלק גדול מאותם יהודים שהובאו לארץ הועברו על אמונתם ונחשפו לתרבות רעה חילונית שעקרה מהם את האמונה ששמרה עליהם בגלותם. חלחלה מתעוררת בלבבי לשמוע מפיהם של מנהיגים יהודיים של כמה מעדות אלה, שמרוב צער וכאב מכריזים, שמוטב היה להם לאותם יהודים להשאר במקומותיהם, לסבול רדיפות ולשמור על הזהות היהודית, מאשר לבוא לארץ ישראל להתפרק מן העדי שקבלנו בהר סיני. כך אמרו חכמי תורה שעלו מתימן וכך אמרו חכמי תורה שעלו מגרוזיה. גם תהליך "ההתאקלמות" של העולים מאתיופיה מעורר סימן שאלה גדול.

מה בצע בריבונות על האדמה הקדושה, כאשר מחללים אדמה זו. מה בצע בעלייתם של יהודים כאשר כאן הם יורדים לתהום המשכיח את זהותם הלאומית. הלא למדנו: "שאין אומתנו אומה אלא בתורותיה". אלה שביקשו להעפיל להר הבית בכח הזרוע של שלטון הם שותפים פעילים ליצירת אותן סכנות המאיימות על הקיום היהודי. מי שבית המקדש לא נבנה בימיו כאילו נחרב בימיו. הבית השלישי לא ייבנה על ידי אותם אנשים שבמעשיהם ובהתנהגותם מתנכרים לכל אותם יסודות שעליהם נשען בית ישראל.

בירושלים תחת שלטון זרים נלחמו יהודים על כל פיסת אדמה שלא תימכר לצמיתות לנכרים, נכרים אלה תמיד בקשו לתקוע כאן יתד. המיסיון תמיד ביקש לזנב בנחשלים. ליהודים לא היו מספיק אמצעים כספיים כדי להתחרות עם אוצרות קורח שעמדו לרשותם של הנוצרים. עתה נהפכה הקערה על פיה. לא מזמן נודעו רבים לשמוע, שיש יהודים אשר בעד בצע כסף מוכרים אדמה שנגאלה בדם, בדמעות ובכסף יהודי שנאסף פרוטה לפרוטה לגאולת אדמת ארץ ישראל. עתה מתברר, שלא רק יחידים מוכנים למכור אדמת קודש תמורת בצע כסף. גם ממשלה הטוענת לריבונות על הארץ, מוכנה בעד בצע כסף למסור אדמת קודש לנכרים הלוטשים עין על הנפשות היהודיות.

חברי הכנסת המתיימרים לדבר בשם הריבונות הישראלית, לא השיגו דבר בהפגנה שלהם על הר הבית. צדיקים אלה, שבמעשה זה השיגו מטרה הפוכה. המועצה המוסלמית הוכיחה להם, שהיא בעלת המקום, גם אם השיגה זאת באיום של שפיכות דמים. מועצה זו יודעת, שבענין זה היא תשיג את מלוא התמיכה של ההמון הערבי ושל כל אותם מדינות איסלמיות ולא רק של העולם האיסלמי, גם העולם הנוצרי לא ישלים עם השתלטות בכוח על מקומות פולחן שמקודשים בעיניהם.

בויכוח שהתלקח סביב פרשת המרכז המורמוני, טוענים נגדנו, בשם "חופש הפולחן" שעליו הכריזה ושומרת מדינת ישראל. טיעון זה שאינו עומד במבחן העובדות, כי הרי חופש הפולחן של בני עדות נכריות לא עלול להיפגע אם לא יוקם מרכז זה. אותו טיעון אווילי זה לא עמד לנגד עיניהם של אותם חברי כנסת, שלא מצאו לעצמם "מצווה" אחרת, אלא לעלות אל הר הבית.

החטא הקדמון של אלה אשר פרצו לרווחה את שערי הר הבית ליהודים, בניגוד לפסקי הלכה של כל גדולי ישראל, גרם לחילול הקודש המתמשך והולך על ידי אלה שפורצים גדרות שגדרו ראשונים כמלאכים. עתה באים להוסיף חטא על פשע, להדרים את ישראל ולתת בידם עילה להעמיק את השנאה, זאת בשעה שמדברים כל כך על הסדרים מדיניים של שלום. העלאת הנושא על סדר היום, סותר מעיקרו.

אין לנו מסקנא אחרת מאשר זו: אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו. אם ה' לא ישמור עיר, שוא שקד שומר.

י. שפיגל

לבדוק מן היסוד

בעקבות כנס הועה"פ העולמי בלוגאנו

מושב מליאת הועד הפועל של אגודת ישראל בלוגאנו, הגם שיועד לו סדר־יום שהוכן בקפידה ראויה לציון במיגוון של בעיות העומדות על הפרק בחיי העם היהודי עמד למעשה כמעט כולו בסימן "הנושא הארץ ישראלי". והכוונה למשבר העמוק הפוקד את התנועה בארץ. הנושא האמור לא רק נדון בזמן שנועד לו, ולא רק שהעסיק את המליאה הרבה מאד מעבר לזה, אלא הוא היה משולב ושזור כמעט בכל הדיונים האחרים. הסיבות לכך מובנות מאליהן. זו פעם ראשונה שחברי הועה"פ העולמי מזדמנים תחת קורת גג אחת מאז שהמשבר פרץ והגיע לממדיו החמורים, וכל חבר מודאג עמוקות ויודע כי לא רק עתידה של התנועה בארץ עומד במבחן חמור, אלא גם עתידה של התנועה בכל העולם.

ארץ ישראל עומדת במרכז העניינים של כל קיבוץ וישוב יהודי בעולם, אם מחמת המימד הערכי שכל יהודי בר הכרה מייחס לה ואם מפני שהיא משמשת מקור השפעה והשראה לכל המעשים בעולם, ואם כך במובן החיובי, גדול תמיד החשש — שכך עלול להיות, חלילה, גם במובן השלילי, ועל כן חשו החברים, כי דבר ראשון במעלה הוא, להחזיר את הסדר על כנו ולהשכין שלום בין המחנות השונים שחוצה בהם ביניהם.

אין כוונת רשימה זו לסתור, חלילה, את הדיווחים שנמסרו על האווירה הטובה במושב, על רציניות הדיונים ועל הקשר הנפשי העמוק לאגודת ישראל מצד החברים המשתתפים, אלא שיש להבדיל בין רצונם הכן של החברים להביא את השלום לבין המציאות כמות שהיא; יש להבדיל בין השאיפה שבקעה מעומק הלבבות לבין מה שצריך עוד להיעשות כדי לקרב את "הפועל" אל "הכוח"; ויש כמובן, להבדיל בין השפה המשותפת שמוצאים ביניהם שמונים חברים בועה"פ העולמי לבין מה שמפריד, לצערנו, בין מחנות שלימים, כאשר לכולנו חייב להיות ברור, כי לא תועיל הקירבה בין העסקנים אם לא תימצא הדרך להגשים את עיקר התכלית המטרה: לקרב את המחנות השונים אלה לאלה.

ובנקודה זו אסור שתהיינה אשליות ואסור לחטוא בהפרזות או במעשים של טיוח המציאות והתעלמות מכל מה שקורה. כל עוד הוחזק המשבר בהחבא, כל עוד ניתן היה להעלימו מן הפרהסיה הפומבית — היה טעם בהעמדת פנים של אחדות, אפילו היא מדומה, בתקוה כי הזמן יעשה את שלו וההדורים יישורו, אבל כאשר הכל פרץ החוצה — לא רק שאין טעם להסתיר דברים, אלא גם אסור לעשות כן, כאשר רוצים להביא רפואה למחלה פותחים את הפצע ולא מנסים להעלימו עוד יותר תחת מעטה של תחבושת. "טיפול" כזה רק יחמיר את המחלה במקום להעלות לה ארוכה.

* *

הצד החיובי הגדול של כינוס הועה"פ העולמי עמד על כך, כי זו לראשונה מתכנס פורום אגודאי כה מכובד, שלא רק שאיננו מנסה להתעלם מן המשבר, אלא הוא עושה נסיון ראשון ואמתי להיכנס לעובי הקורה של הבעיה, והדבר נאמר גם אם לא כך תוכנן מראש, אבל ניתן היה לצפות, כי החברים שהגיעו מכל קצוי עולם — לא יתנו לטאטא את הנושא מתחת לשטיח אלא יתבעו לשים קץ למשבר, תוך בחינת הגורמים השונים שהביאו למצב כפי שהתהווה.

אמנם נכון, כי בפורום כה רחב מן הנמנע היה מלהיכנס לפרטים, אם מפני הגבלת לעצמם ברשות הדיבור־של־כל־אחד, ואם בעיקר מפני שהכניסה לפרטים באמת אינה יאה לכינוס פומבי, כי הכל יודעים כמה מאיימת עלינו אימת כלי התקשורת, המחפשים רק את הסנסציה ועלולים לעשות מטעמים מכל דיבור ומכל משפט. אבל די בעצם העובדה שהנושא הכאוב הזה הועמד ממש במרכז ההוויה של התנועה האגודאית, די בעובדה כי ההחלטות שנתקבלו מטילות חובה על המנהיגות של התנועה העולמית להתמסר מעתה בכל כובד המשקל כדי לסייע בהשכנת השלום למחננו, כדי להעניק את מלוא החשיבות לכינוס הועה"פ העולמי, וזאת, כמובן, מלבד הדיונים בנושאים חיוניים אחרים, בעלי חשיבות מרובה בחיי העם היהודי בעולם, ועל כך דווח כבר בהרחבה ב"המודיע".

לפני כינוס הועה"פ העולמי היתה מגמה בקרב חלק מן החברים, למנוע דיון נרחב במושב המליאה על הבעיה הארץ־ישראלית. המגמה ניזונה מנימוקים כנים ומתוך חשש שמא דיון כזה יוליך לכיוון ההפוך של העמקת המחלוקת ואולי אף העתקתה לזירת התנועה העולמית, כאשר זו מצליחה עד כה להינצל מפגעיה, אלא שזו היתה מגמה בלתי־מציאותית, כי, כאמור, החברים מהארצות השונות, הסובלים בעבודתם מאד מהשלכות המחלוקת גמרו אומר לפגוע נסיון כזה של התחמקות, ובדיעבד גם בעלי המגמה הראשונה אינם מצטערים על מה שקרה למעשה, שכן האחריות של החברים גברה על כל נטיה אחרת, ומן הצד שכה חששו לו, דווקא יצא מתוק במידה מסויימת, שכן החברים בארץ אינם עוד בודדים בהתמודדות הקשה הזו עם המציאות הקיימת, אלא יש להם מעתה שותפים כנים למאמץ להבריא את התנועה ולנסיבותיה להחזירה אל מה שהיתה בעבר.

* *

בהתאם להחלטות שהתקבלו, ישתתפו חברינו מחו"ל בשני מישורי טיפול בבעיה העומדת לפנינו. המישור האחד: המשכו של המהלך הפנימי, בין העסקנים ונציגי הסיעות והחוגים, לגיבוש תכנית חידוש עבודת התנועה, ובו ישתתפו שני חברים מחו"ל כדי לסייע בקידום הצעות ותכניות עד כדי גיבוש הסדר מוסכם, והמישור השני: מציאת ההסדר בדרג הגבוה יותר, כאשר בו ישתתפו 5 מן הדרג הבכיר של מנהיגי התנועה העולמית, שיגיעו במיוחד כדי לפעול להחזיר את העטרה לישנה, תרתי משמע.

אלא ששתי ההחלטות האמורות מהוות מעין מסגרת טכנית כלבד לפעולה, ועיקרו של דבר הלא עומד על מהות ותוכן, ואם אכן יגיעו החברים מחו"ל בקרוב ארצה כדי להשתתף במהלכים ובמאמצים, הרי חובה היא שבמסגרת המצומצמת שבה הם ישבו לדיונים, ללא פומביות הרחק מעיני כלי תקשורת — שהם ייכנסו לעובי הקורה, לא רק במציאת פתרונות, אלא בלימוד מדוקדק של כל הסיבות והגורמים שהביאו למצב הזה, ומן הראוי שלא יתפתו להצעות מגרות, כי לא כדאי לחסום ולכבוד בפצעים, שכן אם לא ילמדו את הסיבות לא יוכלו למצוא את התרופות הנכונות. ריפוי אמתי מחייב תחילה איבחון יסודי ונכון של גורמי המחלה, ומי שאינו עושה כן חוטא לתפקידו ואינו ממלא את חובתו.

ובודאי שהיו גורמים וסיבות שהביאו למצב, ואין מקום שהחברים יחששו כי מישהו ייפגע מנסיון כזה של חיפוש הסיבות ובדיקתן. אדרבא, ממושב הועה"פ בלוגאנו יכולנו ללמוד, כי כולם מוכנים לכך; הגענו כבר לנקודה החשובה הזו של נכונות להכות על חטא, ולא על חזה הזולת, אלא על החזה העצמי, וזהו התפתחות חיובית ביותר, ואם גם יכולים להיות עוד כאלה שאינם מוכנים לכך — הם מהווים מיעוט מבוטל. הנכונות האמורה בלטה לפחות אצל רוב החברים ואף ניתן לה ביטוי בדברים גלויים ביותר שנשמעו מעל הדוכן. כך שמבחינה זו הדרך פתוחה לבדיקה היסודית ביותר, כי לא רק שצריכים לרפא את התנועה מחוליה אלא צריכים לנקוט בכל הצעדים שההבראה תהיה אמתית והמחלה לא תשוב לפקוד אותה.

* *

מובן מאליו, כי מעל דפי העתון לא ניתן ואף לא רצוי להיכנס לסיבות ולגורמים לפרטיהם, אבל אפשרי ואולי אף הכרח לציין נקודה יסודית אחת המהווה גורם מרכזי למשבר, ועל זה ניתן לדבר גם בפומבי, כי הוא ביסודה של אגודת ישראל, הוא ביסודה של כל כנסיה לשם שמים, שבה נוטלים חלק ובה שותפים גורמים רבים מכל המחנות והחוגים של היהודים היראים והשלימים, שהתורה והמצוות הן נר לרגליהן.

ולצורך המחשת העניין נשתמש במובאה מפרקי אבות, עם פירושו של רבינו יונה, כפי שהביאה באום־הברכה, בפתח מושב הועה"פ העולמי, המרא־דאתרא של לוגאנו, כ"ק האדמו"ר מביאלה שליט"א.

האדמו"ר מביאלה ציטט את המשנה בפרקי אבות (פרק ד' מי"א) "ר' יוחנן הסנדלר אומר, כל כנסיה שהיא לשם שמים סופה להתקיים ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים", ורבינו יונה מבאר: "לתורה ולמעשים טובים נקראת כנסיה שהיא לשם שמים; ושאינה לשם שמים אין סופה להתקיים כשמתקבצין להשתרר זה על זה ומתכבדין כל אחד על חבירו".

הנקודה היא מאד יסודית אבל היא הושמה מראש בסדריה ובעבודתה של אגודת ישראל משחר היותה, והנה, בנקודה הזאת, נוצר פגם חמור ביותר. ניתן לבדוק בדברי ובכתבי המייסדים הראשונים של אגו"י, גדולי ומאורי ישראל, אשר הציגו את העניין הזה כמהותי ומחייב ביותר בקיום התנועה: אי־התערבות באורח החיים הפנימי של חוג אחד אצל משנהו, לפי שכל אחד יונק את הווייתו ממשנת ראשונים ומיסודות שהציבו גאוני וקדושי קמאי, ואגודת ישראל לא נועדה כדי לקרב שיטות או השקפות שחוגים אלה או אלה דוגלים בהן, כי בזה יכול ומסוגל לעסוק כל חוג לעצמו ואין הוא מנוע מכך, אבל התנועה, בתור שכזו, אסור לה לעסוק בכך. קל וחומר שאסור שאחד יכפה להשתרר על השני, כלשונו של רבינו יונה, וכיום טעון הדבר בדיקה יסודית ביותר.

החלק השני באותה סוגיה: "ומתכבדין כל אחד על חבירו", נסיונות לפעול בצורה מלאכותית כדי להפוך את התנועה לבימה שממנה מגדילים ומאדירים את הכבוד העצמי של החוג, תוך האפלה על השני, בזמן שהתנועה נועדה לצרף ולמזג כוחות שונים כדי ליצור כוח משותף וחזק שיוכל לעמוד במשימת ההתמודדות עם מהרסי חומות תורתנו הקדושה, ואם שוקעים לתוך אינטרס של האדרה עצמית והרסת הריקמה הרגישה של הכוח המשותף ובודאי ששוכחים לחלוטין את התפקיד העיקרי של המלחמה במהרסי הדת ובלוחמים נגד מעמד התורה כחוט השידרה היחיד והעיקרי של עם ישראל.

* *

ובנקודה הזו יש לעשות עבודה יסודית עד תום, ואסור להתפתות לאשליה כי מושב הועה"פ העולמי כבר עשה את שלו. הוא לא עשה דבר, אלא רק יצר את הרקע לדיונים ואת האפשרות שיוכלו לשבת בכובד ראש ולדון דיון אמתי ורציני בבעיות, אך הדיון עצמו עוד לא החל ועוד לא נפתח. וראוי יהיה כי הוועדה שתשב על המדוכה תזמין אליה גם חברים שאינם נמנים עמה כדי לשמוע מהם מה דעתם על הסיבות והגורמים למשבר, כי הבירור חייב להיות מעמיק ביותר, בלי להותיר נקודה אחת שלא תיבדק בצורה יסודית ואמתית.

חייבים לבדוק גם, למה הגענו להתהפכות מוחלטת של היוצרות, כי אם ביסוד התנועה באו כל מרכיביה אליה כדי לתרום את עצמם על מנת לבנות את אגודת ישראל, הנה היום, רבים הם הרוצים להיבנות ממנה: אם בעבר הצטיינה התנועה בחוגים שהקריבו את עצמם למענה ובעסקנים שפעלו להחזקה וגידולה במסירות נפש ומתוך שיכחה עצמית מוחלטת, אנו רואים לפנינו כיום מציאות שבה רבים הם האומרים: מה אגודת ישראל יכולה לתת לנו, כיחידים או כחוגים, וזהו ההיפך הגמור מכל השאיפה המקורית שעמדה ביסודה.

ומכל הבירורים צריך לצאת ניסוח ברור ומדויק של מסקנות לגבי הצורה בה תתנהל התנועה בעתיד. הכרח לגבש מסגרת של תקנון מפורט, עם סעיפים וסעיפי־סעיפים של מבנה התנועה, המוסדות שלה, הסמכויות שלהם: הגדרה ברורה של סמכויות ההנהגה של הבעלי בתים ובמה נדרש מהם לבקש הכוונה, הכרעה והוראה של מועצת גדולי התורה; הכרח הוא לקבוע בצורה תקנונית מחייבת את סדרי העבודה של כל מוסדות התנועה, מלמעלה ועד למטה, כדי למנוע חריגות וגילוח למחלוקת ולמריבות להבא.

* *

מה שחייב לעמוד בעיקר לנגד עיני אלה שהוסמכו לטפל במציאת פתרון למשבר, הוא לא נוסחה שתספק את העסקנים, לא נוסחה שיתפשרו עליה אלה היושבים ליד השלחן, אלא הסדר אשר ידבר אל לב הציבור, הסדר אשר יחזיר בציבור את האימון לתנועה, כי אם יסתפקו במה שמקובל רק על כמה נציגים — לא נוכל לרפא את המחלה העיקרית.

ובאשליות איננו יכולים לחיות יותר. אנחנו כבר מעבר להלם הנורא. הבחירות האחרונות לכנסת, שבה הוכינו בצורה כה אנושה, הן כבר מאחורינו ואת הפצעים כבר ליקקנו ואת ההשלכות מכל אלה אנו כבר רואים בירידת ההשפעה של אגודת ישראל ובאבדן יוקרתה. אם לא נלך לתקן מן היסוד, לא רק שלא נחזיר לאגודת ישראל את רבבות המצביעים שהפנו לה עורף, אלא נגביר, חלילה, את התהליך המכרסם, ואל נא נשכח כי המרחק בין מה שיש לנו לבין לא כלום איננו כה גדול.

מושב הועה"פ העולמי הצליח בארגונו, הצליח בהרכב החברים המגוון והיפה שאיכלס בתוכו והוא גם הצליח ברמת דיוניו ובהעלאת הנושא הכאוב במרכז דיוניו, אבל הצלחתו האמתית עדיין לפניו. הצלחה זו תתגשם אם אכן יבוא בעקבותיה בירור אמתי, דיון מן היסוד ותיקון מן היסוד; לחזור אל הראשית של הכרה הדדית אמתית של כל חוג בזהותו, שלא להשתרר האחד על השני אלא ליצור הנהגה משותפת מכוח כולם: לא להתכבד האחד על השני, אלא לכבד כבוד אמתי כפי הראוי זה את זה, ואם נגיע לכך — תהיה זו שכרו האמתי של מושב הועה"פ העולמי שנערך בשבוע שעבר בלוגאנו.

י.א. שניידר

האחריות הכבדה בשלטון

שותפות קואליציונית - לא ניתנת לחלוקה. אחריות קולקטיבית של חברי ממשלה בודאי שלא.

שומרי תורה ומצוות - אינם יכולים לשאת במכלול הזה

שתי החלטות מרכזיות קיבלה ממשלת האחדות הלאומית מאז הקמתה: הנסיגה מלבנון והתכנית הכלכלית. פרשניה ומשקיפיה הפוליטיים והמדיניים של ממשלה זו, סבורים ומסבירים, שמעבר לשתי ההחלטות הללו, לא קיבלה הממשלה אף החלטה מהותית במכלול נושאים ולבטים העומדים על הפרק והיא אולי ראויה יותר לתואר ממשלת "שיתוק" מאשר ממשלת "אחדות".

בין אם מקובלת ההגדרה הפרשנית הזו ובין אם לא. בין אם שתי ההחלטות המשמעותיות שכן נתקבלו הן חיוביות ובין אם לא, ברור הדבר שטעות מצויה בידיהם של הפרשנים לפחות מנקודת המבט הדתית והיהודית כפי שאנו רואים אותה. ההבדל היסודי בין נושאים טכניים לנושאים דתיים והלכתיים, הינו שבנושא הטכני — אם לא הוחלט, אם לא נעשה דבר — המצב נשאר סטאטי. לא לכאן ולא לכאן. בנושאים הדתיים וההלכתיים, אם לא נעשה דבר ואם לא הוחלט — בהכרח שיש נסיגה.

לו רק מסיבה זו, הרי שממשלת האחדות הלאומית, בה חברים נציגי כל המפלגות הדתיות למעט אגודת ישראל, החליטה החלטות גרועות ושליליות למכביר בתחום הדתי. ממשלה במדינת ישראל, מיוסדת עפ"י חוק מדינה על בסיס של אחריות קולקטיבית. השרים אינם אחראים רק לנעשה במשרדיהם האחרים. האחריות השלטונית — אינה ניתנת לחלוקה. מרכיביה של הממשלה, על מפלגותיהם ומוסדותיהם, נושאים באחריות מלאה לכל אשר מתרחש ולא מתרחש במדינה בתקופה בה הם חברים בממשלה.

אם כי בדרגה פחותה במידה מסויימת, גם השותפות הקואליציונית, המוגבלת לפרלמנט ולא למימשל, נושאת באחריות הקולקטיבית. הממשלה במדינת ישראל, יכולה לשמש בתפקידה, רק בגלל התמיכה הקואליציונית שיש לה בכנסת. לולי תמיכה זו, הממשלה לא מסוגלת לתפקד וממילא לא מסוגלת להחליט או לא להחליט. עובדה זו, מחייבת איפוא גם את אגודת ישראל, שבשלב זה היא שותפה רק לקואליציה. נכון הדבר שכיום תמיכתה של אגו"י בקואליציה איננה הגורם הישיר לקיומה של הממשלה. גם בלא אגו"י יש לה, לממשלת האחדות, רוב מוצק בכנסת. אולם, שתי הכנסות הקודמות, מלמדות ששותפות קואליציונית, היא היא הנותנת לממשלה להתקיים.

* *

התיקון שהושג לחוק ההפלות. אם הוא לא נאכף, אם הוא לא מומש בשטח אין זאת רק אי קיום החוק, אלא זהו אות מובהק שרצח העוברים נמשך. חוק שעות העבודה והמנוחה, אם הוא לא נאכף, אין בכך רק אי־אכיפת־חוק אלא יש בכך משום החלטה על המשך חילולי השבת ההמוניים.

חוק השבות, אם הממשלה אינה מתקנת אותו כפי שהוא חייב להיות מתוקן, הרי שלא מדובר כאן רק ב"שב ואל תעשה" אלא מדובר כאן בהחלטה על המשך קיומה של מציאות המאפשרת התבוללות הן בארץ והן בעולם. מי שהיה זקוק להוכחה שאלו פני הדברים, קיבל זאת במיתקפה החזיתית שהופנתה לכתובתו של שר הפנים הרב פרץ, על שמשרדו ניסה שלא לקבל גיור ריפורמי כגיור בעל תוקף.

המרכז המורמוני. זה שעל הקמתו החליטה ואותו אישרה הממשלה הקודמת ולא הנוכחית. אם בנייתו אינה נעצרת מחוסר מעש או בתלות בחוקיותו, הרי שלא מדובר כאן רק באי נקיטת פעולה נגוד, אלא באישור והחלטה נוספת, דבר יום ביומו, של הממשלה הנוכחית לבנייתו.

הדוגמאות מעטות אלו, נזקפות לחובתן של המפלגות הדתיות בדיוק כשם שהן נזקפות לחובתם של הליכוד והמערך. גם אם לכאורה לא במישרין, גם אם המפלגות הדתיות מרבות למחות ולהביע הסתייגות מן הנעשה — אין בכך כדי לפטור מן האחריות. מבנה השלטון בארץ מטיל את האחריות במידה שווה על כל שותפי השלטון והנהנים מקירבתו או מצלחתו.

הדוגמאות המעטות שהזכרנו, כמידגם בלבד, מלמדות שממשלת האחדות הלאומית מקבלת החלטות מהותיות הדתית־סכנה דבר יום ביומו. ממשלת האחדות על כל מרכיביה מחליטה מידי יום ביומו — על המשך בניית המרכז המורמוני. ממשלת האחדות על כל מרכיביה מחליטה מידי יום ביומו — על המשך ההפקרות בחוק ההפלות. מחליטה על המשך שערוריות הגיור שתוצאתן מי ישור חלילה.

טעות היא ביד הסובר שממשלת האחדות הלאומית לא מקבלת החלטות. נכון שהיא לא מקבלת החלטות בנושאים שיכולים להרגיז את הליכוד, או בנושאים שיכולים להרגיז את המערך. אבל היא מקבלת, גם על ימין וגם על שמאל, החלטות שיש בהם לפגוע בהלכה הצרופה, במורשת ובמסורת ישראל, למרות שהיא מרגיזה בכך את המפלגות הדתיות הממשיכות לשבת עמה באותה ממשלה.

* * *

קודם לכניסתה של אגודת ישראל לקואליציה בשנת תשל"ז, היתה ההתלבטות קשה ביותר. המצב החוקי והמעשי אותו שיטתנו לעיל, היה ידוע וברור. התנאי לכניסתה של אגו"י, היה מימוש נגדי של הסכמים קואליציוניים, שבאו לתקן דברים יסודיים ובשעה שאלו התממשו, ניתן היה לקבל הכרעה בסוגיה הקשה הזו לאחר מכלול הבטי "בונה וסותר". כלומר, משקל התיקונים לעומת משקל הקלקולים היוצאים לדאבוננו באורח "טבעי" מתחת ידיה של ממשלה בזמן הזה, בטרם נגאלו ישראל בגאולה השלימה לה הם מיחלים ומצפים בכל רגע ועת.

גם אז, לאחר שהובטחו התיקונים בחוק גיוס בנות; בחוק ניתוחי מתים; בביצור מוסדות התורה; בחוק ההפלות; בסגירת פירצת איומה בחומת השבת; נסיעת "אל־על" בשבתות וכו' — לא ניתנה הרשות לאגודת ישראל לחבור לאחריות הממשלתית בפועל, כי אם בסייג של שותפות קואליציונית שגם אם היא בהחלט משמשת כר־שיאה באחריות, היא אינה מגיעה למידת האחריות שבשותפות הממשלתית.

היום, המצב רחוק מני רחוק ממה שהיה בשנת תשל"ז. אנו עדים לנסיגה יותר מאשר לתיקון. אנו עדים לשנאה יותר מאשר להבנה. אנו עדים לזלזול יותר מאשר להתחשבות. אנו מורגלים למצב בו נושא המריה עם דת, בדין להתקפה פרועה, להסתה זולה ולפגיעה חוזרת ונשנית בכבוד שמים. השותפות הדתית בממשלה הקיימת, כמעט ואינה בנויה על שני צדדים. אין כבר צד של תיקון וצד של קלקול. יש רק צד אחד, וזהו לא צד התיקון...

השאלה העומדת לפנינו, איננה "אם יהיו המפלגות הדתיות בחוץ, יהיה טוב יותר?", אלא היא חייבת להשאל מהכיוון ההפוך: "האם העובדה שהן בפנים איננה הופכת את המצב לגרוע יותר?". דומה הדבר, ולו רק אם נשפוט על־פי שפע דבריהם והצהרותיהם של הנציגים הדתיים עצמם, כי אין כאן שאלה בכלל. הדבר ברור שהתשובה לשאלה השניה היא חיובית. המצב גרוע יותר כשאנו מעניקים גושפנקא משלנו למכלול השערוריות הזה המכרסם במה שהושג ועוד מוביל את היראים החרדים לדבר ד' לתקופה בה שלומם הפיסי מצוי בסכנה.

* * *

יש להן, למפלגות הדתיות, אתגר גדול לענות בו. אופי השלטון במדינת ישראל מחייב אותנו בהתארגנות פוליטית כדי שנוכל להביע דעתנו, ואולי גם לנצל ההזדמנויות לתקן דברים לטובת העם והכלל. פאסיביות של הציבור הדתי ואי־השתתפותו במערכת הפוליטית רק תחזק את האלמנטים השליליים שקירשו מלחמה נגד כל קודש ויקר, כאשר יצוגם יגדל בהתאם למיעוט מספר המשתתפים בבחירות.

אולם, אף אחד מן האתגרים הללו אינו מצוי בתחום הנשיאה באחריות המוצהרת לשלטון והיקף אחריותו. האתגר הזה היה יכול להמצא — לו היתה ניכרת איזו שהיא הענות להתחשב בדרישותינו. לו היה, איזה שהוא סיכוי להשיג תיקון מסויים או לסכור פירצה מסויימת. אך בשעה שהמערכת השלטונית כולה בזה לשותפיה, בזה לדרישותיהם הנובעות לא ממצע בר־חלוף אלא ממורשת ישראל הנצחית — אין לנו מה לעשות במחיצתה.

איש אינו מתכוון לזלזל במה שהושג. איש אינו מבקש להקל ראש בעניינים שסודרו מתוקף היותנו חברים בקואליציה או מתוקף היותם של מפלגות דתיות אחרות נושאות בעול השלטון. אבל, ישנו גם צד שני למטבע שאותו עלינו לזכור:

כלפי חוץ, הציבור הרחב מקבל את הרושם ואת ההכרה שהדרישות הדתיות מוצו עד תום, שכן הוא סבור שללא מיצוי דרישות אלו לא היינו חברים בממשלה. בשל כך, כל פצייה פה שלנו, מובנית על־ידו כנסיון לכפות משהו חדש. כלפי פנים, הצבור שלנו, מקבל יותר ויותר את התחושה שהוא שווה זכויות ושווה הכרעה במימסד הפוליטי של מדינת ישראל. הצבור שלנו מקבל את הרושם שהנה, קיימת ומכהנת היום ממשלה "שלנו", במובן הצרכים הדתיים.

גם הרושם כלפי חוץ ועוד יותר מכך הרושם כלפי פנים — מחייב אותנו לשידוד מערכות. הציבור הרחב חייב לדעת שחלולי השבת, בניית המרכז המורמוני, אי־תיקון חוק השבות, הפרצות האיומות בכל צעד ובכל שעל — הם אינם על דעתינו. הוא חייב לדעת שאנו מוחים נגדם. שאנו לא יכולים להשלים עמם. לא יכולים לחיות עמם. שהם מייסרים. שהם כואבים.

הצבור שלנו — חייב לדעת שטרם הגענו אל המנוחה ואל הנחלה. חייב לדעת שאנו מצפים ומיחלים לגאולה השלימה והאמיתית בבוא לציון גואל. את שני ההבטים הללו, כך על כל פנים נראה, אי אפשר להשיג בישיבה ליד שולחן הממשלה. אי אפשר להשיג בקואליציה. יתירה על כך, מה שמושג, הוא ההיפך המוחלט.

לא באנו חלילה בכל האמור לעיל, להכניס ראשנו במקום שהשאלות לא נמסרו לי־דעת בעלי בתים". ביקשנו רק להציג צד שני של המטבע, שממנו יוכלו הנציגים הדתיים לנסח שאלתם ומצבם.

עוּצוּ עֵצָה וְתוּפָר

עם בניית המרכז המורמוני בירושלים

לִבֵּנוּ —
לְמַצְפּוּן שֶׁנִּרְמַס וְנִשְׁחַק
בַּאֲבַק מַגָּלַיִם וּמְחֻנָּק

לְצִיּוֹן - לְנִוֵּה עֲרָפֶל
וְדוֹק עָרוֹן יְכַסֶּנָּה
אָרֹג בְּתַשְׁחֹרֶת מֶתֶק שְׂפָתַיִם
לְשׁוֹן מְדַבֶּרֶת
גְּדוֹלוֹת —

לִבֵּנוּ -
לְלֵב הַפּוֹעֵם
בְּתַאֲוָה
- וּמָמוֹן יְמַלֵּא
מִצְבָּרָיו.

לְאָוֶן - נֶאֶטְמוּ מְבוֹאוֹתֶיהָ
וְהֵד בַּת קוֹל מִסִּינַי
לֹא תָּבוֹא עֲדֵי־הָ

וַיֹּאמַר
כֹּל אֲשֶׁר נְשָׁמָה
בְּאַפּוֹ,
טֶרֶם קְרוֹם עוֹר וְגִידִים
וְנֵכָר פִּקְדִים לִגְדוּדָיו
מְגַדְּפֵי יִשְׂרָאֵל
עֲרֵבִים —

דַּבְּרוּ דָבָר
וְלֹא יָקוּם!

ב. רובינשטיין

מלאה שנה להחלטת הנסיגה

ההחלטה על הנסיגה מלבנון היתה טובה

ואת דווקא נוכח האירועים האחרונים במדינה זו ★ 2 הרוגים בגבול הצפוני מאז מאי ★ בחשבון נפש ובניתוח המצב בגבול הצפון, שנה אחת, מסתבר שהשקט היחסי הושג אף מעל ומעבר למה שציפו אפילו האופטימיסטים. אילו היתה ישראל מצויה עדיין בתוך לבנון היתה נאלצת להצטרף לקלחת של הלוחמים מכל העדות והמיליציות

מאת א. פאר סופרנו הצבאי

נפילת השלטון הג'ומאיילי היתה הופכת את ישראל לחלק בלתי נפרד מהמלחמה הפנימית בלבנון. אך היא כבר עזבה את מרחבי השכנה הצפונית, לפי החלטה שנתקבלה השבוע לפני שנה. נוח לשבת בארץ ולהביט על אירועי לבנון המתרחשים במקומות מוכרים, לא הרחק, אך כשאתה רחוק. דוקא מה שקורה שם מוכיח שההחלטה היתה טובה וכך גם הביצוע. עם כל הכאב שהיה כרוך בתשלום שנלווה למהלך הלבנוני.

רצועת הבטחון

בתוכנית הנסיגה של ישראל מלבנון וההערכות החדשה לאורך גבול הצפון, נלקח בחשבון מרכיב חשוב ושמו רצועת הבטחון. בתחילה היה לרצועה רק שם. קיוו שהוא יקנה גם בטחון הן לתושבי דרום לבנון והן לקו הישובים הישראלי לאורך גבול הצפון. אין זה סוד שבצמרת הצבאית היו לא מעט ספקנים באשר ליכולתם של אנשי צבא דרום לבנון לממש את התקוות שתלו בהם, כפי שהיו רבים שלא היו בטוחים ש"הרצועה" תעמוד בלחץ היחידות השיעיות ואיומי המחבלים מצפון.

השבוע סיכם שר הבטחון יצחק רבין את המצב ברצועת הבטחון. את דבריו הגביל בעצמו בהדגישו "שעדיין מוקדם לערוך סיכומים אך למרות זאת מכל שנבדק עד עתה אפשר לומר שמבחינות רצועת הבטחון עמדה במבחן. אלמלא רצועת הבטחון היתה ישראל עומדת מול תהליך של טרור המתגלגל לתוך שטח ישראל" אמר השר.

"אמל, הוסיף, לא הצליח לקעקע את רצועת הבטחון וכן לא המחבלים והדבר הגדיל עוד יותר את לבנון יראו את משימתם גמורה.

בתוך רצועת הבטחון פעלו בשנה האחרונה אנשי צבא דרום לבנון בפיקודו של הגנרל אנטואן לחד "ויתוכים" ישראלים שהדריכו את קציניו. צד"ל לא מקקו להפעלת כוח חריג כדי למלא את משימותיו, הוא החל בפעולתו כשהתושבים מתייחסים לחייליו בהירות ומסיים את השנה הראשונה בשיתוף פעולה הולך וגובר. הדבר לא בא לידי ביטוי בהתגייסות מאסיבית של תושבי הדרום לצד"ל אך צבא זה בהחלט זוכה לסיוע מהתושבים שקודם לכן חששו לעשות זאת.

השיעים רגועים

השיעים, לפי שכבר שכת, הטילו אימה בדרום לבנון עד לפני שנה. החשש הגדול היה שעם נסיגת צה"ל לגבול הבינלאומי, יגיעו גם הם למקום ויתמידו במלחמתם, לתוך שטחה של ישראל. ה"שיעולוגים", המומחים להלך המחשבה של צמרת ההנהגה השיעית, העריכו כבר לפני שנה וחצי שלשיעים אין כוונות לפעול מחוץ לגבולות לבנון וכי עם הצלחתם להביא לכך שצה"ל יעזוב את לבנון יראו את משימתם גמורה.

כללית הוכח שכך באמת קרה. אך בכל זאת היו מפעם לפעם נסיונות של שיעים לפעול, דרומה מקו המאחז שלהם, לתוך רצועת הבטחון ולעתים נדירות גם לעבר הגבול הישראלי. מבדיקת מרבית המקרים האלו עולה שהיו אלו גורמים שמחוץ למערכת השיעית המוסדרת והם אלו שפעלו בדרום לבנון. צה"ל וצד"ל מהרו בכל המקרים להגיב.

שיטת "חיה ותן לחיות" היא השיטה שצה"ל הנהיג בצפון. שר הבטחון חזר והזהיר השבוע, כי אם יתברר שהשיעים, המחבלים, או גורמים אחרים לא נותנים לישובים היהודיים בגבול הצפון לחיות, או שחל שינוי בתוך רצועת הבטחון, לא יהיו חיים שלווים גם מן העבר השני של קו הגבול. המסר נקלט שם באיטיות. לעיתים הסכיון תותחני צד"ל ליורים שכיוון הפגזים הוא דר־צד"י ובכמה מקרים כשנודע לצה"ל על התארגנות של מחבלים ואנשי סיוד שיעיים צפונית לאזור הבטחון פשטו יחידות צה"ל על הכפרים האלה, ערכו בהם חיפושים ולכדו מחבלים.

קטיושות תמיד

השקט איפה נשמר במהלך השנה האחרונה, פחות או יותר, להוציא את מטחי הקטיושה שנורו לעבר ישובי הצפון. חלק מהם היו פרי עבודתם של מחבלים בודדים שחדרו לתוך רצועת הבטחון או ש"נשכרו" לביצוע המשימה מקרב תושבי האזור. במקרים אחרים, היו אלו קטיושות ארוכות טווח ששוגרו מחוץ לאזור הבטחון.

בצה"ל ובמערכת הבטחונית העריכו מראש שגם אם ישראל תשלים את נסיגתה, קטיושות יפלו. השר רבין התפאר השבוע שמאז מאי 1985 נהרגו רק 2 אנשי בטחון באזור זה ואף לא אזרח אחד. זאת לעומת "הימים הטובים" שלפני מלחמת שלום הגליל, אז היו בתקופת זמן מקביל נפגעים רבים יותר.

מי שחושב שאפשר להגיע למצב של חסימת ישובי הצפון בפני קטיושות — טועה. כדי להפעיל קטיושה בקוטר 107 מ"מ אין צורך ביותר מאשר 2 אנשים וחמור. אלו מציבים את המשגר המחודר מהחמור על אחד מרכסי ההרים, מכוונים דרומה, יורים ונעלמים כאילו האדמה בלעה אותם. אין לרוב שרידים ותפיסתם של אלו קשה מגילוי מחט בערמה של שחת. המזל הוא שירי כזה ברוב המקרים לא מדוייק והקטיושה פוגעת בשדות או ביערות. אך יש גם מקרים ואותה קטיושה נוחתת באזור מגורים. הקטיושות ארוכות הטווח המדוייקות יותר בקוטר 127 מ"מ, נורות בדרך כלל ממשגרים נייחים המוצבים ברמת ארנון או במקומות אחרים והם פרי פעולה של ארגון מבוסס יותר. ירי כזה, זוכה בדרך כלל גם לתגובה ישראלית מתאימה.

השפעת המאבקים הפנימיים

צה"ל ערוך עתה לאורך קו הגבול בצפון בדיוק כפי שהיה ערוך לפני מלחמת לבנון. מבצעית הוא מוגן יותר. כך גם ישובי צפון הארץ. התביעה למיקלוט רחב יותר תמשך גם בעתיד, שכן, כמעט ואין גבול לנושא זה. חלק מראשי ישובי הצפון מרחיבים את דרישותיהם הרבה אל מעבר לתביעה למצוא מענה לקשיים שנוצרו כתוצאה משובם לאזור של ספר.

אין ספק שהיציאה מלבנון היתה שיקול בעתו. אולי אפילו אחרי זמנו בפרספקטיבה לאחור, עתה ברור יותר מאשר אז שקו הרצועה לא היה המקום המתאים לצה"ל. הוא נכנס, אולי, מתוך שיקול שיהיה בכוחו לחולל שינויים במרחב אך כך לא קרה. העימותים הפנימיים בין המיליציות, העדות, הפרו סוריים והאנטי סורים, באמין ג'ומאייל ומתנגדיו כל אלו ממשיכים להקיז דם זה בזה וישראל שנקלעה למרכז העימות הזה "ברחה" ממנו, אחרי שיותר משנתיים התבוססה בבוץ הלבנוני.

האירועים שהיו בסוף השבוע בלבנון מוכיחים עוד יותר את צדקת המעשה. נראה שלבנון צועדת לקראת חלוקה בין הדרוזים, השיעים הנוצרים והמוסלמים, בהרכב זה או אחר. לישראל יהיו עתה דרישות יהודיות לגבי רצועת הבטחון בדרום. אם אכן תחולק לבנון, יהיו סיכוייה של ישראל להותיר את הרצועה, בדומה למתכונתה הנוכחית.

אם תאוחד לבנון תחת ממשל אחד, פרו סורי, בעיקרו או אחר תתקשה ישראל להמשיך ולבסס את קשריה עם הדרום. הסורים רוצים לראות בכל לבנון מדינה אחת מאוחדת. כך שבסופו של דבר גם אם הנסיגה היתה נכונה, יותר ההתפתחויות בתוך לבנון ישפיעו רבות על המצב בגבול הצפון.

עתוני לבנון מרבים לפרסם קריקטורות המציגות את ממשלתם כאוסף של אנשי מיליציה, מלחמה וריב. היסוד להובנה העתון "אלאחאר" שפרסם קריקטורה זו המשיב ליד שולחן הממשלה במקום שרים את כלי נשקם...

הרב ש.ח. פרוש

סימני האמרים לספר ליקוטי אמרים

סניגורן של ישראל רבינו הקדושת לוי" מברדיטשוב זי"ע הביע התפעלותו למראה ספר של בינונים התניא באמרו: מן התימה כיצד עלה בידי המחבר להכניס אלקים כה גדול ונורא לתוך ספר קטן: דעיו הצדיקים של גאון עולם הרב בעל ה"תניא" זי"ע הרבי ר' משולם זושא מהאניפולי והרה"ק רבי יהודה ליב כהן זכ"ע בעל "אור הגנוז" נתנו הסכמות נלה' בות, ובמסורת חב"ד אף נמסרו דברים שבעל פה משמם אודות גודל ערך הספר (ראה: רשימת מהוריי"ץ בספר שלפנינו עמ' 309 ועיי"ש ע"מ 301 ועוד).

הגדיל להפליא הגה"ק בעל "אוהב ישראל" מאפטא זי"ע, כפי שהעיד בשמו בעל ה"אמרי יוסף" מספינקא (ראה הקדמת הספר "אמרי יוסף" סוף מאמר השביעי) "שגם אבותינו הקדושים אברהם יצחק ויעקב, הלכו בדרך העבודה הכתוב בלקוטי אמרים" (ועיי"ש מה שכתב בנו ה"יחקל יצחק" הי"ד שאביו סיפר לו "שהוא עבד את השי"ת כמה זמנים עפ"י הסה"ק לקוטי אמרים, ושקד מאד בלימודו בו").

איכשר דרא וספר התניא מופץ ברבבות עותקים בכל רחבי תבל, ובודאי נוספים בעקבות זאת גם לומדים ומעיינים הקובעים עת לעסוק בו, לקיים את הכתוב: דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם וגו', וכפירושו של רבינו (עי' פרק מב) "להעמיק דעתו בגדולת ה' ולתקוע מחשבתו בה', בחוזק ואומץ הלב והמוח, עד שתהא מחשבתו מקושרת בה' בקשר אמיץ וחזק, כמו שהיא מקושרת בדבר גשמי שרואה בעיני בשר ומעמיק בו מחשבתו, כנודע שדעת הוא לשון התקשרות" (ועיין בהרחבה בספרו של מו"ר שר התורה מאור' רגב זי"ע "באר משה" פרשת שמות מאמר "גלות הדעת" ע"מ קכה-קכז).

מגלגלים זכות ע"י זכאי, הרה"ח ר' שמואל יהודה הלוי ויינפלד שליט"א העוסק בזיכוי הרבים במסגרת עבודתו יחד עם אביו הנעלה לאויש"ט הרה"ח רבי יעקב שאול הלוי שליט"א בהוצאת ספרים "אשכול" הממלאת את תפקידה בהפצת ספרי קודש תורה ותפלה לתועלת הכלל, וכבר אי' תמחי גברא בספריו החשובים הערוכים בטוב טעם ודעת "מפת הטהרה" וקונטרס בית הבחירה.

הרב ויינפלד עצמו מחשובי חסידי ליובאוויטש הוציא לאור אשתקד בהוצאתו את ה"ליקוטי אמרים תניא" — במהדורה שמ' ספרה כי אלפים ועשרים ושנים ברוב פאר והדר ובשיפוץ צורת האותיות, ובהוספות רבות, וידוע בחושו הבריא כסדרן שמשנתו סדורה וערוכה לו, מצא לנכון להוסיף חילים להגדיל תורה ול' האדירה.

בהסתמך על מאמרם ז"ל (עי' רובין נד, ב) אין התורה נקנית אלא בסימנים, טרח ויגע לעשות סימנים לספר הק' תניא, למען יוכלו לשנן את הפרקים ובעיקר לזכור את תוכם וסיכומיהם, ול' שבחו ייאמר שמלאכתו הכבידה אינה רק מלאכה, אלא שיש בה רוח חכמה, כי כמו שרגיל בסידור [redacted] וצריכה בצורה הראויה להערכה רבה, ספרו "סימני האמרים" הוא מלאכת מחשבת שהושקע בה מאמץ, לסייע בידי הלומדים וה' מעיינים ולהקל עליהם את ההבנה בדברים שהם ברזמו של עולם הבינה והדעת, וזאת מלבד היות הספר כלי עזר ומכשיר לשמירת הדברים, כבחינת: השמר פן תשכח, ועל כך ראוי הרב ויינפלד לברכה מיוחדת ובבין הוא שיטול שכרו מן השמים, בהיותו ממזכי הרבים שאין ערוך לשכרם.

מהענין לציין את שיטת עבודתו, בסידור הסימנים, שקיב' לה הסכמת רבו כ"ק אדמו"ר מל' יובאוויטש שליט"א. ראשית, קביעת הסימנים לכל פרק ופרק בתניא, וכן סימן הוא ריכוז הענינים הנזכ' רים בו, כמו למשל פרק א' הדין בשתי הנשמות של כל איש ישר' אל, הרי הסימן הכולל הוא: נש' מת, ואילו בשני הסימן הוא: חלק לפי שענינו הוא ביאור הנשמה שהיא חלק אלוק ממעל וכן הלאה. בנוסף לכך, בא קיצור הפרק המיוסד על ספרו של הגאון הק' דוש בעל ה"צמח צדק" זי"ע "קי' צורים והערות לספר ליקוטי אמ' רים", והנה הקיצור הוא בדרך כלל כעין פרוש, מלבד המראה מקומות להמשך הדברים המאירים עיניים שהרי דברי תורה עניים במקום זה ועשירים במקום אחר. וכל ציון מהוה תוספת הארה והסברה, באופן של: תן לחכם ויחכם עוד.

במיוחד יש להעריך את תמצית כל הפרק שניתן באותיות מיוח' דות, ואף הוספה זו תורמת להי' בהרה בענינים עמוקים אלו, ולה' דגשה בפני עצמה ראויים הטבלאות הערוכות על ידו במומחיות כיד ה' הטובה עליו, וכידוע מחולק התניא לכמה חל' קים, החלק הראשון בין הפרקים, החלק השני שער היחוד והאמונה, החלק השלישי אגרת התשובה, חלק רביעי אגרת הקודש והחלק החמישי קונטרס אחרון, ולכל חלק בפני עצמו ערך טבלא עם הסימ' נים, כך שלפנינו דבר שלם ומתוקן.

בסוף הספר הוסיף מאמר מיוחד בעל "צמח צדק" זי"ע המבאר את הקושיא המוכרת בתח' ילת ספר התניא על מה שאמרו חז"ל: היה בעיניך כרשע, הרי בזה עלול הוא להיכשל בעצבות חלילה שהוא רע מאד בעבודת ה', ואותו גאון אלקי מיישב הדברים ברוח קדשו, ובין היתר הוא מביא מאמר מופלא בשם רבינו הבעש"ט הק' זי"ע שאפילו המלאך מיכאל הגדול שבמלאכים היה נותן כל עבודתו והשגתו באלקות אפילו רק עבור מצות ציצית של אחד מארבע הציציות שיש לכל אחד מישראל (ועיי"ש הסברו של האדמו"ר מליובאוויטש שליט"א על מה שנקט דווקא מצות ציצית).

להלן הביא רשימת האדמו"ר מהוריי"צ זי"ע בדבר קדושת ספר התניא ועוד, ולבסוף עיקרי האהבה והיראה מחולקים לעשר בחינות, מספרו של הגה"ר יהודאבין זצ"ל "הלקח והלבוב" על התניא ישר חילו של הרה"ח ר' שמואל יהודה ויינפלד חכות הרבים מסיעתו להפיץ מעינות החסידות אשר בכך תלויה גאולתם של ישראל, כהר' בטחת מלך המשיח לאור שבעת הימים רבינו הבעש"ט הק' זי"ע: יפוצו מעינותיך חוצה ויכלו הק' ליפות ויהיה עת רצון וישועה, ובני ישראל יוצאים ביד רמה בריש גלי עי' דגל מחנה אפרים בשלח) במהרה דידן אכי"ר.

ב. לנדוי

טעם החיים

מכתבי הגאון ר' יעקב ברקוביץ זצ"ל

מגיל צעיר התבלט ר' יעקב בגדלותו, משחר ילדותו התבלט בהתמדתו, וברבות הימים עלה ונתעלה במעלות התורה והמידות עד שהפך להיות לסמל של שלי' מות בתורה, ביראת שמים ובכל המידות שמנו חכמים, ראינו בו אחד מגדולי הדור הבא. מיום עמדו על דעתו אצר בקרבו אוצרות של תורה ויראת שמים, תוך מאמץ עליון לא להתבלט, ורק הקרובים אליו ביותר ידעו עליו והם נשאו את עיניהם מתי ישפיע מטובו לאחרים.

לא זכינו, בעצם שנות עלומיו נקטף מאתנו. עוד לפני שהספיקה לשלוח את קרניה שקעה השמש, ורק לאחר פטירתו אנו למדים על האוצר שאבד מאתנו, מושלם היה בכל המעלות שמנו חכמים, כנראה שהבחין בקיצו הקרב, התמיד בלמוד ורצה להספיק עד כמה שאפשר יותר, חלק קטן מחידושיו אף הספיק להעלות על הכתב, ומהם אנו למדים עד כמה גדול היה בכל מקצועות התורה, וכשם שהיה מחדש מופלא בעיונה של תורה להלכה ולמעשה, כך היה גדול גם במחשבה.

מתוך שתים שלוש מסות באגדה ובמחשבה שנתגלגלו לי' דינו, אנו למדים עד כמה ידע להקיף בעיות תובקות עולם גם בשטח זה, והוא ידע להסביר בטוב טעם מאמרי חז"ל תוך ציון מקורן מקרוב ומרחוק.

בכתביו אלו שבאגדה הוא מתגלה לעינינו באור חדש. ידענו שהוא גדול בתורה. ידענו שהוא גדול בעיון ההלכה. ידענו שהוא גדול בפלפולה של תורה. ועתה הוא מופיע לפנינו עטור בעטרה נוספת בגאונות בדרוש לאמיתה של תורה. כל הנחה שהוא מביא מבוססת ומעוגנת במקורות קדו' שים, אם בנגלה ואם בנסתר, אם בהלכה ואם בקבלה.

משמעות מיוחדת לאותה מסה מחשבתית "טעם החיים" בה הוא מדגיש את חובת האדם בעולמו, עד כמה האדם חייב לעלות ול' השלים את מחשבתו על כל אבריו, כדי להשלים את צלם האלקים שבו נברא בידי הקב"ה. מתוך עיון באותה מסה אנו עוקבים בהשתלשלות הבריאה, החל מב' ריאת השמים והארץ, האור וה' חושך, האדם ובעלי החי. האדם הוא הנברא היחידי שנוצר בצורת החותם האלקי, בדפוס העשוי לו, כדברי רש"י על הפסוק "ויברא אלקים את האדם בצלמו" בדפוס העשוי לו, שהכל נברא במאמר, והוא נברא בידים, שנאמר "ותשת עלי כפכה" — וכן הוא אומר "תתהפך כחומר חותם".

בצלם אלקים ברא אלקים את האדם אולם צלם האדם איננו אלא בבחינת תבנית שעליו למלא אותה תוכן, ורק אחר שהאדם משליט את צלם אלקים על עצמו נשלמת בריאתו. אברהם אבינו נקרא תמים, רק לאחר שקיים את מצוות ה' השלים את הקב"ה על רמ"ח איבריו שהם כנגד רמ"ח מצוות עשה, וכאן ממשיך הר"י ברקוביץ להסביר את ההבדל במצוות עשה שהם בבחינת אהבה. ובין מצוות לא תעשה שם בבחינת יראה. בעל "קצות החושן" בהקדמתו לספר "שב שמעתתא" מסביר כי המצוות הם בבחינת בנים ואילו מצוות לא תעשה הם בבחינת בנות, והם מקבילות למידות אהבה ויראה, וכך הוא מסייע לנו להכנס יחד אתו לעומקה של המחשבה היש' ראלית המקורית.

תשומת לב מיוחדת הוא מדגיש למעשיו של האדם היכול לקלקל ח"ו והוא יכול גם לתקן. בהתאם לדברי חז"ל "הכניס הקב"ה את האדם הראשון לגן עדן אמר לו אם אתה מקלקל הכל מתקלקל ואם אתה מתעלה הכל מתעלה מאתך". האדם הראשון לא יכול היה לעמוד בנסיון והארץ נתקללה "בזעת אפיך תאכל לחם" הקלקול בקומת האדם נתגלה במלוא עומקו והיקפו ברגע שהעולם נמסר לשלימות האדם, אולם האדם יכול גם לתקן, וכך מובא בילקוט בראשית "מסורת היתה לאדם הראשון שנאמר לו "ארורה האד' מה בעבורך" אמר לו רבונו של עולם עד מתי, אמר לו עד שיולד אדם מהול במעי אמו... "וזה ינחמנו".

באותה מסה מקיפה על "גלות וגאולה" הוא מקיף את כל דברי ימי ישראל מבריאת העולם דרך כל הדורות מאז ועד עתה. וכותב הטורים התרגש ביותר כאשר הוא משלב בדברי חז"ל במדרש רבה על הגלויות החל מגלות בבל עד גלות אדום, הגלות האחרונה, והוא מוכיח שעוד לפני כאלפיים שנה ראו חכמינו ז"ל את הבאות. הם ראו גם את פריקת העול המתחלקת ואת החוצפה בדורות האחרונים והכל על יסוד דברי ראשונים ואחרונים הזוהר והמדרשים, הרמב"ן והגר"א והכל מבוסס, להגברת האמונה ולשכנע את האדם שאין שום דבר נעשה בצורה טבעית וכדברי הרמב"ן "שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שמאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד, אלא אם יעשה המצוות — יצ' ליחנו שכרו, ואם יעבור עליהם — יכריתנו ענשו, הכל בגזירת עליון".

הוא נשא את עיניו למרחקים לאחר שראה את החושך בגלות האחרונה וכדברי המדרש "על פני תהום — זו מלכות הרשעה שאין לה חקר כמו התהום" והוא ראה גם את רוחו של מלך המשיח הרמוז בדברי ישעיה הנביא "ונחה עליו רוח ה'" באיזו זכות משמשת ובאה?, "מרחפת על פני המים" בזכות התשובה שנמשלה כמים.

במדרש ויקרא רבה פרשת שמיני "נמשלו הגלויות לחיות טמאות, חזיר — זו מלכות אדום, וחז"ל מסבירים מה חזיר בשעה שהוא מוציא טלפיו ואומר ראו שאני טהור, כך מלכות אדום מתגאה וחומסת וגוזלת... והגלות הרביעית היא אדום מסתעפת גם גלות ישמעאל כמרומז בפירושו של רבי סעדיה גאון בספר דניאל, ולאחר ציון קוי דמיון בין אדום וישמעאל ששניהם נתבעים מקלקול צורת האדם שנברא בצלם, וסמך לדבריו הם דבריו של בעל הטורים על הפסוק "על פני כל אחיו נפל" וסמך ליה "ואלה תולדות יצחק", לומר כשיפול ישמעאל באחרית הימים, אז יצמח בן דוד שהוא מתולדות יצחק".

רק שתים שלוש מסות היו לנגד כותב הטורים, ותיתן להתרגש לנוכח ההיקף הגדול. היו שהמ' ליצו על גדולי תורה שהתבלטו בבקיאותם "עיניו כיונים על אפיקי ימים", וכאן יש מקום להתפלא כיצד הספיק ר' יעקב בשנותיו הקצרות, ללמוד כל כך הרבה, להקיף מקצועות כל כך מרובים, נראה שהרגיש כי ימיו קצרים ורצה להספיק מה שיותר. אין ספק כי בישיבה של מעלה הוא ממשיך לעסוק בתורה, כמו שעסק על אדמות, שלא היו לו בעולמו אלא ד' אמות של הלכה, ובהן עשה גדולות ונצורות, ואף הנחיל לנו מורשת שתאיר את העולם כאשר תובא לדפוס, נקוה בהקדם הא' פשרי.

תשומת לב מיוחדת הקדיש הר"י ברקוביץ באותן מסות על החובה המוטלת על האדם לתקן ולהשלים את צורת האדם שנברא בצלם. הגלויות נגרמו ע"י פגיעה בצלם האלקים, והתיקון לכך הוא שהאדם יעשה כמיטב יכולתו להשלים את קומת האדם, ואז מכה גם לגאולה האחרונה, גאולתם של ישראל באחרית הימים ע"י מלך המשיח ואמנם כל ימיו שקד הר"י ברקוביץ להשלים את קומתו.

בהסתמך על דברי הזוהר מציין הר"י ברקוביץ כי בגאולה העתידה ישתתפו משה רבינו כמו יעקב אבינו וכדברי חז"ל (תענית ה ב) יעקב אבינו לא מת ואסמכתא לכך הוא הפסוק מקרא אני דורש כי הנני מושיעך מרחוק ואת זרעך מארץ שבים, מקיש הוא לזרעו מה זרעו בחיים אף הוא בחיים, אצל יעקב אבינו נגמר דמות האדם קודם החטא מצד אבות, דהיינו מצד השרשים, אולם מצד שם ישראל שבו יתברך ע"י זרעו, ואם ניתנים הדברים להידרש הרי ר' יעקב שלנו עשה כמיטב יכולתו להשלמת צלם אלקים, ומצפה לגאולה שלימה שאין אחריה גלות, אחרית כראשית, במהרה בימינו.

מיכה — תלמידו הנאמן של רבי אליהו מזרחי

סיפור היסטורי — שלמה בן דוד

פרק מח.

כשהוא ישוב במרכז החדר סיפר מיכה לשומעיו כיצד נוצרה האחווה בין שלושת השבטים ומה רבה התועלת שהביא להם שלום זה. הוא סיפר על הפעולות שעשה למען החינוך ללימוד תורה ולקיום המצוות, על הרב משה מפולין ותרומתו הרבה להגברת לימוד התורה בשבטים. כמו כן סיפר מיכה על נסיעת הגנים ועל תהליך התבססותם של הברזאים שבגבי החול.

כשהגיע לסיפור נישואיו הקצר העגום האט קצב הסיפור. הוא השמע מבויש וכאוב. דיבר על ילדו הפעוט שנשאר מאחוריו עם סבתו. נחנק קולו מדמעות. ניכר היה שפצעו עדיין טרי. הנוכחים כיבדו את צערו בשתיקה, אם הגישה אמו של מיכה כיבוד קל שהבהיר מעט את האוירה.

ר' יעקב החל מתאר את המאורעות שהתחוללו, בינתיים בקושטא ובאירופה. בנסותו להסיח את דעתו של מיכה. "שמעתי על כך מאברהים", אמר מיכה. "האם סיפר לך אברהים איזה תפקיד מבקש השולטן להטיל עליך בעת הוקרה?"

"שמעתי גם על כך, וקשה לי להחליט אם טוב הדבר, אם כי נפתחות, אולי, אפשרויות לעזור ליהודים. מה אומר על כך רבנו?"

החכם באשי החליק על זקנו, הרהר רגע ואמר:

"מעולם לא צמחה טובה ליהודים מזה שאחד מאחיהם נושק מדי בכבוד לעין כל. אפילו הרמבם נרדף במצרים מתוך קנאה והיה עליו להאבק בבדי לשמור על מעמדו. השנאה ליהודים היא שורשית, ומאז ומעולם ניסו הגויים להכאיב ליהודים ולפגוע בהם. אבן, יאה עניותא לישראל; מוטב ליהודי שיהיה בצנעה, הרחק מעינא בישא.

זאת ועוד: נודע לי מאנשי הקלעים שהשולטן אמנם מתכוון לעמוד בהבטחה שהבטיח לך ברגע של התלהבות, אך למעשה הוא מחפש דרך להתחמק מקיום ההבטחה הזו. הוא חושש מתגובתם של החיר הנוצרי והמופתי המוסלמי למינוי יהודי לתפקיד כה רם."

"יהיה עלי לתת לשולטן הזדמנות להתנער מהבטחתו בלא שירגיש השפלה", אמר מיכה.

"נגעת בעצם הענין", אמר החכם באשי. "גם על כך כבר חשבתי. לא כדאי לפטור את השולטן בלא כלום. עלינו לשקול את מצב יהודי אירופה הנתונים בבי-רע; בכל הזיבשת נרדים הם, נרדפים מעשקים תגולים, בספרד חיים הם עדיין ברווחה יחסית, אך גם רווחה זו תלויה על בלימה. הכנסיה איננה חדלה מלהסית נגד כל יהודי המסרב להתנצר, ובכל יום עשויים הם להשפיע על המלך פרדיננד הלוש האופי לגרש את היהודים מתחומי ממלכתו. דון יצחק אברבנאל נתון במאבק יום יומי בנסיון למנוע את הגזירה, ומי יודע עד מתי יעמוד בלחץ".

"היודע רבנו באיזה מספר מדובר?"

"מדובר באלפים רבים של נפשות שיאלצו לעקור ממקומם חסרי כל ובלבד שלא להמיר את דתם. אין ספק שרבים רב יותר שם. לאן ינפנו עקורים אלה, היכן יבנו את ביתם, ומה יהיה על מגורשי אוסטריה ופולין?

סבור אני, מיכה, שההשגחה הפרטית העידה לך תפקיד נכבד".

"אני? במה אוכל אני לעזור?"

"בהשפעתך על השולטן! לדעתי עליך להבהיר שאתה מוותר על המשרה הנכבדה שהובטחה לך, ובמקום זה מבקש אתה מן השולטן לפתוח את שערי הממלכה לפליטים. יכול אתה להסביר לו שגם הממלכה העותמנית תצא מורווחת; כלכלתה תשתפר כשירבו בה היהודים הללו הידועים כסוחרים קוסמופוליטיים מוכשרים. מה דעתך על כך?"

מיכה, ששמע את דברי הרב ברוב קשב, אמר:

"שמח אני מאוד על שבזכותי לדעת גדולים...מאוד קוויתי שיתנו לי להמנע מקבלת משרה זו, ועל אחת כמה וכמה אם בזה נצליח להציל יהודים רבים. הסלידה שהתגבשה בי עוד התחזקה בזכוכי דבר תורה ששמעתי מפיך, רבי, אם יותר לי להזכיר זאת".

"הבה מיכה, פתח פיך".

"בספר במדבר", יחול מיכה, "בפרק י"א פסוק ט"ז נאמר: "אספה לי 70 איש מזקני ישראל", ובפסוק הבא נאמר "וישארו שני אנשים... ויתנבאו במחנה". ויאמר יהושע — אדוני משה כלאם". על כך אומר רש"י "הטל עליהם צרכי ציבור והם כלים מאליהם". כל עוד אדם פרטי הוא משהו לציבור הוא זוכה להערכה על מעשיו, מה שאין כן כשרב או עסקן ציבורי רשמי עושה זאת; אז אין מעשיו זוכים לשבח וכל הצלחה מתקבלת כמובנת מאליה. כלומר, אם הטיל עליהם צרכי ציבור לא יצריך איש את נבואתם והמעשה יכלה מעצמו.

יודע אני גם יודע", הדגיש מיכה, "כי אם אקבל עלי משרה זו ירבו המועצים נגדי והמבקרים שאינני ממלא את חובתי. כל מבוקשי להשאר אלמוני ובצינעיות לסייע ליהודי העולם כמיטב יכולתי".

"גישה זו מוסיפה לך כבוד, מיכה", אמר החכם באשי, והוסיף: "פרט נוסף שברצוני להציע הוא, שתמנה את ר' יעקב כשליחך לדבר בענין זה עם השולטן. "איש דברים" הוא ויודע לאמור את הדבר הנבון ברגע הנבון; והרבה שליחות עשה, לעיתים מצליח השליח לקרב את השליחות יותר מן השולח. המסכים אתה?"

"בכל ליבי", נענה מיכה.

"נסכם, אם כן, שאתה, ר' יעקב, תדבר על לב השולטן ותשכנע אותו כי פתיחת שערי הארץ ליהודים תביא פריחה לכלכלת הארץ המבוססת בעיקרה על חקלאות. תבהיר לו כי היהודים יפתחו למען הארץ קשרים בינלאומיים במסחר ובהריצות כפיהם בבעלי מלאכות, כצורפות, למשל, יביאו ברכה ושגשוג לארץ".

"כדבריך, רבי, כן אעשה", הסכים ר' יעקב כתלמיד הנכנע בפני רבו. מבין אני כי זו היא שעה גורלית לבני עם ישראל. אמתין לשעת-הכושר עם שובו של השולטן. חשש אחד מטרידני, בכל זאת: האם לא יקדימני השולטן ויוועד עם מיכה בבקתת היער? הן זוהי הוא חובה רבה למיכה!"

(המשך בשבוע הבא בע"ה)

חובה חינוכית ללמוד וללמד משנתו של האדמו"ר מפיסצ'נה הי"ד

— עם הופעת ספר שיחותיו המזועזעות בגיטו וורשה "אש קודש" במהדורה חדשה —

מנוי וגמור בסוד מתכנים ההוגים, כי חובה קדושה עלינו לנצור את זכר השואה הנוראית, ולספר אב לבנו ואם לבתה את אשר עולל לנו עמלק אשמדאי של תקופתנו. כ"ק אדמו"ר מסלונים שליט"א כותב בקונטרס "בסוד קדושים" פרק שלישי, כי הזכירה הזאת היא חלק בלתי נפרד מן המצווה הכללית "זכור" ו"לא תשכח", כי מלחמה לה' בעמלק מדור דור, ואין השם שלם ואין הכסא שלם עד שיימחה זרעו של עמלק, דהיינו "יצר" שיכלה מן העולם. מקור הרע ושלטון הרע של זרע עמלק המתגלה בתקופות שונות בכל זהמתו, אין הבדל אם זה עמלק או אגג או המן או היטלר ימח שמו.

עוד כתב שם: "הבעיה הקשה של הדור אחרי השואה היא כיצד לרתק את השלשלת, אחרי שהושמד דור שלם, והוא עולם מלא של חיי תורה וקדושה, הלא כאשר מתפקקת חוליה אחת מן השרשרת לא יוכלו שוב להתחבר שתי קצותיה, והלא כל המשך הדורות הרצוף של עם ישראל הוא בבחינת "מקבלין דין מן דין" כשרשרת שכל אחת משבעותיה שלובה בחברתה, ושילוב זה הוא יסוד קיומה — כיצד יקבל הדור החדש את האורות שהשתלשלו מדור לדור? העצה לכך היא, אם נמסור לדורות יבואו לכהפ"ח את רשמי אותה תקופה, ונספר להם על גדולתו של דור דעה ועל ענקי הרוח אדירי התורה שהיו אז והאירו את שמי עמנו, ובעיקר אם נשכיל להמשיך אליהם את האוירה המזוככת ואת הוד ההוד בכללו, את האצילות דקדושה כפי שזכו להם בני הדור הקודם".

הדור של מקדשי השם בשואה היווה את החוליה המקשרת בין דורנו לדורות הקודמים. אין ספק, כשם שעלינו ללמוד את הקורות אותם, כך עלינו להתוודע אל הלכי-נפשם בימי האימים ברם, מי יכול לעמוד בסוד קדושים, ומי יעמוד על סוף דעתם של אלו שאין כל בריה יכולה לעמוד במחיצתן? אעפ"כ סיבבה ההשגחה העליונה והגיעו אלינו בדרך פלאית שיחותיו של האדמו"ר הקדוש מפיאסצנה הי"ד, אשר השמיע בתוככי גיטו וורשה הדווה בשנים תש"ש-תש"א-תשב, ומהן יכולים אנו ללמוד ממקור ראשון את המסכת העמוקה הזאת.

האדמו"ר מפיאסצנה הי"ד היה אדם גדול וקדוש, מאדירי תורת החסידות בפולין לפני השואה, שהוסיף לשמור על הנהגת אף כשראו את המוות מול העינים בלב הגיטו, ומדי שבת בשבתו נשא מדברותיו לפני קהל אמונים בחירוף נפש. דיבר בעניני חיזוק אמונה וציפיה לישועת ה' כהרף עין, דיבר על חובת איש ישראל לשמור על צלם אלקים בדרגה עילאה אף בימים של טירוף מערכות, דיבר על החובה והזכיה הגדולה לקדש את השם. עוד השמיע דברי סנגוריה על ישראל כלפי שמיא, אשר אף מלאך ושרף לא טעמו מעולם את טעם הלצנה של עוונו הרוחני כשהצוררים מתעללים בו, והתפלא איך העולם מחזיק מעמד ואינו נהפך לתוהו ובוהו מול נחשולי הרשע האכזריות ששטפו את מלוא עולם.

לבו ידע מרת נפשו, ולכן מצא לנכון לקבוע השיחות בספר לדו' רות הבאים, בצירוף מסירת מודעה שמבקש ומתחנן מכל אחד מי' שראל ללמוד בשיחותיו הוא והו' ביא את כתביו בכד חרס טמון באדמה, והוסיף עליהם צוואה קודשה לחסידים ובני משפחתו, כתובה בחותמה במו ידיו מתוך שברון לב על צרות ישראל "הע' מוקים עד תהום רבה וגבוהים עד שמי שמים" את הכתבים גילה פועל נכרי בחפירות אחרי השואה, הכתבים הובאו ארצה לפני שלו' שים שנה בדיוק, ונדפס בספר הנושא את השם "אש קודש".

אל הספר נלווה קונטרס תול' דותיו של האדמו"ר וקורותיו בשואה עד הסוף המר. מתוך הספר, הכתוב בבהירות ובשפה רהוטה, בוקעת ועולה שאגת עם מקודשי השם "כי עליך הורגנו כל היום". הספר משמש אולי בבואה להלכי נפש גדולה, נשמה הכוללת, בימי עצות וצוקה כשהתכוננו לקראת העקידה.

בן אחיו של הרבי, האדמו"ר רבי אלימלך שפירא שליט"א מתל אביב, המדובב שפתי אבותיו כשורה של ספרים קדושים מתורת צדיקי בית גרודזיסק וקוזניץ (באר משה, דברי אלימלך, אמרי אלימ' לך ועוד) שהוציא מחדש, ביוזמתו הברוכה זיכה כעת אותנו במהדורה חדשה של "אש קודש" אחרי שהמהדורה הקודמת אזלה מכבר. משום מה הספר אינו ידוע די צרכו, אם כי ראוי היה שלא יפקד מקומו באף בית יהודי, שכן זה ספר יחיד מסוגו שנכתב ע"י אד' מו"ר מקדושי השואה בעצם ימי ההשמדה — וכל-כולו נכתב לתכלית חיזוק האמונה בה' וב' השגחתו.

ודאינו בצילל שסיבבו משמים כי הכתבים המחובאים באדמה לא ילכו לאיבוד אלא יבואו אלינו למען נלמד מתוכם.

לפי הבנתנו, היה מתאים ומו' עיל לקבוע בבתי הספר שלנו שי' עורים מיוחדים בספר זה, כדי שבני הנעורים ילמדו על השואה מפי אחד מקדושי השואה, הוא אחד מיוחד שבחיים היותו המפורסם כתורת מתוך אמן והיטיב להבין לנפשותיהם של צעירי ישראל. גם בישיבות הקדושות במדרשות למבוגרים, בבתי אולפנא וסמינ' רים חייבים אנו לשנן את הספר הזה שיטיב להעמיק תודעת השואה בתלמידים הרבה יותר מאלף הרצאות וכיו"ב.

א. סגן

קובץ מקורות לשיעורי יהדות וחינוך

(המשך מעמוד ח')

ויהדות". בעריכתו של הממונה על ההדרכה הפרוגרית במרכז, הרב מנחם הכהן אוסטרי, מנהל ביה"ס העל-יסודי בית יעקב בחיפה. חבר ההנהלה.

לפנינו עבודה יסודית מקיפה, הכוללת רשימת ספרי יסוד, אשר חייבים לעמוד לרשותה של כל מחנכת בית יעקב, ורשימת נושאים מגוונות בכל שטחי החינוך: בין אדם למקום ובין אדם לחבירו, מצוות ומידות, התייחסות לנוש' אים בני זמננו העולים על הפרק כיו"ב, ומראי מקומות לכל אחד מהנושאים בספרי היסוד המסומ' נים.

ראויה לציון מיוחד ההכוונה לספרי היסוד מכל גווני הקשת של היצירה התורנית; ספרות המוסר, ספרי השקפה, ספרי חסי' דות, ספרי הדרכה לעבודה לתיקון המידות וכו'.

הקובץ מוגש בדפדפת פלס' טית, המאפשרת עדכונים והוספות במשך הזמן. יש לקוות שקובץ זה ישמש כמכשיר רב-ערך בידי המחנכות התורניות.

הרב ישעיהו ליברמן, מנכ"ל מרכז בית יעקב בא"י, מסר, כי הקובץ הופץ בין כל בתי הספר של המרכז וכן נשלח לבתי ספר על יסודיים רבים של בית יעקב באירופה ובאמריקה. בעקבות זאת הגיעו תגובות נלהבות ממחנכות ומנהלות, אשר ביקשו להמשיך ולהוסיף בהוצאת קבצים דומים גם בעתיד.

יצוין, כי הוצאת הקובץ שהיוה החוליה הראשונה בשרשרת של קבצים וחוברות, אשר יצאו בשנה הקרובה על ידי "מרכז בית יעקב בא"י", ויופצו בין כל בתי הספר העל יסודיים בארץ ובחו"ל שיהיו מעוניינים בהם. יהיה בכך המשך מסורת ההוצאה לאור של ספרי וקבצי חינוך, אשר הוצאו גם בעבר, במשך שנים רבות על ידי המרכז, ושימשו כחומר עזר ואף כספרי לימוד בבתי הספר.

סיפור

יצחק מתתיהו טננבוים

היסוד שב"סוד" / עולמו העלום של איש ירושלים

קופסת הטבק היתה נצורה במבטו. היא לא משה ממנו — או שגילגלה בין אצבעותיו המאורכות, או שמונחת היתה לפניו על הספר, ליד שורות הרש"י או בין מקבצי התוספות. הכופסה מוללה בידיו ולעתים קמץ ממנה קומצת טבק ומרחה על שפמו העבות, שולדוליו לבשו גון חום-צהוב הוסתיר על מוצא פיו.

קופסת הטבק יקרה היתה לו מכל. אותה לא הוציא מעולם מרשותו. חדי-עין יכלו לצוד במבטם את משמושי ידיו בכיס בגדו גם בלכתו ברחובותיה של העיר העתיקה ומלטף אותה שעה את הקופסה האהובה עליו. תמוה היה מדוע קופסה זו אינה משה מעיניו גם בעת התפלה בעוד הסידור הפתוח מונח לפניו. משום מה זוקף גבותיו העבותות גם בעת תפלת הלחש ומוליך ומביא אישוני עיניו על קופסה, קופסה תמימה למראה ופשוטה למעשה, ואין בה לא הוד ולא הדר, איננה חטובה וגם לא מגולפת מעשה ידי אמן, אף יקרת-ערך איננה — לא כסף ולא זהב עשוייה — מה לו לזקן זה שנדבק כל כך אל קופסתו, שגם ריחה איננו נודף ממנה ואין כדי להשיב בבשמה רוחו של נפש.

אך מעולם לא ערערו בני ירושלים על זקן צנוע-אורח שכמותו ולא ערערו אחר מעשיו, גם אם לפעמים עוררו תמיהות ותהיות. תמים-דרך היה בדרכיו — גם אם מבטו נודד תמיד מהספר לקופסת הטבק ומקופסת הטבק לספר, וכפי הנראה חביבה עליו קופסת הטבק שעבודה מוכן הוא לשלוף עיניו מהחומש או מהמסכת מגמרא ולשלח סיקור-עין על פניה הצהובות של הקופסה.

ימים רבים התהלך אותו זקן בירושלים העתיקה, ולרוב קבע מושבו בבית הכנסת הגדול של חסידי רוזין הידוע בכינויו: "נישעט שהלי", על-שם כתנו ומיסדו ר' ניסן בק. איש לא תבע ממנו הסבר לדבקותו המרובה בקופסת הטבק, ואלמלא משום מעשה שהיה — נטמן היה במרומי הר הזיתים לאחר שהגיעו ימיו ושנותיו לסיומן וסודו היה נטמן עמו, אלא שבערוב חלדו הזדמן להם לבני ירושלים להכיר בתוכו של זקן זה שאיננו כלל וכלל כבר, להציץ הצצה חטופה בפנימיותו, ממנה סלד וברח כל שנות שהייתו בירושלים של מטה.

גם הוא היה אחד מבין "המתמיהים" הרבים שהסתופפו בצילה של ירושלים שבין החומות. הוא ושכמותו התהלכו באלמוני יותם בין חומות העיר ומאז פקדוה וקנו שביתה באחד מקיתונותיה או בצידי בתי מדרשיה, לא ויתרו על נשימה אחת מקודשת נשימותיה ומזכות אויר פסגותיה, ולא עזבוה עד תום ימי חלדם עלי אדמת ציון.

הצד השווה שבין עולים וותיקים אלה — העלמת זהותם הפנימית. בקטאות הפנימית הקיפו עצמם במשוכת ניכור; שובבו נתיבם מאחורי מסך אילמות; דימדו אורחותיהם ברובד סתרים; הבליטו חיצוניות מעושה, עד כדי מחורות ושובבות תמהרו שלא תשופם עיני נכר.

הוא כרעיו האלמונים אהב את הבדידות וההתבודדות. לא כמסתתר ומתחבא מפני צילן של בריות; לא כבריחה משלטון ופקידיו, אלא כבדידות לשמה, זאת אומרת:

— אין לוהלתי להציץ בפנימיותי! מה אני ומה חיי אם אני אינני אני... ואני, כל כלי, רמ"ח ושס"ה, לא נבראו אלא לצורך אני בלבד, כלומר, להתבודד עם צורי וקוני בתוככי ירושלים מקום הקודש והמקדש, והיה אם יכירו בי פתלי-עין ירושלמיים, שפיקחים הם וסביעת-עין צרודה להם להציץ בפנימיותם של בני אדם — שוב אני אינני אני... וכלום פנימיות שקופה — פנימיות תיקרא? לפיכך — הדהר חדאי אותו זקן — מוטב להתלבש בשריון קשקשי אלמוניות, מן הראוי להתעטר בחיצוניות של פשוטי אנוש, מן התובנה להרחיק מעלי, גם במחיר בזו ודחייה, אלו הצועדים בעקבותי ואני נשאר בתוכי, בפנימיותי הבלתי חדירה, מוזהה עם החיצוניות המרופה שעיטרתי עצמי ומפבין תמיהות ותהיות עלי ועל מעשי, ולא זו בלבד אלא לפעמים מעלה חיוכתם על לחייהם של הירושלמים, עד שהקונדסים שבהם מציצים לי עוד קפטן, נוסף על שלושה וארבעה העוטפים כבר את גופי הן בימות החמה והן בימות הגשמים...

— זהו האני שלי, כך חפצי ורצוני לחיות את שארית חיי בצל מקום מקדשנו, וכך גם מבקש אני להיקבר במרומי הר הזיתים, ועל האבן אשר תוצב על קברי ירשם: "פ"נ צבי הירש ב"ר נחום שעלה במסירות נפש לירושלים וזכה להיטמן בחלקה" — צוואה זו כבר מצוייה בכיס בגדי לכשתגיע שעתי להיפטר מן העולם — ותו לא!.

— מילא, הירושלמים קוראים לי "ברוך דבי", זאת על שום מה — על שום שבקופסת הטבק חקוקה מתוכה אותיות "בד"יד"... והגבאי שקרא לי לראשונה לעלות לתורה למד מהאותיות החקוקות האלה שכך שמי וזה זכרי — יהא כך! מוטב ישטו גם בי וגם בשמי משלא ישטו לא בי ולא בשמי, כי אז — מה מותר לי מן החיים... שבעתי די והותר מפנימיותי — למון הייתי בצעירי וחסיד נמזל כינתי בחצרו של הרבי; לצדיק וליהודי טוב חשבוני במולדתי ולהורייך ובקי — בבית מדרשי, ואף סיפרו עלי שידי רב לי בתורת החן הנסתר. ובי נשבעתי להרחיק נדוד, ולא מצאתי מקום נאה יותר, הגון ודאי ממנו, אלא תוככי ירושלים, שם ודאי מצויים רבים כמותי אשר סלדה נפשם להיקרא "שיינער איד". שהוא אם לכל חטאת וראש ראשון לגאות ונאווה, שאין קשה הימנה לעבודת הבורא, וכל אשר יקנה לו האדם לשלמותו יפסידנה במחיר מילה אחת של טובה הנרעפת עליו מפיהם של בריות...

— אני נשאר בפנימיותי, שבאמת, אילו היו יהודים מבינים, כלום היא לעומת מה שהאדם צריך לפעול עבור שתכל או תלקיק זעיר של עולם הבא, לזכות בו לאחר מאה ועשרים, אלא שיהודים חטטנים הם מטיבעם, ואין לך סגולה טובה להסתתר מחטטנותם אלא להעמיד פנים של בטלן, ואף ברגע מכך — פנים משונות ומעשים משונים, ואז החיצוניות מושכת את העיניים החטטניות לחיצוניות הבטלנית ומכילא נפטרת מעינא בישא וכל כולך שואף רק לפנימיות.

★ ★ ★

בלכתו בסימטאותיה של ירושלים העתיקה הוא ספר מגדליה ומנה מרצפותיה. צעדיו איטיים ומדודים ורגליו, שהיו עמוסות עורדלי עור מגופרות, שרכו דרכן על אבני הגזית בהן רוצפו הסימטאות והמבואות שסוגרות עליהן חומות אבן וכיפות מעוגלות ומפולשות.

עמוס היה לעייפה בחלוקים וקפטנים. לא הקייטא ואף לא שלהיו השילו מעליו אפילו אחד מבגדי העליון אותם התגיר לעצמו וסביבו באבנט בד מוכפל ומושלש. המצנפת השעירה, שהשתפלה מראשו לכל היקפו עד גבות עיניו המעובתות, לא הורדה ממנו גם בימות הקיץ כבעונת החורף. אף העורדליים, שהגביהו עד סמוך לברכיו ומהם בצבצו קיועי פרוזה שעירה, שיפשפו את אבני ירושלים גם בימי שרב ולהטה.

הדמות שהסתתרה והתעטפה בארון של בגדי חורף לא שינתה פניה ומראיה שנים עשר חודשי שנה.

אף הוא היה אחד מאהוביה של ירושלים, מאלה שתקפתהו געגועים עזים לפוקדה, לנשמה ולמשמה, ולעת תמו ימי הביניים של חייו קם ועזב את עיירת מולדתו הגליצאית, את הרבי שבצילו התחסד עם קונו, את ילדיו ויוצאי חלציו, ועלה אליה לחיות את מותר חייו עם עצמו ופנימיותו בלבד.

בודד היה. הוא לא התרועע עם איש. לא שיג ולא שיח לו עם בני אדם. אספן של בגדים היה והאמהות הטובות של ירושלים העתיקה ידעו כי זקן זה איננו דוחה לעולם קפטן או מעיל ארוך מידות, שבעליו החליט להחליפו בבגד חדש, אם לקראת הכנסת בן או בת לחופה, או שהגיע זמנו לפנות את מקומו בשידת הבגדים לבגד נאה הימנו.

וסב זה עשה דרכו בשפיפות קומה, באיטיות מדהימה, שעמה לא התחרה אף לא סבים ממנו מזקני ירושלים. כל צעד מצעדיו — כדי מחצית כף-רגל וכל הילוך מהלוכיו — שקול ומדוד, כאילו חופן צעדיו בתוך משבצות האבנים המרוצפות, ונזהר לדרוך עליהן ולהצניע להן בעורדליו הגבהות יותר על מידת רגליו.

שעה ארוכה צעד הזקן הגליצאי באפלוליתן של הסימטאות והמדרגות התלולות עד שהגיע לבית המדרש.

משתפש את הספסל, שהוצב בקצהו של בית המדרש, ליד ארון הספרים שהתגבה וכמעט נשק לתיקרה המקומרת — שוב לא מש זקן זה ממנו שעות ארוכות. בפינה זו מצא את מקומו ללילות כימים. רכון היה על ספרי הקודש וכשהושיט קדמה את זקנו האדמדם, ששערות שיבה מזקו בו ותמך בכף ימינו את סנטרו — הגביה ברוכתו השפוף את זקנו שנגע-לא-נגע באפו המאורך.

פעמים קרובות הוא לא עזב את מקומו בבית המדרש גם בלילות תשאר לעשות את הלילה ישוב על הספסל, תחת המנורה המשתפלת מעל השולחן ומפיצה נגה זהוב על פניו ועל גליונות הספרים שנאדמו מרוב ימים.

גם באשמורות הליל הירושלמי, בצל מנורת השמן ועששיות הנפט, לא טמן את קופסת הטבק בחיקו או בסתר כנפי בגדיו, אלא תוהר ומפיף עיניו מהספר לקופסה ומהקופסה לספר ואינו שם לב כי גם מאחורי-שבת שבים והמהים על הזקן וקופסתו.

★ ★ ★

— ר' "ברוך דבי" — רטן לעברו חצקל'ה, זאטוט ירושלמי שהסב לידו — עד מתי תגלגל ותשחק בקופסת הטבק; רואה אתה כי אני וינקל'ה לומדים בחברותא, ואתה — ידיך עסקניות הן כל העת — מגלגל ונגלל, סובב ומסובב, את הקופסה המעוכה והמעונה מרוב מישמושי ידיך, מספיק, עד מתי?

הר' "ברוך-דב" הביט בחצקל'ה בעיני הבטות, שאישוניהן נילקו על הזאטוט החוצפן, הרשים כהרגלו קוימה את זקנו והזהבהב' ואת שפמו סגר על פיו, שמעולם לא נראה בהסתתרו תחת עבותות השער החום-אדמוני.

ניכר בו בזקן זה שרוטן על הילדון, ואלמלא שם סגר על פיו — לבטח היה סוטם בו ומלמדו פרק בהלכות דרך ארץ, אם בגערה של זיקנה מתבודדת או במילת נועם של שיבה מיושבת. אך הסגרה הפנימיות שלו אל תוך תוכו, אל מעמקי האני שלו הבלתי חדיר, השיבה את השלווה אל הזקן, אשר פטר את חצקל'ה במבט סתמי והשיב את מבטו היישר אל קופסת הטבק. לא פעם היתה קופסת הטבק מפירה גם את שלוותם של השלוחים שבין באי בית המדרש.

הכיפה שהיתמרה מעל בית הכנסת הרוזינאי הגדול שבירושלים, שהתנוססה מעל נגוהיה וכיפותיה של העיר העתיקה היומין ולעת ערב שילחה צילה הארגמני על הר הבית השמם שבמזרחה — היתה מחוץ לתחום מבטו השכן של הזקן, שהגליציאיות עדיין טבועה בתוך פניו ובפיזור אישוני, למרות שעידנים חלפו מאז חבש מקומו בבית מדרש זה.

ימי שיבתו תקפוהו פתע ולי' כהרגלו, הציץ, באחד מימי שיבה אחרונים אלה, את עיניו השיבו, לתיקרה הקורה ולארגי החלונות שהכניפו את קרני השמש אל תוך בית המדרש.

שלוחת שמש בודדה הגיעה אל אדמומיות פניו של הזקן. היא ריצדה אל האישונים שפילבלו את גלגל העין ואילצה את פני השיבה לסור ממקומן.

ברגע זה הרים הזקן את ידו הגרומה והצנומה מרוב ימים כדי לכפות בכפה על עיניו ולהסתיר את קרן השמש שהציקה לו.

קופסת הטבק נשמטה מידו!

היד הזקנה לא נשאה כוח להתרומם לגובה הפנים וגם להחזיק בקופסה, ומשנפלה על הריצפה — התגלגלה עד לטבורו של בית המדרש.

★ ★ ★

היתה זו הזדמנות לאחד האברכים לזכות ולהחזיק במו ידיו בקופסת הטבק המיוחסת של ר' "ברוך דבי", וכשהרימה על מנת להשיבה לידיו של הזקן התרצצה באברך שובבות חסידית והחליט שהגיע הזמן לשאול אותו, בימי זקנה מופלגת שהגיע אליהם, אודות הקופסה וסודה.

— "ר' "ברוך דבי" — נטפל אליו האברך בחיוך — נצחתיך הפעם! אינך מקבל ממני את הקופסה בחזרה עד שתאמר לי מדוע בה יקרה וחשובה היא בעיניך, מדוע עד היום, עד לרגע זה לא הצליח מאן דהו להחזיק ולמשמש בקופסה זו, שהרי מעולם, מאז הגעת לירושלים והשכנת בה צרור עצמותיך המחוקות והלכות, לא הנחת אותה מידיך ולא הרשית לאיש לאחוז בה ולעיין בסיבה... עתה הגיע הזמן, ר' "ברוך דבי", ספר ואשמע".

ר' "ברוך דבי", שקומתו התקטנה למחצה בעת האחרונה, נתקף עוויתות זקנה, כמין התכווצות שרירים של יאוש שיבותו הקרוב אלי קבר ומריה את נשימותיו ההולכות וכלות.

הוא לפת את זקנו המדולדל בשתי כפות ידיו, דבק בו בחוזקה וליטפו, כנאחז בדף הצלה ומחפש גאולה קרובה שאינו יודע מהיכן תגיע.

מעשהו השובבי של האברך לא הטרידה את הזקן. הוא ראה בכך אילוך מן השמים ללמד פרק בהלכות יראת שמים את האברך החסידי, הצורבא מרבנן החובש בהתמדה ובשקידה את השולחן הבית-מדרשי ומתרפק בחמימות על ספרי הקודש. וכך שפט בשכלו אותו רגע:

— "הלוא בין כך ובין כך — שעתי קרובה לבוא. חש אני כי כחותי אחלים וכלים, רגלי נשרכות יותר על כדי עמען, ידי כלא' הכי נטולות און ועוצם — אם אין שוב בכוחן להחזיק בקופסת הטבק שלא תישמט מהן... עוד היום, ואולי כמעט לעת, תצא נשמתי מגופי אשר ינוח בשלום על משכבו, שם, במעלה הר הזיתים — והשקיף מחלון המזרח אל עבר ההר שממולו, הזרוע מצבות לבנות כאריחים על גבי אריחים ולבינות על גבי לבינות — ומה יש אם אלמד לאברך זה מה מותר לו לאדם מן הבהמה, אם אטעימנו דמי מה כוח טמן בעיניים ובמבטן... גם אם אין זו אלא קופסת טבק פשוטה ומעוכה.

— "כן, יקירי ומחמדי, השב תשיב לי מיד את קופסת הטבק, ורק אם תשיבה לידי ואציץ בה, אבינך מה טובה מגעת לי ממנה"...

הזקן גנז גניחה שיבתית מיוגעת בשעה שהאברך השתופף לצידו ושם אזנו כאפרכסת לשמוע שמועה שיש בה מטעם זקנים.

— "יראה, מחמדי ויקירי, ראה את האותיות החקוקות מתוכה של הקופסה, שאינה נשאת בתוכה כלל טאבאקע המפיץ ריח הבושם, אלא... עפר תיחוח הוא מעפרותיה של ירושלים ששתקתיו במו אצבעותי — לא לצורך שאיבה לנחירי זקוק אני לקופסה זו ולמה שבתוכה, לא! אלא פשוט, פשוט"...

הוא נתקף בקושי הדיבור ובדפיקת המוח כשל הטוטה להפריח נשמתו, עד שהאברך, שנפשו יצאה לדעת את ההמשך, לאחר שעדיין לא הבין את משמעות האותיות החקוקות ודמיזן, השיב את נפשו ורוחו של הזקן, במאור-פנים חסידית:

— "ר' "ברוך דבי", התחלת לספר על האותיות החקוקות"...

— "אין קוראים לי כלל כשם זה. לא כך שמי — התחיל הזקן במחצית שפמו — ומה שבירושלים של מטה קיבלתי את השם הזה הוא מפני האותיות החקוקות בקופסת הטבק — אמר ומישמש אותה והציץ על גבה. אבל ראה, מה כתוב כאן: ב'ד"י'ד', היינו ראשי תיבות של בכל דרכיך דעהו... ד"ע הו. זכור — דעהו!

— וכי סבור אתה ובדעתך להיות שבכל דרכיך דעהו' אלו הן בתוך של שעת תפלה ועבודה בלבד? — לא כן. אברך צעיר, דע לך ששלושת אותיות אלו עמדו לנגד עיני בכל רגע ורגע, בכל רפרוף עין ובכל ניד אבר. הדבקות בו יתברך היא בכל דרכיך ממש. ממש! ואיני יודע דרך מדרכי האדם בכל עת ובכל שעה שיוכל להתמלט מדבקותו בבורא — כיצד יוכל להסיר רגע מחשבתו מ'בכל דרכיך דעהו'?

— וכי אפשר להיות אחרת?!...

ולמחרת אותו מעשה נטמן בהר הזיתים "ר' צבי הירש ב"ר נחום ז"ל".

מושב הועד הפועל העולמי של אגודת ישראל ביטא

אגודת ישראל תנועה חיה ופעילה

מאת משה עקיבא דרוק

רבים הם המבקשים לדעת, מהי הבשורה שמביאים חברי הועד הפועל העולמי של אגודת ישראל בשובם למקומותיהם? התשובות יהיו שונות. כל אחד מנקודת הראות שלו. סדר היום הגדוש היה בו כדי להתיש את כתפותיהם של החברים, אלה הקדישו למטרה זו קרוב לארבעה ימים, עשו דרך רחוקה נטשו את עיסוקיהם היום יומיים, מהם אישי ציבור הטורדים למעלה ראש בעסקי ציבור כל ימות השנה, מהם אנשי עסקים שזנחו את עסקיהם ובאו ללוגאנו שבשוויץ למלא שליחותם כאגודאים נאמנים הרואים לעצמם זכות להיות הממשיכים של אותה תנועה שיסודה בקודש. מי שנתפס למחשבה שיש מי שנותן לה מהלכים, שחלפה שעתה של אגודת ישראל, כאילו יש לה תחליפים, היה יכול להיווכח שטעות בידו. מי שהיה סבור שהגיעה השעה להתחלק בירושתה ויש מי שיורש, למלא את התפקידים שהועידו לה גדולי ישראל בדורות הקדמונים, נחל אכזבה. המושב הוכיח לעין כל, אגודת ישראל חיה וקיימת, עוסקת בכל אותן בעיות התובעות זרועות עולם. תנועה זו יצאה ממושב זה מאוח־דת ומלוכדת למגינת לבם של כל אלה אשר ציפו לפלוגה.

"שבת אחים גם יחד" זו היתה תחושתם של כל אלה אשר היו שם. אגודת ישראל איננה עשויה מעור אחד, טבעי הדבר שכשם שפרצופיהם אינם שווים כך גם דעותיהם. אגודת ישראל בנויה רבים רבים של יוצאי ארצות שונות ותרבויות. איש אינו מתימר לכפות את דעותיו על הזולת. הכלל הראשון שנקבע ביסודה, "יהא נהרא ופשטיה" כוחו יפה גם לעידן החדש שבגללו נתקבצו יחד שבטי ישראל לא רק בארץ ישראל, המסורת הקדושה היא המאחדת, אולי אין טעם להאריך מתוך לשמוע את הבבדל את חילוקי הדעות שהן לגיטימיות. היה בכל אלה לתת טעם להתבר־סות, זה, בין שהיא נוגה הדמוקרטית להדברות שאת תוצאותיה אפשר יהיה להרגיש בשטח בעתיד. הי־דברות זו גם אם לפעמים גולשת לחילופי דברים קשים לא היה בה כדי לפגום מאומה ברוח הטובה ששורה בכל מהלך ההתוועדות. הבירור והליבון היסודי, יצר את הרקע להתפייסות שמצאה ביטוי הולם לא רק מעל הבמה ויותר מזה בשיחות פנים אל פנים אל תוך השעות הקטנות של הלילה גם מחוץ לסדר היום. לא היה יצר של התנצחות לשמו ומי שראה את החברים יוצאים כאוהבים זה את זה, הבין מחדש את המושג "את והב בסופה".

מה שחשוב לציין ולהדגיש, המאחד היה גדול פי כמה מן המפריד, ראינו אותם חברים נלהבים שבלבם רוחות האמונות החרדיה לשלימותה של תנועה זו, ידענו כי נצא ממושב זה מאוחדים ומחודשים לקראת אותן משימות שהן עומדות במרכז העשייה של אגודת ישראל, היתה תחושה שאלמלא נוצרה אגודת ישראל לפני למעלה משבעים שנה, היו חייבים לייצר אותה מחדש. אנו חיים בתקופה קשה לעם ישראל, ספק אם היתה עוד תקופה קשה כמותה. שארית הפליטה של יה־דות חרדית הנושאת את דגל התו־רה, רק היא מסוגלת וחייבת להתמודד עם הבעיות המתרפשות והולכות מיום ליום. האיום המרחף על עתידו של העם מצוי בכל מקום ולא פחות מזה בארץ ישר־אל. למאבק על קדושת הארץ המתנהל בזירה הארצישראלית יש לו לא רק הדים בכל העולם, יש לו גם השלכות מרחיקות לכת.

קהילות יהודיות בתפוצות שיש להן בעיות קיומיות, אינן יכולות להתעלם מן המאבק על קיומה של תורה בארץ ישראל. תחושה זו באה לידי ביטוי חזק תשנה בכל אותן הרצאות שנשמעו בה־קשבה מרוכזת והמשכן היה בהת־בטאויות של החברים שנטלו את רשות הדיבור גם אם הדברים קצ־רים ומוגבלים לפי הזמן שעמד לרשותם. הנימה הכללית היתה, שזו לא עת לדבר כי אם עת לע־שות.

המאזן הכללי לא היה שלילי. מסכת המעשים והמפעלים שנ־פרשה לפני המושב על ידי ראשי המרכזים הארציים היתה בה כדי להרשים, מה שנעשה באמצעים קטנים ובתנאים קשים, היה מאלף ומחייב. אגודת ישראל בכל מקום היא מוקד לעבודת קודש שיש לה השפעה כמעט מכרעת על עיצוב החיים של יהודים חרדים מכל החוגים והגוונים, לרבות אלה אשר מטעמים שלהם, עומדים מחוץ למסגרת הארגונית ומעדיפים להימנות על הבקורת החריפים. אם בכל מקום כך, על אחת כמה וכמה בארץ ישראל, מקום בו מתחולל מאבק איתנים על דמותה הרוחנית.

ההיסטוריה תשפוט את אגודת ישראל לטובה, אישי התנועה ומ־ציגיה הפעילים בכל מקום לא עמדו כבאשמים חלילה. הם רש־אים לדבר כמאשימים, ליהדות החרדית בעולם וגם בארץ ישראל יש פוטנציאל של כח שמסוגל להתמודד עם כל אותן בעיות, מה שחסר לה הוא אמצעים כספיים שאילו היו עומדים לרשותה אפשר היה לחולל מהפכה רוחנית גדולה בעולם היהודי. אנו חיים בתקופה שבה יש צימאון גדול לדבר ה'. תנועת התשובה כובשת מקומה לא רק בארץ ישראל, רוח טהרה ירדה ממרום, ואין לך קיטרוג גדול מזה כנגד כל אלה אשר בידם לעשות ואינם עושים, יותר משא־בים כספיים, יותר משאבי כוח ארגוני, יכולים להעמיד סכר בפני אותה הידרדרות שבארצות הגולה מתבטאת בנשואי תערובת המו־בילים להתבוללות ובארץ ישראל בהתבוללות לאומית. התחזיות נשמעו קודרות, בצידן היו גם תקוות מעודדות.

יש מי שנתפס לטפל, לדברים יוצאי דופן שיש בהם כדי לעורר את יצר הסקרנות של רודפי סנס־ציות, יש מי שרואה צל הרים כהרים במגמה להאפיל על הצד־דים החיוביים כפי שבאו לביטוי מרשים בדיוני המושב. זוהי רעה חולה שהדביקה, למרבית הצער, גם אישים חשובים בתוך המחנה. לא כן משקיף אוביקטיבי, הוא יראה את הצדדים החיוביים וכאלה היו רבים מאוד.

אלה אמרו, אלמלא לא באנו אלא לשמוע את דבריהם של אותם שלושה מיטיבי לכת שהצליחו להוציא את ההתכנסות משיגרת הנושאים הארגוניים, דיינו. כבר נאמר, שהיה זה סמלי לאגודת ישראל, שאת הישיבה הראשונה הקדישה לנושא שנת השביעית המתקרבת והבאה עלינו לטובה. רבה של קוממיות הרה"ג רבי מנחם מנדל מנדלסון העמיד את הדגש על המשמעות הרעיונית של שנת השביעית, מצווה זו ששומ־רים עליה גיבורי כוח, נתחדשה בארץ על ידי אגודת ישראל שחרותה על דגלה את המאבק על קדושת הארץ מאז חידושו של הישוב היהודי, מן הישוב האגודאי קוממיות יצאה היוזמה להרחיב ולהגדיל את מספרם של אלה המוכנים לקיים שמיטה כהלכתה ואינם מחפשים היתרים שהם מפוקפקים. הרב לא קיפח את זכות ראשונים של פועלי אגודת ישראל שבהדרכתו והשראתו של מרן בעל חזון איש ובתמיכתה של הכנסיה הגדולה של אגודת ישראל הרימו את דגל השמיטה. העלאתו של נושא זה במסגרת מושב של הועד הפועל העולמי מציין את ייחודה של תנועה זו. שבראש וראשונה היא תנועה רעיונית.

למסגרת זו שייך גם הדיון על רעיונה השקפתה המקורית של אגודת ישראל, דיון זה שנפתח בדבריו של הרה"ג ר' יוסף דונר אב"ד "יעדת ישראל בלונדון" המשכו היה בהרצאתו המקיפה של הרה"ג ר' נחמן בולמן רבה של קהילת נתליאל כמגדל העמק. דיון זה היה בו לרענן את המחש־בות המקוריות שמאז ומתמיד היו נשמת חייה של אגודת ישראל, תנועה שעיקרה הוא רעיוני והעש־שייה אינה אלא מכשיר ביצוע, כלל שכמעט והלך תשכח בנסיבות החרושות שנוצרו. כיוון דומה נתן ההיסטוריון החרדי הרב שלמה רוטנברג מניו יורק, שבדבריו המבריקים המקודים החזיר את החברים לעידן שבו עודד הרעיון האגודאי את ההתלהבות הראשונית שמכוחה הצליחה אגודת ישראל לזקוף מחדש את קומתם של יהו־דים חרדים שהצליחו להשתחרר מן האפוטרופסות הבלתי קרואה של משכילים שנטלו לעצמם את האיצטלא של הנהגת הקהילות היהודיות במזרח אירופא. התקו־לות בין הימים הראשונים לימים אלה, היה בהם כדי לחזק את התקוה לקראת ימים טובים מאלה. רבים אמרו לאחר מכן שאלמלא באנו ללוגאנו אלא כדי לשמוע דיבורים ברמה זו, היה זה כדאי. היה בהם כדי להסיח את הדעת מכל אותם פכים קטנים, נשאים שוליים שהיה בהם כדי להעביר את מצב הרוח.

באותה מידה יש להתייחס אל הדיון על המאבק למען קדושת הארץ ועל ההקצבה של חוגים חילוניים נגד עניני הדת בארץ ישראל. הדברים שהשמיעו הרב אברהם יוסף שפירא, הרב מנחם פרוש, הרב שלמה לורנץ והרב שמואל הלפרט, אישים שבתוקף תפקידם הפוליטי ניצבים בחזית הראשונה של מאבק זה האירו את הבעיות באור אחר. מדת הענין שגילו החברים באותן בעיות הב־ליטה את מרכזיותו של המאבק בארץ הזיקה של היהודים להת־רחשויות, שלעתים יש בהן כדי להסעיר כל יהודי באשר הוא שם. אלה אשר חוזרים על קיאם להא־שים את אגודת ישראל שהיא "מפלגה אנטי ציונית", היו יכולים להיווכח שהציונות שלנו שונה ביסודה ממה שנראה בעיניהם כציונות. אהבת ציון וירושלים טבועה בנפשם של אותם יהודים, אלה שרבים מהם יש להם בנים ובנות בארץ ישראל, אלה העולים לארץ ישראל על אף התנאים הקשים, על אף המאבקים שנגזרו עליהם בכפייה. ואין זה מקרה, שרוב העולים לארץ בשנים האח־רונות הם יהודים חרדים בתקופה שבה רוב היורדים מן הארץ הם אנשים חילוניים שנעקרה מלבם הזיקה לקדושת הארץ והם מוכנים להחליף אותה במולדת חדשה.

כפי שהחליפו את יסודות היהדות בקלות דעת, האידיאות שלהם התנפצו מול המציאות והם עומ־דים לפני בארות נשברים שלא החזיקו מעמד.

המושב עמד גם תחת הרושם, שאגודת ישראל בגולה עוסקת במיכלול של פעילויות בכל הת־חומים, אם זה בחינוך ואם זה בחיזוק הדת, לא רק בתחום המושב שלהם. החברים עשו אוז־ניהם כאפרכסת לשמוע דברים שהשתיקה יפה להם, כיון שהם נוגעים לדיני נפשות. העסקנים העושים מלאכתם באמונה וללא קבלת פרס מתרחקים מן הפרסום, אילו הדברים היו מתפרסמים, היו לבטח תופסים כותרות גדולות לא רק בעתונות החרדית.

ראינו אותם תאוחזו במידה גדולה של הערצה. הרשת שלהם פרושה על פני ארצות מצוקה רחוקות זו מזו, כמו שהבעיות הן שונות ומגוונות, הצד השווה שבהן שהם עוסקים בהצלתם של יהודים, לא רק מן הסכנה הפיסית המאיי־מת עליהם, כי אם גם על כמה מן הסכנות הרוחניות האורבות להם גם במקומות מגוריהם. יש לה לאגודת ישראל רקורד מפואר של עשייה צנועה, ואגודת ישראל יכולה להיות גאה בעסקנים מסוגם של ר' וולף וורשנר מציריך, ר' אלכסנדר שוויד מלונדון ד"ר דניאל רוטשילד משוויצריה הרב נפתלי טבנבוים מבלטימור ור' מרדכי נרשטאס מניו יורק, אנשים שמ־צודתם פרושה למרחקים. לכל אלה היתה בפיהם בקשה אחת להמנע מכל פרסום על מסכת העשייה שבהם הם עוסקים, בניגוד לאחרים שהפרסום הוא העיקר מבלי לתת את הדעת, שהפרסום הוא המזיק הגדול ביותר. זו מסכת אפופה גבורת הנפש שמביאה את שמה של אגודת ישראל למקומות שבהם לא ידעו מעולם על קיומה, אף פי כן הם מעדיפים את טובת היחיד והכלל גם יחד עם כל אינטרס אחר. הם עושים נפשות ליהדות ולא לאגודת ישראל, אולם התוצאה היא ששמה של אגודת ישראל מתגדל. זה היה חידוש נפלא שבתקופה שבה אנשים עו־שים כדי לזכות בפרסום יש אישים דגולים ומסורים שביקשו בכל לשון של בקשה, לא לתת פרסום לדברים שיש בהם כדי להוסיף להם כבוד יקר. זאת מפני שה־מטרה חשובה יותר.

פרט אחר שאיפיין כנס זה, היה ללא ספק אותם שיעורים בדף היומי הן בבבלי והן בירושלמי, שבהם נפתח כל יום דיונים, שי־עורים אלה ניתנו לסירוגין על ידי רבנים תלמידי חכמים שעוסקים בהפצת תורה, כמו, הרב יחזקאל כסר מניו יורק הרב נחום רוטשטיין מירושלים, הרב בן ציון בלוי

כ"ק האדמו"ר מבאלא, רבה של לוגאנו, נואם בפתיחת המושב בלוגאנו

המאבק על קדושת הארץ עורר התענינות והתרגשות

היהדות החרדית בעולם נקראת להיות שותפת לגיבורי כח שומרי שביעית

החינוך העצמאי — פאר יצירותיה של אגודת ישראל זועק לעזרה.

חלק מחברי הנשיאות, נואם ר"י. לבנשטיין מלונדון, משמאל: רש"מ מינץ מנכ"ל אגו"י בא"י, ר"ח דיקוס ור"א שוויד מלונדון, ר"י פרידמן מניו יורק ור' חיים וינשטוק מירושלים.

מסכת גדולה ועשירה של מעשים לש"ש נפרסה לפני חברי הועה"פ העולמי שהתכנסו בלוגנו.

ארץ ישראל — מוקד מרכזי

הדיון האידיאולוגי החזיר את אגודת ישראל לימים ראשונים.

הכרזת מליאת הועד הפועל העולמי של אגו"י לקראת שנת השביעית התשמ"ז

הועה"פ העולמי של אגודת ישראל, בנאמנות לרעיונה המקורי לקיים את יהודו של עמנו כעם ד', שאין אומתנו אומה אלא בתורותיה וכי פתרונו היחידי הוא בגאולתנו השלימה ע"י המלך המשיח ובנין בית המקדש, מחזק את ידי גיבורי כח עושי דברו, שומרי השמיטה בשדה ובכרם בכל ישוב וישוב באה"ק בברכת חזקו ואמצו.

מצוות השמיטה שבעונה גלינו, מכריזה ומחדירה את ההכרה בבעלות הקב"ה על ארץ ישראל, ובזכות שמירתה נקרב את ביאת המשיח ויתוקן החטא הקדום של הגלות.

אגו"י, רואה מחובת מיוחדת וראשונה במעלה לפעול ולהפעיל את כל האמצעים שבידה לקראת שנת תשמ"ז, להתגייס למען הרחבת עדת מקדשי שבת הארץ, ע"י מתן האפשרות ל"מרכז הארצי לחקלאים שומרי שביעית" מיסודו של הגאון החסיד רבי בנימין מנדלזון זצ"ל אב"ד קוממיות ת"ו, הנועד להיות לעזר ולהיסמך בהדרכה עדוד וסיוע לכל ישוב ולכל חקלאי המבקש להמנות על גיבורי הכח שומרי השמיטה.

הועה"פ פונה לכל ההסתדרויות הארציות, הסניפים וחברי אגודת ישראל בכל אתר ואתר, לערוך מגביות למען "קרן השביעית" לאור קריאתם של גדולי ישראל שליט"א.

בזכות המצוה נזכה שיקויים בנו "וצויתי את ברכתי" ונזכה לכלי המחזיק ברכה הוא השלום.

נחזור העטרה של אגודת ישראל ליושנה

דברי הפתיחה של הרב י.מ. אברמוביץ במושב מליאת הועד הפועל העולמי בלוגנו

הננו נותנים שבח והודיה להשי"ת, ברוך הוא וברוך שמו, שזכינו שוב לחזות במו עינינו את שולחנה של אגודת ישראל כשהוא שלם ומושלם, כאשר סביבו מסבים ראשי יהדות התורה — אגודת ישראל, מכל חלקי תבל.

שמחתנו רבה מיוחד לראות כאן את המשל־חת הגדולה מארץ ישראל בה מיוצגים כל החוגים וכל הגוונים של אגודת ישראל בא"י, זה זמן רב משתוקקים ומתגעגעים אנו ליום הזה וב"ה שזכינו לכך.

הבה נקווה להשי"ת ונתפלל כולנו אליו שכנס זה לשם שמים יפעל מתוך שלום, אהבה ואחוה, ונזכה באמת להחזיר את העטרה של אגו"י ליושנה, מתוך הצלחה רבה.

קראנו אתמול בפרשת השבוע שמות: "ותפתח ותראהו את הילד והנה נער בוכה". רש"י מפרש: "קולו כנער". מורי ורבי הרב מלובלין זצ"ל שאל מה היתה כוונתו של רש"י בפירוש זה? והסביר שההבדל בין בכיו של ילד לבין בכי של נער יותר מבוגר הוא: ילד בוכה רק כשכואב לו עצמו משהו, אבל אינו יודע לבכות על כאבו של מישהו אחר בעוד שנער בר־דעת יודע לבכות גם על כאבם של אחרים. והוסיף הרב מלובלין, זה מה שאמרה בת פרעה, "מילדי העברים זה", ילד זה מבטא בבכיו את הבכי של כל ילדי העברים שנזרקו לים, ואינו בוכה רק על צערו בלבד שנמצא בתוך הים. משה רבנו, מנהיגו של עם ישראל בעתיד, כבר בהיותו ילד רך בכה ודאג למען אחרים.

מסביב לשולחנות אלה יושבת המנהיגות של יהדות התורה — אגודת ישראל בעולם כולו. הם צריכים להתנהג ע"פ דוגמה זו של "קולו כנער", היינו לדאוג את דאגתה של יהדות התורה — אגו"י כולה ולכאוב את כאבה, משום לידיהם מסרו אלפי יהודים, חברי אגו"י, ב"כנסיה הגדולה" השישית, את רסן המנהיגות ואת האחריות של כלל ישראל בכלל ואגודת ישראל בפרט. בבוא הזמן נצטרך למסור דין וחשבון, כאשר נישאל האומנם מלאנו את התפקיד אותו הטילו עלינו וקיבלנו עלינו.

אנו חיים בתקופה קשה מאד. אם לפני 40 שנה עבר על עם ישראל החורבן פיזי, כאשר הקרבנו ששה מיליון יהודים הי"ד על קידוש השם, הרי כיום אנו עומדים בפני חורבן רוחני ח"ו בעם ישראל כתוצאה מהתבוללות ונשואי תערובת. בארצות רבות הגיע שיעורם עד כדי 50%-60%-70% מכלל היהדות. לפי ממצאים סט־טיסטיים רשמיים 63% מכל ילדי ישראל בעולם כולו אינם מתחנכים בבתי ספר יהודיים, אינם מקבלים שום חינוך יהודי ואין להם מושג כלשהו על מהותו של העם היהודי. מתוך יתר ה־37%-13% לומדים בבתי ספר יהודיים לא דתיים או דתיים למחצה, שאר ה־24% מקבלים בבתי ספר יהודיים חינוך משלים בימי ראשון בלבד, או בשעות הערב. הכאב הכי גדול הוא, שבסך הכל 2% בלבד מכל ילדי היהודים בעולם, בא"י, אמריקה ואירופה, מקבלים חינוך תורתי, מקורי, אמיתי. זהו מצבו של כלל ישראל ואין מלים בפי לבטא את האחריות הכבדה המוטלת עלינו ועל אגו"י לנוכח מצב איום זה.

אבל, למרות כל זה אין ח"ו כל מקום להת־ייאש. אם נעשה את המוטל עלינו, נצליח בעזה"י לשנות את המצב לטובה. למרות כל הקשיים והמכשולים הרבים, אסור לנו להירתע מהם. עלינו לעשות את המוטל עלינו, וה' יהא בעזרתנו.

קראנו אתמול בפרשת שמות על בתיה בת פרעה "ותשלח את אמתה ותקחה". רש"י מזכיר דברי חז"ל במס' סוטה, למה כתוב "אמתה" ולא "ידה", מלמד ש"נשתרבבה ידה הרבה אמות". אותה לא היתה מגיעה לתיבת משה רבנו, כי התיבה היתה רחוקה ממנה בתוך הים. שאל על כך מורי ורבי הרב מלובלין זצ"ל, מדוע הושיטה בת פרעה את ידה, היא הרי לא ידעה מראש שיקרה לה נס וידה תשתרבב למרחוק? והשיב הרב מלובלין, בזה בת פרעה רצתה להראות בזה דרך באורחות החיים. כאשר רואים שילד טובע בים, אין לערוך אותה שעה חשבונות וחישובים כלשהם, אלא יש להושיט יד ולהציל. עליך לעשות את שלך, למרות שלכאורה אין סיכוי להצליח, ואז הקב"ה עוזר. ולכן, אמר הרב מלובלין, זכתה לשם גדול כזה, בתיה בת — ה'.

לצערנו ולכאבנו, חלק גדול בעם ישראל טובע בים של כפירה והתבוללות, והיהדות החרדית, לדאבוננו הגדול, טובלת בים של מח־לוקת ושנאת חינם. עלינו, ראשי יהדות התורה, אגודת ישראל מוטל להושיט יד כדי להציל את מה שאפשר להציל.

בפרשת קדושים על הכתוב "ואמרת אליהם קדושים תהיו", מביא רש"י את דברי המדרש, פרשה זו של קדושים נאמרה ב"הקהל". אמר על זה הרבי מגור, בעל "שפת אמת" זצ"ל, כי פרשת קדושים, דהיינו להכניס קדושה בישראל, אפשרי רק בהקהל, אם כולם הם יחד ושוררת ביניהם אחדות, שלום ואהבה.

לכן, אם כולנו נהיה מלוכדים ומאוחדים באמת, נשכח את כל מה שעבר בינינו וכל מה שמפריד כאילו בינינו, נצליח בעזה"י בעבודתנו הקדושה למען תורת ישראל ואגודת ישראל.

אומרים בשם המגיד מקוזניץ, אם כל אחד מעם ישראל יחזיק כל אחד בידו של השני, תיווצר יד ארוכה אחת שתגיע עד לכסא הכבוד ותפעל ישועות למען עם ישראל.

הבה ניתן כאן יד אחד לשני מתוך אחדות אמיתית, אהבה, אחוה, שלום וריעות, ובעזה"י תגיע ידנו עד כסא הכבוד ונזכה לשפר את מצבו של עם ישראל בכלל ואגודת ישראל בפרט.

שתזכה כי תחזור העטרה שלה ליושנה, ותחדש ימיה כקדם, בזכות מייסדיה הקדושים, שרפי מעלה, זכר צדיקים לברכה, ובזכות אגודת ישראל שלימה נזכה לביאת משיח צדקנו במהרה, אמן.

* *
*

ברצוני להזכיר שבכינוס זה חסר לנו חברנו היקר והבלתי נשכח רבי שמעון סירוקה עליו השלום הכהן לברכה, שהיה חבר הועד הפועל העולמי וחבר ההנהלה.

במשך קרוב ל־40 שנה אינני זוכר אף כנס אחד של אגו"י בא"י ובחו"ל בו לא שמענו את קולו של ר' שמעון, תמיד קול של תבונה, קול של שכל וחכמה. הוא היה אגודאי נאמן בלבו ונפשו. הוא יחסר לנו מאד ונרגיש בחסרונו. אחד מן החבורה שמת, ידאגו כל החבורה, למלא מה שהוא לא יכול לעשות יותר. יהא זכרו ברוך.

* *
*

עתה ברצוני למלא שליחותו של כ"ק מרן האדמו"ר מגור שליט"א.

כאשר באתי לקבל ברכת הפרידה ממנו, סיפרתי לו, כי הנני נוסע ללוגנו לישיבת הועד הפועל של אגו"י מכל העולם ואשר ישתתפו בה קרוב ל־90 חברים. הדגשתי שמא"י לבדה יגיעו יותר מ־30 חברים מכל חוגי אגו"י בארץ.

פניו הקדושים הביעו קורת רוח ושמחה ואמר לי בזה הלשון: "תאמר להם, שאני מאחל להם ברכה והצלחה".

הועדה להפצת ספרי הרב יהודה מאיר אברמוביץ

יו"ר הועד הפועל של אגודת ישראל העולמית

ירושלים ★ ת.ד. 886 ★ טל. 02-240634

לקראת כינוס מליאת מושב הועה"פ העולמי של אגודת ישראל, שנערך בימים כ"ד-כ"ז טבת תשמ"ו בלוגאנו, הופיע הספר הראשון בסידרה

"חזון ומעש באגודת ישראל"

מאת הרב **יהודה מאיר אברמוביץ** שליט"א

יו"ר הועה"פ העולמי

הספר הראשון נושא את השם

"לאורם של גדולי ישראל וראשי עם".

והוא כולל פרקי הערכה של 26 גדולי תורה וחסידות וראשי אגודת ישראל, מן הבולטים בהנהגת יהדות התורה בשני הדורות האחרונים. הפרקים מלווים בתמונות מדמויותיהם של האישים המוערכים בספר, ורבות מן התמונות הן היסטוריות ונדירות, ביניהן ממעמדים מרכזיים של היהדות החרדית במשך שנות דור.

בראשית הספר דברי מבוא ופרקי היסטוריה

מאת הרב **שמואל אבישי שטוקהמר,**

יו"ר המרכז הספרותי־חברתי

"משאבים"

שבהוצאתו יצא הספר לאור.

— המחיר הקטלוגי: 15 ש"ח —

★ להשיג בחנויות הספרים המובחרות ★

אפשר להזמין את הספר גם טלפונית (טל. 02-240634) וגם דרך הדואר ע"י משלוח הספח דלהלן — והספר יישלח ישירות לבית המזמין

לכבוד

הועדה להפצת ספרי הרב י.מ. אברמוביץ

ת.ד. 886

ירושלים.

נא לשלוח לי הספר "לאורם של גדולי ישראל וראשי עם"

מצו"ב המחאה ע"ס 15 ש"ח (חמישה עשר שקלים חדשים).

שם..................טל..................

הכתובת..................

חתימה..................

חלק מקהל המסובים בישיבת הפתיחה, ביניהם כמה מנכבדי קהילת לוגאנו, בימין ר' צבי גליצקי, ר' זימל רוטשטיין, ועוד. נראים בתמונה: עורך המודיע ר' מ.ע. דרוק, הרב ישראל אורלנסקי, הרב נחום רוטשטיין חברים ואורחים נוספים.

זימל רוטשטין, לוגאנו

שובו־לכם לאהליכם ובראשיכם א־לקיכם

ביום כפורים אחרי מחילת העונות, והתעלות הנפש,־ כאשר האדם הוא מזוקק נקי ומברכים מלך מוחל וסולח לעונותינו ולעונות עמו בית ישראל, ומעביר אשמותינו ובת קול מכרזת לך אכול בשמחה את לחמך, שרים את הפזמון שובו לכם לאהליכם ובראשיכם אלקיכם. רק כאשר עשה האדם את חשבון הנפש, מזכירים לו לא לשכח כי די בראשיכם, קבלת עול מלכות שמים וקבלת הטוב לא תסור ממנו עוד.

כן עתה: ימים מספר ישבו חברי הועד הפועל של אגודת ישראל בלוגאנו, התאספו אורחים חשובים מכל חלקי תבל. רבנים, אנשי מע־שה, וחברים לדעה, שמענו הרצאות התוכחה, נתלבנו בעיות, דנו בדברים העומדים ברומו של עולם. מכל מדינה ומדינה מסרו החברים דין וחשבון מהנעשה, החל מאירופה עד ארגנטינה. דנו בבעיות של הצלת נפשות אשר חז"ל קובעים כל המציל נפש אחת מישראל כאילו מציל עולם מלא! הרשמע דרית מפורט על הצלת נפשות מה שנעשה, ומה שאפשר עוד והכרחי לעשות, ואין ספק כי זה המוטל על שכמה של אגודת ישראל, להכניס את הנדחים תחת כנפי השכינה, ואם לא נטפל בבעיות האלה ולא נפתור אותם? אז אוי לנו מיום הדין ומיום התוכחה.

מעל לכל שמענו ממצוקת החנוך העצמאי אשר קיומו עומד בסכנה, מוסד אשר מחנך קרוב לארבעים אלף תלמיד ותלמידה, זה היסוד והערובה לעם ישראל, ואין גדול מאשר חנוך הפעוטים, ותפלתנו אל השי"ת היא: עשה למען תינוקות של בית רבן!! ואם אין גדיים אין תישים, נשמע כי בכל חלקי תבל קיימת התעור־רות לשוב לעם התורה לשוב למקור מחצבתם, יש בקשו ומחפשים מורה דרך, מבקשים באו ללמד מאתנו את דרך ה׳. אין להתעלם מהבעיה, וחס־ושלום שלא נאחר את השעה, כי אם לא עכשיו אימתי? מפרש ההוהרי"ם כל רגע זה עכשיו אחר ואולי כעת אשר שודרת ורוח טהרה ורבים המבקשים את הנכון והאמת יש לסייע כי מי יודע מה יביא המחר!

המדרש אומר אין תורה כתורת ארץ ישראל כי מציון תצא תורה! כן אין אגודת ישראל כאגודת ישראל בארץ ישראל, היא הציר של התנועה הקדושה זו, וכל אחד הרגיש טוב והבין מה־מתרחש, כאיש אחד וכלב אחד כל הצירים בעיניה דברו ובקשר בכאב ובתחנונים, וברצון של אמת לשלום בית, כי אחרת שמה של אגודת ישראל איננה הולם למציאות? האגודה נוסדה לאחד ולאגד כל חלקי עם התורה על כל גוניה,

אגודת ישראל נוסדה לפתור את בעיות העם על פי התורה, והפותר הוא המוסד העליון הנקרא מועצת גדולי התורה! בכל דין וכל שאלה היא הקובעת, כך חונכנו כמו ששאלת בשר וחלב או דיני ממונות פותר רב, כן בעיות ציבור בחיי יום יום פותרת מועצת גדולי התורה ובכן הרגשנו כי בלי זה אין מוסד הנקרא אגודת ישראל? והבעיה הראשונה והחשובה ביותר להשכין שלום בבית הקודש זה.

על הפסוק "ונתתי שלום בארץ" מבאר רש"י: שמא תאמרו יש מאכל, יש משתה, אם אין שלום אין כלום, ת"ל ונתתי שלום בארץ, מכאן שהשלום שקול כנגד הכל! וזהו עצם הרעיון של אגו"י לאחד את פלגי העם. לכן מה שמתרחש כעת זה רק הסתר פנים, ויש להסיר מאתנו, וזה תלוי בנו אם נרצה את השלום אז הוא יבא ואם חס ושלום לא נתאמץ כעת בכל הכחות אז בעצמינו אנו מביאים ח"ו הרס מה שהקמנו ועל מה אשר לחמנו ומסרנו את נפשנו מדורי דורות.

עומדים בסכנה ח"ו מוסדות תורה ויראה, מוסדות החנוך העצמאי, הסמנרים של בית יעקב, מוסדות מפוארים ביחוד אשר גדולי ישראל מסרו נפשם עבורם, ואשר הקימו אלפים ורבבות שומרי תורה ומצוה, ותנועת אגודת ישראל כולה, המאגדת אלפי חברים נאמנים בארץ ישראל ובחוץ לארץ אשר בכנות ובמסירות נפש מוכנים להיאבק למענה.

כאשר ישבנו כאן בלוגאנו ראינו את דעת החברים, דעת הקהל הותיקים והחדשים, המת־בטאת ברצון אחד והוא רצון של שלום אמת רצון של קבלת מרות של מועצת גדולי התורה. כי עבודה רבה ופוריה עומדת לפנינו. והשעה מוכשרת להציל רבבות נשמות ישראליות תועות ומבקשות ללמוד דרך ה' הן בארץ ישראל והן בעולם כולו. טעמו וראו כי טוב, נראה כמה זה נעים וטוב לשבת גם אחים יחד תחת מרות גדולי התורה, ובזו תלוי הדבר.

ואני לצטט את דברי ה"שפת אמת" זצ"ל על הפסוק "והן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים": מבאר יתכן לפרש כי כפי קבלת השמיעה בני ישראל למשה רבנו ע"ה כך נפתח פיו. ולשונו, ועל ידי שלא שמעו היה ערל שפתים. ולכך אחרי קריעת ים־סוף דכתיב ויאמינו בה' ובמשה עבדו, אז ישיר משה, הרי שנפתח פיו על ידי קבלת בני ישראל עכ"ל. אי לזאת נתחזק ונתלכד ונרצה לשמוע את דבר תורה בכנות. אז שוב תהיה לנו מועצת גדולי התורה לראשינו ואגודת ישראל לבתינו.

קורא פרקי תהלים

ח.ש. שווארץ

הצדק והטעות

במאמרו של הד"ר אהרן סב־רסקי בעש"ק ויצא "הדת בזירה הציבורית" הוא מביא את דברי מחנכו הר"נ זקס ז"ל שאמר לתלמידיו ששאלהו קושיא שב־ראותה להם כטובה: "אתה צודק במאה אחוז, אבל אני אראה לך איפה טעית"...

נשאלת השאלה, ממה נפשך אם החנוך צודק במאה אחוז לשם מה בא מחנכו להראות לו שהוא טעה, האם אין בזה משום פגיעה בחנוך? ואם הוא באמת טעה למה אם כן הוא מצדיקו?? ובכלל מהו הרעיון של המחנך לדבר בדברי מליצה אלה?

נתפסתי למלים אלה מבחינה חינוכית גרידא בלי שום קשר לה־דברים שנכתבו במאמר הנ"ל. אולם כדרכנו עלינו קודם להסביר את משמעות המלים "צדק" ו"ט־עות".

ובכן, משמעות המלה "צֶדֶק" — היא לפנים משורת הדין שישקיף על המקום והזמן והענין שלפיהם יטה לפעמים מן קו הדין לעשות כפי הצדק — וכל זה מתוך חוקות יושר לבבו — כלו־מר, אדם ישר לב יחפש תמיד למצוא אצל כל אדם רק את הצדק — על אף שמבחינת הדין אינו צודק (עפ"י מלבי"ם משלי א׳ג, י"א, י"ג).

"טָעָה" אח הוא אל "תָּעָה". ובמקרא נמצא פסוק אחד בלבד בטי"ת (יחזקאל י"ג י׳) "יען וביען הטעו את עמי" וכו' והטי"ת וה־תי"ו ממוצא אחד הם ויבא זה במקום זה (רד"ק שם).

יש גם קשר בין "טועה", תועה ועיוות" — עקמימות, כי מי שעפ"י טעות טָעָה ועיוה את נתיבו הישר — בהכרח הוא הולך בתוהו לא דרך, גם העוון הוא עיוות השכל הישר (ראה מלבי"ם איוב ל"ג כ"ז) וכן (יחזקאל מ"ד י׳) בתעות ישראל וכו' תעשו עונם — מלשון תועה והשואל מהתועה מדרך הישר ללכת לדרך אחר (מצודת ציון).

* * *

אומר את האמת, התרגשתי מאד ולמדתי הרבה מהמשפט היפה שענה הרב הנ"ל לתלמידיו — על שאלת התלמיד שהעמיד את קושיתו על בסיס לא־נכון הוא הצדיקו — כדי לא לבטלו ולהפיל רוחו בקרבו, אבל יחד עם זאת אמר לו מיד "בא יקירי ואראה לך את מקור טעותך ממנה יצאת לדרך לא נכונה ותעית, ודרך אח"כ אוכל להשתדל להחזיר אותך אל הדרך הישרה", כדוגמת אותו נהג חדש שיצא ממקום מסוים במטרה לה־גיע אל עיר מסוימת ובלי משים נכנס למסלול אחר בתקוה שהוא יגיע יותר מהר למחוז חפצו, משראה שדרך זו איננה מוכרת לו כלל, עצר בעד שוטר תנועה הבקי בדרכים, ושאלו: מדוע ארוכה לי הדרך למקום פלוני? — ענהו השוטר, אתה צדק מאד בשאלתך, אבל תעית בדרכך, בא ונחזור ואראה לך את מקור טעותך אשר ממנו נכנסת למסלול אחר לגמרי, וברור כי מדרך זו לא תוכל להגיע אל מחוז חפצך כלל...

* * *

לעומת זאת, עינינו רואות פע־מים רבות, יושב לו תלמיד בכתה גבוהה - יחסית, הוא מקשיב פחות או יותר לדברי מחנכו־מגי"ש, והוא מקשה קושיא, שואל שאלה ומבקש לשמוע תירוץ, תשובה, הבהרה וכדומה, המחנך המגי"ש ששמע את הקושיא־השאלה מבחין שתלמיד זה לא ירד להבין את הסברו כלל, והוא — "דאו־רייתא קא מרתחא ליה" — מבטלה כלאחר יד (ולפעמים גם לעיני התלמידים) ומפטיר לעומתו, "עזוב כבר אותה עם שאלותיך"... בטוחני שהוא כלל לא שקל את דבריו לפני שיצאו מפיו, כי לפע־מים הוא יכול בחמשת מלים אלו "לקטול" ח"ו תלמיד לעולמים! — משום שתלמיד זה רואה ומר־גיש שמחנכו — המגי"ש אינו מתייחס אליו כלל, בעוד שהוא ישב, הקשיב וחשב בלבו אני הרי הבנתי יפה מה שהסבירו כאן, רק נקודה מסוימת לא הוברה לי, חשבתי אנסה לשאול לרבי, ולב־סוף הוא כך ענה לי, אם כן לשם מה אני בכלל יושב כאן??

אינני אומר שמחנך הוא מלאך — הוא גם יכול לטעות ולהכשל במקרה כזה, משום כך אנו מבק־שים בכל יום "ואל תביאני לא לידי נסיון ולא לידי בזיון". אבל בכל זאת אם קורה ותלמיד מטריד את המחנך בקושיות־סרק, מוכרח המחנך להתאזר בסבלנות ולומר לו, שמעתי מה ששאלת אחרי השיעור גש נא אלי ואסביר לך את הענין בצורה כזאת שלא תהיה לך שום שאלה על זה.

וכך באמת עשה הרב המחנך הנ"ל, הוא בדבריו שאמר לשאליו "אתה צודק" נהג עמהם לפנים משורת הדין — כמשמעות המלה "צדק" — בזה שהתיחס בצורה יפה אל שאלתם, עם כי ידע שהם עיוותו את הדברים ששמעו, ונכנסו לדרך הבנה בלתי נכונה אשר משם לא יהיה להם מוצא בגלל סילוף הדברים, וכדי שלא להע־ליבם התמיא להם באמרו ש"הם צודקים במאה אחוז" אבל יחד עם זאת החזירם והעמידם על מקור טעותם".

אם כך הם הדברים, הרי אין זה פלא כי הם זוכרים את דברי רבם ומזכירים אותו לטובה כי הוא הוא בסבלנותו הרבה גרם להם שיהיה להם קשר עם לימוד התורה וקיום מצוותיה.

* * *

ואם אמנם נתבונן מעט, נמצא שיטה פסיכולוגית זו בדברי חז"ל אשר כולם נאמרו בהלל הזקן.

א. מצאנו, שבא אחד להקניטו ושאלו ליד פתח ביתו כמה שא־לות, מפני מה ראשיהן של בבליים סגלגלות וכו' וכו' ובכל תשובה שענה לו אמר לו: בני, "שאלה גדולה שאלת"... אחר הסביר לו לחזור כל ענין וענין — על אף שבעת בואו קראהו בשמו "כאן הלל" — לשון גנאי לנשיא ישראל (רש"י שבת ל"א א׳).

ב. מצאנו במעשה בני בתירה שנתעלמה ההלכה מהם אם הפסח דוחה את השבת או לא, ובשביל שדרש להם הדרשה שהפסח דוחה את השבת מינוהו לנשיא עליהם, ומפני שקינטרן אח"כ בדברים שאלוהו אח"כ שאלה ואמר להם "הלכה זו שמעתי ושכחתי" (פס־חים ס"ו א׳) וראה מהרש"א בח"א שם.

ג. הוא עצמו היה אומר (אבות פ"ב ה׳) "ולא הקפדן מלמד"

אינני יודע איזו מימרא קודמת לחברתה, בכל אופן ניתן לומר, שהלל הזקן שהיה עניו גדול מאד חיפש תמיד את הצדק אצל כל אחד ואחד, היינו שנהג לפנים משורת הדין. (ולשם רמז נאמר, כנראה ששתי המדות הטובות האלה צועדות יחד — "בקשו צדק — בקשו ענוה" — צפניה ב׳ ג׳) משום כך על אף שהלה פגע בכבודו אמר לו "שאלה גדולה שאלת" — כן נהג גם אצל הגרים שבאו להתגייר (שבת שם), והוא הוא אשר לימדנו את הכלל בבואנו ללמד תלמידים שנזכור "ולא הקפדן מלמד".

ומענין מאד לצטט כאן את דברי רש"י ז"ל: זהו רב שהוא קצר לב וכועס אם ישאל התלמיד פעמים הרבה בענין אחד. רבינו יונה ז"ל מוסיף: גם אם יתקשו מלהבין תשובתו יחזירה אליהם עד שירדו לעומקו של דבר.

המדרש שמואל פירש: שאם הרב הוא קפדן אין לו להחזיק מדרש וללמד, לפי שהתלמידים בושים לומר לו שיחזור להם דבריו וישארו במבוכתם. אבל אם אין הרב קפדן, לעולם התלמיד יש־אלנו.

ה"תפארת ישראל" מסביר: "מלבד שעי"י הכעס יסתלק חכמת השלמה באותה שעה להסביר דב־ריו יפה (כפסחים ס"ו ב׳) ויתב־לבל דעת משמיע ושומע, בלי זה איך ישגיח התלמיד על דברי הרב או המורה וכו' ומ"ש חז"ל (כתו־בות ק"ג ב׳) דזוק מרה בתלמידים — היינו כשמתעצלים להשגיח יפה, וגם אז לא יעיר הרב בכל חמתו וכו' שחובת הרב לרחום על הבלתי יודעים ועל התועים שב־תלמידיו, בחיקו ישא עָלות (עול־לים ויונקים) הנלאים, ובדברי חן ואהבה יקרבם תחת כנפי השכינה למען יכירו כי אהבם אמתי הוא המיעצם רק לטובתם. עכ"ל.

אכן, ליכא מידי דלא רמיזא באורייתא, ומוקנים אתבונן.

"מושגים ביהדות" במהדורה חדשה

מורים ומורות רבים, כואב להם כאשר הם נתקלים אצל תלמידיהם, במקרים של חוסר ידע במושגים יסודיים של יהדות, גם אם נושאים אלה הוזכרו תוך כדי השיעורים.

תשובה לשאלה זו נתנה המזכירות הפדגוגית של מרכז החינוך העצמאי, שמזה כמה שנים נתנה את דעתה על נושא זה, הוציאה חוברות שבהם כלולים הסברים על כל אותם מושגי יסוד, שהם מרובים כל כך באוצרה של היהדות. היא גם קיימה מבחנים בבתי הספר בעקבות השינון.

חוברות אלה נדרשו גם על ידי מוסדות חינוך רבים שמחוץ לרשת החינוך העצמאי, והיא זכתה לשבחים רבים.

השנה הוציאה המזכירות הפדגוגית את החוברת במהדורה שונה תהיה יותר ללימוד ושינון. חבר העורכים שעליו נמנים המפקחים והבוחנים של החנוך העצמאי שקד גם על הרחבת המושגים והכניס גם שינויים על פי הערותיהם של מחנכים בעלי נסיון.

החוברת כוללת 30 עמודים גדושים מושגי יסוד ביהדות, והתוכן העשיר הכלול בה יכול לסייע לא רק לתלמידים ולתלמידות בבתי הספר, כי אם גם לאנשים מבוגרים אשר לא היתה להם ההזדמנות להכיר את מושגי היסוד של היהדות והחומר ישמש להם מפתח לכניסה להיכל זה.

מ. בן אברהם

"בית התלמיד" בבית הספר "בית יעקב" בנוה יעקב — ירושלים

הפעילות היזומית בביה"ס בית יעקב בנוה יעקב איננה מסתיימת עם השמע הצלצול האחרון המב־ריז על סיום שעורים, זו רק את־נחתא למשך כשעתיים בו תסעדנה התלמידות את ארוחת הצהריים תשבנה להכין שעורי בית ותא־גורנה מעט כוח לקראת חזרה לביה"ס להמשך הפעילות הפעם במסגרת בית התלמיד הפועל אחה"צ.

במסגרת זו משתתפות התל־מידות בחוגים שונים החל מחוגי יצירה דרמה, מחול, בישול ואפיה משחקיה ועוד וכלה במתן שעורי עזר ועוד מיני פעילות של למידה מסייעת.

על המלאכה הענפה הזו של רכוז כל הפעילות מנצחת ברוב כשרון אורה שרבני בסיוע צוות גדול של תלמידות הסמינר למורות העושות מלאכתן באמונה וכמ־סירות.

בחנוכה התקיימה מסיבה מפוארת מטעם "בית התלמיד" בהשתתפות אמהות רבות ובאירוע חגיגי זה הוענק לכל תלמידה תיק מהודר ובו מגוון נושאים הקשור לפעילות השוטפת.

יש לציין במיוחד את חלקו של מנהל המח' לרווחה הד"ר ש. רוד־נברג במרכז החינוך העצמאי ואת מרכזת פרוייקט הרווחה הגב' א. קופשיץ על סיועם הרב להצלחת "בית התלמיד".

כותבת אחת האמהות מכתב הנושא את הכותרת "במבט של אם".

במבט של אם

ישנם כמה סוגי שקט שאמהות אוהבות: השקט המשתרר בבית לאחר שהמולת הבוקר נסתיימה והילדים — בגן או בביה"ס.

השקט שלאחר יום מלא פעי־לות, כאשר הילדים במטותיהם, שקט מתוק במיוחד.

והשקט החדש שהופיע בבית־נו, זה השקט בשעות אחרי הצה־רים כאשר הבנות יוצאות לחוגים בבית התלמיד. שקט זה מהנה, כי מורה הוא על פעילות. אין הוא דומה לשעת יציאתם של הילדים ללימודים בבקר, כי נודה על האמת, אין צורך לדרבן את הבנות ללכת לחוגים. הבנות רצות מא־ליהן ואין צורך להיות השעון המוזיקלי המודיע עוד כמה דקות צלצול.

גם לא שמענו שבנות מחפשות תרוץ כדי להתחמק מהחוגים, אדרבא, גם בת חולה תבכה לצאת לחוג "רק לשעה, ועם עשרה סוד־רים"...

את השקט של החוגים מעריכה אני כשקט פעיל כשבאות הבנות הביתה, מתבררות גם מה היתה הפעילות, לפעמים תוצאותיה מתוקות כעוגיותיהן של בנות החוג לבישול ואפיה. עתים, הפעילות בעלת תוצאות ניגוניות כצלילים ושירה המהדהדים מכל הנלמד בחו־גים המוזיקליים. יש והפעילות היא מרגיעה ומרתקת, דוגמת המשח־קיה העוזרת לבנות להגיע את גלגליהן קדימה לעבודה יצירתית ללא חריקות.

ישנם גם פעילות שתוצאותיה נשמעות בבית בריטונים על תפקיד לא הולם בהצגה, או בשינוי תפקיד במחזה. מי משמיע קולות אלו? בנות החוג לדרמה, הן גם מבררות בבגדים ומחפשות תלבושת מת־אימה להצגה, ומהן מצפים אנו לראות מחזה ראוי לשמו. כל הא־מור לעיל, משותף כנראה להרבה אמהות, אלא שרק אחת הצליחה להשחיל מילים מספר בין החלפת חיתול ובין תלית כביסה, ועם הסטת כלים הציפה התישבה לכ־תוב, וכל כך למה?

כדי לאמץ ידיהן של המרכזות וצוות המדריכות המלוה אותה.

יתן ה' לכך כח ללכת בדרך בה התחלתן בשמחה ובהצלחה.

כי הצלחתן את בנותינו כאן ממצוקת מקומן הדחוק ממרכזי פעילות והפכתן את פני האשקר־בית לפינה פעילה ותוססת.

שרה — אמא אחת.

משה מיכאל צורן

דרכו החינוכית של בית יעקב בפרדס כץ

בית ספר מיוחד לכל הדיעות הוא ביה"ס של החינוך העצמאי בפרדס כץ. החומר הטיפולי הלומד בבית הספר דורש תשומת לב יתירה מצד הצוות החינוכי העומד בהצלחה במשימות שהוצבו לפניו. בתחילת השנה התרחבו ממדי ביה"ס עת קיבל לידיו, בהשפעתו האישית של ראש העירייה הרב אידנשטיין, מבנה נוסף שאיפשר פתיחת חדרים נוספים. כל זאת, לבד מהדרך החינוכית המיוחדת בה מצטיין ביה"ס, שבראשו עומדת הגברת ויין, דרך שבאה לידי ביטוי בדמות הבנות המסיימות ועוברות מכאן לסמינרים חרדיים

יש בית ספר שעוד בקבלת הה־זמנה לבוא ולכתוב עליו, הינך מרחש במה מתבטאת ייחודיותו. ומה נוכל למצוא בו יותר מבמקום אחר. כך ארע לנו כשהתקשרה אלינו מנהלת בית הספר בית יעקב "אהלי אליעזר" של החינוך הע־צמאי בפרדס כץ, הגברת ויין. מה זמן רב שמענו על כך שזהו בית הספר היחיד באיזור שהיה מוכן לקחת על עצמו את המשימה הכבירה של אימוץ המסגרות הפנימייתיות בבני ברק, כ"חסד לאברהם", "יקרן הילד" ו"בית ששון". מיד בקבלת ההזמנה סרנו למקום, כדי להביא

בנין ביה"ס בפרדס כץ

לידיעת הציבור על פעלו של בית הספר שזכויות רבות תוקפנה לז־כותו בתחום החינוך.

למי שעדיין אינו יודע, ומן הסתם אף אחד אינו יודע על כך, בית הספר של החינוך העצמאי בפרדס כץ קיים כבר 30 שנה, עוד בזמני המעברה שמקומה בשכו־נה המערבית של בני ברק העיר. ברבות השנים גדל מספר התלמי־דות בביה"ס וההנהלה ביקשה שיקציבו לה מקום נוסף ללימודים. הגורמים המוסמכים היו מוכנים לאשר רק קומה אחת של מבנה סמוך. הנהלת ביה"ס התעקשה לקבל את כולו. "אם אינכם רוצים את הקומה לא תקבלו מאום", אמרו אנשי הממ"ד, וכך באמת קרה.

שנים רבות קיים בית הספר את מסגרת לימודיו במבנה צר של קומה וחצי, וממש אי אפשר לתאר את הצפיפות הנוראה בחדרי הלימודים. מנהלת בית הספר, הגברת ויין, שהגיעה לכאן לפני 8 שנים (עד אז היתה בתפקיד בכיר בסמינר בתל־אביב), היתה זו שהעלתה את בית הספר על דרך המלך, בכמה תחומים.

לפני שהגיעה המנהלת לכאן, עמד בית הספר בסכנת סגירה. מנכ"ל החינוך העצמאי הגאון ר' שרגא גרוסברד שליט"א, אמר לה: "דעי לך, יש כאן יותר מורות מתלמידות"... הגברת ויין לא נרתעה והמשימה שלקחה על עצמה הרשימה אף את הנהלת החינוך העצמאי: בבית הספר שלנו תלמידות ילדות הפנימיות של בני ברק הטעונות טיפוח רב עד העלאתן על דרך המלך.

"לא יכולה לסרב לקבל תלמידה"

רק לשם המחשה נאמר שכיום הזה לומדות בבית הספר קרוב ל־200 תלמידות. בגבור הלחץ על ביה"ס והבקשות להתקבל עלו על המצופה, פנתה המנהלת פעם נוספת לעיריה וביקשה הקצאת מבנים נוספים שיאפשרו לה מתן טיפול מתאים לבנות בית הספר.

ובכאן מוצאת המנהלת לנכון לשבח בכל מילה של שבח את ראש העיר הרב משה אירנשטיין שלקח את הענין הזה על עצמו, וממש מסר נפשו עד שהיה יכול לברך על המוגמר ובתחילת שנת הלי־מודים הנוכחית נמסרה לביה"ס קומה נוספת במבנה סמוך, אותה קומה שסירבו לקחתה לפני שנים, וכיום מחוסר ברירה נאלצו להש־לים עם המצב. המנהלת מזכירה לטובה גם את ר' שמעון סירוקה המנוח שהתאמץ מאוד לעזור לבית הספר.

עם מסירת הקומה לביה"ס, הוקל מצב העומס שהיה בכיתות, ונפתחו אפשרויות חדשות. בסיור שערכנו בכיתות בית הספר יחד עם המנהלת עמדנו על טיב החינוך המעולה המושקע בבנות אלה. "כשאתה מטפל בילדות הללו, שרובן המוחלט הן מהפנימיות (ומיעוטן מפרדס כץ) ובאות מכל רחבי הארץ, הינך חייב להעמיד מול עיניך את העובדה שאלה ילדות ללא בית", אומרת המנהלת, ומוסיפה: "יש בתים שירדו מן הפסים בגלל נסיון העוני, אך לא חסרים לנו מקרים של בתים שגם נסיון העושר העבירם על דעתם". ואם בכל בית ספר צריך לשים דגש עיקרי על מתן טיפול אינדי־בידואלי לכל תלמיד ותלמיד, הרי שבבית ספר כזה עם סוג תלמידות כאלה, אי אפשר אחרת! אם לא תתייחס לכל אחת ואחת, ולא תרד לעומקה של הבעיה המטרידה אותה ולא תעמד על כישוריה המתאימים, אתה מאבד את הקשר עמה, ואז הסיכויים להצלחה בחינוך קלושים.

לכן הרחבת המקום היא בהכ־רח הרחבת הדעת שתתרום רבות לשיפור תנאי החינוך בבית הספר. כל גורמי החינוך בעיר ומחוצה לה מכירים בחשיבותו ובחיוניותו של ביה"ס, ומודעים לתרומה הרבה שהוא מעניק לתלמידותיו. הרישום בבית הספר אינו רק פעם אחת בשנה... יש פניות רבות מ"יד לאחים" וארגונים נוספים לקבלת בנות מהסוג הנזכר. "ואנו לא משיבים אף פניה ריקם", אומרת המנהלת. למרות שהנהלת החינוך העצמאי אומרת לי לפעמים שה־עומס בכיתות הוא בלתי נסבל. אך מאידך גיסא אינני יכולה ואסור לי להפקיר בנות הרוצות לבוא אלינו. אנחנו הכתובת הכבירה היחידה שלהן. אם הפנימיה קיבלה את אותה בת, לא אסרב לקבלה לבית ספרי בשום מקרה.

בכיתות אין חשמל; ריהוט בלוי; קירות לא מסוידים

בסיור שערכנו בכיתות בית הספר יחד עם המנהלת. נוכחנו במאמץ החינוכי הרב המושקע כאן, בין כתליו של בית הספר בפרדס כץ. יש כיתות מאוכלסות וצפופות, בעלות 30 תלמידות ויותר, ויש פחות. כיתה ח' מונה פחות מ־10 תלמידות אך אלה שנותרו מתעתדות להמשיך בשנה הבאה בסמינר הרב חלף, מה שמוכיח על הפירות הברוכים שמוציא ביה"ס מהתוצרת המוב־את לו. "ילגודם לכך שבוגרותינו ממשיכות בסמינר של הרב חלף, זו הנאה עצומה בסופו של דבר", אומרת הגברת ויין. "זה שכרנו מכל עמלנו".

כל כיתה מעוטרת בציורים פרי ידיהן של התלמידות. המורה לציור בביה"ס היא מיוחדת במינה

פינה [illegible] בית הספר

וגם הציורים שמוציאות התלמי־דות מתחת ידיהן, הם מעולים. עם הרחבת המסגרת אופשר למנהלת לפתוח חדרים מיוחדים למלאכה, לכלי עזר רבים, לכלכלת בית, לכלי נגינה ועוד ועוד. בחוג כלכ־לת הבית לומדות הבנות כיצד לשמור על כשרות המטבח. תנור אפיה נתרם לשם כך מהחינוך העצמאי ומקרר ישן־נושן "בודד" ממשפחה שרצתה לזכות אותו.

לבד מצורת האפיה והבישול שגם לזה נודעת חשיבות מרובה אצל הבנות הללו שידעו אחר כך מה לעשות בביתן שלהם — מלמדים אותן כאמור איך להפריד בין בשר וחלב, ושאר ההלכות הקשורות לכשרות בבית. בתקופה האחרונה החלה להתארגן ספריה בביה"ס, והמנהלת דואגת שכל בת תיקח עמה לפנימיה ספר שתוכל לעיין בו בשעות הפנאי.

הרמה החינוכית, המשמעת, הציינות, בולטים לעין. אין התפרצויות, הילדות יושבות בשקט בכיתותיהן וצורת הלימודים מת־נהלת כמו בביה"ס רגיל להלוטין. "בתחילת השנה המצב קשה יותר", אומרת המנהלת. עד שאתה מצליח להושיב אותן על הכיסא ולדאוג לכך שהן תשאהרנה מה־רגשות שקיבלו בבית, זה לוקח זמן רב, אבל אחרי שהן נכנסות ל"שוונג", הכל מתנהל על מי מנוחות.

בכיתה אחת אנו פוגשים במו־רה שהיא כלתו של ראש העיר. ליד שלחנה, יושבת תלמידה. "לא היה לה מצב רוח בתחילת השיעור וכדי לעודדה החלטתי להושיבה לידי", אומרת המורה. המנהלת לוחשת באזננו שבימים הקרובים תצטרף לכיתה העמוסה כבר בלאו הכי תלמידה נוספת. המורה, כלתו של ראש העיר מרשכת בכתפיה. "נו, ומה אוכל לעשות"...

בסיור כללי בביה"ס נוכחנו שמצבו התחזוקתי גרוע ביותר. בכיתות מסויימות אין חשמל. רי־הוט הכיתות בלוי מאוד, וכמעט שלא ניתן לשימוש. קירות בית הספר זקוקים לסיוד דחוף, והמ־נהלת מביעה את תקוותה שכשם שהעיריה סייעה בידה עד היום בכל התחומים, כך תמשיך גם בעתיד, ותתן בידה את האמצעים לשיפור פני השטח.

בנוסף לקשר שמקיימות הפ־נימיות עם משפחות הבנות, נוצר קשר הדוק גם עם בית הספר ומדי־שנה נערכת מסיבה כללית בהש־תתפות כל המשפחות. אך הקשר הוא בעיקר יומיומי. משפחות רבות מתעניינות במצב בנותיהן בלימודים.

המטרה שלקחה על עצמה הגברת ויין מיושמת במילואה. יש רק לקוות שכל הגורמים יטו שכם אחד ויסייעו בידה להמשיך במ־שימות החשובות אלה, שרק בתי ספר בודדים נתעסק בהן.

ספר חדש

קובץ מקורות לשיעורי יהדות וחינוך

אחד האמצעים החשובים להקניית ערכים חינוכיים ולהש־פעה חינוכית בכלל בבתי הספר הרשמיים הוא "שעור החינוך" כנוי, "שעת המחנך", שהינו חלק אינטגרלי ממערכת השיעורים בבתי הספר בכל הדרגים ובעיקר בבתי הספר העל־יסודיים.

באופן טבעי אנו מטילים ספק גדול בערכים המוקנים בחינוך החילוני ואף הממלכתי דתי, לאור הפירות הבאושים הבאים בעק־בותיהם. עיון בתכניות "הצעת התכנית לשעת המחנך לבית הספר הכללי והדתי לכתות ד — י"ב, שהוצאה לאור אשתקד ע"י האגף לתכניות לימודים במשרד החינוך וב"מדריך הביבליוגרפי לתכנית לשעת המחנך", שהוציא לאור השנה אותו אגף, רק מחזקת את הרגשתנו.

בצד מושגים נטולי ערך מהותי, כגון: "איכות החיים", "עבודה כערך", "דמוקרטיה" וכיו"ב, אנו מוצאים הנחיות בנושאים, שעצם העיסוק בהם הוא לגבינו "מוקצה מחמת מיאוס", כהגדרתו החודה של בעל "החזון איש" זצ"ל: "מה שמוגדר אצלנו בשם "כנות", מכו־נה בלשונם בשם "אהבה"" (פאר הדור חלק ב' עמ' רנ"ח).

מובן מאליו שבחינוך החרדי וביחוד בבתי הספר העל־יסודיים וסמינרי "בית יעקב", שונה ההת־ייחסות בשטח זה מן הקצה אל הקצה ושיעורי חינוך מהווים אמצעי יעיל להחדרת ערכי יהדות אמיתיים, מבוססים על מקורותינו הנצחיים. ברור שאצלנו אין כלל הבחנה בין חינוך לבין יהדות, ולכל נושא יש תשובות מספקות בספרות התורנית, בבחינת "הפוך בה והפוך בה דכולא בה".

אך, דא עקא, שהורגש מחסור ביד מכוונת, לגבי מגוון הנושאים שיש להעריך, ולגבי מיון המקורות הרבים לפי נושאים, וזה הכביד מאוד על המחנכות בעיבוד הנושאים.

כחלק מעבודת החינוך המקי־פה, שמנהל לאחרונה "מרכז בית יעקב בארץ ישראל", יצא לאור "קובץ מקורות לשיעורי חינוך

(המשך בעמוד ד')

בית הספר התיכון "רמת החינוך" בירושלים נכנס לבניניו החדשים

עם השלמת אגף בית הספר ומעונות היום בשכ' קרית משה ★ חינוך המבוסס על תורת ישראל ומסורת אבות, ומידות טובות, לצד מגמות מחשבים, פקידות ומחנכות־מטפלות, רמת לימודים גבוהה וטיפוח כשרונות כל תלמידה ותלמידה

— מאת ש. אמיתי —

בשקט, בלי רעש ואורות זר־קורים, ועם הרבה הצנעות אופי־נית, נכנס השבוע בית הספר התיכון המדרשה לבנות "רמת החינוך" לבניניו החדשים בשכו־נת קרית משה בירושלים. חשבנו, שיהיה זה מן הנכון להקדיש מקום לבית חינוך זה, המהווה המשך "בית הספר היסודי" של מוסד "בי־נרמן" הסמוך.

"רמת החינוך" הוא לא סתם עוד בית ספר תיכון חרדי לבנות. שמו מרמז על ההיקף הגדול שלו: בית חינוך לכמה מאות בנות עם פנימיה לאלו מביניהן המתגוררות מחוץ לעיר. למעשה פועל בית הספר כבר משנת הלימודים תשמ"ה, ולקראת שנה"ל הקרובה תיפתח בו, מלבד כיתות ט' וי', גם כיתה י"א.

כאמור, בית הספר התיכון הוא המשך לבית הספר היסודי, הקיים עם נסיון מצטבר של יותר מ־80 שנה בשדה החינוך וההוראה. נסיון זה נותן את אותותיו הן ברמת הלימודים וצוות ההוראה והן בגיוון השיעורים והמגמות, מלבד לימודי הקודש, להם מיוחדים שיעורים רבים בתכנית הלימודים הכללית.

כבר עתה פועלת ב"רמת החי־נוך" מגמת מחשבים, מן המעולות והטובות בתחום זה. לרשות התלמידות עומדים מחשבים משוכללים, מדפסת ואפשרויות לימוד ברמה גבוהה ביותר. כאן לא מסתפקים בשפת "בייסיק", שהוא האלף־בית של שפת המח־שבים, אלא מעמיקים בלימוד שפות נוספות, תכנות ועוד.

מגמה אחרת היא מגמת פקי־דות. התלמידות רוכשות ידע מלא בהדפסה במכונות כתיבה מכל הסוגים, כולל עבוד תמלילים למחשב, פקידות כללית, הנהלת חשבונות וניהול משרד. מגמה זו, כמו האחרות, מיועדת לסייע לבוגרות למצוא סידור ועבודה עם סיום לימודיהן.

לקראת שנת הלימודים הקרובה מתכוננת הנהלת בית הספר התיכון לפתוח מגמה נוספת: מחנכות־מטפלות. מגמה זו תיצור במעונות היום שיוחלו לפעול ליד "רמת החינוך" בקרוב. כאן תוכלנה התלמידות לרכוש התמחות מע־שית בכל הקשור לטיפול בתינוקות וילדים בגיל הרך.

המבנה של ביה"ס בשלבי בנייתו

בית הספר מכין את התלמידות לבחינות בגרות מלאות ולתעודות גמר ממשלתיות, בהתאם למגמת הלימודים. רמת הלימודים הגבוהה בכל המקצועות מבטיחה הצלחה בבחינות וקבלת תעודות עם רמת ציונים גבוהה.

החינוך הכללי בביה"ס התיכון "רמת החינוך" מבוסס על תורת ישראל ומסורת אבות. כמו בית הספר היסודי שהיווה את הגרעין לביה"ס התיכון, מושם דגש על הקניית ערכי תורה ויראה, מידות ומעשים טובים, בעזרת צוות חי־נוכי מעולה ומנוסה.

צוות ההוראה עוקב אחר הת־קדמות והתפתחות כל תלמידה ותלמידה. לאלו המתקשות במק־צועות אלו ואחרים — מסייעים בעזרה. הקבצות ותשומת לב מיוחדת. בשעת הצורך מכוונים את התלמידה למסלול ולמגמת הלימודים שלה היא מתאימה יותר. כיתות ההקבצה במקצועות כמו אנגלית ומתמטיקה, הוכיחו את נחיצותן מעל ומעבר וסייעו לתלמידות רבות להתקדם ולרכוש ידיעות רבות בהם.

הפנימיה שליד בית הספר תאפשר לתלמידות מגורים כ"בית חם", כמסורת רבת השנים של בית חינוך זה. הדבר יחסוך לתל־מידות המתגוררות בריחוק מקום או בעיר אחרת, את הצורך בנסי־עות הלוך ושוב, במיוחד בתנאי מזג אויר לא נוחים. כך יוקצה זמן נוסף ללימודים, לעיון ולמנוחה.

כאשר ביקרנו השבוע בבנין החדש של בית הספר התיכון "רמת החינוך", לא הפסקנו מלהתפעל לנוכח קומפלקס הבני־נים שניצבו מולנו. בחזית — מתנשא לגובה של 4 קומות בנין בית הספר התיכון עצמו ומעליו הפנימיה. לידו — מעונות היום וקצת הלאה — המבנה המפואר של בית הכנסת.

התכנון והמחשבה שהושקעו כאן בכל חדר ובכל פינה — ניכ־רים ובולטים. יש תחושה של רוח־בות ידיים, פתיחות והרבה אור, עם שילוב של סגנון בניה בלתי שיגרתי, במיוחד לגבי מוסדות חינוך. האדריכל יוסף שינברגר ז"ל, הוא שעיצב את התכנית לב־ניני "רמת החינוך", ועתה הולכת ומסתיימת בנייתם.

תשומת לב הוקדשה לכל צרכי

פינת המחשבים בבית הספר

המקום. החל מאולם ההרצאות מדורג, שולחנות וכסאות לימוד נוחים במיוחד, תאורה חדישה ואפילו ריצפת גומי מיוחדת באזור מעונות היום. כאן, על ריצפה זו, כמעט אי אפשר ליפול, שכן בלי־טות קטנטנות לאורך ולרוחב בולמות כל התחלקות בלתי צפויה. ואם בכל זאת נפל ילד — הוא לא ירגיש בכך כמעט, בגלל הגומי הרך.

המעברים, האולמות, המדר־גות, המסדרונות ומשטחי המ־שחקים — בכולם ניכר תכנון מעולה וגימור מושלם. יש שילוב נאה עם הסביבה, כפי שדורש מי־קום בית הספר בשכונת קרית משה בירושלים.

בבית הכנסת, שעד כה פעל בבנין הראשי של המוסד תהיה עזרת נשים גדולה במיוחד, לשם תוכלנה להיכנס התלמידות, במ־יוחד בתפילות בשבת ובחגים.

ועוד משהו על הבניה: הפני־מיה, כמו בית הכנסת, הכיתות והאולמות, כולם יצוידו במיטב השכלולים והחידושים, במטרה לתת לבנות לתלמידות תחושה נוחה ונעימה. ראוי לציין מיוחד הציוד שיהיה בפנימיה, שנועד להקנות לבנות הרגשה של שלוה ומנוחה, לצד אפשרות לפעילות חברתית ומעשי חסד.

ליד בית הספר פועלת ספריה עשירה לעיון ולהשאלה, שגם היא מסייעת בהכנת שיעורי בית, בה־עמקת הלימודים ובקניית ידיעות במקצועות הנלמדים. ספרי הק־ריאה נועדו לשעות הפנאי ואף הם עוסקים בנושאים חינוכיים מעניינים.

ליד בית הספר התיכון "רמת החינוך" והפנימיה קיימים חוגים לדרמה, שירה ומחול (במסגרת האודיטוריום ע"ש הופמן). חוגים אלה ואחרים מסייעים לטיפוח כשרונות נוספים אצל התלמידות.

ביה"ס התיכון "רמת החינוך" — כשמו כן הוא: בית חינוך ברמה גבוהה הן בלימודים והן בחינוך הבנות, שעליהן נאמר: "שתולים בבית ה'", התינוקות שהם בבית הספר" (במד"ר ג'), ובמקרה זה — תלמידות בית הספר "רמת החינוך" בירושלים.

לדמותה של מורה

ליום השלושים לפטירתה של המורה שולמית כהן ע"ה

"אמא, קר לי בלב!"

כן, ילדה, קר לך בלב, כי היד המלטפת, המחממת לבבות — איננה, ליבה של אם אוהבת, הפועם כנגד לב ילדותה שבודדתה — נדם.

ואנו עומדות לידך, ילדה — וידנו איננה נשלחת לתמוך ולחזק, כתפינו אינן מושטות לאמצך כי חשנו גם אנו את הקפאון שבלב. חשך העולם בעינינו. עמדנו כולנו משפחה יתומה וחברות עזובות וזעקת הצער נעקרת מליבנו מאליה, והבכי מתיפח מעצמו ואחר כך — נדם הכל.

יושבות אנו בחדר המורות. מעיין הדמעות כבר יבש. אך הגב שחוח מעצמת היגון העצב והשכ־ולה ממלאים חללו של החדר. אי מי מזכירה את מאמרו של בעל ה"שפת אמת" זצ"ל:

"אכזריות כזו, רק בעל הרחמים עצמו יכול לעשות". אין לנו, בני אנוש, השגה ברחמיו הנצחיים של בעל הרחמים. לא נוכל להבין את רחמי האמת הגלומים. האסון הכביד אך מודות אנו על מתנה אחת, שנתנה לנו מאת בעל הרחמים — הזכרונות...

קטעי זכרונות המבקיעים דרך בין ערפילי האסון.

אם נכתב במודעות אבל שחו־רות מסגרת, כי שולמית ז"ל הלכה מאתנו לחיי נצח, הרי שולה שלנו — נמצאת עמנו פה חיה בליבנו וחקוקה בזכרוננו בבהירות.

וכל הזכרונות — שולה כאם, כרעיה, שולה כבת, כמורה, כחב־רה — טובלים בחיוך, זורחים במאור פנים, ומקרינים שמחה לאין קץ.

שולה — בת השמחה היתה. מעיין השמחה פיכה בחוכה השפיע על כולנו. תמיד, בכל מצב ראתה את הצד המלא של הכוס. (אגב, הבית היה מסודר כרגיל גם בימי מחלתה), והיא הפטירה בחיוך: "כן, אני מידרדרת לסדר" רק לאחר זמן התברר לי, כי ביום הביקור חלה הרעה והד־רדרות חמורה במצבה הגופני...

איזו גדלות!

גם בשכבה בביה"ח על ערש דוי, ביסורים קשים, התלוצצה עם מבקריה, כשהתלחשו בני המשפחה סמוך לחדרה על מצבה המר, והיא הבינה זאת, קראה לעברם בחיוך (שעלה לה בקושי): "איזו "לשון הרע" אתם מדברים עלי?" "אחד מבני החבורה שמח"... — אחד ומיוחד בתת הכרתנו חשנו תמיד כי שולה — מיוחדת היא. נפשנו נקשרה בנפ־שה לאהבה, ומבלי משים חפשנו את קרבתה.

אך שגרת היום יום העיבה על עינינו מראות את זוהר נשמתה, וזך תכונותיה הוסתר מאיתנו ע"י הפכים הקטנים, הממלאים סדר יומן של מורות אמתיות.

מנהיג הבירה לקח מאיתנו "בסיבובתשרגיות", את שולה שלנו — אולי כדי למקד תשומת לב לאצילות נפשה, כדי שנרגיש תחושת האבידה וההחסרון נחוש בעוצמה במידותיה, ונפדנו בספר חייה־הג־גולה לפנינו פרשת חיים שלימוד היא צריכה תפרש לעינינו ספר מוסר ה"מצדיק עינך". אני מנסה להעלות על הכתב פרקים ספורים מספר זה, שלא נכתב מעולם — נתקלת בקשיי צעות. כדי לתאר אשה גדולה בעלת קומה רוחנית גבוהה — נזקקת אני למלים גבוהות, אשר נוצבו מעולם המ־ליצה. אולם דווקא אלו זרות כל כך לדמותה, אינן הולמות את אש־יותה.

אף פעם לא השתמשה במוש־גים גבוהים, לא התכוונה למפע־לים כבירים, לא הרגישה כי מעשה מסויים נעלה הוא. הכל נעשה בטבעיות הפשטות — עד כי גם הסובבים אותה לא התפעלו. קבלה הכל כמובן מאליו.

רק לאחר שנים, כשזכינו לחדור לעבכי אשיותה, בעבודה החינוכית המשותפת, הבנו כי פשטותה — מופלאה היא. וזו היא גדולתה!

שולה היתה "מבינת דבר". חושה האסתטי היה מפותח חפץ נאה שובב את נפשה. אולם היא ויתרה על הנאות החיים, הסתפקה במועט.

גדלותה האמיתית התבטאה דווקא בצורת הויתור הטבעית הפשוטה.

היא, היודעת והמבינה לא חשה בכאב הויתור, שמחה שמחת אמת במה שהיה לה, ויתרה, כמובן מאליו על מה שלא יכלה לרכוש.

"נשים במה זכו? שממתינות לבעליהן עד שחוזרים מביה־מ"ד" — ואומרים שכל זמן שהותו של הבעל בביהמ"ד נחשב לאשה כלימוד תורה.

כלומר: כיצד באה לידי ביטוי אהבת התורה, האצורה בליבה של בת ישראל? כאפשרה לבעלה ללמד מתוך מנוחת הנפש. ואין זה קל. היושב ולומד רוחו מתעלה והוא מתענג על זיו התורה.

אך אם ילדיו עסוקה באותה עת במלאכות יום יום, אפורות המתישות את הגוף. הוהי אהבת תורה, לשמה שולה ויתרה מראש על הכל — חיי רווחה, עזרה בבית הנאות אישיות — למען תורת בעלה.

היא לקחה על עצמה לגדל בכוחותיה היא את שמונת ילדיה, שיבדלו לחיים, להתמודד יום יום עם המשימה הגדולה לבדה. פע־מים רבות שוחחנו על כך, אך לא הורגש בשיחה זו מימד של ויתור או של מעשה הרואי. היא סיפרה בהומור ובדרך אגב, כהרגלה.

"שולה התחשבה בזולת" — שמעתי מפי אחת החברות התקר־בות: צריך להעמיד דברים על דיוקם, שולה לא התחשבה בזול־תה! אצל שולה לא היה קיים ה"זולת" היא הגיעה למדרגת "ואהבת לרעך כמוך". כפשוטו של מקרא.

כאשר השני הוא "זולת" שאין משכילים לרדת לעמק רגשותיו הכמוסים, יש להתחשב להקדיש מחשבה רבה, כיצד לנהג בו. אך כאשר הזולת הוא חלק ממני — מה מקום להתחשבות יש כאן? האם האדם מקדיש מחשבה כדי להבין את תחושותיו הוא? ! בודאי שלא הוא חש במלוא העצמה את רגשותיו, אף באלו החבויים בעמקי תת ההכרה — ללא התהדר כל שהוא.

מדוע נהגו הכל "להשיח את לבם" לפניה? כיצד רכשה חברות ואהבות רבות כל כך? שאלנו עצמנו אחר פטירתה והתשובה התבקשה מאליה: בשל מעלתה המופלאה: ההקשבה. לשמוע את השני יכולים הכל. להקשיב — זו מעלה. להאזין בהתעניינות כנה. כשאין גלאים מפרטי פרטים, ומ־סיפור חוזר ונשנה על עצמו, לשאל שאלות להשלמת התמונה. לשתף עצמי בכל לב בחוויות החברה — זו הקשבה!

למעלה זו יכול להגיע, רק מי שחש את השני ומזדהה עמו בהת־חושותיו, מי שאהבת הבריות טבועה בדמו כחלק מהויתו.

שיחת טלפון אופינית: רציתי להתעניין בשלומה של שולה, כשעדיין היה בכוחה לשוחח בטלפון במהלך השיחה נוכחתי להפתעתי, כי, בהשיבה לשאלותיה מספרת אני עלי ועל ילדי.

"שולה" קראתי — "הרי רציתי להתעניין בשלומך", כיוון השיחה השתנה — היא סיפרה על ילדיה, כיצד הם מגיבים על מחלתה.

על עצמה? לא הבינה כלל מה יש לספר...

נר דולק — לפני שהוא כבה מתלקח ביתר עוז.

"נר ה' — נשמת אדם". לפני שקופד פתיל חייה, התעלתה חב־רותנו במידותיה זו, ואהבת הבריות התלקחה בקרבה לאש יוקדת.

תקצר היריעה מלהעלות עליה את כל אשר שמענו על ימי חייה האחרונים הספדים קולחים וגם הקרובים לה ביותר נשארים נדה־מים למשמע אוזן...

כמה השתדלה להראות פנים שוחקות לכל מבקר, להעמיד פנים כי הכל כשורה. ואם תכפו עליה יסורים קשים, עד כי מצבה החמור נשקף אליה מעיני המבקרים, היתה מפטירה: "במקרה באתם ביום קשה במיוחד, אין זה מצבי הר־גיל"...

הביטוי שחזר ונשנה בפיה היה: "מחר יהיה טוב יותר".

המנהלת, תבלחט"א, בקרה אותה באחד מרגעיה הקשים וע"כ קיצרה מאד את ביקורה.

בשארית כוחותיה טילפנה למורות שולה לביה"ס: "המנהלת, אני מאד מתנצלת, על שלא קבלתי אותה כראוי..."

בני המשפחה, שנצבו לידה, ראו את מצבה באותה עת לא עכלו את המתרחש לנגד עיניהם.

על שולה אפשר היה להתחיל את הפסוק "מנשים באהל תבורך".

לא אחת ניסו חברותיה לדבר על ליבה, כי תצא מעט מהבית אם להרצאה או לקודש, אך היא בשלה: מקומי — בביתי.

לנשים כמותה התכוונו חז"ל במאמרם: "בזמן שהאשה צנועה בתוך ביתה, כשם שהמזבח מכפר, כך היא מכפרת על ביתה"... והבן.

הנה דווקא היא, הצנועה, יושבת הבית, יצאה יום יום מביתה למרחקים לעסוק בהוראה. הכי־צד??

"הביטו אל... שרה תחוללכם" — אם האמה לימדה אותה את הנהגת האשה בישראל.

א"א היה "טפל לשרה בגבר־אהי" — למרות זאת, לא נשמע קולה של שרה במשך שנות חייהם המשותפות. במהלך נדודיהם הרבים לא הביעה את דעותיה. "הנה באהל" — להודיע שצנועה היתה, ישבה אהלים ומתי יצאה

(המשך בעמוד י')

הרב מבריסק מטיל מרותו לביצור חומות היהדות (מאמר שני)

בצלאל לנדוי

מסירת הפיקוח על השחיטה בירושלים לידי החסידים תוצאה של המצב הכללי ו"יראת ההוראה" של הגרש"ס סלנט

הגרי"ל דיסקין שהיה נוהג כוחא דהיתרא בעניני אסור והיתר החמיר ביותר בחינוך

אחת ממטרותיו המרכזיות של הגרי"ל היתה המלחמה למנוע התפשטות הריפורמה

מיד עם עלייתו של הרב מבריסק לירושלים נטל לידו את הפיקוד על מערכותיה של ירושלים וביחוד על מערכות החינוך והענין זה היה תקיף ביותר. בעוד שלגבי ענינים רבים השתמש ב"כוחא דהיתרא" והודות לסמכותו הגדולה שלא היו עליה מערערים, נתקבלה הכרעתו ללא כל ערעור. גם בירושלים שהיו בה כמה בתי דינין, לעתים פרצו התנגשויות שבהם השתמשו בין היתר גם בדברי חז"ל "במקום שיש חילול השם אין חולקין כבוד לרב", היה מעמדו איתן ביותר.

במאמרנו הקודם סיפרנו על שתי האגרות שהופנו לקונסול האוסטרי בירושלים, ובהן מצהירים מנהלי כולל אונגרין, וכן מנהלי יתר כוללות החסידים על נכונותם לקבל את מרותו של הרב מבריסק, כ"רב ראשי" ולהעביר אליו את כל הענינים שהיו מועברים לידי בית הדין האשכנזי.

בין כבי ביתו של הרב מבריסק, שטען לעמידה נמרצת נגד פורצי גדר, וסמל לכך הוא האיסור והחרם החמור שהוטל על בתי הספר ונתחדש מזמן לזמן, ובין החוגים המתונים יותר, שהתרכזו סביב רבי שמואל סלנט וה"ועד הכללי" היו חילוקי דעות מקטים בעיקר, שבאו לידי ביטוי בהזדמנויות שונות. פולמוסים אלו נופחו למעלה מערכם ע"י העתונות החילונית בחו"ל שניזונה מכתבות של ראשוני המשכילים פורצי הגדר בירושלים.

אין להתעלם שהיו אמנם ניגודי דעות והשקפות בשאלות שונות, ביחוד על דרכי המלחמה. המרא דאתרא רבי שמואל סלאנט רבה של ירושלים היה מתון ביותר, וטען לדרך ההשפעה בדרכי נועם, ואילו מקרב הרב מבריסק ובני חוגו היו כאלה שפרצו בסופה וסערה, ולפעמים אורייתא קא מרתחא בהו. מטרתם של אלה ואלה אחת היתה, להבטיח את צביונה המקודש של עיר הקודש והמקדש, אך מחולקים היו ביניהם על הדרכים המובילים למטרה המשותפת.

על רקע חילוקי הדעות ביניהם עומד בספרו "על חומותיך ירושלים" מו"ר ר' משה בלויא, ולדעתו היתה הסיבה "הקמת בית דין מיוחד ע"י הרב מבריסק, ובתקופה מסוימת גם שחיטה מיוחדת, ובגלל זה. גבה שורא ביניהו". במסגרת מאבק זה נדון על אותן אגרות שנשלחו לקונסול האוסטרי, ואשר נחתמו ע"י חלק נכבד ממנהיגי היהדות הנאמנה בירושלים בדבר קבלת מרותו של הרב מבריסק.

עד כמה שהדבר יפלא בעינינו, נשמרו אגרות אלו בסוד כמוס בחוגים הסגורים של ההנהגה הציבורית ולא הודלפו בשום פנים לסופרים לעתונאים בירושלים.

כבר בימים ההם היו כאן "עתונאים מתנדבים" שהיו משלחים כתבות לעתוני חו"ל על החיים בירושלים, בדרך כלל על תופעות שליליות. על אחד מהם מספרים שהיה אומר שיש לו כבר מלים לכתבתו, כלומר שחיטט ומצא מלים מליציות שניתן להתגדר בהן, אולם אין עדיין מה לכתוב. בכתבותיהם היו הללו מגזימים לשלילה, וכמו עתה כך גם. אז קפצו עורכי העתונות החילונית בחו"ל על ה"מציאות" ועשו מטעמים מכתבות משמיצות אלו.

עובדה היא שאגרות אלו לא פורסמו ברבים, ואף לא הודלפה ידיעה על כך, ועל כן משער כותב הטורים שהן נועדו כאמצעי לחץ מצד חוגי הרב מבריסק להגביר השפעתם בעניני הציבור, וכפי שניזוכה להלן עלתה ביניהם, זאת ועוד, על יסוד התעודות והעדויות ניתן להוכיח את יחס ההערכה ההדדי ביניהם.

במאמרנו האחרון קבענו כי רבי שמואל סלנט, רבה של ירושלים, השלים למעשה עם קיומו של בי"ד מיוחד בחסותו של הרב מבריסק, ולהלן נציין שגם שאלת השחיטה, בדרך כלל היא משמשת סימן להתארגנות קהילה נפרדת, הוסדרה לשביעות רצונם של רבי שמואל סלנט והרב מבריסק גם יחד. ולא גרמה לפירוד קהילתי. גם כאן גילה הרש"ס עמקות של תבונה, יחד עם יחס ההערכה כלפי הרב מבריסק, והסכים כי עניני ההשגחה על השחיטה בירושלים יהיו נתונים בידי הרב מבריסק ומקורביו.

הקמת ועד השחיטה המאוחד לפרושים ולחסידים

ושוב: אנו משתמשים באותו ביטוי, עד כמה שהדבר יהא מופלא בעינינו, ובירושלים שום דבר אינו מופלא לחלוטין, הרי לא רק שהחלוקה היתה נפרדת ל"כוללים" שדיכון יוצאי ארץ או עיר מסוימת לחלוקת העזרה המתקבלת מחו"ל, וכאן ישנו יסוד כל שהוא של "עניי עירך", אלא גם השחיטה היתה נפרדת לכוללים, וכל כולל קבע לו שוחט משלו בבית מטבחיים. כמקובל, לא היה איש. מוכן לוותר על סמכויותיו בעניני צבור ולעתים פרצו סכסוכים. לראשונה בדיני ממונות, ובהמשך נסתבכו הענינים גם בעניני איסור והיתר, ומשהגיעו הדברים לאוזני הרב מבריסק תבע פעולה נמרצת בידון. וכדברי הר"י שנברגר בספרו "עמוד אש": "דעת רבינו לא היתה נוחה ממצב זה, ולכן הקים את ועד השחיטה של אשכנזים פרושים וחסידים, שהיה מורכב בביאות כוח של כל כולל וכולל, ואיתוד הכוחות דרש הרבה עמל ותבונה".

"עם יסוד ועד השחיטה נעלמו כל הסכסוכים" — הוא מציין, ושוב נעיר שלא היה זה כל כך פשוט. בזכות הצטרפותם של כוללות החסידים אל הרב מבריסק הועמד בראש "ועד השחיטה" זקני רבי אברהם אליעזר מינצברג אב"ד יוזעפאף ומראשי כולל ווארשה, והיה זה ויתור נכבד מצד "הועד הכללי" שעניני השחיטה נמסרו לידי אחד מראשי כוללות החסידים.

מתוך הכרת מצב הענינים בירושלים ניתן להבין עד כמה רבו המכשולים בשטח זה ובפרט לארגן את ועד השחיטה.

מדוע נמסרה להרב מבריסק ההשגחה על השחיטה

שאלה זאת. מדוע ויתר רבי שמואל סלנט על הסמכות הנתונה בידו כמרא דאתרא, והסכים למסור את ההשגחה על עניני השחיטה, וזהי גם שאלת הכשרות וכו' לידי הרב מבריסק, הוצגה ע"י כותב הטורים למו"ר רפאל קצנלבוגן לפני כעשרים שנה ומעלה.

"היה זה מסימני ההיכר של העני בירושלים ואף מתוצאותיו" — הסביר רבי רפאל, והוסיף כי ההשגחה על השחיטה וכשרות הבשר היתה כרוכה באחריות גדולה ביותר. במקרה שהוטרפה בהמה היה הפסד מרובה, שגם בעלי האיטליזים וסוחרי הבשר, שהיו שייכים למעמד המבוסס ביותר לא יכולים לעמוד בו. רבי שמואל מיראי הוראה היה וחושש היה ליטול על עצמו אחריות כגון זו, הן להיתר והן לאיסור, ולכן היה שבע רצון ביותר כאשר הרב מבריסק הסכים ליטול על עצמו את האחריות בעניני ההשגחה על השחיטה ורק אותו גאון וצדיק בכוחו הגדול יכול היה לעמוד במעמסה זו.

מהדר במצוות בכל ההידורים האפשריים היה רבי יהושע ליב מבריסק, ומסורות מופלאות סובבות עד היום בירושלים על הידוריו בהנהגת ביתו בהם שיתף את מקורביו שומעי לקחו, שזכו לתפקידים גם במשק ביתו. כדוגמא בלבד אזכיר שמורשו של זקני אבי אמי ע"ה, רבי משה יהושע זצ"ל, שהיה ממונה על בדיקת האורז בביתו של הרב מבריסק ובשכר זה זכה להימנות על שומעי שעוריו השבועיים של הרב בחומש, בכל מוצאי שבת.

אם בביתו היה מהדר ביותר, וכן היה נמרץ ותקיף ביותר בעניני חינוך, ולא היה מוכן להסכים לכל פשרה ולשינוי כל שהוא בסדרי החינוך שהונהגו ונתבססו בירושלים הרי השתמש בשעת הצורך ב"כוחא דהיתרא" בעניני השחיטה, בגלל ההפסד המרובה שהיה נגרם במקרה של טריפה וכו'.

"אחר הבראת מצב השחיטה וביסוסו — הוסיף הרב מבריסק — והתקין הרבה תקנות מנהגים וההוראות מסדרי ומנהגי השחיטה בירושלים שנשתמרו בקפדנות מאז ועד עתה". — אנו מצטטים מספר "עמוד אש". כותב הטורים יכיר תודה לכל מי שיפנה את תשומת לבו לתקנות בכתב או מסורות שבעל פה, בדבר סדרי ומנהגי השחיטה בירושלים.

במערכה נמרצת נגד ניצני הריפורמה

מדוע היה תקיף כל כך בעניני חינוך? — הוסיף כותב הטורים לשאול את ר' רפאל, ואף כאן הסביר ר' רפאל שהוא ראה בפירצת החינוך נסיונם של הריפורמיים לפרוץ פרץ בחומת ירושלים, ומתוך מודעות לסכנות הריפורמה — והוא ראה מראש את סכנותיה

(המשך מעמוד י')

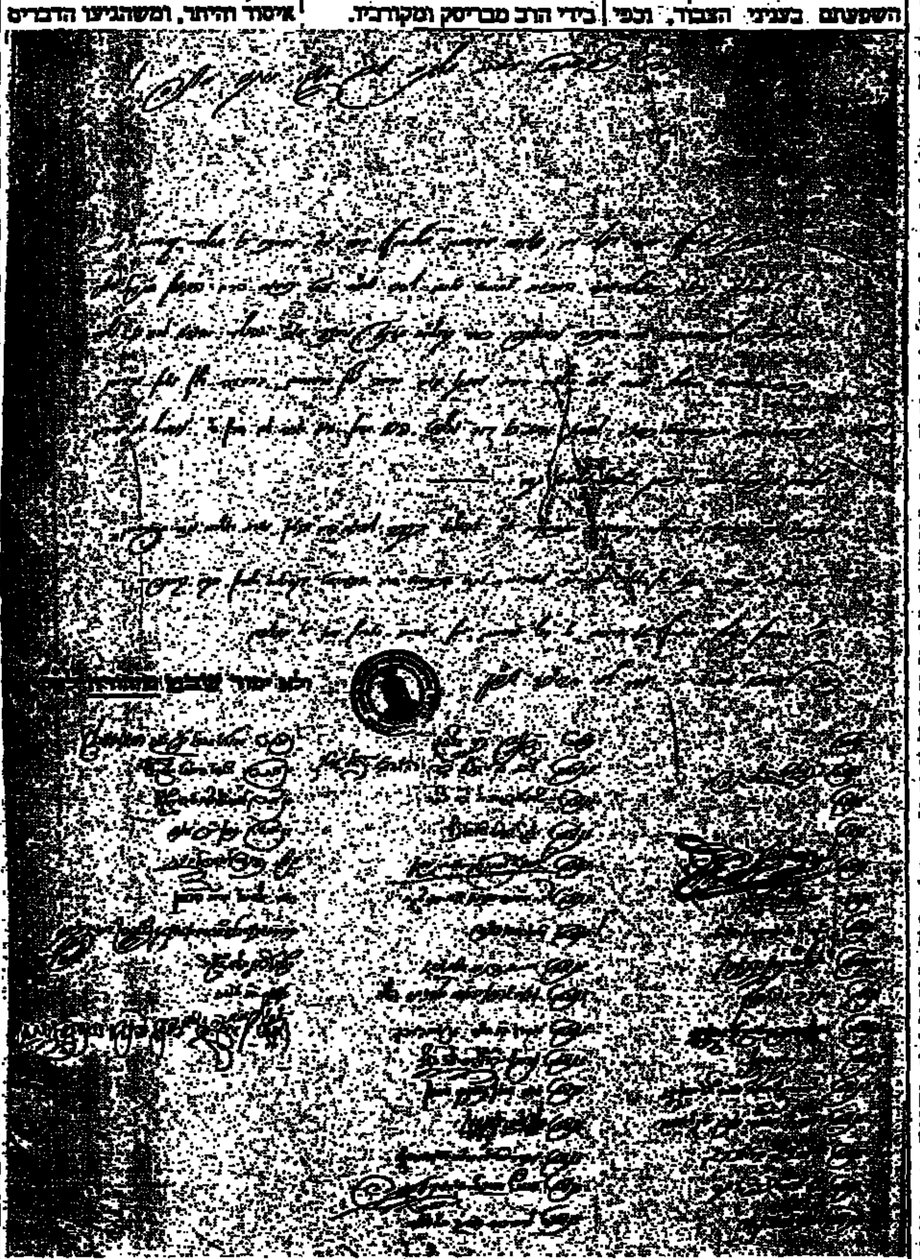

כתב הרבנות שנשלח לגרי"ל דיסקין לרבנות בשנת תרל"ד
צילום מאוסף הפרטי של הרב מ.ב. מרליץ כל הזכויות שמורות

בית כנסת המקובלים "בית א-ל" בירושלים העתיקה

שרגא וייס

בין הפנינים שהיו משובצות בכתרה של ירושלים במשך מאתיים השנים האחרונות, היה בית כנסת המקובלים "בית א-ל", שהיה מקודש בקדושה עליונה עוד מימי הרב שלום שרעבי (הרש"ש), והיה נקרא על שמו.

מרחוב היהודים בעיר העתיקה של ירושלים עיר הקודש, מסתעף רחוב מזרחה, הרחוב המוביל לבית הכנסת על שם רבי יוחנן בן זכאי. מרחק מה מתחילת הרחוב הזה נוטה הדרך ימינה. במקום הנטיה, מצד שמאל, היה הבית הגדול והקדוש הזה, "מדרש החסידים בית א-ל", כפי שנקרא בפי העם.

אחד מגדולי ירושלים, הראשון לציון רבי חיים אברהם גאגין, שהיה חתן הרב אברהם מזרחי, נכדו של הרש"ש, רשם בספרו "חוקי חיים" את השתלשלות ויסוד המקום הקדוש הזה:

"...חצר זו היתה עיקרה מישראל, ומכרוה לגויים מפני סיבת העלילה, ושוב קנה החזיקה הרב המקובל מהר"ר גדליה חאיון, ואחר פטירתו קנה אותה מהאלמנה, מוהר"ר שלום שרעבי זצוק"ל.

"תחילה הראש שפתח החצר והחזיק וקבע בה קהילה קדישא חסידים הנקרא היום בשם "ישיבת בית א-ל" היה החסיד המקובל האלוקי כמוהר"ר גדליה חאיון זצוק"ל, דר בבירה העליונה. ואחריו קם המקובל האלוקי כמוהר"ר שלום שרעבי זצוק"ל דר גם הוא בבירה הנזכרת.

"ואחריו קם החסיד המקובל האלוקי כמוהר"ר יום טוב אלגאזי זצוק"ל דר כל ימי ממלכתו בבירה הנזכרת, ובזמנו היה דר בבירה התחתונה מעלת תפארת הרב כמוהר"ר יצחק מזרחי זלה"ה בן להרב שלום זצוק"ל.

"ואחר פטירת עטרת ראשנו כמוהריט"א אלגאזי, עלה לדור בבירה העליונה מעלת תפארת הרב החסיד כמוהר"ר אברהם מזרחי, נכדו של הרב שלום שרעבי זצוק"ל."

קהילת המקובלים

קהילת המקובלים היתה מורכבת מאנשי מעשה, אשר התמסרו לתורת הסוד, ועשו מעשים וכוונות גדולים לקדש ולהעלות את הנפש. תורת האריז"ל, הצירופים והכוונות, מצאה מסילות בלבבם, חבריה נכנסו לתוך גנזי תורת הרזין עד קצה הגבול של השגות בשר ודם. כאמור לעיל, ישיבת המקובלים נוסדה על ידי הרב ר' גדליה חיון, בשנת ה' תצ"ז (1737). רבי גדליה חיון היה יליד קושטא, וכותב עליו החיד"א (ב"שם הגדולים", בערכו): "...הרא הקדוש... ותמיד היה מוסיף קדושה ועסק בחכמת האמת וכונות האריז"ל בכל כוחו. והיה מכוון כל כונות הרב (האריז"ל) במצוות ובתפילות, אחת מהנה לא נעדרה, והכל בקדושה ובהתבודדות ובפרישות...".

סדר יום של מקובלי "בית א-ל"

וזה היה סדר המנהגים בקודש של החברים המקובלים בישיבת "בית א-ל", כמתוארים בספרו של הראשון לציון הרב חיים אברהם גאגין, "שרית חוקי חיים":

"...על פי רוב מקובצים שם כארבעים אנשי מעשה, ונחלקים לשלוש משמרות המשמרת הראשונה זמנה לקום בחצות הלילה לומר תיקון חצות וללמוד בגופיה עד אשר יאיר היום בספר הקדוש "עץ־חיים", ושארי ספרי דבי רב של האריז"ל. משמרת שניה זמנה קבוע אחרי תפלת שחרית עד הצהרים לעשרה או י"ב תלמידי חכמים, וגם הם בספרי הקבלה כנז"ל.

"משמרת שלישית מחצות היום ואילך באים עשרה או י"ב תלמידי חכמים ולומדים משניות עם פירוש הרע"ב ולפעמים גם תוס' יו"ט עד זמן מנחה הסמוכה לערבית. אחר ערבית באים חכמים בעלי סברא ללמוד מדי לילה גפ"ת ופוסקים עד חצות.

"בכל תפילותיהם מתפללים בכוונות האריז"ל כל המשמרות יחד, והרב החסיד עובר לפני התיבה להיות שליח ציבור. תפילתם בנחת ורעדה וקול דממה דקה. אם יארע אונס להרב החסיד, נותן רשות להסגן להתפלל, אך אין רשות לסגן לעבור לפני התיבה, רק לעמוד ולהתפלל במקומו...".

מנהגי התפילה במשך הדורות

מנהגי התפילה אשר התקדשו ב"מדרש חסידים בית א-ל" לא שונו במשך דורות, והם היו הדפוסים הקבועים של הבית הקדוש הזה, עד לדורות האחרונים. וכה מתוארת — על ידי אריאל בן ציון — קבלת שבת בישיבת "בית א-ל" לפני כתשעים שנה:

עלה ועבר על פני תגרים מקופלי הברכים על מרכולתם בחנויות... עד הגענו לבית הקודש, "מדרש חסידי בית א-ל". עלה עלינו אל המדור העליון, ושם ישבו על פני הספות זקנים עוטי גלימות לבנות, רקומות ממשי ארץ השמש שהיו כמשתפכות על גופותיהם, או לבושי בגדי צמר רכים מסורי עמק קשמיר, וראשיהם צנופים במצנפות מרוקמת פרס. לפניהם על גבי שלחנות קטנים, ספרים פתוחים, ועל גבי הקלף לבן־השן מצויירים אותם שמות הקדושים, צרופי המסתותרין, צורותיהן המרובות אשר לשם ה' שנחקנו בידים אמונות ואהבת אין־קץ. מנורות כסף מלאכת מחשבת להפליא הבהבו מרצנעות על פני הדמויות המלבינות ושותקות. ומפעל להם המם ספעם לפעם את שתיקתם הוא, אשר קורא לו בשם "הרב החסיד". בחליפות קולו הרך והנלבב המתעלה והמתרומם לסרוגין, או בנעימתו עמוקת הגוונים ותשתפך השתיקה והיתה להתלהבות שבתפילה. ואחר כך, בהארג לתוך קולו של הרב הכוונות של המתפללים, ונפתחו השערים ונסתלקו העננים. הקול התרפק על פני שערי הנצח, ונשמותינו עפו רחוף ועלה על רחוף מנגינת התפילה.

המקובל רבי שלום שרעבי

ובהתעטף אחר כך השמש השוקעת את הקירות המכחילות המלבינות במעטה ארגמן, וההמון נשאו ממושבם הרב עם המכותנים, ונתכנסו במעגל־טליתות והקיפו את התיבה. אותה שעה נתעלתה מפי רבים השירה, "לכלה שבת מלכתא": קולות תחינה, קולות הקבלה, קולות בטחון לבוא הגאלה, קולות שמחה [illegible] קידמם את פני היום הקדוש הזה...".

הרב מארי דרזין המקובל האלוקי, רבי שלום שרעבי (הנקרא גם שרעבי־מזרחי) היה חי בירושלים לפני כמאתים שנה, ושימש כראש ישיבת המקובלים "בית א-ל".

רבי שלום שרעבי הגיע לירושלים מתימן, ואיש לא הכירו. בבואו לירושלים ניגש אל ראש ישיבת המקובלים, רבי גדליה חיון, ואחר שרבי גדליה שמע את גלגוליו של רבי שלום, מארץ לארץ עד הגיעו לירושלים, נאות לקבל אותו למשרת בבית מדרש החסידים המקובלים, ותמורת זה יכלכלהו מים ומזון. רבי שלום החל לשמש בזהירה את המסתופפים בצל קודשו של רבי גדליה. איש לא ידע, כי המשרת הוא אוצר בלום וכלי חמדה מלא תורת הנגלה והנסתר, וכי שבילי דרקיע נהירין לו.

עד שהוא התגלה ביום בהיר אחד: ויהי היום, וראש ישיבת המקובלים, רבי גדליה, והחבריא קדישא נתקשו בענין עמוק בספר הקדוש "עץ חיים", ואף שעמלו שעות רבות, לא מצאו תשובה לפליאתם. כאשר הגיע זמן סעודה, קמו בני החבורה, וילכו לסעוד את לבם. אז קם רבי שלום שרעבי ממקומו בפינת בית המדרש, וילך בלאט אל השולחן, ויעשה קמטים במקומות שונים בספר הקדוש "עץ החיים" שע"י יותרצו כל הקושיות.

משחזר רבי גדליה והחבורה הקדושה, ורבי גדליה עיין במקומות שצויינו על ידי הקמטים, אורו עיניו: נתבררו כל הקושיות ונמצא פתרון לכל התמיהות. כאשר החל לשאול ולחקור, מי הוא אשר הורה להם הדרך לפתרון ספקותיהם, הבין מיד, שהמשרת עשה זאת. ויפצר בו, ואז רבי שלום הוכרח להתגלות בפניו.

באשר להמשך המעשה נצטט את דברי הגאון רבי יוסף חיים מבגדד, שכותב על כך בספרו "בן יהוידע" (פסחים ס"ו): "...הנה כמו ששעו בתירא להלל ומיד בהכירם חכמתו הושיבוהו בראש, כן עשה החסיד רבי גדליה חיון ז"ל לרבינו הרש"ש בבואו מעיר תימן לעיה"ק ירושלים תובב"א, שלא הודיע עצמו בתחילת בואו שהוא חכם...ונעשה שמש בבית־א"ל יכב"צ. שאותו מקום היה בית מדרשו של הרב החסיד רבי גדליה חיון ז"ל שהוא היה רבן של חסידים, ועל ידי מעשה הכיר בו, ותכף ומיד הושיבו בראש, ועשהו רבן של חסידים במדרש בית־קל יכב"ץ...".

רבי גרשון מקיטוב, היה בין חכמי בית מדרש המקובלים "בית א-ל". ומסופר, כי פעם גזר רבי שלום שרעבי תענית על הגשמים, ושלח לרבי גרשון מקיטוב, שיהא מוכן לעבור לפני התיבה. והיה המנהג שם, שמי שמתפלל לפני התיבה בעת הצרה, צריך לומר דברי כבושין לפני התפילה, כדי שאחרי זה יתפללו מעומק הלב. וצריך היה לומר את הפסוקים, שעליו תיטב דרשתו כצורתם ולא ישנה ורבי גרשון שינן לעצמו היטב המאמרים והפסוקים.

ויהי באשמורת הבוקר, נחר גרונו, ולא היה יכול להתפלל. ושלח רבי גרשון את בנו ר' אריה לייב, שילך להגיד לרבי שלום שרעבי, שאינו יכול להתפלל לפני התיבה, ועל ידי כן נתפרדה החבילה. כל אחד מהחברים התפלל בבית מדרש הרגיל בו, ואילו רבי שלום ורבי גרשון התפללו כהרגלם במדרש "בית א-ל".

בעת אמירת שירת הים, שמע הרש"ש כי חזר הקול לרבי גרשון, ואחר תפילה של לחש, צוה הרש"ש שרבי גרשון יגש להתפלל לפני התיבה.

רבי גרשון ניגש, התפלל חזרת הש"ץ, ואחר כך התחיל לומר סליחות ואמר הפתיחה והלך מן התיבה, ולא רצה להמשיך להתפלל לפני התיבה.

חתימת של רבי שלום שרעבי

וישאלהו אחר כך בנו, רבי אריה לייב, מפני מה עשה כך, ויענהו, כי כאשר אמר את הפתיחה היתה תפילתו שגורה בפיו, והרגיש, שאם יאמר עוד, ירדו גשמים תיכף, וברוב ענותנותו חשש, שלא תיכנס בו מחשבת גסות הרוח, ולכן לא התפלל עוד, כי ידע שירדו גשמים שנים או שלושה ימים רצופים...

ובאמת כך היה, כי נתקדרו השמים בעבים, ומטר ניתך ארצה." (מתוך שבחי הבעל שם טוב)

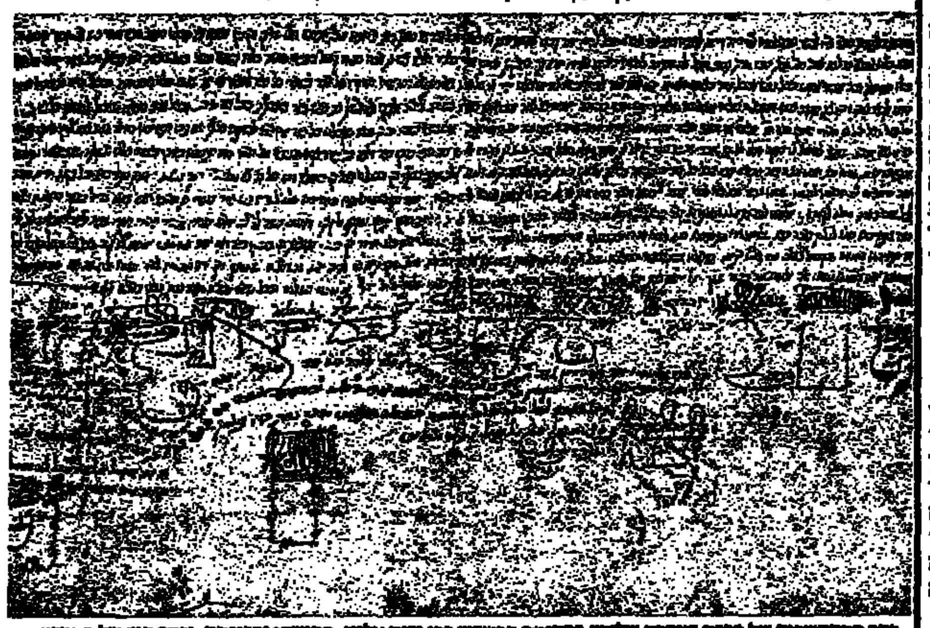

כתב ההתקשרות של חברת "אהבת שלום" בחתימת הרש"ש [illegible] וחבריהם, וכתב היד של [illegible]

בסוד שיח שרפי קודש

אמרו עליו על רבי שלום שרעבי, שלפעמים בעת לימודו עם החבריה ב"בית א-ל", היה לפתע משתתק בלימודו. אז היה זוכה לעליית נשמה והתפשטות הגשמיות, ואז היתה נשמתו מתפשטת למעלה ברקיע לשמוע רזי התורה, ואבריו היו מתנתים לו שעה ארוכה. פעם אחת עלתה נשמתו, ומיהרה לירד אצלו. ואמרו לו, מדוע מיהרה לחזור. והשיב הרב, כי נח נפשיה של הרב החסיד מו"ר דוד שירירו זצוק"ל בסלוניקי, ומיראת נשמתו הקדושה ברחו כל הקליפות ונשאר האויר זך ונקי ופנוי, ומצאה נשמתו מקום לעלות ולירד מיד.... ("יששכר וזבולון", ירושלים, תרצ"ג).

ריפוי חולים בבית מדרש בית־א-ל

הרש"ש נזהר מלעסוק בקבלה מעשית והתרחק מכל דבר, שעלול היה ליצור אמונה בעם, שהוא עושה נפלאות. אולם באחד הימים הביאו אליו איש יהודי ממדינת מרוקו, וביקשו ממנו והתחננו לפניו, לגרש ממנו מין דיבוק שדבק בו ר"ל, כי היה האיש מכה בידיו על סביביו ועל חוטמו, מתוך מחלה שבדמיון כי זבוב מנקר בו.

הרש"ש הוכיח אותם על פניהם, שאין הוא עושה נפלאות, אבל עם זאת ציוה, שהלה יבוא לשעת התפלה לק"ק בית־א"ל בתקוה, שעל ידי שישתתף בתפלה חמה, אולי ידפא מאותה מחלה.

לקחו את החולה והושיבוהו סמוך לצדר ההוא היכה כלי הרף בידיו על שולחנו של הרב. השתיקה. בשעת התפלה בבית מדרש "ק"ק בית א-ל" הוא פורצה על ידי הלמות ידים חזקות. אולם כהשמע קולו של הרב שלום בשירת קסם מתעלה, צנחה ידו של החולה לפתע ודממה במקומה. כשבוי ואסיר קשב ניצב, ונרפא. ("שר שלום שרעבי", ירושלים, תר"ץ).

הילולא דצדיקא

יום העשירי בשבט, יום פטירתו של הרב שלום שרעבי, נשמר לדורות ב"מדרש בית א-ל". ביום זה היו מתאספים החברים ולומדים בצוותא מתוך ספרי הרב הרש"ש. וכך כותב רבי אהרן עוזיאל, ראב"ד הספרדים בירושלים, שהוא עצמו היה שליח צבור במדרש המקובלים:

"ביום יו"ד שבט הוא יום פטירת מאור עינינו עט"ר וצניף תפארתנו, איש האלקים נורא מאד, מורנו הרב שר שלום מזרחי שרעבי זי"ל, הוא אשר ייסד הבית הקדוש והטהור הזה אשר אין תורה פוסקת משם יומם ולילה, הנקרא בשם: קהל חסידים, הוא בית־א"ל יבי"ץ, להתפלל שם עפ"י כוונות רבנו האר"י הקדוש ז"ל... ומנהגינו בכל שנה בליל יו"ד בשבט אנו עושים לימוד גדול שם ב"בית אל". אתריה דמר, לעילוי נשמתו. אשרי עין ראתה הלימוד הנזכר, הכל בדיוק עלאין. וממש נרגשת השראה...

(המשך מעמוד י')

החלוצים החרדים (ג)

הערבים החריבו את הישיבה ביפו ה"אור זורח" מחדש בבני־ברק!

70 שנה לאחר שהקים ר' זרח ברנט, ממייסדי הישוב החדש בירושלים, פתח תקוה ונוה שלום ביפו, את הישיבה וכולל "אור זורח" - מתקומם מפעלו התורני מהריסותיו בפרעות הערבים, עם תחילת בניית תלמוד תורה "אור זורח" בבני ברק

— מאת אמיתי שולמן —

כאשר מדברים על חידוש הישוב היהודי בארץ ישראל, ממעטים להזכיר את חלקם של שומרי התורה והמצוות שנטלו חלק בכך. יש מגמה לא מוסתרת של הבלטת ה"חלוצים" של ארגונים ציוניים ומשכילים למיניהם, כאילו שאין תואר זה מגיע לאותם חרדים לדבר ה', שהגיעו לאדמות טרשים וביצות שנים רבות לפניהם.

אולם יש שמות, שאפילו המדיניות המכוונת של הסתרה והעלמה מידע לא יכלה להם. אחד מהם הוא ר' זרח ברנט, ז"ל, יהודי חרדי עשיר ובעל יכולת, שהיה מראשוני בוני שכונת מאה שערים בירושלים, מראשוני מייסדי ומתיישבי פתח־תקוה והראשון לבנין יפו היהודית. חלוץ זה, אשר פעל בארץ ישראל לפני כמאה שנים, היה חלוץ במפעלו התורני לא פחות מהתיישבותי: במו ידיו הקים ישיבה וכולל אברכים בשם "אור זורח" ביפו, שהפכו מהרה לאחד ממרכזי התורה החשובים בישראל, באותה תקופה.

מרן רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, רבה של ירושלים, כתב על ר' זרח ברנט ועל ישיבתו בשנת תרפ"ט, כאשר מלאו לר' זרח 86 שנה: "האי גברא יקירא, הישיש הנכבד, עסקן במצוות רב פעלים, מוהר"ר זרח ברנט הי"ו, אשר הוסיף נדבכים על הישוב הקודם והאדיר בארץ ישראל והרחיב את גבוליו... הגדיל הפליא מעשיו בבנותו כמו רמים בתי תורה ותפילה, להפריח את העם היושב על אדמת הקודש בריח תורה ומצוות... ובכל עניניו ומשאלותיו הטובים אשר שאל ואשר עשה היה נועץ גם אתי וכתורה עשה, כי היתה לו לקו בכל עמלו... מפעלו החשוב והגדול הוא ישיבת אור זורח, אשר בה ועל ידה יצהל קול התורה בשער הארץ הקודשה, למען תתגבר השפעת התורה ולומדיה במרכז הישוב הזה ותמלא דעת ה', והיה מעשהו הגדול שלם ותושלם בכל האופנים".

תלמוד תורה ובית כנסת ביפו

במה שמיוחד כמעט לציין, איזה קשיים עצומים עמדו בפני כל יהודי שרצה לבנות בית בארץ ישראל בתקופה ההיא, תקופת השלטון העותומני המתנכר, ליד שכנים ערבים שלא היו מוכנים לסבול שום התפתחות של הישוב היהודי. כמה התחכמויות, מתנות שוחד ושלמונים היה צריך לתת, כדי להקים שכונה חדשה, או ישיבה ללימוד תורה.

ר' זרח ברנט מספר בזכרונותיו מ"כלי־ראשון" על מה שקדם להקמת המוסדות התורניים "אור זורח" בשכונה נוה שלום ביפו, שאף היא הוקמה כל כולה על ידו:

"כראותי כי ה' הצליח דרכי בבנין יפו העברית, נסעתי שוב פעם ללונדון לפקח על עסקי. שהיתי שם כשנה וחצי ושבתי בשנת תרי"ס ליפו. הוספתי עוד שורות אחוזות של בתים בנוה שלום, אשר היתה אז מיושבת כבר ודרישה לדירות נתגברה. אז נרכש מגרש בן אלפיים אמות מ' לבנין תלמוד תורה ביפו, ויחד עם ר' משה בצלאל טודרוסוביץ עברתי בערים המשובצות וקבצנו נדבות לבנין התלמוד תורה, ובנדבה הגונה שלי ושל רעיתי נשלם הסכום הדרוש לבנין התלמוד תורה".

מכיון שלתושבי השכונה טרם היה בית כנסת ראוי לשמו והם התפללו בביתו של ר' זרח, הגיעה השעה להקים בית כנסת: "בשנת תרס"ו שבתי לארץ ישראל מלונדון ועליתי אליה בפעם החמש עשרה (!), היא הפעם האחרונה. קניתי 20,000 אמות מרובעות קרקע על יד נוה שלום במחיר 40,000 פרנק, ועל המגרש הזה בניתי עוד בתים, אשר הם עומדים כעת במרכז הישוב היהודי ביפו. אז בניתי את בית הכנסת "שונה הלכות" "בנוה שלום".

האסון שהביא להקמת הישיבה

בנין הישיבה והכולל היה השלב הבא, אך המקרה שהוביל להקמתם היה מעניין במיוחד כותב ר' זרח ברנט בזכרונותיו: "בשנת תרס"ו בה' תשרי, בזמן שהוקם בית הכנסת, הוציאו בו מהשורא מבטון קרשים. כשהלכתי לבחון את מלאכת הבנין, עליתי על הגזוזטרא, שלא נעשתה כראוי ומיד התפרקה גש הבטון ונפלתי למטה. שכבתי בלי רוח חיים על הארץ עשרים רגע. מיד הבהילו אלי רופא אחד, שאיני זוכר את שמו, ואחריו קראו לד"ר שטיין, ושניהם חיוו את דעתם, כי אין עוד לעשות כלום בכדי להשיבני לתחיה. אבל שני הרופאים יעקב אפשטיקער ושטיין, שגרו באותה הסביבה, לא אמרו נואש ועסקו בכל מיני הצלות. השתמשו בטיפות ולריאניות חזקות האחד מהם להזריק אותי בחזקה על הצדעים וזועת האחוזים עד שהרגישו את נשימתי, ואנכי התאוששתי וקראתי: "מה כאן, מה כאן"? אחר כך ניסו להעמידני על רגלי והנה נמצא שרגלי האחת נשברה. העבירו אותי למשכב וקשרו את רגלי בחבל והיו תלויות למעלה. ככה שכבתי כשני חדשים.

"אז באה מחשבה בלבבי, כי האסון הזה אולי בא עלי בעוון ביטול תורה, שהיה בכחי להגדיל את לימודה ולהחזיק בידי הלומדים ולא מהנתי בזה כראוי, ואמרתי בלבי לייסד בית ישיבה. מיד סידרתי שיעורים בתורה בבית המדרש "שונה הלכות" ואת רעיון בנין הישיבה הוצאתי לפועל לפני פרוץ המלחמה העולמית.

"בכסף שנת תרע"ד נגמר בנינו של בית הישיבה "אור זורח" ובראש השנה תרע"ה התחילו מתפללים ולומדים בה".

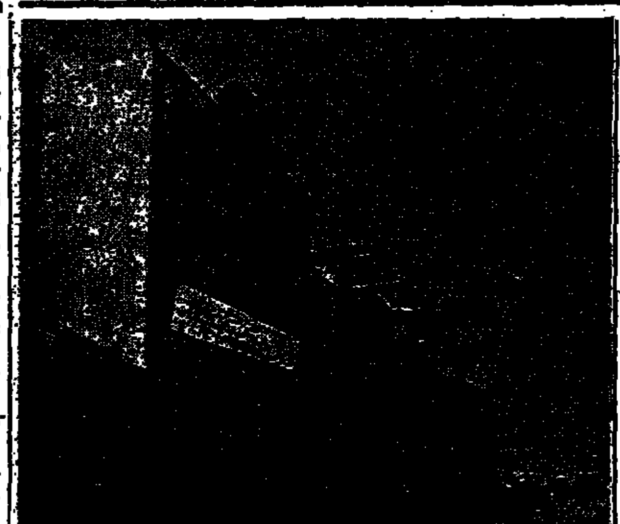

בנין הישיבה ביפו.

תלמוד תורה "אור זורח"

מקום תורה ותפילה בשנות המלחמה

רבים מיהודי ארץ ישראל נאלצו להימלט אז מחמת הרדיפות של השלטון העותומני, אך ר' זרח ברנט לא רצה לעזוב את אדמת הקודש, עליה בנה ישובים ובתים לתורה ותפילה. רק לאחר ששוכנע על ידי ידידיו, כי דוקא למען טובת כל מה שהקים, עליו לעזוב לתקופת מה את הארץ עד יעבור זעם, נסע למצרים. "קשה היה לי להיפרד מהארץ כלהיפרד מן החיים, אבל הכרחתי לשמוע בקול בני וידידי, אשר שתו עלי מסביב ויצאתי לאלכסנדריה של מצרים".

איך מרגיש יהודי כר' זרח ברנט, שהפך כבר לתושב ארץ ישראל, בגלות מצרים? — "אחרי אשר ראיתי בטוב ארץ ישראל וטעמתי מעין חיי עולם עם גידולו ופריחתו של הישוב העברי, אשר לקחתי חלק בבנינו, הרגשתי את צרות הגלות במצרים עם כל הזועה וחושתי בנפשי כאילו היא נתונה בכלא, ושם, על יד שערי הארץ ציפיתי ליום בשורה על שחרורה וגאולתה. והיום הזה הנה זה בא והשיב לי את ששון וחיי".

מה עניין אותו מיד עם שובו לארץ? — "בשובי מיד לאחר הכיבוש לארץ ישראל, אז נודע לי כי ישיבת "אור זורח", אשר בנייתה נגמר בעצם המלחמה, היתה למקום תורה ותפילה בכל שנות המלחמה מבלי הפסק. מיד להיכנסה בקשתי אני את ידידי ר' יוסף ליפשיץ לקבוע שם את שיעוריו ואחרי סידובו במשך זמן קצר התחיל ללמוד שם. אבל גם כאשר בורש ר' יוסף, כיתר יהודי יפו, מעירו, היתה הישיבה בדרך גם למקום כינוס לכל היהודים שחזרו ליפו בדרכים ואמצעים שונים, ומעולם לא נעדרו בה ספרי תורה לקריאה, גם בשעה שכל ס"ת הועברו לפתח תקוה, לפני פסח תרע"ז, וידיעה זו היתה לי לעונג נפש".

סיום הש"ס ביפו בתרפ"ט

מכאן ואילך החלה הישיבה להתפתח ולהיות מרכז תורני גדול בארץ ישראל. ממשיך ר' זרח ומספר בזכרונותיו: "אז שבו השיעורים והלימודים למהלכם הרגיל וידידי הר' יוסף ליפשיץ וגם הרה"ג ר' יוסף רבי המשיכו והתמידו בשיעוריהם שמה. וביום

(המשך מעמוד י')

"צופר השבת" של יפו לפני מאה שנים

תחילת הישוב היהודי של ר' זרח ברנט ביפו היתה בשנת תר"ן. מיד עם בניית הבתים הראשונים הגיע את חיי הקהילה מתוך הקפדה על קלה כחמורה. כך נשמרה היהודיות של שכונת נוה שלום במשך יותר מיובל שנים.

כיצד מכריזים על התקרב מועד כניסת שבת קודש? הרי צופר מעורר הדים, תרתי משמע, טרם היה אז בנמצא. מה עושים?

מספר אחד מזקני יפו, יהודי ישיש הזוכר היטב את ר' זרח ברנט: "ר' זרח היה יוצא בבגדי שבת מבהיקים, עובר ברחובות נוה שלום, מוחה כפיו בחוזקה וקורא בקול: "שאבעס! שאבעס!". אולם הוא לא היה מחכה לרגע האחרון. הקריאות הללו היו נשמעות כבר שעה ויותר לפני כניסת השבת ובכך היתה שבת קודש מקדימה לפרוש כנפיה על בתינו".

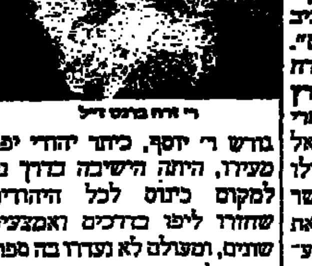

ר' זרח ברנט ז"ל

"פרשת הקרקעות" תרנ"ו: לאיפה נעלמו 30 נפוליונים?

פרשת הקרקעות, הנחקרת במרץ רב כל כך על ידי משטרת ישראל, בכל הקשור להקמת ישובים חדשים ביהודה ושומרון איננה ענין חדש לעצמו בה. כבר לפני 90 שנה, בשנת תרנ"ו, סבל ר' זרח ברנט מפרשה דומה, וגם אז המתווך היה יהודי, ושאלת הבעלות על הקרקע עמדה בכל תוקפה:

כך הוא מספר בזכרונותיו: "בעת ההיא בא אלי סרסור (מתווך) יהודי ספרדי ידוע והציע לי לקנות קרקעות שונות, ביניהן גם 375 דונם במקום שעליו עומדת עתה תל־אביב. בחפצי להרחיב את גבול הישוב היהודי על יד נוה שלום, נכנסתי ברצון במו"מ אודות הקניה הנזכרת. לאחרי ימים אחדים הביא לפני הסרסור 14 פלחים בתור בעלי הקרקע ואחרי מו"מ ממושך נשתווינו לקנות את הקרקע הנ"ל במחיר של 400 נפוליון. על חשבון זה נתתי להם 30 נפוליון בתור תחילת פרעון. את מותר הכסף הנחתי לפי התנאים שהתנינו בבנק "וליודי" בירושלים, והתחלנו לסדר את התעודות הנחוצות לאישור הקניה, בכדי להשיג את הקושאן (הבעלות על הקרקע) לאחרי חודש ימים.

"כשבועיים לאחרי הקניה הופיעו מערערים על בעלות הקרקע. הם באו אלי והודיעו לי, כי גם להם יש חלק בנחלה זו ולא יתנו למוכרה בלעדם. הם דרשו עוד 500 נפוליון. ניסיתי להתפשר עמהם ואחרי מו"מ ממושך ושלוחין באים ויוצאים הופיעו שתי כתות המוכרים ביחד עם הסרסור וסידרנו, שעלי להוסיף על המחיר 300 נפוליון, בתנאי שעל המוכרים להמציא קושאן לא יאוחר מבעוד שני חודשים.

"ביום בהיר אחד אח"כ קבלתי ידיעה שקבוצת מצרים בקהיר רוצים להתראות אתי בענין הקרקע. הם טענו שאבותיהם היו בעלי הקרקע ולהם משפט הירושה, הראו תעודות שונות לקיום דבריהם, ודרשו בעד חלקם 800 נפוליון ולא הודיעו כלום מהמחיר. אז הפסקתי את המו"מ אודות זה, אבל המצרים נשארו ביפו ולאחרי שבועיים באו שוב פעם אלי והמשיכו את המו"מ. במגמה להוסיף להם 400 נפוליון עפ"י אותם התנאים שהזכרתי למעלה, והתחילו שוב עוסקים בהכנת כל הניירות הדרושים לאישור הקניה.

"ומה נשתוממתי בקבלי אח"כ מכתב מאלכסנדריה, שבו נגלו מערערים חדשים בתור יורשים הנכונים לבטל את הקניה..."

"אני לא עצרתי עוד כח לנהל מו"מ באופן האמור ועזבתי את 30 הנפוליונים ששילמתי בתור תחילת פרעון בידי המוכרים הראשונים ונתיאשתי מקרקע זו. ככה שבעתי יסורים קשים, מלאתי תוחלת ממושכת ונפטרתי בפחי נפש מן הקניה הזאת של אדמת ארץ ישראל."

לוח זמני השבוע: פרשת בא-בשלח; ח-ט"ו שבט תשמ"ו

יום החודש	יום השבוע	עלות השחר	משיכיר	נץ החמה	סוף זמן ק"ש למג"א	סוף זמן ק"ש להגר"א	סוף זמן תפילה למג"א	סוף זמן תפילה להגר"א	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	מנחה קטנה	פלג המנחה	שקיעת החמה
ח	ז	5.03	5.43	6.36	8.26	9.10	9.31	10.01	11.48	12.19	2.36	3.59	5.04
ט	א	5.02	5.43	6.35	8.26	9.10	9.31	10.02	11.49	12.19	2.37	4.00	5.05
י	ב	5.02	5.42	6.35	8.26	9.10	9.31	10.02	11.49	12.19	2.38	4.01	5.06
יא	ג	5.02	5.42	6.34	8.26	9.10	9.31	10.02	11.49	12.19	2.38	4.01	5.06
יב	ד	5.02	5.42	6.34	8.26	9.10	9.31	10.02	11.49	12.20	2.39	4.02	5.07
יג	ה	5.02	5.42	6.34	8.26	9.10	9.31	10.02	11.50	12.20	3.00	4.03	5.08
יד	ו	5.02	5.41	6.34	8.26	9.10	9.31	10.02	11.50	12.20	3.00	4.04	5.09

מתוך לוח דבר יום ביומו — לפי אופק ירושלים

הגה"ח רבי יעקב שובקס זצ"ל

שנה לפטירתו

זה שנה תמימה עברה מאז אשר נעדר מעיר הקודש ירושלים, אחד המיוחד מאבני ציון היקרים ומדמויות ההוד שלה ה"ה זקני הגאון החסיד המופלג, העניו האמיתי עובד ה' באמת הרב החסיד רבי יעקב שובקס זצ"ל.

נולד בקדושה לאביו הגאון הצדיק המפורסם רבי ליפמאן דוד זצ"ל שהיה מפורסם בשמו הטוב רבי דודי'שע והיה ממקורבין של האדמו"ר הקדוש השרף מקוצק זצ"ל ושימש כמריץ בהיכלו, ובעצת רבו הקדוש מקוצק עלה לירושלים והיה ראב"ד של קהל החסידים בעיה"ק ירושלים כאשר עלה לאה"י ובראשית ימיו שם התיישב בצפת, ושם נשא בזיווג"ש את האשה המיוחסת מרת תמר ע"ה שהיתה בת נכדו של הגאון החוזה דעת ולמעלה בקודש מגזע החכם צבי וזכר צדיקים לברכה.

ממנה נולד לו בברכת צדיק הגאון המפורסם בעל תורת חסד מלובלין זצ"ל את בנו יחידו ונקרא שמו בישראל על שם התורת חסד מלובלין יעקב ישראל שניאור זלמן. מסופר שבפדיון הבן בכה אביו מאד, וכאשר שאלו הכהן הפודה, לפשר בכיותו הפטיר ואמר, מי יודע אם עוד יזכה להשיאו, ומיד הבטיח לו הכהן וברכו שעוד יזכה להובילו לחופה, ואמנם נתקיימה ברכתו וזכה עוד להשיאו בזקנותו בהיותו קרוב לתשעים שנה. גם מסופר שבלידתו גברה השמחה בירושלים ונשאוהו בני ירושלים על כתפיהם בתוף ומחול בראש חוצות. גם בעת הפדיון הבן נתמך אביו בידיו על כתפי שני זקנים מחסידי קוצק ורקד עמהם שבה שלימה "צדיק כתמר יפרח".

כך נתגדל ונתחנך על ברכי אביו הגאון זצ"ל לחיי קדושה וטהרה, ועלה ונתעלה בתורה וביראה בדרך החסידות הצרופה, ועד שכמה שנים אחרי נישואיו בהגיעו לעשרים שנה, כבר נתעטר בסמיכת לרב גדול בישראל, וגם אחרי פטירת אביו הגאון זצ"ל היה אמוד ומוסכם שימשיך ברבנות אביו, ואמנם לא איסתייעא מילתא, וגם אמר הרבנית ע"ה בראותה את קושי עול הרבנות, עשתה פעולות במכוון שלא יתעטר בעטרת הרבנות, למען יוכל לישב במנוחת הדעת על התורה ועל העבודה.

והנני לרשום מעט דמעט כמה קוים מדמותו המהודרת רבת הגונים, למען להזכיר לעצמינו את מעשיו הנפלאים ועיקר תולדותיהם של צדיקים מצוות ומעשים טובים למען נכור ונדע איך להמשיך ולילך בדרכיו.

עליו זצ"ל ניתן להגדיר במלא מובן במלה, את מאמר החכם "הפרוש צהלתו בפניו ודאגתו בלבו". תמיד היו פניו הקורנות הוד, שופעים שמחה וצהלה, ומשפיעים הוד חיו של קדושה ועבוות חן, על כל הסובבים אותו והבאים במגע עמו.

תמיד היה בתוך ד"א של הלכה בכל צעדיו. והיה פה מפיק מרגליות של דברי תורה וחסידות וסיפורי צדיקים נפלאים, מאות סיפורים היו חרותים על זכרונו, ותמיד מצא לנכון להתאים ולספר את הנכון לאותו מעמד, מלא סיפורי קודש מאלפים המחדירים תורה ויר"ש צרופה, הכל במקל נועם ובענוות חן המיוחדת לו.

צנוע היה מאד בכל הליכותיו, והיה שקוע כל היום במחשבותיו רק בתורה וביראה. גם בשכבו על משכבו היה שוכב עם גמרא פתוחה על ידו, וכך היה נרדם על כמה שעות מעטות, וכבר היה מתגבר כארי לקום בזריזות ובהשכם לעבודת הבורא לפנות הבוקר ולעסוק שוב בתורה ועבודה.

תפילתו היתה בסילודין. אף שלא התפלל בדרך כלל בקול רם, אך מי שהיה עומד לידו והיה שומע את נהמות לבו, קולחין פתאום מפיו כבן המתרפק על אביו שבשמים, ידע להבחין מה היא זו עבודה ש"בלב" זו תפילה.

פעם כשאמר קדיש אחר מנחה, ואברך. אחד אשר שמע ממנו, באומרו את התיבות יתגדל ויתקדש שמיה רבא". הפטיר שלא שמע מעולם אמירה כזו שנכנסה לעומק לבו ונפשו. גם בשנתו האחרונה כשהיה גורר רגליו ממש במסירות נפש בשארית כחותיו לבית הכנסת כדי להתפלל בציבור.

כל כולו היה להב אש פנימי המיית הלב לעבודת השי"ת. וקיים כל עת שויתי ה' לנגדי תמיד — וכל מעייני בך.

ענותנותו הטבעית היתה להפליא לא דרש אף פעם מקום בזולים וקנים והיה נדחף בין הצעירים ובורח מן הכבוד, ואכן הכבוד היה רודף אחריו, וכל מי שאך ראה את צורתו המאירה, רחש לו יראת הכבוד, וגם כשעבר בעיר העתיקה בין הגויים, רחשו לו יראת הכבוד ונתקיים בו "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך".

גם את גדולתו בתורה הצליח להסתיר מכל איש, אך יודעיו מקרוב אמרו עליו שהוא בקי נפלא בכל חדרי תורה. גם היתה לו ידיעה גדולה בחכמת התכונה, עד שפעם כשבא אל האדמו"ר הגה"צ רבי מרדכי מזוויל זצ"ל שהיה גדול בחכמה זו, לשאלו על איזה ענין בחכמה זו, ומה עמד האדמו"ר על גדולתו בחכמה זו, ומני אז רצה לקבוע עמו שיעור בזה, ואף הוא לעצם שיעור ענותנותו לא ראה את עצמו ראוי לכך ולא נענה לו בזה.

גם בשנותיו האחרונות כאשר התייסר ביסורי צדיקים — בחולי מעיים, לא מש מתוך אהלה של תורה, בחודשין האחרונים עלי אדמות, ראוהו שוכב על מטתו ומעמיק בספר קרית ספר על הרמב"ם וכותב כדרכו חידושי תורה, ראה בו בחוש מאמר חז"ל אדם כי ימות באהל — באהלה של תורה אפילו בשעת מיתה.

היה נוהג לנסוע כל יום ויום לכותל המערבי לשפוך את צקון לחשו במקום אשר מעולם לא זזה שכינה משם. וזה היה אצלו לחוק ולא יעבור מבלי להחסיר שום יום ובזמן שלא היה הכותל המערבי בידינו, היה נוהג ללכת כל יום לתלפיות במקום שהיה שם בבין גבוה שמשם נשקף מקום המקדש, ולהתפלל משם, וגם פעם כשבגבור מאוד לילך לכותל המערבי, הלך לשכונת רוממה כדי לראות ולהתפלל משם.

כל הבלי עולם הזה היו רחוקים ממנו והלאה כמטחוי קשת, גם מבני משפחתו היה תובע התקדשות והתעלות מהבלי עולם הזה. מספרים שהיה מעורר את בניו ובנותיו כל יום בשעות הבוקר נוטל להם את ידיהם, ומאכילם פת שחרית ואומר להם לבכות על חורבן בית המקדש, ואמנם זכה להעמיד דור ישרים בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות על טהרת הקודש.

גם מסירותו לבניו ונכדיו ולניניו ולכל בני משפחתו עברה כל גבול, והיה דואג מאד לשלומם, ומתעניין על כל אחד ואחד מהם בחיבה יתירה ומשתדל לעזרתם בכל כוחו ומאודו. גם בחדשיו האחרונים כשבאו לבקרו, וכאשר התפתל מאוד מיסוריו, היה מקבל את כל הבא אליו בסבר פנים יפות, וגם לניניו היה מראה להם פנים שוחקות ומשתעשע עמהן.

לא רק לבני משפחתו, רק לכל איש ישראל אשר היה זקוק לעזרה הן בגוף הן בממון היה מסור בלב ונפש לעזור לו בגופו וממונו יותר מיכלתו, והיה מפזר הרבה לצדקה יותר מיכלתו, וגם לפדיון שבויים עשה כל מה שיכל במסירות מופלאה, וידע תמיד להבחין במקום הנכון אשר זקוק לעזרה, ומיד היה ממריץ כל כחותיו לעזור בכל אשר יכל, נזכיר פה מעשה אחד מני אלף אשר הרבה מהם לא ידענו, היתה איזה אשה שנתאלמנה מבעלה, ולא היה לה משען פרנסה להחיות נפשה, והחליטה שתשכיר חדר אחד מדירתה, ובכסף זה יהא לה במה להחיות נפשה והוא ז"ל כאשר אך נודע לו מזה. אמר, בודאי כאשר יהיה לה עוד לחדר ומטה גם כר ושמיכה יהיה לה יותר קל למצוא שכיר. ומיד נתן לה שמיכה שלו מביתו שהיה הוא עצמו מתכסה בה, ואמר שהוא כבר יסתדר, העיקר שהיא האלמנה תוכל להשכיר את דירתה ולהתפרנס. זה דוגמא אחת מגמילות חסד בגופו ממש. נזכיר פה עוד עובדא מגמילות חסד בממונו, בא אליו בפרוס ימי הפסח איזה עסקן שאסף עבור משפחה שאין להם לצרכי הפסח, מיד נגש למגירתו והוציא סכום גדול מה שהיה לו לצרכי הפסח, והעסקן שראה סכום גדול כזה, הגיב האם הוא יודע מה הוא נותן, ואמר לו הוא יודע, גיים גיזונטערהייט. כך היה רגיל יום ויום במעשי חסד וצדקה למכביר והכל בהצנע לכת.

היה מקבל את כל אדם בסבר פנים יפות ומייעץ בבינתו וכתבו כמתו, ונתקיים בו כל הלומד תורה לשמה זוכה לדברים הרבה — ונהנין ממנו עצה ותושיה. גם השתדל תמיד להשכין שלום, וגם כשפרצו מחלוקות בין המפלגות ביהדות החרדית היה משתדל ומשכים אל פתחם של גדולי ישראל למען השכנת שלום והרגעת הרוחות.

קבלת יסוריו באהבה והצדקת הדין שלו על צרותיו שפקדוהו היה למעלה מכחות אנוש, כצדיקים שלבם ברשותם, הדבר בא לידי ביטוי כאשר נפטר עליו בשנתו האחרונה בנו הגאון המפורסם רבי משה שובקס זצ"ל ראש ישיבת בעלזא, לא הפליט כלום, והתבטא בזה"ל אבי ז"ל היו לו ארבע עשרה ילדים שנפטרו לו בחייו ולא אמר כלום, וגם לי אסור להתאונן...

התקשרותו לרבותיו לאדמו"רי בית גור זצוק"ל ולהבחל"ח לכ"ק אדמו"ר שליט"א מגור, היה בכל לבו ונפשו באמונת צדיקים והתבטלות יתירה, והיה חרד לכל מוצא פיהם, ואף הם הראו לו חיבה והתקרבות וגם בשנותיו האחרונות היה מכתת רגליו מדי יום ביומו ושבת בשבתו לביהמ"ד דגור להתפלל בצל רבותיו.

בשנתו האחרונה סבל מאוד בחולי מעיים, וכל זמן שהיה בכחו עדיין לילך בשארית כחותיו להתפלל בציבור, לא עצר כח מלהמנע מזה. ואף בחודשים האחרונים נבוך עליו מאוד יסוריו, היה רותק כל היום למטתו, וכאמור גם אז לא הפסיק מלהגות בתורה ובחסידות, ביותר נשמתו, וקיבל את הבאים לבקרו בסבר פנים יפות, ראם אם עזבוהו כרחותיו וביום ב' שבט יומא דהילולא של הרה"ק רבי זישא מאניפולי זי"ע נסתלק ועלה לישיבה של מעלה במעמד בני משפחתו מתוך אמירת נשמת ושמע ישראל בסילודין, ואז נגנז מעמנו אחד משרידי הדור הקודם אשר כל ימי חייו היו קודש לה' אלוקיו בדיבור במחשבה ומעשה.

ואמנם יעקב אבינו לא מת ומה זרעו בחיים, וממשיכים לילך בדרכיו, אף הוא בחיים, ותהא נשמתו צרורה בצרור החיים וימליץ טוב בעדינו ובעד כל ישראל עד יקיצו וירננו שוכני עפר בביאת משיח צדקינו אמן.

אחד מנכדיו

בית כנסת המקובלים

(המשך מעמוד ד')

את שכינה, כי זכות הרב הקדוש תוגף עלינו, והבית ימלא ריחין ובוסמין סביב כריח שדה אשר ברכו ה', חקל תפוחין קדישין...". (בהקדמת "כפי אהרן").

ביום זה, יום ההילולא, היו חברי "מדרש בית א"ל" שרים את הפזמון שחובר על ידי נכד הרש"ש, הרב ר' שלום חי גאגין, בנו של הראשל"צ רה"א גאגין, ובראש החרוזים רמז לשמו. הפזמון נדפס בסוף ספר "דבר ה' מירושלים" להרב ר' אהרן משה פירידה ז"ל. החרוז הראשון הוא: "אמא שלום תבורך מנשים, ממך יצא קדש הקדשים, כולו לה' כליל לאישים, ויקרא לו ה' שלום".

מהרי"ט אלגאזי בראש "בית א-ל"

אחרי פטירת הרב שר שלום שרעבי בשנת תקל"ז, שמו חברות המקובלים מישיבת "בית א-ל" את עיניהם ברבי יום טוב אלגאזי, ומינו אותו כממלא מקום של הרב שלום שרעבי בתור ריש מתיבתא ועובר לפני התיבה בקהל חסידי "בית א-ל". על משמרתו זו עמד המהרי"ט אלגאזי עד יום פטירתו. וכך נאמר באגרת שליחות לגולה, הנדפסת בספר "המעלות לשלמה", משנת תקל"ז: "...זה ארבעים שנה כי הוקבעה ונכבי ירושלים עה"ק ת"ו מדרש קודש... מתפללים בו חסידים וכו' בכוונות גדול אדוננו אריה דבי עלאי (האריז"ל), ובראשונה נתקן המקום הקודש הזה ע"י הרב החסיד כמהר"ג חיון ז"ל, ובו התפלל... ואחר פטירתו של הצדיק, קם הבית מדרש הנז' ע"י המאור הגדול הרב החסיד המקובל האלקי כמהר"ר שלום מזרחי שרעבי זלה"ה והפליא לעשות וכו'. הן בעון שנתגר זאת...נתבקש בישיבה של מעלה. ויהי כאשר תמו ימי בכיתו קמנו ונתעודד להקים דגל המקום הקדוש הזה שלא יתבטל ח"ו. והנה העיר ה' את רוח אחד המיוחד מהחותמי מטה (הרב יום טוב אלגאזי) והקדיש גופו לשמים לשם ה' ולעמוד במקום הנורא הזה...": (מערכת ספרים, אות ק' כ"ט).

בית הכנסת ביום השלג

בספר "שרית ברכות המים" מרבי יום טוב מיזחוס (או"ח קל"ה) מובא הסיפור הבא: "... מעשה שהיה פה עיר הקדש ירושלים ת"ו, הא שתא שנת התקמ"ד שירדו שלגים לרוב מיום ד' בשבט עד יום שבת קדש שלושה ימים, מה שלא ראינו ולא סיפרו לנו אבותינו, באופן שעלה גובה השלגים מעל הארץ בחצרות למעלה מפתחי הבית ברוב המקומות, וברחובה של עיר שיעור קומת אדם והותר. ומיום שישי לא יצא איש ממקומו, ואפילו דלתות העיר הנעולות בלילה לא נפתחו. ומקום מקדשנו בתי כנסיות נמוכים בארץ, יכסה השלג כל השערים באופן שיום שבת קדש פרשת בשלח לא נפתחו ולא היה מי שהתפלל שם. ולולי שבחמלת ה' נמצא מקום קודש, מדרשו של שם, הרב החסיד כמהר"ש חיון וכמהר"ש שרעבי זלה"ה, אשר שם מתפללים חסידים ואנשי מעשה לעשות כוונים, וכהיום הזה מתפלל שם והדר שם מרן מלכא, מר חמי הי"ו (הרב ר' יום טוב אלגאזי), והיות המקום גבוה ובית דירה, בהשתדלות חמי קבץ שנים שלושה מנינים להתפלל שם אותה שבת והוציאו ספר תורה, אך שאר בתי כנסיות לא נפתחו...".

מדרש "בית א-ל" במרוצת הדורות

כל כותבי תולדות ירושלים בדורות שעברו מזכירים את מדרש "בית-א-ל" בהילולו והדרו. וכך כותב רבי יצחק פרחי, בספרו "טוב ירושלים" (תר"ג): "...בעיה"ק ירושת"ו בקהל חסידי ק"ק בית א-ל יב"ץ, נודדים שנה מעיניהם בבית ה' בלילות, והמה קמים מחצות הלילה, ת"ח החרדים לדבר ה' ובוכים ומתאבלים על חורבן הבית... ועד הבוקר אור יתבי ועסקי בתורה כתות כתות, תורת אמת, רזין עלאין וחוש של חסד משוך עליהם...".

בכל עת צרה היו שולחים למדרש "בית א-ל" לבקש שיתפללו וישפכו צקון לחש. ואמנם התפילות והבקשות שעלו מכאן השמימה. לעולם לא שבו ריקם. וכותב הראב"ד ירושלים, הרי אהרן י' עזריאל, בספרו "כפי אהרן": "...לעיני כל ישראל הנני להודיע קדושת המעון הזה, אשרי איש אשר יחזק במעוזו, וכבר כעינינו ראינו הרבה פלאים, כי אנשים, גם מארצות רחוקות כשהיו בצרה ח"ו שלחו ברכותיהם ע"י טליגראף להתפלל וללמוד בשם המקום הקדוש הזה, ותיכף נענו ותיצולו מצרתם...".

גויים פונים אל הבית הזה

לפני כמאה שנה משל בירושלים הפחה רשיד, אדם רשע, שונא ישראל. ולפחה בת יחידה ופטמה שמה, יפת מראה וטובת שכל, מאין כמוה. היא היתה מאורשת לבן המופתי עבד-אל-קדר.

לימים חלתה מחלה אנושה פוכל הרופאים אמרו נואש לחיה. גם השייכים והדרווישים שבמסגד עומר לא הועילו בתפילותיהם הרבות, ובבית הפחה תאניה ואניה.

בשכונות היתה גרה אשה יהודיה חשובה בעלת יחוסין, בת למשפחה מעשירי בגדד, היא סניורה מלכה די חזן. נכנסה סניורה מלכה אל הפחה ואמרה לו בזה הלשון: "אדוני הפחה, יפנה בא אל המקובלים של "בית א-ל", שיתפללו לשלום הבת החולה על יד הכותל המערבי, ובעזרת ה' תצלה לה ארוכה מהרה".

הפחה עשה כדברי הסניורה, ושלח שר האלף אל ראש המקובלים, ומכתב בקשה בידו, לאמור, כי יתפללו לשלום בתו של הפחה.

באותו הלילה הלכו מקובלי "בית א-ל" אל הכותל המערבי ועמדו בתפילה ובתחינה לשלום החולה עד אור הבוקר. עם האיר השחר, ניכר שינוי לטובה במצבה של בת הפחה. לא ארכו הימים, ותרפאה לגמרי.

ומשנרפאה הבת, בא הפחה ועמו שריו ועבדיו אל בית רב המקובלים, והרכין ראשו לפני הרב ואמר לו: "...עתה ידעתי כי אין אלקים בכל הארץ, כי אם בישראל". ורצה לתת לרב מתנת כסף גדולה, ולא קבל והיה קידוש ה' גדול באותו היום בין הישמעאלים. והפחה העריץ נהפך לידיד נאמן לעם ישראל בכלל, ולקהילת יהודי ירושלים בפרט.

המביט לארץ ותרעד

ברעידת האדמה שהיתה בארץ-ישראל ביום י"א תמוז תרפ"ז (1927) נסדק בנין מדרש "בית א-ל" באופן מבהיל, וקירותיו התמוטטו ויתפוררו. למרות זאת המשיכו יהודי הישיבה להתאסף ולהתפלל שם. ביראה ורעד היו מתכנסים אל המקום הזה, מתוך תודה לגורל הישיבה היקרה להם. לסוף באה פקודת הרשות להרוס את הבית, והדבר יצא לפועל ביום ה' מנחם-אב תרפ"ז.

וכה מתאר החוקר מ.ד. גאון, שאביו היה בין חכמי ישיבת "בית א-ל", את מלאכת ההריסה: "... הייתי עד ראיה למאורע העצום של הריסת ישיבת החסידים "בית א-ל", אשר לפי המסורה התקיים בנין זה יותר ממאתים שנה. חסידיה הנאמנים לה התאספו שוממים וכפופי ראש על יד הבית; ויביטו בעינים רוויות דמע, כשפניהם מביעות יגון אלם, איך קנם החביב הולך ונחרב, הולכת ונפסלת צורתו שנתקדשה — בידי בני עשו הטמאות. בפעם הראשונה בחיי ראיתי את אבי מאור, ר' דוד יצחק, בוכה בדמעות שליש. כנער תמים ורך בשנים, כהלקח ממנו כלי שעשועיו — נאנח ומתיפח כשהוא נשען על כותל מוסה ורעוע, שטרם הונף עליו הגרזן לערערו.

אכן להתעלומות ה' אין חקר. הנה בפינת-סתרים זו התפללו חסידיו בכוונות במשך מאות בשנים, הללוהו ויפארוהו, וקשרו כתרים להודו והדרו. אולם בבוא יום הפקודה והזעם, כי רגזה ארץ וישביה, לא חס להשחית להלוטין את מקדשם המוצנע, ואותם נטל ונשא לכל רוח...". ("יהודי המזרח בא"י").

עוד אבנך ונבנית...

אחר שמונה חדשים, בהשתדלותם והתאמצותם המיוחדת של גבאי הישיבה וראשיה, נבנתה זו מחדש על ידי בעלי החצר הערבים. ויציין לשבח, כי הורחבו גבולותיה במדרגה, ויפואר הבנין בפנימיותו פי כמה, מאשר היה לפנים. בחשאי, בלי גם שיודע הדבר בצבור, חונך הבית המדרש המחודש על ידי חבריו הנאמנים בראש חודש אדר תרפ"ט.

ויהי השמש לבא

בשנת תש"ח, כאשר נכבשה העיר העתיקה על ידי זדים ארורים, הוכרחו יהודי העיר העתיקה לעזוב אותה, וביניהם גם חכמי מדרש "בית א-ל". והנה זה פלא, כאשר נכנסו הערבים לבנין מדרש "בית א-ל", ודרכו על סף הבית, נפלה התקרה עליהם והרגתם.

לדמותה של מורה

(המשך מעמוד ה')

מגדרה? כאשר החינוך היהודי הועמד בסכנה: "גרש את בן האמה?".

למרות תבונת הצניעות הישיבה בבית, גדול כוחה של האשה היהודיה בחינוך ילדי ישראל.

ר' המורה שולה" — מתנה אמיתית היתה — כי מה מתנך?

נאמר במדרש: "מלמדי תינוקות לאמיתן עתידין לישב בצילו של הקב"ה, שנאמר: שויתי ה' לנגדי תמיד". והמוה: וכי יש מלמד תינוקות, שאינו מלמד דברים אמיתיים ונכונים? אלא המאמר עצמו מתרץ: "שויתי ה' לנגדי תמיד". מלמדי התינוקות עצמם צריכים להיות אמיתיים עד כדי קיום "שויתי ה'..."

יכולה המורה "לבנות" שיעור מאלף, אך הוא נשאר "יבש". אינו מתקבל על לב התלמידות מתי "חיות" התלמידות את השיעור? מתי חשות הן באמיתות הדברים, עד שהם נכנסים ללבן? כאשר המורה אמיתית היא. כאשר היא עצמה, כל חייה, וכל ישותה מדשתתים על הדברים שהיא מלמדת, ומנהגים לפיהם. מעבר לכשרונות נעלים וכלי ביטוי מתאימים נדרשת מהמורה הדוגמא האישית.

וכל שכתבנו עד כה על המורה שולה — מעיד על אשיותה — אשיות של מתנכת.

המשגיח רבי יחזקאל לוונשטיין זצ"ל היה אומר: "לבבות אין פותחים בצבת, לבבות נפתחים כאשר פני המורה שוחקות ומאירות". כעלי כותרתו של פרח צרין, הנפתחים ממגען המלטף של קרני שמש מאירות ומחממות.

שולה, המאירה פניה לכל אדם, הראתה פנים שוחקות ביותר לתלמידותיה.

"אנו עוצמות את עינינו" — אומרות הן — "רואות את המורה שולה מחייכת" ואין ביניהן אחת, היכולה לזכור אותה אחרת...

על מסירותה לחיי תורה בביתה — נכתב רבות, על מסירותה לחינוך תלמידותיה תעיד התלמידות ההורים ו"סופר מעיד על תחילתו" —

— בשנת הוראתה האחרונה כביה"ס לא רצתה להכביד למורתה.

"תלמידותי מחכות לי" — אמרה.

ובגבורות נפש, שלא תאמן, חשקה שפתיה, התעלמה ממכאוביה ובאה ללמד. מורה על רגליה החולות, אז לא ידענו מהי המחלה המקננת בה, ואילו הם יסוריה, אך עתה ניצבות אנו משתאות עד היכן מגעת מסירות נפש של מתנכת בישראל!

אהבת האדם, שהיתה טבועה במורה שולה, עלתה על גדותיה, ביחסה לתלמידות. היו מהן שהפכו לבנות בית אצלה, כמו עינינו ראינו כיצד נפגשו עם בנותיה בימי ה"שבעה" — כאחיות!

וכיצד אפשר לפרש, בקשת "סליחה" אמיתית ומרגשת של מורה מתלמידתה, אם לא בהבנת רגשות התלמידה, באהבתה ללא גבול?

גם שנים לאחר שסיימו ללמוד אצלה, היתה מתעניינת בשלום תלמידותיה שמחה בשמחותיהן ודואבת את צערן. ברגע של אמת, העידה אחותה תחי' באזכרה, בפני התלמידות: "ילדות יקרות, המורה שולה אהבה אתכן כל כך אפילו בימי חייה האחרונים כשידעה כי קיצה קרוב דברה עליכן, ובבית הספר [illegible]".

במחנכת דגולה, במורה אמיתית מכבשונה של "בית יעקב" זכו תלמידותינו וזכינו אנו, כי בעל הרחמים נטע בנו בדעת, לאצור את הזכרונות אודותיה — ולקחת מהם מוסר.

נחקק על לוח לבנו את דמותה, אותה הבריה המגהלת "כך צריכה מורת "בית יעקב" להראות ולהתנהג" נקבל על עצמנו למסר את נפשינו למען בית הספר, שהיא כה אהבה.

ידעו ילדיה, תדע משפחתה וידעו גם הורי תלמידות בית ספרנו: קידוש שם שמים לא יתמעט ח"ו כהולכנו בדרכה. "יתגדל ויתקדש שמיה רבא"...

בשם מורות ביה"ס בית יעקב
בית-הילל
תל אביב
ש. ארליך

הערבים החריבו

(המשך מעמוד ד')

ט"ו אב בשנת תר"פ חגגו שמחה את סיום הש"ס בחגיגה מרוממה שאולי לא התקיימה כמותה ביפו מימות בנינה בתקופה הקדומה, ויקדש המקום הזה למרכז של תורה ועבודה ביפו הבנויה".

כדי להבטיח את עתידה הכלכלי של הישיבה נקט מספר פעולות: "אנכי הקדשתי אחד כך חצרות אחדות בתוך קרן קיימת להחזקת הישיבה מפירותיהן. ההקדש הזה הנהו כעת יסוד הישיבה ועיקרה, אשר עליו היא נשענת ורבים הם הלומדים בה המסתופפים בצילה ממה שהיה אפשר לשער מראש. ביסוד ישיבה זו והחזקתה אני רואה את השלמת מפעלי הבנין שלי בארץ"...

כמה מבחורי הישיבה הוסמכו להוראה: "עלי התיבה להזכיר גם כן את הרב הגאון מהר"ר יוסף הלוי שליט"א, אשר עמל גם כן בהשגחה ופיקוח על הישיבה והגיד שיעור בפני הלומדים שנים אחדות אחרי המלחמה והודות לעמלו בלימודיו את בני הישיבה והשגחתו הנמרצה, קיבלו חמישה מהם סמיכה להוראה מרבני ירושלים".

רבני ארץ ישראל העריכו וכיבדו מאוד את ר' זרח ברנט. לדוגמא נביא עוד מספר משפטים שכתבו אודותיו כמה מרבני הארץ באותה תקופה: "ראש וראשון שהקים על בנין הישוב בארץ ישראל בכללות ובפרטות והקים עולה של תורה שיסד בית אולפנא וישיבה בשם "אור-זרח" להגדיל תורה ולהאדירה (הגאון רבי מנחם נתן אויערבאך, רב ומו"צ בירושלים ומח"ס "אורת נאמן", "זכות אבות" ו"ענף אבות", שהיה מחותנו של ר' זרח); "כמה גדולים מעשיו בעניין החזקת התורה. הוא הקדיש את הונו ונכסיו להחזקת בני ישיבה הנקראת על שמו "אור-זרח" ועובד ללא לאות להרחבת הישוב והחזקת התורה" (הגאון רבי שלמה הכהן אהרונסון, רבה של יפו ות"א); "פעולותיו הנכבדות מתנוססים לתהילה ותפארת, שני בתי הכנסת וישיבת "אור זרח", שנבנו מכספו ממש ועד הספחות הקדיש לקיומם חלק חשוב ונכבד מרכושו" (הגאון רבי בן ציון מאיר חי עוזיאל, רבה של יפו ות"א).

החורבן והפריחה מחדש

במשך כשלושים שנה פעלה הישיבה ומוסדות התורה "אור זרח" ביפו בהצלחה רבה. היה זה מרכז תורני שהפיץ אור תורה בתקופות קשות ביותר של הישוב היהודי בארץ ישראל, כפי שמתאר אחד מראשי הישוב אז: "אשר יסד כאן ישיבה ללימוד תורתנו הקדושה לבחורי חמד הגדולים ונקראת בשם "אור זרח", וכשמה כן היא ב"ה הוזרחה בה אור זה שנים רבות ויצאו בחורים שנסמכו להוראה, וגם עוד היום לומדים בחורי חמד מופלגים בלימוד תוה"ק והיא מפורסמת כישיבה גדולה וחשובה".

בפרעות שערכו הערבים ביפו ובסביבותה, נחרבו כל בתי היהודים בשכונת נוה שלום (מנשיה) והסביבה, מכיוון שהמקום עמד בדיוק בחזית שבין הפורעים הערבים הלוחמים היהודים אשר הגנו על תל-אביב. כך נחרבה כמעט כל השכונה שהקים יחד עם בתי הכנסת והישיבה, בית המדרש והתלמוד-תורה, שהקים בעמל כפיו במסירות כה גדולה.

בצוואתו כותב ר' זרח ברנט: "את כל הבתים והחנויות שהקדשתי לטובת הישיבה "אור זרח" הוא בתנאי קודם למעשה שתתנהג הישיבה דווקא לפי סדר הישיבות שבירושלים עיה"ק החרדים עפ"י רוח הדור הישן ישראל סבא". מנהלי הקודש ישיבת "אור זרח" החלו עתה בהקמת הבנין להלמוד תורה "אור זרח" — בבני ברק, הפועל כבר מזה שנים אחדות ובו מאות תלמידי תשב"ר, אך עד כה לא היה לו בית משלו. אין ספק, כי הבנין ההולך ונבנה יתן מענה לצרכי הפיתוח וההתרחבות הגוברים ויציב יד לפעלו ומפעלו של חלוץ רב פעלים זה למען ישוב ארץ ישראל ולהקמת עולה של תורה בישראל.

וכך, שבעים שנה לאחר הקמת ת"ת וישיבת "אור זרח" ביפו ע"י ר' זרח ברנט, ו-40 שנה לאחר שנחרבו על ידי הערבים, מתקוממים המוסדות התורניים מהריסותיהם ונבנים מחדש בבני-ברק, כדי להצטרף לשרשרת הזהב של מוסדות התורה והחינוך, המפיצים אור יקרות וזרח של תורה ויראה בארץ הקודש.

(מאמר שלישי ואחרון)

הרב מבריסק

(המשך מעמוד ד')

הצעומות — התיצב בכל כוחו ומשקלו הסמכותי כנגד בתי הספר החפשיים, ונימוק זה עמד לנגדו גם כאשר הטיל את כובד משקלו למען כולל אמריקה.

היתה זו אחת המערכות הקשות שהרב מבריסק עמד בהן. בכל כחו עמד במערכה זו. היו שניסו ליחס את המערכה לגורמים הקשורים במלחמה הפנימית בין המוסדות והכוללים בירושלים, אולם כותב הטורים מרשה לעצמו להוסיף, שכמו מלחמתו של הרב מבריסק נגד בתיה"ס החילוניים שנבע מחשש להתפשטות הריפורמה, כך גם תמיכתו בכולל אמריקה, נועדה לעודד את המלחמה נגד פורצי גדר אלה.

בעצם הימים ההם החלה להתפשט באמריקה הצפונית מגפת הריפורמה לשתי צורותיה, הריפורמיים והקונסרבטיביים, וכארצות הברית גדל מספר בתי הכנסת שבהם בטלו את המנהגים המקובלים מדור דור והונהגו טכסי הריפורמה. מרתוק הבחין הרב מבריסק את סכנת הריפורמה המובילה להתבוללות, והיום אין חולקין על כך שהריפורמים גרמו לאבדן אלפי רבבות נפש מהעם היהודי. בהקמת כולל אמריקה ראה איפוא הרב מבריסק אמצעי לחזוק ידיהם של שומרי אמונים בין יהודי אמריקה במאבק זה.

(המשך בשבוע הבא בע"ה)

אגודת ישראל

(המשך מעמוד ה')

מלונדון, הרב שלמה זלמן חנעלד מירושלים, הרב שרגא גרוסבאורד מבני ברק, והרב חיים מנדל מאנטוורפן.

החינוך היה מאז ומתמיד נשמת אפה של אגודת ישראל, אם בכל מקום כך, על אחת כמה וכמה בארץ ישראל. וזה היה מובן ומובא שבמרכז ההתעניינות עומד החינוך העצמאי, פאר מפעליה של אגודת ישראל, ואין זה סוד שהחינוך העצמאי זכה מאז יסודו בתמיכתם של גדולי ישראל גם בארץ וגם בגולה, אלה עשו למעלה מכוחם מיהם למען יסודו והעלו את קרנו על כל דאגה אחרת.

החינוך העצמאי נמצא גם היום במצוקה והדברים באו לידי ביטוי בהרצאותיהם של הג"ר שרגא גרוסבאורד המנכ"ל של מרכז החינוך העצמאי שנקרא על ידי גדולי ישראל בדור הקודם לעזוב את תפקידו כראש ישיבה ולעמוד בראש מפעל זה, שתפקידו להצמיד את העתודה החדשה לישיבות הקדושות ולחנך את הבנות שעליהם נשען הבית היהודי. היה זה מעניין ומרתק לשמוע דברים ממקור ראשון על ההתלבטויות מצד אחד ועל ההישגים מצד שני, על האפשרויות הקיימות ועל ההתפתחות בשנים האחרונות גם מפיהם של המישנה למנכ"ל הרב שמואל ויגנרג והסמנכ"ל הרב אברהם יוסף ליוורנו, הדברים היוצאים מן הלב נכנסו ללבותיהם של החברים, שבודאי יתרגמו למעשה את הקריאה לסייע לחינוך העצמאי להחלץ ממצוקתו שהחמירה עם הקיצוצים האחרונים בתקציב הממשלה, ולתת לו את האמצעים כדי להיענות לדרישות המתרבות מכל מקום להרחיב את גבולותיו.

נושא אחר שריתק את חברי הועד הפועל, היה הסיפור הדרמטי על תנועת התשובה בארץ ישראל כפי שסקר אותו הג"ר נחום רדטשטיין כאחד העוסקים בנושא זה. אין זה מקרה שרוב החוזרים בתשובה נמשכים אל המחנה החרדי, הם בחולים בפשרות והם רוצים ביהדות שלימה. המרצה קרא לאגודת ישראל להקדיש משאבים גדולים יותר לתנועה זו, שיש בה כדי לחזק את הציבור החרדי בארץ ובתפוצות.

ועדיין לא מיצינו את כל סדר היום, שכל אחד מסעיפיו עומד ברומו של עולם, אם זה נושא ההתבוללות המאיימת על הקהילות היהודיות הדרוכים לצפון גל זה, אם זה נושא כמו החינוך בתפוצות, חיזוק הדת, קירוב רחוקים ובעלי תשובה בעולם הגדול, או הדו"ח המעניין שמסר ר' אברהם הירש המזכיר הכללי של אגודת ישראל העולמית, על המרכז התורני-רוחני בקופנהאגן שבתקופת קיומו השיג הישגים גדולים לחיזוק היהדות בארצות סקנדינביה.

לאגודת ישראל העולמית יש כלי ביטוי המביא את דברה לרבבות יהודים מדי יום ביומו, העובדה ש"המודיע" הצליח להחזיק מעמד תקופה ארוכה ללא תקדים בעתונות החרדית מזה 35 שנה, זכתה להערכה מיוחדת לפני ועידת המושב ברכיר של ידיד ההנהלה של העתון הרב יהודה מאיר אברמוביץ, והשלמת הדברים מפיו של כותב השורות בשם המערכת. היו חברים חשובים שביקשו להוסיף דברי הערכה משלהם לנושא זה, אולם השעה המאוחרת מנעה זאת, אולם מותר לומר בכל הענוה, "המודיע" זוכה למרה בלתי מוגבלת של הערכה על עמידתו על משמר היהדות והשפעתו העצומה על הציבור החרדי והבאת דבר אגודת ישראל גם כלפי חוץ. והכל שבחו את רמתו המקצועית כמו רמתו המוסרית והרוחנית.

אי אפשר לסיים רשימה זו, מבלי להזכיר ולציין את המאמצים והעבודה המיגעת של שני הידיד הרב יהודה מאיר אברמוביץ והרב משה שרר, שמאמצי הפתיחה שלהם היה בהם כדי להשלים רוח טובה על דיוני הועד הפועל, ועל מאמציהם לנווט בכשרון את הדיונים שלעתים היו גם סוערים מעט והם נאלצו להלחם עם הזמן הקצר שעמד בניגוד לרצון החברים להרחבת.

על מושב הפתיחה האציל נאומו של מרא דאתרא הגה"צ רבי בן ציון רבינוביץ האדמו"ר מביאלא שליט"א, שהיה שזור דברי תורה מעניינא דיומא, והיה בדברים גם לכוון את הנוכחים, לנהל את הדיונים מתוך דיבוק חברים ולהשתחרר מאותם שערי מחלוקת שהן נחלת הדור.

לסיכום מותר לומר, היה זה מושב מעניין, מרתק ומביא ברכה לאגודת ישראל. זאת ניתן היה להכיר על פניהם של החברים כאשר נפרדו לשלום זה מזה, בתקוה להתראות בכנסיה הגדולה השביעית שנועדה להיות בשנת תשמ"ח, בתקוה כי עד אז ישמח ישראל ותשמח אגודת ישראל, שמחת עולם על ראשה.

עניי עירך

(המשך מעמוד ט')

החרדים בירושלים, כבני ברק ובכל מקום אחר. ממש מדהים להיווכח, שאריג בד במחיר סביר בהחלט, ניתן לרכישה במרכז באולה, אך כדי לקנות אותו נוסעים לתל-אביב. אפשר למסור תמונות לפיתוח ולקנות פילמים בלי הגבלה במרכזי הקניות החרדיים בבני ברק או בירושלים, אך משום מה יש המעדיפים ללכת לרחוב יפו בירושלים או לרמת גן. דוקא שם.

האם המחיר יקר יותר אצל הסוחרים החרדים? האם זה "לא לענין" לקנות אצל חרדים?

קשה לדרוש שלא לקנות בחנויות שבבעליהן חילונים. אמנם גם בזה יש משהו לא פעוט-ערך כלל ועיקר. אך יותר מכך: האם הסוחרים החרדים אינם קודמים?

סיפר לי סוחר אחד, שבאו להתרים אותו עבור "הכנסת כלה". המתרים סיפר לו שהחתונה עומדת להתקיים בעוד מספר ימים והחתן ביוחר לקנות ריהוט, ביגוד ולהזמין צלם.

האם חושבים אתם שהלכו לחפש מקום זול יותר בסביבה חרדית? מה פתאום?! רצו ישר לרשתות השיווק הגדולות, קנו הכל "במכה אחת", במחיר העולה כעשרות אחוזים על מה שאפשר היה להשיג אצל כל סוחר חרדי בירושלים, בבני ברק ובכל מקום אחר.

שאל אותי הסוחר: "האם אני צריך למנן כ"הכנסת כלה" שכזו את מה שקונים ברשת שיווק גדולה, או בחנות אחרת שבעליה מחללי שבת וכו'? האם אי אפשר היה לקנות זאת אצל סוחר חרדי במחיר זול בהרבה ועוד לקבל הנחה משמעותית כחלק מ"הכנסת כלה"?!

ברצוני להבהיר שהכוונה אינה להכללה. המקרה הנ"ל הוא בהחלט חריג, ואני מקווה מאוד שכל יותר גבאי הצדקה מחשבים היטב את הדרך, שבה הם מוציאים את הכספים שאספו. אך אפילו מקרה זה יכול לעורר מספר שאלות, כמה מחשבות ואי אלו הרהורים.

למען האמת, הכוונה אינה דווקא למקרים כאלה. כוונתי לכל מי שהולך לקנות משהו עבור ביתו. האם לא יותר קרוב, יותר קל ואפילו יותר זול, לקנות אצל בעל החנות החרדי, שלרוב הוא גם מוכר לי ואני סומך עליו יותר מאשר על כל סוחר אחר?

העומס הגדול על רחוב מלכי ישראל וסביבתו בירושלים, ועל רחוב רבי עקיבא וסביבתו בבני-ברק, בערבי שבת וחג, מוכיחים כי אלו שרוצים יכולים למצוא כאן את מבוקשם ללא כל בעיות. מדוע שלא נצטרף אליהם? למה לנדוד למרחקים?

יתכן שיש כאלו שדעתם שונה לגמרי. אדרבה. אפשר להעלות את הנושא מנקודת מבט אחרת. זוהי, לפחות, דעתי שלי.

א. בר

המודיע — עמ' י
יום ועש"ק ז' שבט מ"ו

לוח המודיע

דירות ובתים

ירושלים

למכירה

★ 3½ חדרים במקום ברוך, 4 כיווני אויר, קומה ג', 2 מרפסות. (02)526559

★ 3½ חדשה, מפוארת, באותנדורף + מחסן, 2 מפלסים, ק"ב. (055)33298. בשעות אחה"צ והערב.

★ ברמות א' מול רמות פולין. דירה מסודרת 4 חדרים ק"א, + דוד"ש. (02)863213

★ למכירה 1½ בגבעת שאול, כניסה נפרדת למרפסת עם כל הנוחיות. (02)543382

★ רמות א', 4 + פ"א, דרומית, מסודרת, + נוף + דוד"ש (02)862722 אחה"צ.

★ במלכי ישראל, 4 + מרפסות + הסקה, ק"ב, 120 מ"ר, 4 כיוונים (02)537973

★ ברמות א', 4 דרומית, ק"ב, מסודרת + ארונות בבית 862164 בעבודה 852263

★ בצפניה 2 חדרים ק"ג, טעונה שיפוץ, במחיר הזדמנות, כדאי לראות. תווך באולה. טל. (02)280173

★ כעלי, ק"ג, 2 גדולים + 2 קטנים + מרפסת לסוכה + דוד"ש. (02)816454, (02)584030

★ בהזדמנות ברמות א' 3 + פ"א משופצת "דור נוף" (02)243557/8

★ בהזדמנות בהר נוף!!! 5 + מרפסת כניסה מיידית, נוף, "דור-נוף" (02)243557/8

★ חייבת להמכר! ברמות ג' (ליפשיץ) 3 + מרפסת מטבח מסודר "דור-נוף" (02)243557/8

קבלנים

★ ברמות החרדית 3 חדרים - 35,000; 4 חדרים - 49,000 "לר פיאן ושות'" (02)863348

בדמי מפתח

★ 3½ חדרים, בסנהדריה רחוב שאול המלך, ק"ק + גלריה. דוד"ש, מסודרת! (02)819935

ביקוש דירות

★ דרושה דירה מרוהטת. לפנות 272728, 243652

להשכרה

★ בבית וגן 4½ מרוהטת קומפלט, ק"א, ע"ע, אפשרי לתקופה משכנת. (02)416266, (02)418763 (03)787685

★ בתנה, תל ארזה, 3½ חדרים, ריקה, + טלפון + מחסן + מרפסות (02)821070

★ 3 בשבטי ישראל, קרוב למרכז ק"ב, 150, להתקשר (02)287571, (057)924660

★ בכרם אברהם 3 + טלפון + דוד"ש + מרפסות, ק"ג, מייד. לשנה +. 240740, 523459

★ דירת 4 מקסימה באנטסדורף מאוד א'-י"ח אייר, רהוט מלא. דוד"ש, וטלפון, ק"ב. (02)816040

★ ברמות ב' דירת 4, שטופת שמש. לא מרוהטת. לתקופה ארוכה. (02)536917

★ בהר נוף 4 חדרים + טלפון, הסקה דירתית, מעלית שבת + מחסן (02)818680

בערי הארץ

למכירה נתניה

★ 2 חדרים + מטבח אמריקאי + 2 מרפסות + דוד"ש בק. צאנז נתניה. טל. (053)27466

עבודה

★ למשרד עו"ד פקידה/מזכירה ידע במעבד תמלילים. משכורת בהתאם לכישורים. בצירוף קורות חיים. בכתב יד לת.ד. 4148 ירושלים. 91041

★ אברך מחפש פקידות במשרד + שליחויות בכל הארץ + מעבד תמלילים (02)824133 מ-14-16.

★ מחפשים שותף/ים לחברה לשיווק מוצרי ניר ביתיים בהצעות לפנות טל. 03-201666.

קורסים

★ הנהה"ש, כתבנות, מחשבים, ואנגלית, "מחשבת" ר' עקיבא 56. (03)7512448 (03)702864 אחה"צ.

שעורים

★ מורה מוסמכת לאקורדיון ולאורגן מקבלת תלמידות מתחילות ומתקדמות (02)699670, ניתן לגשת לבחינות.

אבדות

★ בבני ברק נאבדה שרשרת זהב בתאריך כ"ט טבת. נא לפנות (03)786460

מטפלות

★ בהר נוף דרושה מטפלת בימים א-ב-ה ל-2 ילדים. (02)535890

★ דרושה מטפלת אחראית ל-3 פעמים בשבוע + עבודות בית ובישול בבית וגן. (02)421573

מכירות וקניות

★ למכירה מכונת כביסה קונטסה-סולרה כולל ביטוח כמעט חדשה. (03)781697

★ למכירה עגלת שכיבה אינגליזינה במצב מצוין. (02)699670

כלי נגינה

★ אקורדיונים! מכירה, קניה, החלפה ביזון ותיקונים. אבן גבירול 105. (03)247351

נקיון ופוליש

★ "המנקים" נקיון פוליש והדברה. השיון 2500 עבודה מעולה באחריות. (03)310030

שידוכים

★ שידוכים "יהלי" לחרדיים/ות ולחוזרים/ות בתשובה. (03)774546 23:00-20:00 ת.ד. 1742 בני-ברק.

★ משרד שידוכין להיים לכל הגילים ביום 827998 284498 בערב.

שונות

★ מחפשים עבור אשה מבוגרת בבני ברק אשה שתלון אתה. 794894, 785765

תזכורת
לנשי ידידי ערכים
ערב מספר 2
האמת בבדה על-כן נשאיה מועטים
יתקיים אי"ה במוצש"ק פר' בא באולמי "יהודי" גבעתיים, בשעה 20.30 בדיוק.
ערכים
אגודה לתפוצת התשובה היהודית

זוג חרדי מעונין לקנות דירה
במקור ברוך, ללא תווך
3½-4 חדרים בקומה א' בלבד + מרפסת לסוכה וסלפון
במחיר סביר
לטלפן 02-537527

מדם אופנה עילית
רח' ר' עקיבא 90 ב"ב
עד 50% הנחה
במכירת ההפתעה מיוחדת
במוצש"ק וביום ו' בלבד
ז'קטים החל מ-45 ש'
שמלות חורף, ערב, והריון החל מ-125 ש'
ביום ו' 8-12 מוצש"ק 7-10

דרוש מלמד מומחה
דובר אידיש
לת"ת חסידי בטורונטו-קנדה
בתשלום טוב
להתקשר לטל. 03-703917

משחקי יהדות קונים
ב"חבקוק"
מלכי ישראל 14 ירושלים
★ משכן בקנין
★ משחקי א'ב'
★ מספרים ביהדות
★ ואני תפלתי
★ קלפים — ברכות שבעת המינים ועוד
★ צו לצו על מצות עשה
★ פזלים שבת ומועדים ועוד ועוד

בס"ד
חלוקים וכתונות לילה
היכן? ברמת אלחנן!
מבחר עצום וחדש, דגמים משגעים.
המכירה במוצש"ק בא משעה 8-10
גבורי ישראל 20 ב"ב

מכירת ביגוד אנגלי משובח
ילדים, נערות, נשים, הריון ומדות גדולות

חיסול כללי
מעילי חורף עם פרווה
100 ש"ח
פרימן
רח' חזון איש 48 ב"ב ק"א
פתוח 1-5 גם במוצש"ק

מנשים באהל

"...ויאמר אבנר אל יואב יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו... ויקומו ויעברו במספר שנים עשר... ויפלו יחדיו ויקרא למקום ההוא חלקת הצורים אשר בגבעון".
(שמואל ב' ב' י"ד-ט"ז)

חלקת צורים / ש. קירשנבוים

אנשי במה יש רבים. כאלה שכבר שיחקו בהצגות ואולי אף קצרו כמה תשואות. שחקנים — הם זן נדיר יותר. עבודת המשחק אינו תקרית חד פעמית אלא סגנון חיים. שחקנים טובים — זו כבר ליגה בפני עצמה. אנשים שהמשחק הוא צד באישיותם, כן שאי אפשר בלעדיו. כשאתה צופה באחד מאלה, אתה יודע בודאות שאין עליה עודין שלפניך שחקן טוב. כזה שלא פוגשים כל יום.

הבמה הופכת או מקור של מתח ועניין. היה שקט ודמע ושחוק ודם משמשים בה בערבוביה. ואתה שם. במרכז ההתרחשות. אינך עוד צופה. אתה איכר, או מלך ואולי עורך דין. רק לא אתה. ומשירד המסך, באיזו דרך פלאית, הנך מוצא עצמך על כס הצופים ובידך כרטיס...

הפעם ידענו שלפנינו אחת מאלה. שחקנית של ממש. היא מתפה אותנו הרחק מאולם הפנימיה. לקחה אותנו איתה אל בית החולים, בו גילמה תפקיד של חולה בהצגת הסיום. הקהל היה שלה.

מאות זוגות עיניים היו תלויות בה. של הורים, של תלמידות וגם של סתם. מאות צופים דוממה אמיתית. כמו איש לא נמצא באולם הגדול. ואולי כך היה, כולם היו על הבמה, איתה.

קבוצת רופאים חמורי סבר הקיפו את מיטתה משישו את הדופק, הקשיבו לאנחותיה שהלכו וגברו והביקו את גליון החולה.

ולפתע, בעודם מתדיינים ביניהם, בקעה מן האולם זעקה אחרת, שעלתה על שלה. מרה תוקבת, ובעקבותיה הסטת כיסא וקול ריצה כבדה. האולם הפך במה, באחת. האורות הועלו והעיניים הצומקד בכיסא הריק והאחד. הכיסא שהיה הרוק עזה על הארץ.

"אמא! זו אמא שלי!" הבמה חזרה להיות הזירה. החולה זינקה ממיטתה ועמדה בעיניים קרועות על הבמה. כשהיא מביטה בכיסא המושלך וחוזרת: "כן, זו היא, זו אמא!".

הגבולות שבין מציאות ודמיון היטשטשו. לא ידענו אם את התמליל היא ממלמלת או שמא מילותיה שלה הן הללו. אולם כשעזבה במרוצה את הבמה ורצה לעבר דלת היציאה מן האולם, ידענו. הדרמה עברה, כדרכה, מן הבמה הארעית אל משכנה הקבוע — אל החיים.

מישהו התעשת והזניק במהירות את הבנות המקהלה, המסך נסגר על בית החולים ובקדמת הבמה תפסו את מקומותיהן המזמנות. האורות כבו בשנית. המנגינה הרוגעת דחקה את סימני השאלה הצירה. תוך רגעים ספורים גברו פרוזיה של התושיה בת הרגע: קל לקנות את הקהל. המקהלה שהתמקמה ברווח הצר שבין המסך לבין קצה הבמה עשתה זאת בהצלחה.

איש לא פנה להוריד את תפאורת בית החולים. איש גם לא ידע אם יש לעשות זאת. הכל נשאר על מקומו: המזרקים על כן הטיפולים לצידן של צלוחיות התרופות. הפרחים שבעציץ ומגש האוכל המיותם. רק השמיכה שהושלכה בחופז על הארץ סיפרה שמשהו לא טבעי התרחש כאן.

מחוץ לאולם התגודדה חבורה מודה. אישה כבודה ואפורה במעיל מהודר. נערה צעירה בחלוק ירוק של בית חולים, כשלרגליה גרביים בלבד ופניה נבוכה. המורה לדרמה.

"זאת היתה היחידה שבנתן! עכשיו הכנסתם גם אותה פנימה? היחידה! האחת שלא היתה מאושפזת. אז תגידי לי — אני צריכה לבוא מבאר שבע עד כאן כדי לראות שגם אותה הכנסתם לבית חולים?"

"אבל תביני, גברת. זו רק הצגה. הבת שלך בריאה ושלימה. היא פשוט משחקת כל כך יפה שנתנו לה את התפקיד הראשי בהצגה".

"תפקיד ראשי. חולה! חולה עשיתם ממנה. מכולם היחידה שלי שלא היתה חולה. תראי המורה, את עוד צעירה. אם היית כמוני, יושבת במשך שנים בבתי חולים, לא היית מכניסה לשם את הבת שלי. גם לא בתפקיד של שחקנית".

היבבות גברו והלכו. היה כאן משהו עמוק. זעזוע נורא שחולף בה כשגילתה את ביתה על הבמה במיטת החולים. זעזוע שלא פג גם כשהוסבר לה בחיפזון סופו של הסיפור וה"הפי אנד" צויר לפניה בצבעיה העליזים ביותר.

ולפתע, כמו נגלה בה החלטה, הדיקה והקיפה:

"שלושים וחמש שנה אני כאן בארץ. שלושים וחמש שנה אני מסתובבת בבתי חולים. כמו שהייתי שלהם שקשורים ביחד. זה התחיל עם הבכור שלי. היינו במעברה, היה צפוף ובוץ ולא היו תנאים. הוא חלה בדיזנטריה. לקחו אותו לבית החולים בעיר. הוא היה אז בן שנה. ישבתי לידו שבועיים. עזבתי את הכל. לא זזתי מהמיטה שלו. הרופאים לא נתנו תקוה. מאות מקרים כאלה. יחד נכנסנו לבית החולים ויחד כבא אמרתי לרופאים. אבל יצאתי לבד.

אחר כך היה אחר. נפל מפיגום של בנין. שנה שלימה היה מאושפז. עברו ניתוחים, טיפולים, פיזיותרפיה. שוחרר נכה. לעבודה בבנין כבר לא חזר. גם לא לשום עבודה אחרת.

ההפוגה הרגעית היתה מבעיתה. יותר מן המילים.

"את זוכרת את התקרית בבגד"ז? המשיכה. "הבן שלי היה שם. הבן של אחותי. הוציאו אותם מתוך ההריסות באברים מרוסקים, אבל חיים. חזרתי לבית חולים. ימים ולילות בילינו שם. בעיניים שלי, בשתיים האלה, ראיתי צער וסבל כמו שוק בין הקירות הללו ראיתם. שמעתי שם יום אחר אנחות ובכיות וזעקות כמו שבחוץ אתם לא שומעים גם בשנה. ראיתי חיילים שהפכו לילדים וילדים שהיו למבוגרים, בין לילה.

אף אחד מאיתנו אינו מה שהיה. לא הבן שלי ולא בן אחותי. גם אני לא. תשאלו אותה".

מוכנת, נתלו העיניים בנערה בחלוק הירוק.

"אבל מה אני אגיד לכן. כשיושבים בבית חולים, סימן שיש על יד מי לשבת. כשנהרג הבן הקטן שלי בתאונת דרכים, כבר לא היה. ישבתי סגורה בבית. לא פתחתי את החלונות. לא הרמתי את התריסים. רק אחרי חודשיים מצאתי את הכוח לצאת. אתן יודעות לאן הלכתי? אל בית החולים. הם היו שמונה חולים בשני ג'יפים של צה"ל. כשהתהפכו, נהרג רק הוא. כל השבעה נפצעו. הם עדיין מאושפזים. כל יום אני הולכת לשם. מביאה פרחים. אופה עוגיות. מוסרת דרישת שלום מהבית. מהתרוך".

היא דממה. מנינו אותם, אחוזי בעתה. שנים עשר. שנים עשר נערים. הם לא נפלו על שפת בריכת גבעון. גם לא יחדיו. אך כשאמרנו אנו: "יקומו נא הנערים וישחקו לפנינו", הזכרנו לה, את הנערים שלה.

חפצנו רק בהצגה, במשחק על במה. משהתבוננו באישה במעיל המהוה ידענו: עבודה הזוה המשחק תוצרות של דמים. כמו ששנים, הרבה שנים קודם, הוא היה עילה לשפיכות של דמים.

★

הקהל באולם היה נלהב משהועלה המסך בשנית. הזרקורים התמקדו על החדר הלבן. מגש טפולים, זריקות, צלוחיות של תרופות וכלניות בעציץ. השמיכה שהיתה מושלכת על הארץ כיסתה עתה בקפידה את החולה שבמיטה. אף אחד בקהל לא חש בשינוי. המורה לדרמה ביצעה את תפקיד החולה להפליא. רק אנחנו ידענו על התחלופה, על החולה מלפני רגע שגילמה עתה תפקיד של חולה במיוחדת שרק שחקנית טובה מסוגלת לשכמותה. רק אנחנו, האשה במעיל האפור, והרופא ה"אמיתי", השחקנית שוויתרה על תפקידה ושישבה עתה בקהל וצפתה באם מאושרת.

נשי אגודת ישראל תל־אביב
החל מיום רביעי י"ב בשבט תשמ"ו
יערך אי"ה שעור דו־שבועי
בספר משלי
ע"י הגב' זוסמן תחי'
בבית"ס בית־יעקב "אוליפנט" בשעה 8.15 בדיוק

נשי צאנז ירושלים
מסיבת ט"ו בשבט
אחר ההופעות המוצלחות בנתניה ובבני ברק
שמחות אנו לאפשר גם לכן להנות ולצפות
בחזיון האור קולי המרגש
על נס שיקומה של שארית הפלטה לאחר השואה המופק ע"י בצלות השואה
ליד שולחנות ערוכים
תוכלו גם להאזין להרצאה מאלפת באידיש
ע"י האשה החשובה הגב' עטל גנן תחי'
הפתעות...
הגרלות יקרות ערך תמכרנה בכניסה
המסיבה תתקיים אי"ה במוצש"ק פרשת בשלח ט"ו בשבט בשעה 8.00
ב"אולם אפריון" רח' בר אילן פינת ירמיהו
מחיר כניסה 10 ש"ח

הבית שלנו

"יודיקה" בעיצוב מקורי

בסדנא לאומנות של בנות "נוה ירושלים"

מאת: שו"ש

כפי שציפיה פעם לאורכו של רחוב מאה שנים כשעתותיה בירה, החויה עינית בהיצע הנר צום של החנויות למזכרות, תשמישי קדושה ודקמה סביב נושאים יהודיים הביאה בלא ספק למסקנה שאין חדש תחת השמש. התמורים הם הדישים, את מקומו של הדמשק תפש הטורלין ואת הקטיפה הכבדה שאינה ניתנת לכיבוס מחליפה קטיפה סינטטית, אבל המוטיבים הם עתיקים ואין חידוש מיוחד בכל שלל ההוצג את המצבע לקונה.

לכן נהניתי כל כך והתרגשתי בביקורי הקצר בסדנא לאומנות של בנות "נוה ירושלים". לפני כארבע שנים סיפרתי לכם בפינה זו שבנות "נוה ירושלים" מארגנות תערוכת מוצרי אמנות מ"פימו" ומציור על בד, שאפשר לראותה ולקנות את מוצגיה במרכז הקהילתי "נוה חמד" שבשכונת עזרת תורה הירושלמית. התערוכה והמכירה הצליחו בזמנו מעל למשוער. והיתה זו פתיחה מוצלחת לתוכנית להקים מסגרת אמנותית חוזית עבור בנות "נוה" שאינן מתאימות לעבודות מזכירות, שרטטיפיות, הוראה או גננות.

מסגרת זו קמה והיותה בסמטת המדרגות מול "בית כנסת הגר"א" שבשכונת בית וגן בירושלים, המובילה מרחוב בית וגן אל רחוב עוזיאל. בדירה שכורה בקומה שניה, פועלת הסדנא יום יום בין עשר לארבע. כל אחת מהבנות הלומדות בנוה ירושלים, מוזמנות, אם הן חשות עצמן מתאימות לעיסוק אמנותי זה. שהתחייבו היו כמו שכתו, בצרה, לבא ולנסות את כחון. כיום ראשון של כל שבוע מוזמנות החדשות כדי להראות את יכולתן בעיצוב ובעבודה וכדי שהמורה המדריכה אותן תלמד אותן את העבודה וגם תעריך אם הן מתאימות להתקבל לעבודה כקבועות.

רוב העבודה מתבצעת ב"פימו" חומר רך וצבעוני שניתן להגדירו כ"משהו שבין פלסטלינה לקרמיקה" (בתקוה שלא חטאתי לאמת האומנותית) הוא קל לעיצוב כפלסטלינה אבל זקוק לאפיה קצרה בתנור ביתי רגיל. כדי לשמור על יציבותו לאורך ימים, ו... הוא גם שביר כמו קרמיקה מחומר זה מעצבות האומניות בנות "נוה" מזוזות בשלל דוגמאות נפלא ולא שגרתי הן מקשטות שם את הקירות וכדאי להקדיש לכל אחת תשומת לב נפרדת ולהנות ממגוון הרעיונות כמו כן אפשר שם לראות תמונות על נושאים יהודיים כמו "מודה אני" או הדלקת נרות וכד' עשויות מפימו. וגם תמונות ושלטי קריה לתליה על הדלת או הקיר בנושאים מגוונים. יש גם קופסאות נאות לבשמים מעוטרות בפימו ופמוטי "פימו".

הציירות שביניהן מכינות מפות לחלות השבת בעיצובים מקוריים ושונים מכל הנוכר לנו עד כה. אפשר להשיג מפות מצוירות ואפשר לקבל את אותן המפות — רקומות.

אגב, אם כבר הגענו לרקמה יש שם מטפחות ראש רקומות עם פיאטים למי שאוהבת את סוג הרקמה התגיגי הזה שהוא יקר למדי משום שזו עבודת יד. המפות לחלות, לפסח ולמזונות מצוירות ביד או נרקמות במכונה. כעת מתכוננים הכנת סינורים רקומים עם הכתובת "אשת חיל" או "א־ידישע מאמע" שבודאי ימצאו את קהל הצרכנים המחבב אותם.

בתוכנית גם ליצר נרתיקי מזוזות מעור בעזרת מומחית לנושא שתתגייס להדרכה ולעבודה, בביקורי שם לא ראיתי דוגמאות עדיין.

וכמובן. כיצד אפשר לשכוח תכשיטים נאים מאוד מפימו, בשלל דוגמאות וצבעים שאפשר להגדירו כאין סופי, מעוצבים ומכרים כל הזמן יש שם עגילים, סיכות נוי שרשראות וכד' מפימו צבעוני, בכל צבע וגוון שניתן להעלות על הדעת.

בסך הכל ביקור במקום משלב הנאה אסטטית וגם צרכנות נבונה, כי שם אפשר להשיג דברים נאים לבית או למתנות בלי פער התיווך. הנהלת "נוה ירושלים" יכולה להיות גאה בפינת החמד הזו, שהיא מקום עבודה סימפטי מכבד בר תעים למי שהיא אמנית בנפשה ומעוניינת מאוד להמשיך ולעסוק במשלח יד זה וגם להתפרנס בכבוד. ובעזרת ה' גם לפרנס...

יד-ביד

כף יד קטנטנה מונחת בשלוחה בכף־ידה של סבתי.

בינות שערות הזהב של הפעוטה, עוברות אצבעות מנוסות, ספוגות חיבה.

ניצבת מטווח ראיה ושמיעה, אני מתרכזת באלו השתיים: סבתי ובתי.

הן משוחחות וצחוקה המאושר של הפעוטה מצטלצל עד אוזני, ערב להן, והתוהדה הנעימה הזו, המגעת עדי, מזהירה אותי לרגעים מספר אל עולם הילדות.

גל חום עובר בעצמותי: נזכרת ברגעי אושר של בית סבתא.

בין כה וכה יורדת סבתי לעולמה של נינתה, מראיינת את הקטנה על הגן והגננת, על החברות המשחקים, וילדותי עונה בשמחה אין קץ, כולה צונג על אותה תשומת לב.

רצה אלי: "אמא, סבתא שאלה אותי על..."

זאת, מתחילות השאלות אחרות השורשים: ביאלוגיה ברמה של ילדה בת ארבע. מסתכלת על סבתא של אמא, מסתכלת על אמא, ומנסה להבין הקשר.

בטוחה במקומה במערכת, חוזרת לחוש את מגעה של סבתא.

באוירה האידילית הזו, תוך מבט לחדר הסמוך, אני נתקלת בזקנו הלבן של סבי, נוגע לא נוגע בשערו של בן התשחורת.

ממשען שנותיו, מסיר הסב את השנים המפריעות לו להיות בשכם אחד עם בני ספיחה לה על היד, תמיכה מילולית, חיוך קטן של עידוד ופער הדורות נמוג כלא היה.

לימוד בצוותא, שקלא וטריא, קושיות ותירוצים, הקול הצעיר משמיע הרמוניה נפלאה עם הקול המבוגר.

ההרמוניה של הצלילים מגעת עד אזני ומרעידה אותן. אזי, צפים ועולים מנבכי הזכרון ימי ילדות, שומעת מחדש אותם צלילים, נזכרת באותן מלות עידוד עצמן, נזכרת באותה נימה אהובה וכאן, כן עתה — אושרם של ילדים בצילו של סבא.

★

בעולם המתחכם שלנו, כאשר ה"בין אדם לחברו", מתקיים בשכיחות גבוהה באמצעות קלידים ואוזניות, שפופרות טלפונים ומשדרים טוב לראות את הידיים הללו של סבתא. לראות אותן ללא כל מחיצה בין הזהב שערה של ילדתי.

טוב לראות את מסר שנותיה של סבתי עובר אליה, לנינה וכזה חם הוא. מסר ישיר, שוזרים מעותקים. לעתיקים, מזין את נשמתה הצעירה של רכת השנים.

תקשורת פשוטה, והנה היא נקלטת היטב אצל קטנתי התאבה לדעת, לחוש כל אשר תוכל.

בעולם הממוחשב, המתוחכם שלנו, נעים שישנם רבעים ספתניים, שבהם נושאים סבי ובני את מורשת הדורות יחדיו. מנסים להבין אותה משמעות של הלכה, ללא פער של "אבי" ו"אתה".

באלו העיתים, טוב להזין העיניים במראה בלתי שכיח של הויה הדורות ללא ההיבדל השעתי: ה"זמנה" וה"זמנך".

טוב לחזות ברגליים פעוטות, אוצות כאיילה אל עבר העומדים בראש.

טוב לחזות בראש — המכופף עצמו לעבר הפעוטות: שומע ומשמיע, נותן ומקבל.

בעולם שבו הצוותא של זקן וצעיר כמעט שכוח, זרוק ומרוחק כחלק מהיסטוריות העבר, נהדר המראה של סב ונכד פוסעים זה בצידו של זה.

בעינן של מקמי מתרסים ומענותי מסורות נהדר המראה של סבתא ונכדתה, הללו מהלכות יד ביד.

ת. זר

תשבץ/מס' 4

פרשת בא

מאת אבינועם שולב

בין הפותרים נכונה יוגרלו פרסים. על הפתרונות להגיע למערכת תוך שבוע. המען למשלוח פתרונות: "המודיע" — תשבץ מס' 4 ת.ד. 1306 ירושלים 91012.

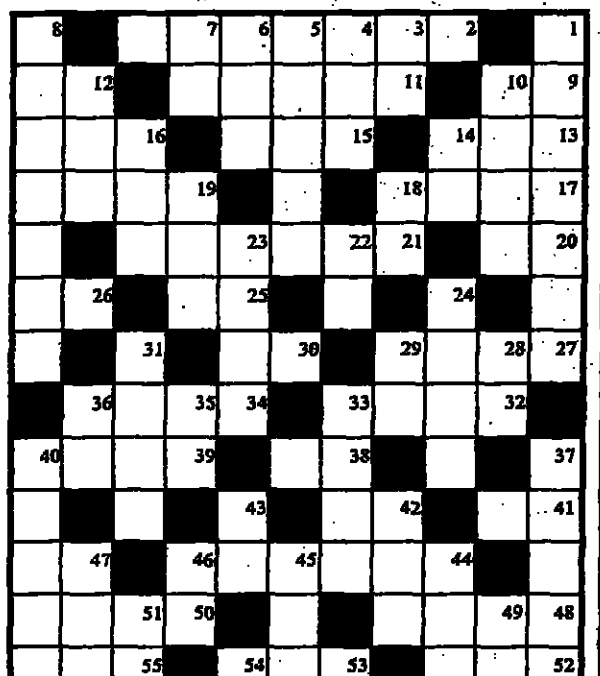

מימין לשמאל:
2. אחת ממצוות פדיון בכורות; 9. מרכז העצבים; 11. מלח של חומצה זרחנית; 12. כלי למאור; 13. סטר, נסיון בעבודה; 15. מכשיר לדוג דגים; 16. שתק רק של חמרים שונים; 17. שור בארמית; 19. העלים עקבות (כתיב חסר); 20. גוף שלישי רבים נסתר; 21. מדינה באירופה; 25. צלוי למחצה; 26. להבה; 27. שרפרף; 30. אבא; 32. יבדיל; 34. מין מתכת רכה; 38. כלי קיבול; 39. מחמצת; 41. צד מערב; 42. צנון; 44. התביעה לגאולה; 47. תכשיט קרמון; 48. שהות בארץ נכריה; 50. אל תשמיע קול; 52. חומר המצורף למכתב; 53. לא זכר; 55. תמצית; 56. אבר באדם; 57. שחרור, פדות; 59. יען; 60. פרי מתוק.

מלמעלה למטה:
1. כינוי בפי פרעה למכת הארבה; 3. ילדים קטנים; 4. צד; 5. צמצום כהוצאות; 6. תרשים; 7. יחידת מדה לחשמל; 8. בנו של רב חסדא; 10. סגור; 12. צמח בראשית צמיחתו; 14. שאינו חם; 16. זרם מהיר של מי נהר; 18. כעס; 19. סל; 22. מקוה מים; 23. ממנהיגי ברית המועצות בעבר; 24. נחתום; 28. מספיק; 29. הכניס בבריתו של אברהם אבינו; 31. חזיון, מחזה; 33. תוסר בריחה; 35. חלש, אין אונים; 36. מלח זרח; 37. ישוב ליד אשדוד; 40. רוח מזרחית; 42. סל, סבא; 43. ממכות מצרים; 44. מגלב; 45. צלצול ושרשור בשרשרות (כתיב מלא); 46. נמצא; 47. מעשר המכות; 49. עיר במרכז הארץ; 51. גל אבנים; 53. קרוב; 54. ראה בדמיונו; 57. איבר תנועה; 58. קריאת התפעלות.

בהגרלה שנערכה בין פותרי תשבץ מס' 2 זכו:
1. נתן וינקלר — קרית צאנז נתניה
2. ח. טוזף — בני ברק
3. יצחק פרידמן — נתניה
4. משפחת לב — תל אביב
5. ריידי לוריא — חזון יחזקאל

הפרסים: ספרים — מתנת "תפוצה", רשת שיווק ארצית לספרי קודש. הודעות נשלחו לזוכים.

פתרון תשבץ מס' 1

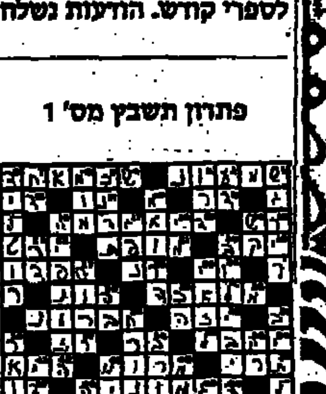

פתרון תשבץ מס' 2

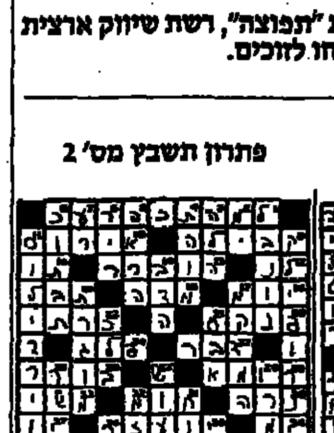

בחזרה אל המלים המקוריות

גם אלה שאינן יודעות מלה אחת באידיש מכירות את השיר העממי הידוע: "חדר קטן צר חומים..." מעט מאד יודעות את המקור האידי הנודע: "אויפן פריפעטשיק" בשלמותו לכן, אולי. למדנו ולמדנו כל כך בקלות את הגירסה המתורגמת הנ"ל שבשני בתיה האחרונים אין כינה ובין השיר המקורי ולא כלום. מסתבר שהתרגום הנ"ל נעשה על ידי משכילים־חילוניים לפני עשרות שנים הללו, מתוך מגמתיות ברורה, שֵרשו בתרגומם כל זכר לנשמתו היהודית של השיר המבוטאת בעיקר בשני הבתים האחרונים.

השיר, שתורגם מחדש ע"י צפורה וינגרטן (פלברבוים) מובא לפניכן כאן עם המקור האידי.

כדי שדוברות האידיש מבין הקוראות תוכלנה לראות כיצד תורגמה שורה מול שורה וכיצד נשמרה רוחו של שיר הילדים הנפלא הזה בשלמותו ובטהרתו.

את המנגינה, שהיא חויה בפני עצמה, ודאי כולכן מכירות מילדות. תוכלנה בקלות לאחר נסיון אחד או שנים, להתאים למלים החדשות, המתורגמת מתכוונת להפיק בקרוב קלטת שהשיר המתורגם יכלל בה, וכך יקל על אמהות מורות וגם מורים ללמוד וללמד את השיר הזה, הספוג כל כך בחמימותו של ה"חידר" היהודי בן אלפי הדורות, לילדיהם.

אלף־בית

שַׁלְהֶבֶת בְּהִירָה בּוֹעֶרֶת בַּכִּירָה
וּבַחֶדֶר חַם;
אֶת הַדַּרְדַּקִּים הָ"רַבִּי" מְלַמֵּד
"אָלֶף־בֵּית" שָׁם.
זִכְרוּ נָא, יְלָדִים, שִׁמְרוּ נָא, מַחֲמַדִּים,
מָה שֶׁנִּלְמַד פֹּה,
אִמְרוּ נָא פַּעַם וְעוֹד פַּעַם, שׁוּב וָשׁוּב;
"קָמַץ־אָלֶף־אָ".
לִמְדוּ נָא, יְלָדִים, בְּלִי חַת וּבְלִי מוֹרָא,
קָשׁוֹת הַהַתְחָלוֹת;
אַשְׁרֵי הַיְּהוּדִי אֲשֶׁר לוֹמֵד תּוֹרָה,
וּמָה נָחוּץ לוֹ עוֹד?
עֵת גַּם אַתֶּם, בָּנִים, תּוֹסִיפוּ עוֹד שָׁנִים,
תָּבִינוּ זֹאת הָבֵן,
כַּמָּה דְּמָעוֹת סְפוּגוֹת כ"ב הָאוֹתִיּוֹת,
כַּמָּה בְּכִי יֵשׁ בָּהֵן.

אויפן פריפעטשיק ברענט א פייר'ל
און אין שטיב איז היס,
און דער רבי לערנט קליינע קינדערלאך
דעם "אלף בית".
גדענקט'זשע, קינדערלאך, טייערע.
וואס איהר לערנט דא,
זאגט'זשע נאך א מאל, און טאקע נאך
א מאל קמץ אלף א.
לערנט, קינדערלאך, האט'ס נישט מורא
יעדער אנהייב איז שווער,
גליקלאך איז דער איד וואס לערנט
תורה, וואס דארף ער האבן נאך מער?
ווען איהר, קינדערלאך, וועט עלטער
ווערען וועט איהר אליין פארשטיין,
וויפל טרערען ליגען אין די אותיות
און וויפל געוויין.

תרגום: צ. וינגרטן כל הזכויות כולל הדפסה הקלטה וכו' שמורות למתרגמת.

המטבח שלנו

מרק "הנותן ליעף כח"

מרק מזין וחם הוא אחד המאפינים של יום חורף גשום, כשבני הבית מתאספים לארוחה העיקרית, בצהרים או בערב. הרי ניחוחו וטעמו של מרק כזה, שלא לדבר על מרכיביו, מחזירים לכולם את הרעננות ובעיקר את תחושת החום הנעימה.

יש למרק כזה מעלה נוספת. אפשר בעזרתו "לעשות קצת סדר" במקרר. אם נשארו לך כל מיני שאריות הן תצטרפנה אליו ותהפוכנה אותו ליותר טעים ומשביע, חצי קופסא של אפונה או תירס, מעט אטריות או אורז וכד'. אפשר בהחלט להוסיף למרק.

החמרים:
שני תפוחי אדמה בינוניים או אחד גדול (אבל לא ענק)
3 גזרים בינוניים
200 גר' שעועית קצוצה לחתיכות קטנות
קולורבי
½ כוס אפונה יבשה
¼ כוס קוקר
מלח, פלפל שחור, שום.

הוראות הבשול

בשלי את האפונה היבשה במעט מים במשך 20 דקות ודסקי בבלנדר. הכניסי לסיר את האפונה המרוסקת והוסיפי לה את הקוקר כל הירקות — כשהם מגורדים במגררת גסה, אפשר כמובן במגרדת חשמלית, תבלי במלח שום ופלפל. ומלאי את הסיר במים לפי גודל המשפחה, בכל שתוסיפי מים המרק יותר דליל ולהפך. במשפחות גדולות אפשר להגדיל את כמויות הירקות. וגם לשנות את הרכבם מפעם לפעם, למשל, למי שטעמו של הקולורבי אינו ערב לחכו אפשר לשנות ולבשל עלי סלרי מרוסקים עם קשואים ובטטה, כל עקרת בית תתאים את מבחר הירקות לטעמם של בני משפחתה.

בית הכנסת צא"י המרכז - "תפארת שמעון"
ע"ש ר' שמעון סירוקה זצ"ל
ר"ח ר' עקיבא 79 בני ברק
מפעלי השתלמות ורווחה של נשי אגודת ישראל
אם יקרה!
אנו שמחות להזמינך לסדרת הרצאות שבועית שתמשך בס"ד כל החורף
בנושא פרשת השבוע
תרצה המורה הגב' א. פינטר תחי'
השבוע ביום שני י' בשבט (20.1.86) בשעה 8 בערב בדיוק
נשאר מספר מקומות מצומצמים לחוג להתעמלות
ההרשמה ביום שני בין 7.30-8 או אחרי ההרצאה
להתראות
הוועדה המארגנת

מפעלי השתלמות ורווחה של נשי אגודת ישראל
בית ספר בית יעקב צפון / סמינריה המורחבת ירושלים
"יקחו לכם מזמרת הארץ"...
אמהות נכבדות!
ערב מהנה של מסיבי זה תשם נכון לכן לקראת ט"ו בשבט הערב יתקיים בס"ד ביום ראשון ט' בשבט בשעה 8.15 בערב בבית הספר בית יעקב הצפון
בתוכנית:
הגב' לאה שמני תוזר שיחה בעניני היומא
הגב' אהובה גוטרמן הרצאה דברי מאפה ופירות הארץ לט"ו בשבט
בכבוד רב
המארגנות

על דעת הכותב

עניי עירך קודמים

יש ענין שבמשך תקופה מסויימת הוא בגדר "סוד". רק מעטים יודעים עליו. רק בודדים שמעו ממנו: חנות זולה, או מקום שיש בו "מציאות", למשל.

בתחילה ה"תגלית" היא כולה שלך. רק כאשר חוזרים הביתה, ממהרים להתחלק בחוויה עם יתר בני המשפחה, עם שכנים ומכרים. "עוף השמים מוליך את הקול" ובעל החנות, הממוקם הרחק־הרחק מכל שכונה חרדית, ולפעמים אפילו בעיר חילונית לגמרי, מופתע להיווכח בזרם הקונים החרדי, המגיע אליו ללא הרף.

הצרה היא, שלא פעם כאשר מגיעים, כבר מסתיים ה"מבצע". אז לא נותר לך אלא לקנות את המוצר במחיר החדש. (העיקר לקנות בחנות הזו) או לחזור הביתה בידיים ריקות. ברוב המקרים — האפשרות הראשונה היא המתרחשת.

ויש גם סתם ענין שב"אופנה". נוסעים לקצה העיר, או לעיר אחרת ואפילו לחו"ל, כדי לקנות משהו. פריט לבוש, מוצר חשמלי או ריהוט. כאן אין מדובר ב"מציאה". בהחלט לא. מי שנוסע למרחקים לקנות את אותו מוצר שאפשר לרכוש ברחוב הסמוך, עושה זאת כדי להיות "כמו כולם", "באופנה".

אלא שלא על אלו ולא על אלו באתי לכתוב. כוונתי לנושא אחר לגמרי. ל"עניי עירך", שבמקרה זה הם הסוחרים ובעלי החנויות (המשך בעמוד י')

סגירת מרפסות
קח רק את הטוב ביותר במחיר הזול ביותר
פנה אל:
תגים בע"מ
חברה למוצרי אלומיניום ותריסים
רח' רשב"ג 10 ר"ג
טל. 02-712679

לה מודה
ר' עקיבא 137 בני ברק
מבחר גדול ומיוחד
לנעלי נשים ונערות
מכירה מיוחדת
למספרים 35,36,37
חדש, חדש, נעלי זוהר
מחולון עכשיו גם לגבר
לה מודה טוב יותר,
זול יותר,
יפה יותר

כדאי לדעת...
שכל נעל אלגנטית
שנמכרת בחנויות
היוקרה במרכז העיר
ניתן להשיג אצל
נעלי גלית
ברח' יחזקאל 10 ירושלים
במחירים הרבה
יותר נמוכים
לחנות בתי יצאתי
העירה לחפוש נעלים
שתעננה על 3 דרישות
יפות, טובות,
ובמחיר סביר
חיפשתי אולם המחירים
הרקיעו שחקים הגעתי
"לנעלי גלית" ושם
מצאתי את מבוקשי
אותן נעלים שבחנויות
היוקרה מהתברות
הסובבות ביותר כמו
אלכסנדרוס, מירנו ועוד
נמצאו בנעלי גלית
במבחר גדול יותר
ובמחיר נמוך יותר
מומלץ! פ.ס.
ירושלים

רצונך לדעת
מה?
מי?
וכיצד?
בתנועת התשובה
המפגש הראשון יתקיים אי"ה במוצש"ק ט"ו שבט 25.1.86 במלון "רמת תמיר" עזרת תורה בשעה 20.00
I
אמצעי התקשורת
או אמצעי התשקורת?
ר' צבי ענבל: שטיפת מוח תרבותית כיצד?
העיתונאי ניסים קינן: ביקור מקצועי בסמינר המפך לתפנית דרך לתשובה.
הבמאי יוסף: על שמעבר מסכי הענק
הצייר יוני גרשטיין: קו לקו יביע אומר "מבט שני" הוא חזר בתשובה...
לתושבי ירושלים
סדרת מפגשים אלו יתקיימו במלון רמת תמיר עזרת תורה. המפגשים מיועדים לנשי ידידי ערכים המעוניינות להצטרף לחוג זה ולהשתתף במפגשים אלו יכולות לחתום על טופס הוראת קבע לבנק במקומות כדלהלן.
משרד ערכים
שמואל הנביא 107 סנהדריה טל: 81 90 11
פוטו גאולה מלכי ישראל 14
כל בו חשמל מאה שערים 13
חנות ספרים ביד הפסגה 50 בית וגן
ערכים אגודה להפצת התודעה היהודית

לרגל שנת ה־20 (1966-1986)
20% הנחה על כל המלאי
קני בדיזנגוף
במחירי נחלת בנימין
פתוח: 08:30-19:00
פינת המציאות השבועית
מרתף הבדים
• מבחר עשיר ומגוון של בדים איכותיים ביותר
• צוות מוכרים מקצועי ומיומן
המתמחה בטכסטיל ובאופנה
הנחה 5% למביאה מודעה זו
מרתף הבדים —
הכתובת למי שמבינה באופנה - רח' דיזנגוף 125, תל־אביב, טל. 233556

שר הבריאות קורא לאחיות לא לשבות

מושג הנטישה לא יכול להתקיים במערכת הבריאות

"אני מקווה שלא תפרוץ שבי־תת אחיות, אנחנו מוכנים לקחת חלק במאבק האחיות כדי שיוכלו להתקיים ברמה חומרית ראויה, אך אנו פונים אליהן למצוא איזון ושיקול דעת בין מאבק על זכויות לבין פגיעה באתיקה הבסיסית של מערכת הבריאות", כך אמר אתמול שר הבריאות, מרדכי גור.

"מושג הנטישה אינו יכול להתקיים במערכת הבריאות, שהיא מערכת אנושית. זכות השביתה היא זכות אלמנטרית של כל העובדים, אולם מי שבוחר לעבוד בשורות הבריאות, מקבל שיש עימו גם שליחות, יש דברים שאינו יכול לעשות" — אמר שר הברי־אות. (עתי"ם)

קנס או מאסר לגננת פרטית שאיכלסה בגן יותר ילדים

בית המשפט השלום בת"א גזר עונש חמור על גננת פרטית, שקלטה לגן שבבעלותה מספר גדול יותר של ילדים, מכפי שאושר לה ע"י משרד החינוך והתרבות.

הגננת הורשעה על עבירות על חוק הפיקוח. בית המשפט גזר עליה קנס בסך 250 אלף שקלים (ישנים) או שבועיים מאסר תמורתו. הנאשמת נצטוותה גם להתחייב להמנע מלעבור עבירה זו שוב. ההתחייבות היא לשנה בערבות של מיליון שקל (ישנים). אם לא תתן הגננת התחייבות או ערבות היא תאסר לשבועיים ימים.

במשרד החינוך רואים בפסק הדין של בית משפט השלום בת"א עונש מרתיע. גם השופט ראה בעניין זה נושא בעל השלכות חינוכיות והבריאותיות וציין, כי יש להקפיד על מספר הילדים בכיתה דווקא בגיל הרך. (עש"ת)

[...]ן נפגש עם ראש המטות המשולבים של צבא ארה"ב

שר הבטחון, יצחק רבין, נפגש אתמול עם אדמירל ויליאם ג'י קראו, יו"ר המטות המשולבים של ארה"ב.

שר הבטחון סקר בפני אורחו את בעיות הבטחון של ישראל. האורח האדמירל קראו, הדגיש בדבריו את מחוייבותה של ארה"ב לבטחונה של ישראל ושיבח את שיתוף הפעולה הקשרים בין מערכות הבטחון של ארה"ב ויש־ראל. (עש"ת)

שני מחבלים פלסטיניים בכירים גורשו מיוון?

אתונה — שלטונות יוון סירבו ביום חמישי להכחיש או לאשר ידיעה, לפיה היו שני מחבלים פלסטיניים במלוי דרגת רבכירין בין 7 ערבים שגורשו החודש מאתונה.

השבועון "אייקונאמי" פירסם ידיעה ממקורות בין יוונים, על מעצרם של 8 ערבים באתונה ב־30 בדצמבר.

אחד מהם, סטודנט למשפטים, שוחרר לאחר מכן, ואילו 7 הוצאו בימים שלאחר מכן על מטוסים שהמריאו מיוון (ע"ר).

מפעל "פרוטארום" ימשיך לפעול

פרעון הלוואות ארוכות טווח נדחה בשנתיים

מועצת המנהלים של מפעל "פרוטארום" החליטה אתמול לקבל את התנאים של הממשלה כדי להמשיך בייצור במפעל.

בהחלטת מועצת המנהלים נאמר: "בעל המניות העיקרי ד"ר ג'ין פרבר ומועצת המנהלים של חברת "פרוטארום" קיבלו על עצמם למלא אחר התנאים הקשים של הממשלה. אי לכך יש סיבה טוב כי חברת תעשיות אלקטרו־כימיות "פרוטארום" תמשיך לפ־עול לייצר ולייצא.

"התנאים כללים הזרמה של כמיליון 650 אלף דולר מצד ד"ר פרבר לפרוטארום. דחיית פרעון הלוואות ארוכות טווח למשך שנתיים, ביטול חוזה העבודה המיוחד עם עובדי החברה מנו־במבר 1985, פיטורי־יעול של כ־5 אחוז, ועוד מאמצים שנים ומור־בים מצד החברה ובעלי מניותיה.

יחד עם זאת מקווה מועצת המנהלים, כי על אף התנאים הק־שים יעלה בידי החברה לפתוח תקופה חדשה ובעזרת כל הגורמים הנוגעים בדבר תמשיך החברה לתרום תרומתה למשק המדינה".

ועדת הכספים ביקרה בביהמ"ש המחוזי בת"א

אושר לרשויות מקומיות שיקול דעת לפטור מארנונה

חברי ועדת הכספים של הכנסת בראשותו של יו"ר הוע־דה, ח"כ הרב אברהם יוסף שפי־רא ביקרו אתמול בבית המשפט המחוזי בתל אביב ונפגשו עם נשיאת בית המשפט, השופטת חנה אבנור, והמנהל הבכיר של בית המשפט.

לכתב עתי"ם נמסר מאנשי הועדה, כי הביקור נערך כדי לב־דוק מקרוב אם יש להפקיע את שכר השופטים מן ההקפאה הכללית במשק, במטרה לשפר את מצבם מבחינת השכר.

עוד נאמר, כי בדרך כלל כאשר ועדת הכספים דנה בענייני שכר או תשלומים מיוחדים היא מזמינה את הנוגעים בדבר אליה. אך הפעם החליטו חברי ועדת הכספים לבקר בבית המשפט המחוזי בתל אביב, לראות את עבודת השופטים וע־בודת הסגל הבכיר של בית המש־פט.

לאחר מכן המשיכה ועדת הכספים בדיוניה בתיקון לחוק ההסדרים במשק המדינה לשעת חרום.

הועדה החליטה, ברוב קולות, לקבל את הצעתו של ח"כ דאק אמיר, לאשר לעיריות ולמועצות המקומיות לשחרר אנשי כוחות הבטחון מהארנונה לשנה זו, לפי שיקול דעתם.

כמו כן, הועדה קיבלה משלחת של ההסתדרות הרפואית שטענה כי החוק בא לסכל הליך שיפוטי בו נתונה ההסתדרות הרפואית בבית הדין לעבודה.

יופחתו הקנסות על פיגור בתשלום מקדמות המס

הקנסות על פיגורים בתשלומי מקדמות המס יופחתו בקרוב מ־5 אחוזים ל־1.5 אחוזים לשבוע. זאת אמר יאיר רבינוביץ נציב מס הכנסה בדיון שהתקיים בועדה לענין מסוי על עצמאיים בראשותו של ח"כ אריאל ויינשטיין.

בהצעה דחופה לסה"י של נציג אגו"י:

מוחה על הפסקת סיבסוד תכשיר למניעת עקרות

מאת סופר "המודיע"

ח"כ הרב אברהם יוסף שפירא הגיש הצעה דחופה לסדר היום בנושא החלטתה של הנהלת קופת חולים להפסיק את סיבסוד הטיפול בתכשיר הרפואי "פר־גונאל" למניעת עקרות.

רופאים שפנו אל הרב שפירא הציגו לפניו מסמך של הנהלת קופ"ח לפיו החליטה הקופה שמעתה ואילך שוב לא תתמוך בטיפול בתכשיר רפואי זה לנשים שהרו כבר פעם אחת. החלטה זו הנהלת קופ"ח גוזרת עקרות על אלפי נשים שמזדקקות לתרופה. לא יתכן אמר הרב שפירא, כי דוקא בעמנו תתקבל החלטה כזו, הנוגדת את כל ההסטוריה של עם ישראל.

דובר קופת חולים מסר לפני כן, כי עקב אילוצים תקציביים הנובעים מעיכוב משרדי הממשלה בהזרמת תקציבים כפי שסוכם לקופ"ח והצורך בקיצוצים, צמצמה קופ"ח הכללית את הוצאות לקבלת טיפולי פוריות.

טיפולים אלה היו עד לפני שנים אחדות באחריות המרכז הממשלתי לדמוגרפיה במשרד הבריאות. גורמים אלה משכו ידיהם מהשתתפות במימון טיפולי הפוריות שעלותם 8 מיליון דולר בשנה, והנטל כולו נפל על קופ"ח הכללית.

עתה החליטה קופ"ח כי טיפול פוריות יינתן בראש ובראשונה לנשים חשוכות ילדים לגמרי ולנשים שכבר התחילו בטיפול וגם לזוגות שאין להם ילד משותף אלא ילדיהם הם מנישואין קוד־מים. כן החליטה קופ"ח כי הנוהג על רקע חברתי סוציאלי מיוחד יוכלו להגיש בקשה למחלקה לזכויות חברים בקופ"ח כדי לקבל אישור חריג לביצוע טיפול פוריות. הטיפול בפוריות באשה אחת עולה לקופ"ח למעלה מ־400 שקלים חדשים בכל חודש והוא נמשך חודשים אחדים. לדברי דובר קופ"ח דוד תגר סביר להניח, כי אם המרכז לדמוגרפיה יחדש את השתתפותו בטיפולי הפוריות, או יימצא מקור אחר, יחודשו טיפו־לים אלה גם לנשים שהינן כבר אמהות לילדים והמעוניינות בכך.

חיפושים אחר הנעדר ממושב אמירים

באיזור הגליל העליון נערכו החיפושים אחרי בועז גולדמן בן ה־67, חבר מושב אמירים ומ־מייסדיו, שנעלם ביום א' באורח מיסתורי מביתו ולא שב אליו עד היום.

החיפושים נערכים בשטח סחוף ובערפל כבד ומשתתפים בהם חברי המשמר האזרחי מכל הצפון, שגוייסו למטרה זו, חברי מושבים מהאיזור ורבים מתושבי מושב אמירים.

הכוחות סורקים בעיקר את הואדיות שבאיזור מושב שפר, איזור מושב ספסופה וואדיות צפת. (עתי"ם)

קנס של שקל וביזבוז שני ימי עבודה על נהיגה ללא רשיון

שופט התעבורה בצפת משה שמאי גזר קנס של שקל אחד חדש על נהג שנתפס נוהג בטרקטור ללא רשיון.

השופט הורה להעביר את גזר דינו לעיונו של סגן ניצב איתן בן יהושע ממשטרת ישראל והאחראי על נושא התעבורה ולהנהלת בתי המשפט, כדי שיימנעו בעתיד מהגשת תביעות על מעשים מסוג זה.

מסיפור המקרה עולה, כי נהג הטרקטור נתפס חודש את אחד משדות הגליל ללא רשיון. הוא הסביר לשוטר, כי הרשיונות בביתו וכי יציגם בכל זמן שיידרש. למחרת המקרה התייצבה אשתו בתחנת ראש פינה וביקשה להציג את הרשיונות. היא המתינה 6 שעות לבוחן התנועה, ומשזה לא הגיע עלתה למחרת היום למשטרת צפת ושם הציגה את הרשיונות.

השופט כתב בגזר דינו, כי שני ימי טירתה וביזבוז ימי העבודה מהווים עונש עבור נהיגה ללא החזקת רשיונות הרכב. (עתי"ם)

המערך מתנגד להקמת התנחלויות חדשות

לוי ומודעי הודיעו שיוקמו השנה

— מאת סופרנו המדיני —

לאחר הסדר בעיית מאבא צע מכפוך חדש בין המערך והליכוד, בעקבות הודעותיהם של שר האוצר י. מודעי וסגן ראש הממ־שלה ד. לוי, כי בשנה הנוכחית יוקמו מספר התנחלויות חדשות ביהודה שומרון וחבל עזה.

שר הכלכלה ג. יעקבי הביע את פליאתו כי בשעה קשה זאת כשערי הפיתוח נמצאים במצב קשה והאבטלה גוברת, החליט שר האוצר להפנות משאבים ניכ־רים להקמת התנחלויות חדשות.

לדעתו, צריכה הממשלה לדון בדבר ולקבוע סולם עדיפויות, שהקלת מצוקתם של ערי הפיתוח קודמת להתנחלויות חדשות.

צוות החקירה קבע:

חייל שהשאיר נר בוער גרם לדליקה במחנה צה"ל בשומרון

נעצר במהלך החקירה ויועמד לדין בפני בית דין צבאי

צוות החקירה של מצ"ח אשר חקר את נסיבות הדליקה במחנה שילה בשומרון, שבמהלכה ניספו 8 חיילים, סיים את חקירתו ומסר את ממצאיו לפרקליט פיקוד מרכז.

מהחקירה מתברר, כי השריפה נגרמה לכאורה מתוך רשלנות של אחד החיילים שהתגוררו במיבנה. מחומר העדויות עולה, כי החייל השאיר נר בוער על אחד המדפים בחדר ויצא מהחדר ומהמיבנה.

בהיותו מחוץ לחדר נפל הנר, הצית מגבת והתחילה להתפתח שריפה. חייל נוסף שישן באותו חדר התעורר, לאחר שחש באש, אולם לא הצליח למנוע את הת־פשטות השריפה שכילתה את המיבנה.

החייל החשוד בגרימת השרי־פה נעצר במהלך החקירה. החייל יועמד לדין בפני בית דין צבאי בימים הקרובים.

תחבורה לחתונת לב־לוק

ב"מודיעין" רמת גן תצא בשעה 5.45 בדיוק ביום רביעי י"ב בשבט ע"י הופמן רח' יונה י"ם

ממשלת ירדן אישרה הקמת בנק בגדה המערבית

ירושלים, — ירדן אישרה הקמת בנק להלוואות בשטחים המוחזקים ע"י ישראל לצורך פיתוח כלכלי לתושבים המקומי־ים — נמסר כאן ביום חמישי.

האישור אינו עונה לחלוטין על תביעת תושבי הגדה להקמת בנק מסחרי עם שירותים מלאים — מסר ראש עיריית שכם, זאפר אל מסרי.

ישראל צידדה בהקמת בנק לתושבים הפלשתינים אולם דורשת כי הבנק המרכזי הישראלי יפקח על פעולותיו. ירדן דוחה את התנאי הזה. (ע"ר)

טיסת "קולומביה" תוארך מחמת מזג האויר

יוסטון — טיסת מעבורת החלל האמריקאית "קולומביה" על שבעת האסטרונאוטים שלה, בכל זאת תסתיים ביום ששי בצהריים, למרות שאתמול החלו לסיימה כבר ביום חמישי. ההחלטה לקצר את הטיסה בוטלה, מכיון שהיום כיסו עננים כבדים את אתר הנחיתה בכף קנוורל שבפלורידה.

20 דקות לפני ש"קולומביה" עמדה להדליק את מנועיה כדי לחזור לאטמוספרה, הוחלט לדחות את הנחיתה עד יום ששי, סוכנות החלל מסרה כי מחר צפוי מזג אויר נאה.

השבתת מפעל "וולקן יציקה"

250 עובדי מפעל "וולקן יצי־קה", השייך לקונצרן "אורדן", השביתו ביום חמישי את המפעל, לאחר שההנהלה פיטרה 13 עובדים.

בית החולים בקור חולים ירושלים

ברכות מזל־טוב

להולדת הבנים/הבנות

פסליב ברוך דוד וציפי	בן	כהן יוסף ורחל	בת
ארלבום יוסף ואילנה	בן	לורברבום אבנר וצביה	בת
אלזורב משה ושרה	בן	לוי יעקב ורות	בן
אייזנבך משה ושרה	בת	מרציאנו אלי ורחם	בת
בנימין זאב ואילנה	בן	מוספי יצחק וחמירה	בת
בורה אריה ודפנה	בן	מזרחי רחמים וצביה	בת
ברנשטיין ישראל וחנה	בן	סיגלית יהונתן ותמר	בת
גרובר נתן ונחיה	בן	סירוטה ירמיהו ואסתר	בת
גלוכובסקי מנחם ורחל	בן	סארוסה מאיר ומרים	בת
גרבוס דוד ושרה	בן	סויסה דוד וצפורה	בת
דיסשר הוארץ וחנה	בן	סויסה עמרם ואליס	בת
הומינגר כותיי ובתשבע	בת	סגל יהושע ודבורה	בת
זכריה שלום ורות	בן	פרידלנדר יהושע ושרה	בת
חיים ארוק ורות	תאומים	פנחסי אליהו ולילי	בת
חסידים שלמה ואורה	בן	פולק יעקב ואסתר	בן
טיסלבים משה ומרים	בן	רום גיל וסיגל	בת
טמוורסי גבריאל ולבנה	בת	שטייבגרג אהרן ושרה	בת
טהרני משה ושרה	בת	שניצר שמואל ושושנה	בן
יהודה ארמאל וצפריה	בן	שאסלאנד אהרן ונוגה	בן
ישר ראובן ורונית	בת	דייבלד אפרים ושרה	בת
יונה אורי ושרה	בת	וינטרב שמואל ומרים	בן
כהן אורי ואהובה	בן	דיין יהודה ומרסל	בן
כהן משה וחנה	בן	כהנא פנחס ורחל	בת
כהן דוד ומיכל	בת		

תזכו לגדלם לתורה לחופה ולמעשים טובים

ב"ה

סנונו כפרי

אל אלומיניום

מבצע חורף

עבודות אלומיניום באיכות בטיב מעולה ובאחריות מלאה.

• סגירת מרפסות • גגות לסוכה • דלתות כניסה ועוד

10% הנחה למשלמים במזומן מראש

הנחות מיוחדות לסגירת מרפסות עם אפשרות לתשלומים.

אל אלומיניום

המפעל: אזור התעשיה מקור ברוך טל. 539093

המען: אהרון לוי טל. 532386

נפלה עטרת ראשנו

בצער רב וביגון הננו מודיעים על פטירת ראש משפחתנו

גברא רבא ויקירא רחים ומוקיר רבנן

שייף עייל שייף נפיק וגריס באורייתא תדירא

הר"ר חנוך ב"ר ישראל ליב גינזבורג ז"ל

מדווינסק לסכ"ה

מבאי ביתו של הגאון מרוגוטשוב זצ"ל

הלויה התקיימה ביום ה' י' שבט

המשפחה המתאבלת

יושבים שבעה ברח' פינסקר 29 פתח תקוה

★ ספות סלוניות ★ מזנונים ★ פינות אוכל ★ שלחנות סלון ★ ארונות ספרים ★ שולחנות בכל הגדלים

במבחר ובטיב מעולה

תצוגה ומכירה בבית החרושת, ירושלים

תל ארזה רח' יוסף זיו 2 פינת רח' בר אילן 32 מקביל לאולם אפריון

פתוח רצוף עד השעה 7 בערב

בקשו רחמים

מרובים עבור הילד

מנשה שמעון בן מלכה

הזקוק לרחמי שמים מרובים בחודש"י

תנור KALORIC

כפול $1950 (בחנות $3000)

קולט אדים $200

באריזות אורגינליות

כולל הובלה התקנה ואחריות

03-777017

שרות גור

מודיע לקהל לקוחותיו על

מבצע הנחות

במגוון שירותים לסככות כביסה "זוהר" ותנורי אפיה, תקון, תלם, שכים, קיט ובויש

טלפון 02-539625, 02-539767

★ חדש מארה"ב ★

פנסטיק פלסטיק

שמירת הריהוט לשנים

ציפויי ניילון

לספות, כורסאות וכסאות

עבודה מומחית

02-525701 02-810072

בנו והוכחו ותחנו!

חדש בירושלים

בגדי הריון מקסימים

בפחות ממחיר הקרן

כל יום 10-1 לפנה"צ 5-8 אחה"צ

ברח' מ.ד. גאון 3, בדרך ממחנה יהודה לתחכמוני

סימטה מרח' מיוחס

בריך מתייך לשלום

הננו מקדמים בברכת ברוכים הבאים את ידידנו הדגול

והנערץ, יקר שבערכין האבר"ך כמדרשו, צנמ"ס נודע לשר"ת

הגאון הרב בן ציון רייך שליט"א

מקנינון סיטי - ניו-ג'רסי

לרגל עלותו להשתקע בעיה"ק ירושלים תובב"א

יהי"ר שישרו הברכה וההצלחה בכל מעשה ידיו

ובכל אשר יפנה ה' יצליח דרכו בטוב ובנעימים וכטו"ס

המאחלים

ידידיו מוקיריו ומעריציו

בארץ הקודש ובחו"ל

בשורה טובה לשוחרי התורה ולסופרי סת"ם

הופיע ויצא לאור בסדר חדש הספר החשוב

מלאכת הקודש

להבדיל בין שמות הקודשים לשמות חול וכד'

מרבי אלעזר פלעקלס זצ"ל

בעל שו"ת תשובה מאהבה ותלמידו של בעל הנודע ביהודה

ניתן להשיג בכל חנויות הספרים

הפצה ראשית: "כח ספרים" טל. 02-531298 ירושלים

מלון "דן" לוגאנו

Hotel Dan Lugano

Via Domenico Fontana 1 Tel.091-541061/62/63 Telex 79694 SWITZERLAND

המקום האידאלי לנופש, שלוה ולעריכת כינוסים עולמיים

★ חדרים מפוארים + אמבטיה, שרותים צמודים וטלפון

★ תפריט ברמה גבוהה

★ אוירה אירופאית ביתית

★ נוף קסום מרהיב עין

כשר למהדרין מן המהדרין (גלאט כשר)

בהשגחה תמידית של בד"ץ דק"ק לוגאנו

זר ברכות

לראשי הועד הפועל העולמי של אגודת ישראל

הרב יהודה מאיר אברמוביץ הי"ו

הרב משה שרר הי"ו

נשיא אגודת ישראל בארה"ב

הרב שמואל דוד הורביץ הי"ו

יו"ר אגודת ישראל באנטוורפן

ולכל משפחת אגודת ישראל העולמית

לכבוד היה לנו לארחכם במלוננו

וברכותינו העמוקות לכם על החלטתכם החשובה שנתקבלה בין כתלינו

להשיב את האחדות באגוד"י על כנה

ויהי"ר שישרו הברכה והשלום במחננו עד ביאת גוא"צ במהרה

ר' משה חיים גפן ומשי'

מנהלי המלון

דרוש

איש מכירות ומנהל חנות

עבודה עם ענין רב ואחריות

הכרוכה בניהול פעיל ומכירות

גיל 30-40

חוש מסחרי מפותח

שפות: עברית ואידיש (רצוי גם הונגרית)

מגורים ברמת גן, גבעתיים, או בני ברק

נסיון בפרסום וגרפיקה,

רשיון נהיגה, רצוי רכב

שכר הולם למתאים

להתקשר לידמאן בע"מ

טלפון: 02-204828 לשוש

לקראת יובל המאה

של מחבר "הקיצור שלחן ערוך"

מכינים לדפוס מהדורה מנוקדת ומאוירת

של קצור שלחן ערוך בלווית מאות ציורים

בעריכת הרב ישעיהו דבורקס

א. תקשורת קווית

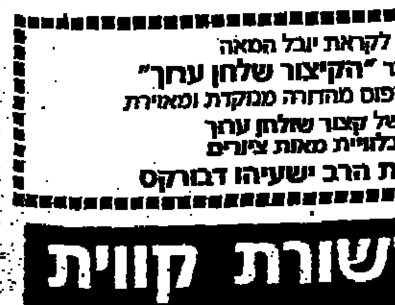

★ מערכת רב קו

★ מרכזיות טלפונים

★ מערכות אינטרקום

★ מערכות טלויזיה במעגל סגור

★ תשתית למחשבים

★ מערכות כריזה + רשמקולים

★ מערכות מצוקה למוסדות ובתי חולים

מרכז כלל חנות 226 טל. 02-243535

בית אקסלר

HOUSE OF AKSLER LONDON

בהיקרכם בלונדון באם לקנות מוצרי איכות במחירים הזולים ביותר

★ בגדי ילדים ★ כלי מיטה ★ מגבות ★ מפות שלחן ★ חלוקים

256 Stamford Hill London N16 6TU Tel: 01-800 2373

המביא מודעה זו יזכה ב-%5 הנחה!!

חיסול מלאי החורף בהנחות ענקיות!

בבית האופנה "בתיה" רח' ירושלים 52 בני ברק

מבחר גדול מסוגי הצרכים במחירים ללא תחרות

השבוע במבצע:

★ סוודרים לילדים 19 עד 27

★ סרפנים לילדות 20 עד 35

★ שמלות לנשים רק 70

★ מתנות לתינוק רק 15

פידמות "אקשטיין" רק 18

להתראות אצל בתיה

ניתן להשיג המודיע גליון 2

לאנשים שחושבים יהודית

פנה אל:

תגים בע"מ

חברה למוצרי אלומיניום ותריסים

רח' רשב"ג 10 י"ם

טל. 02-712679

סגירת מרפסות עם גגות נפתחים לסוכה

קח רק את הטוב ביותר במחיר הזול ביותר

IBM

דור מחשבים בע"מ

נציגי גטר מחשבים בע"מ

תוכנה מיוחדת לניהול ישיבות ומוסדות

תוכנה מיוחדת לניהול ספריות

לקבלת פרטים נוספים

אוסישקין 59, ירושלים טל' 231643, 224641

רוצים חתונה עם תפאורת?

באולמות המשופצים והמחודשים

המקום המחומם ביותר בירושלים

★ ריהוט חדש ומודרני (עד 1000 מקומות)

★ מדשאה ענקית לחופה.

★ אולם נוסף לשמחה משפחתית

★ הסעה צמודה לאורחים.

★ השכרת כסאות ומחיצות לחגיגות וארועים

★ שרותי קייטרינג

9 דקות ממרכז ירושלים

להזמנות 02-423998

אולמי אורה

שיקום

שירותי פיזיוטרפיה

שיקומית בבית החולה

03-470706

דרושות

★ מוכרות רציניות

אפשר גם חצי משרה

★ תופרת תיקונים עם נסיון

לחנות חדשה של מפעל ידוע לאופנה

רח' רבי עקיבא בני ברק

ביום: 03-237170

03-226801

בערב: 9226351

נעלי גאולה

מלכי ישראל 6 בחצר

★ נעלי יונה ★ פרקלין ★ סימן סוב ★ סומקה ★ מנה ★ נעלי לק

קבלנו מגפי עור גבוהים לגבר

לוח המודיע

דירות ובתים

ירושלים

למכירה

★ בגאולה 4 ק.ב. (ישנה) 3 חדרים 100,000, 4½ ק.ב. חדשה ...ל הכותים 120,000, "המתווך" 02"27335

★ 3 במרוחבת (חייבת להמכר) מקור ברוך, באזור הבירה, בעזרת ...ורה, "המתווך" מלכי ישראל 6 — 5 1-10 02"273355

★ במרכז בית וגן 2 + 1 קטן ק"א + כיוונים 02"431389 החו"צ ובערב

★ בהזדמנות בסנהדריה 4 ...פאורת דרומית + ארונות + ...וכה + מחסן "הזהב" 02"822446

★ פנטהאוז ק"ב 4½+½ בסנהדריה המורחבת נופים, שיפורים רבים $102,000 02"81235

★ ברוממה 2 $33,000 בבית ישראל 2 $39,000 ועוד הצעות "הזהב" 02"822446

★ "יישא ברכה" אינפורמציה. לדירות ללא דמי תווך, גאולה, רחוב לבוש מרדכי 6

★ בסורוצקין 6 + מרפסת 30 מ"ר + מחסן + גינה צמודה ותוספות 02"825611

★ בגבעת שאול 3 חדרים (1 קטן) ק"א, ארונות קיר חוצר 533027

★ בהר נוף 3 + גינה + שטח של 70 מ"ר "ידור נוף" 228633

★ דירה בת 3 או 4 חדרים + שטח של 65 מ"ר מתאים לקליניקה וכו' דור נוף" 243557/8

★ בהזדמנות בסנהדריה המורחבת 3 ק"ד + מרפסות + דו"ש מטבח אמריקאי + תוספות 02"817829

★ מתווכת נאמנה בהר נוף דירות בכל מחיר וגודל שלב א' וב' בבי פלג 02"534446

★ ברמות ב' 29 26,000, ברמות 3 40,000, ברמות 4 54,000, 249141

★ בהר נוף 5 + מרפסת גדולה ונוף כרהיב 90,000, תווך צוהר 248727 244716

★ בבר אילן 3 מרווחת, 2 מרפסות (סוכה) דרומית, ק"א, 60,000, "יראסי" 02"245647

★ במעלות דפנה ע"י "אור שמח" 3 + מרפסת לסוכה כיוונים טובים נוף, 02"818231

★ רחוב בית וגן, דירת 2 ק"ג + מרפסות, נוף מרהיב, מיידית, 424845

★ בנוה צבי מבחר דירות 3-4 חדרים, חדשים, "אור טל" 02"287973 02"288588

★ דירה חדשה ברמות החודית 4 חדרים $54,500 ללא תווך "ישורש" 02"224778

★ חייבת להמכר!! ברמות פולין 3 ק"ד + נוף דרומית, משופצת 863357

★ בגבעת שאול 49 $77,000 דחוף!! "אור טל" 02"288588 02"287973

★ בסנהדריה המורחבת למכירה/להשכרה 4 ק"א + מרפסת גדולה 02"813854 02"234005 (תווך)

★ במחיר הזדמנות ברמה החודית 4 משופצת + מחסן ברחוב שמעון חכם 2½ ק"ב ברמות החודית 3 ק"ב + מרפסת לסוכה "יאה" 02"248012

★ 3 במקור ברוך מסודרת שמש מרווחת בהזדמנות תיווך "אבן דנך" 02"221762

★ בבנין חדש שלם 4 קומות 7 דירות באזור דתי במרכז אפשרי חלקים תיווך "אבן דנך" (02)221762

★ 2 חדרים ק"ק ברחוב רש"י טלפון: 431452 בערב 242079 בעבודה

★ 3 ע"י יחזקאל 70,000, 4 ע"י אבינוב ק"ב 87,000, "יורידי" 02"245258

★ בהכרמל עוזיאל מתווה דירה בק"צ + גג תנאים טובים 03"795931

★ בסנהדריה פנטהאוז 4 גדולים + מחסן + מרפסות + נוף ושמש 02"817394 $85,000

★ ברמות פולין 4½ + 2 מרפסות + חדר ארונות ק"א מטבח גדול דרומית + נוף מקסים "תיווך" 02"886690

★ 4 חדרים בהזדמנות בהר"ן ק"א כיוונים טובים, סוכה גדולה 02"272019

★ בבקעה מתאים למוסד או ישיבה בנין שלם "אור טל" 02"287973 02"288588

קבלנים

★ בהר נוף פרויקט חדש 4 מ-$65,000 "אור טל" 02"288588 02"287973

★ בהר נוף, המבחר הגדול ביותר לכניסה מיידית "אור טל" 02"287973 02"288588

★ הר נוף דירות בכל גודל ובכל שלבי הבניה פנו למומחים "מיכאל סטאר בע"מ" 02"225226 223017 228993

★ בסורוצקין ובפסגת רמות לחודים: דירות 3, 4, 5-ד' חלקן לכניסה מיידית "מוטי קוצר ושות'" 247937 225588

בדמי מפתח

★ 3 והול, רח' יחזקאל ק"ב 35,000 "יורידי" 02"245258

להשכרה

★ 2½ בבלי ק.ב. + 2 מרפסות גדולות (1 סגורה) + טלפון + ארונות 02"814559

★ "יישא ברכה" אינפורמציה לדירות ללא דמי תיווך, גאולה רחוב לבוש מרדכי 6

★ רמות א' מול רמות פולין ק"א 3 חדרים + הסקה + דוד"ש כל דיירי הכניסה חרדים 04"449501 04"447168

★ במרכז בית וגן 2 + הול גדול + מרפסות + הסקה בהזדמנות מיידית 04"665541

★ בגבעת שאול דירת 3 בלתי מרוהטת ובלי טלפון לפנות אחה"צ 02"521386

★ בגאולה 3 חדרים בריהוט מלא לחודשיים טל. 02"282814 לאנגלאיים בלבד

★ 2 + הול, מרוהט + טלפון, לתקופה קצרה או יותר 02"287828 (02)820370

★ בבית וגן 3 חדרים + ארונות + דוד"ש + טלפון אפשרי לתקופה ממושכת 02"430212

★ בבית וגן שערי תורה 2 דירות גדולות, 4 חדרים בק"א 3 חדרים בק"ב לתקופה ארוכה $350 בנפרד או ביחד 02"434911

ביקוש דירות

★ מחפש דירה בירושלים 4/5 חדרים + טלפון אפשרות לתקופה ממושכת 02"541794

★ דרושה דירה 4 - 5 חדרים בשכונת הצפון לקניה 822721 820895 בערב

★ דרושות דירות להשכרה ומכירה ל"ישא ברכה" ללא דמי תיווך 02"282770 02"285676 02"282352

★ למשרד "אור טל" דרושות דירות 4-5 חדרים בהר נוף ללקוחות רציניים 02"288588 02"287973

בני ברק

למכירה

★ בבנין מפואר ברח' השלושה בשלבי גמר נותרה דירה אחת 3 חדרים + חדר על הגג ו-3½ חדרים ק"ב, כיוונים טובים, 767485 לבקש את יהושע

★ דירה פינתית שיכון ו' 2½ חדרים מסודרת פינוי מיידי, 732087

★ 3 חדרים גדולים + מרפסות סגורות + הול שימושי + דוד"ש ברח' סוקולוב, 700979

★ 3 חדרים + פ"א מואר + מרפסות סגורות בחזו"א-רשב"ם ק"ב, 3 כ"א זווית, המצליח, 798367

★ 3 חדרים + הול מואר ק"ב דרום צפון ברח' סוקולוב, המצליח 798367

★ 4 + פ"א, 4 כ"א, ק"ג, רח' חבקוק 9 ב"ב, יזקב"ץ

★ 5 מרווחת, מטבח חדיש, דוד"ש, ר' עקיבא 16 ק"א, 707137

★ 3 חדרים ק"ב 3 כוונים מזגן 4 מרפסות סגורות + ריהוט חדר שינה, (03)905902, (02)524844

★ 2 דירות צמודות ק"ב לכל אחת 3 חדרים, מטופחות + 3 מרפסות + פ"א. (אפשרי לאחד). (03)701511

★ חייבת להמכר!!! 4-5 ק"ב ב-14 תשלומים שוים, "אינטרנשי־יונל", (03)798828

★ 7 חדרים בבניה מיוחדת, קומה שלמה, 4 כיוונים 120,000, (03)799929

★ דירה בת 2 חדרים בכרוך מאיר קומה נוחה, כניסה מיידית, (03)790884

★ ע"י רמת-אהרון מיוחדת ק"ב 2 + 2 + גג + 2 מטבחים + מחסן + חניה פרטית, 708920

★ בהזדמנות מיוחדת בבני ברק דירת 3 חדרים + תוספות, טל. (03)780148

★ 2½ יפים + מרפסות + דוד"ש + ארון קיר + שטח גדול להרחבה, (03)819399

להשכרה

★ להשכרה בב"ב בקרית הרצוג 3 חדרים ק"א דוד"ש, (04)952544

★ להשכיר 3 חדרים לוקסוס בבני ברק ביסגבים, ישלפון 793159, (03)441259, מ-22-13

ביקוש דירות

★ דרושה בשכירות 2½ חדרים למרפאת ילדים באזור נחמיה־חזו"א, 721566 בערב

בערי הארץ

עמנואל

★ בעמנואל 4 חדרים + שני שרותים מרוהט לוקסוס + טלפון + גינה בשכר חודשי, (03)781238

★ בעמנואל למכירה דירה 120 מ"ר במדורגים, טלפון (051)34417

צפת

★ בצפת 4 חדרים בשכונה חרדית "מאור חיים" כ-90 מטר משופצת, דוד"ש וכו', (069)71149

זכרון יעקב

★ בזכרון יעקב למכירה קוטג' 5 חדרים + מטבח גדול 2 שרותים 2 מרפסות + גינה פינתית, טלפון (063)97503

★ בית למכירה 4 חדרים מטבח + 2 שרותים וגינה טלפון 063"97503

תל אביב

★ דירה בשכ"ה 3 חדרים גדולים + טלפון בסביבת בלפור-מלצ'ט, 783082

עבודה

★ מנהל חשבונות מקבל עבודה, מאזנים, מע"מ, מ"ה, משכורות, רוזין (02)886518

★ למעון יום בירושלים דרושה מנהלת, עדיפות לבעלת נסיון, טל. (02)241131

★ דרוש מזכיר (מזכירה) יד"ש לעבודות מזכירות, הדפסה עברית ואנגלית, ידע בהנהח"ש, בעלי נסיון והמלצות לפנות ל"מכון מאיר" ת"ד 3268 ירושלים, טל. (02)531906, 536287

★ מנהח"ש מנוסה (משרה מלאה) למשרד רו"ח, תנאים סוציאליים, ת"ד 6978 ירושלים

★ דרושות קופאיות נאמנות ומסודרות לחנות במרכז בני ברק חמישה ימים בשבוע, (03)779265 8.00-1.00 בערב

★ לקונדיטוריה דרושים: 1. עוזר לקונדיטור, 2. אורז בשעות הלילה, לפנות קונדיטוריה רוזנפלד, רח' שמשון הגיבור 5 פ' עזרא

מטפלות

★ דרושה בחורה לבייבי־סיטר ועבודות קלות לשעות אחה"צ בעזרת־תורה, (02)811664

★ דרושה מטפלת בבתינו 5 פעמים בשבוע מ-9.45 עד 1.45 (03)708363

★ דרושה מטפלת ל-4-3 פעמים בשבוע לשעות הבוקר, (03)748691

★ דרושה מטפלת 3 פעמים בשבוע + עבודות בית קלות, טל. (03)708954

★ למרכז הרפואי שערי צדק דרושה מזכירה בכירה, ידיעה טובה בעברית ואנגלית כולל הדפסה בשתי השפות עם כושר ניסוח בעברית ונסיון בעבודה עצמאית, טל. (02)555427

★ דרושה אשה לעזרה בשעות הצהרים 5 ימים בשבוע, טל. (03)785866

★ דרושה לטיפול בילדים ועבודת בית ליום שלם, מסודר, רצוי עם לינה בטלז־סטון, טל. (03)359898

★ בגאולה דרושים: תופרת מוכרת, מתלמדת־חניכה, תפירה ודוגמ בבית, (02)287705

קורסים

★ מורה מנוסה בקורסים להנה"ח מקבלת תלמידות בביתה באופן פרטי טל. 03"771634

★ ב-12 שעורים השתתפי ובינוך בתמונות אמאייל תקשטי בירושלים: (02)41093 בבני־ברק: (03)707267

★ מורה מוסמכת מארה"ב מלמדת אנגלית בזכרון מאיר במחירים נוחים (03)790394

★ קורסים לחוג החרדי במחיר מפתיע קורס דראמה לילדות כמו"כ קורסים מאורגנים לבת"ס (03)794630

★ דרושה כתבנית עברית אנגלית אחה"צ, בגאולה, נסיון, (02)285332, (02)272716

★ דרושים דוכשי מודעות לעיתונות הרתית והפצת מוצרי ש' בינלאומיים, (02)827074

★ להפשטיין שלטים והתמונות דרוש עובד, הכשרה מקצועית תנתן במקום (02)234520

★ דרושה אחראית למשרד יה־לומים ללימוד מקצוע קל, תנאים טובים לרצינית תוך כדי למוד. (03)784371

★ דרושה קלדנית למעבד תמלילים, לפנות כהנמן 95, ב"ב במשרד לפנה"צ

שעורים

★ מלמד מומחה לקשי־קריאה ובעיות ריכה, טל. (02)815086 בערב

מכירות

★ בגדי הריון יפים תוצרת חוץ הארץ, במחירים ללא תקדים, מוצש"ק 10-8 ראב"ד 29 ק"ב בני ברק

★ מעונין לקנות מחשב י.ב.מ. או תואם י.ב.מ. טל. (02)244591, (02)272716

רהיטים

★ "המדף" ספריות לספרי קודש ומטות מתקפלות, עמק יזרעאל 25 תל אביב, 829375

אולמות

★ באולמות תמיד המפוארים בירושלים! חתונות ואירועים ברמה גבוהה ובמחירים נוחים, (02)863198

אבדות

★ אבד מעיל עליון שחור בקו 400 (חיש שיפר) במוצאי שבת "שמות", (03)701576

שונות

★ "חדרי" על טהרת הקודש בשכונת "התקוה" מעונין בתורם לרכב להסעת ילדים, 765928, (03)396420

★ מתארגנת קבוצה לבניה עצמית ברח' עצמון 13, הבניה תבוצע ע"י קבלן ידוע הבונה בסיגנון מיוחד ובטיב מעולה, המצליח, 798367

שערי מטבע חוץ — ה' שבט תשמ"ו 15.1.86

המטבע	בקנקטים קניה	בקנקטים מכירה	העברות והמחאות קניה	העברות והמחאות מכירה	שערים יציגים
1 דולר ארה"ב	1.45	1.52	1.4777	1.4962	1.4856
1 לירש"ט	2.09	2.19	2.1323	2.1590	2.1413
1 מארק גרמני	0.59	0.62	0.6024	0.6099	0.6050
1 פרנק צרפתי	0.18	0.20	0.1962	0.1987	0.1972
1 פרנק שויצרי	0.69	0.73	0.7129	0.7218	0.7155

מגש באוירים — אידיאל טורס בע"מ — רח' מלכי ישראל 45 ירושלים טלפון 222412 — המומחה שלך לנסיעות — טל. לברור זמני נחיתות: 03"381111

משלוח לחו"ל או לארץ זה אמבסדור

שרות העברה מטענים מדלת לדלת לכל יעד בעולם
• אריזה • עמילות מכס • ביטוח
DOOR TO DOOR SERVICES
• PACKING • INSURANCE • DOCUMENTATION
"אמבסדור" בית גיבור 116 ת"א — שרות מהיר ונאמן טל. 03"650039, 03"650939

חיסול כללי — חליפות דקסים קצרים - 50 ש"ח — פריימן — רח' חזו"א 40 ב"ב ק"א, פתוח ל-5 גם במוצש"ק

שיפוצים כלליים — בעלי מקצוע מעולים יבצעו עבורך במחירים ללא תחרות ובאיכות מעולה
1. צבע סיוד סמבורטקס
2. בניה ריצוף סיח + פסולת
3. מסגרות, נגרות וכל סוגי עבודות עץ
02"226191-1712 ביפר בערב 850074 שמעון

מרכז אגוד תתי"ם ירושלים — המשרד: פרי חדש 28, טל. 231101 ת.ד. 5690
הופיע!!! לוח שנתי
שהוצא לאור על ידינו הכולל את פרוס מסלולי אגד לתלמידי התתי"ם, ימי הלמודים, והחופשות בתתי"ם.
הלוחות הועברו למוסדות התתי"ם להפצה בין התלמידים המשתתפים בהסעה הצבורית
לרבים שפנו אלינו, הרינו להודיע כי לא נוכל להתיחס לכל בקשה טלפונית; מוסדות וארגונים יוכלו לפנות אלינו בכתב.
אנו מודים ל"יתור" - עצוב ופרסום, "חסף פתח", הוצאת ספרים "המסורה" ו"הכל לגן". על מימון הוצאות ההדפסה
בברכת נסיעה טובה — ההנהלה

גלנטריה כל בו — סורוצקין 39 (ליד בית מרקחת רפאל)
אצלינו תוכלי להשיג תחת קורת גג אחד:
• מכשירי תפירה צוארונים, כפתורים, דנטלים, סרטים ת"ח לחצניות במבחר של כ-40 צבעים בגדלים שונים.
• אנו מקבלים לעשות לולאות, לחצניות, וציפוי כפתורים.
• גרביונים, גרבים
• כיפות
• מפות ניילון, ופלנל
• צעצועים
• מכשירי כתיבה
ועוד ועוד
הכל במבחר עשיר
שרות אדיב, יעוץ מקצועי
10% הנחה על כל קניה מרוכזת של 100 ש"ח
פתוח: מ-9.45-1.30 4.00-7.00
קוי אוטובוסים עד המקום 16, 7, 3

שירותי אחזקה, תיקונים ושיפוץ בתים — "ציפורת בני שיפוצים"
★ צביעה וסיוד דירות ★ זיפות וסיוד גגות
★ תיקוני אינסטלציה כללית ★ סתימות
★ חשמל ★ ריצוף ★ טיח ובטונים
★ נזילות מרטבות ותחזוקת חדרים
שרות מהיר ★ אפשרות לתשלומים
טל' 826741 (02) או 233171 (02) מנוי 4327

חיסול כללי — סיש ואלאסתן 46-38 - 30 ש"ח — פריימן — רח' חזו"א 49 ב"ב ק"א, פתוח ל-5 גם במוצש"ק

דרוש משקיע רציני לעסק משגשג בחיפה בכרמל 04-252963 781730 בשעות הערב

דרכי נועם אוטובוסים ומיניבוסים להסעות וטיולים — רח' ר' עקיבא 98 בני־ברק. טל: 03"787959, 03"703296
בס"ד אנו מארגנים את ההסעה למחנה "הדינר השנתי של מפעל הש"ס"
שיתקיים אי"ה ביום א' הבעל"ט בתל-אביב.
אוטובוסים יצאו אי"ה: א. בירושלים, רח' מלכי ישראל ע"י ישיבת פורת יוסף בשעה 5.45 ב. בנתניה קרית צאנז ע"י בית המדרש המרכזי בשעה 6:15 (ההרשמה אצל ר' משה פליס). ובמרכז העיר בשדרות ויצמן ע"י המשביר בשעה 6:25 (ההרשמה במסעדת שטרן למהדרין, הרצל 28 טל: 31400). ג. אשדוד קרית חסידי גור בשעה 6:15 ובקרית הרב אברמסקי 6:25.

למה קונים שמיכות פוך דווקא במקור השמיכות קלין?! ראה ביום ראשון עמוד ראשון

מכירה מיוחדת של נעלי ומגפי אטרנה-רומיקה
תיערך ביום ג' י"א שבט (21.1.86)
וביום ד' י"ב שבט (22.1.86)
משעה 18.00 עד 20.00
באולם "שיר" רח' ירושלים 13 בני ברק
כל ההכנסות קודש לאגודת "שמעיה" מסגרת חינוכית חרדית לילדים לקויי שמיעה — הציבור מוזמן

בן — אופנה עילית לתינוקות ילדים ונוער — רח' ר' עקיבא 115 ב"ב 702063
החלה מכירת סוף העונה
20%-30% הנחה
על כל בגדי החורף שבמלאי
אפשר לשלם בצ'ק 1.2.86
כל הקודם זוכה

מכירת בגדים אסור להחמיצה! ביום ראשון ט' בשבט תשמ"ו (19.1.86) מבחר מדהים של הלבשה ממבחר יצרני האפנה במחירים ללא תחרות — שמלות וחולצות אלגנטיות צמר, חצאיות אלגנטיות צמר, חצאיות אלגנטיות צמר וגם סריגים, ג'קטים, כותנות חלוקים ובגדי הריון — במרכז הקהלתי "נוה המגן" עזרת תורה 16 ירושלים משעה 5.00 בערב

B&D — בסר אנד דיפרנט בע"מ
מבחר גדול של מוצרים טבעיים ★ טחינה ★ מטרות תמרים ★ סירופ הרובים ★ חמאת שומשום
אתרוג לט"ו בשבט
כתוב בספרים הקד' כי סגולה לאכול בליל ט"ו בשבט אתרוג בכלל שאר הפירות ומעלה גדולה ללדת בריווח ולא בצער לחיים טובים ולשלום.
ניתן להשיג ★ אתרוגים מסוכרים ★ מעודני אתרוגים בסוכר חום וגם בסוכר לבן ★ טעים במיוחד
כל מוצרינו בהשגחת הבד"ץ
בהשגחת הבד"ץ ירושלים

אופנת שלייפטקס — מהיצרן לצרכן אפנת נשים ★ שמלות ★ חליפות ★ מעילים ומעילי גשם
מבדי ייבוא בלעדיים מודלים אקסקלוסיביים
עבודה מעולה ללא חשש שעטנז — מחלקה מיוחדת להזמנה לפי מידה
שלייפטקס גרוזנברג 23 תל-אביב 03"651774 — פתוח רצוף מ-8.00 בבוקר – 4.30 אחה"צ
דגמי 86-85

השבוע בכבר מבצע מיוחד — מעילי צמר לנשים מבד ייבוא עבודה מעולה גדלים 48-38 ב-40% הנחה

"באטרפלייס" — חדש ומשובח

הגלאט הסיני בכיכר דיזנגוף!!!
בואו לטעום ולהנות ממיטב מעדני המטבח הסיני המקורי ב"באטרפלייס" – מסעדה סינית מעולה – כשרה למהדרין (גלאט)
במרכז תל אביב – רח' דיזנגוף 94,
כיכר דיזנגוף אוטובוסים 5, 61 עד המקום
פתוח: מ-11 בבוקר – 1.00 בלילה וגם במוצאי שבת קודש
ניתן לערוך מסיבות וסעודות מצוה מיוחדות במקום

בס"ד צוות מקצועי — מבצע עבודות מעולה — ביצוע עבודות שיפוצים תוספות בניה, צבע כללי, זיפות גגות, טיפול במניעת רטיבות (בחומרים מיוחדים) וכל עבודות הבניה באחריות!!! 02"227135 כל היום!!!

מבצע לסגירת מרפסות
• אנולו זכוכית צבעונית 85
• טבעי זכוכית לבנה 70
• מבצעים
כל עבודות זכוכית
עזרא 3 בני־ברק 03"778797-8

למשפחה נזקקת ברוכת ילדים דרושה בדחיפות מטה משולשת כמו"כ מתקבל כל רהוט אחר טל. 706094 709341

לאספני יודאיקה למכירה מכתב בכתב יד של הגאון הצדיק ר' יעקב קנייבסקי (הסטיפלר) זצ"ל 03"909725

למנהלי מוסדות ישיבות וכד'
היום אתה יכול לחולל מהפכה אמיתית בעבודות משרדך
במהירות, בדיוק, בעדכון מהיר ואמין
בשליטה מלאה בכל רגע ובכל הנושאים
(גם אלו שלא הגעת אליהם מחוסר זמן...)
הפתרון? "ניהולית" של "אילנית"
תוכנה מדהימה ביעילות ופשטות הפעלתה
אילנית הדורה
לקבלת מידע נוסף ותאום פגישה בלתי מחייבת התקשר בהקדם לאילנית 03"792944 חזון איש 4 בני ברק

ה"כפיר" יוצא לדרך - במוצש"ק

חגיגת ההיכרות המקורית בבני ברק
100 מ"ר תצוגה של רהיטים מכל הסוגים באיכות מעולה! אי"ה במוצש"ק זה פר' בא ה' בשבט 18.1.86 – ברח' רבי עקיבא 26 ב"ב
חדרי שינה כפריים, פינות אוכל, מזנונים עץ וגם פורמיקה

הזמנה אישית — תושבי בני ברק והסביבה מוזמנים בזה להרמת כוסית "לחיים" לרגל פתיחת "רהיטי כפיר"
מבצע 4 ארונות יוגרלו בין 50 הקונים הראשונים
מחירי הכרות מדהימים!

ארון 4×4	2.40 מ' × 1.60 מ'	רק 240 ש"ח
ארון 5×5	2.40 מ' × 2.00 מ'	רק 280 ש"ח
ארון 6×6	2.40 מ' × 2.40 מ'	רק 320 ש"ח
כפריה	80 ס"מ × 2.40 מ'	רק 120 ש"ח
כלוב 1-2-3		רק 380 ש"ח
מיטות נוער כפריה		רק 200 ש"ח
ארונות מטבח מעץ כוהייעדן 180 ש"ח למטר רץ		
ארונות מטבח פורמיקה 110 ש"ח למטר רץ		

במבצע ליד רמות פולין

דירות בנות 3-4½ חדרים ו-5 עם גינה פרטית
מבצע מיוחד - 4 דירות לכניסה במאי 86
בהנחה גדולה
עיר דוד - חברה לבנין והשקעות בע"מ
★ בניה מעולה ★ ערבויות צמודות ★ אפשרות סידור תשלומים לפי יכולת הרוכש
רחוב חזנוביץ 3 (ליד בית לפליסות) טל. 02"224778 — פתוח מ-10.00 – 14.00 ומ-17.00 – 19.00

בס"ד רהיטי צמרת האחים קריזמן

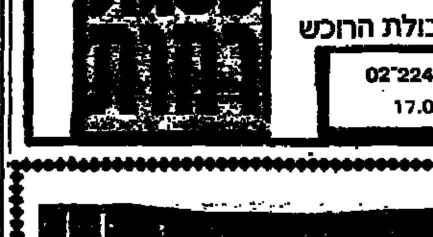

פאר הריהוט והנוחות בירושלים, רח' יפו 19 טלפון 232636
★ פינות ישיבה סלונים ★ מזנונים ★ חדרי שינה ★ פינות אוכל ★ פריסים משלימים
שרות אמינות ואדיבות לפי המסורת
מבצע הנחות עד 40%
על כל ה... [illegible] האחרון — הזריז נשכר

לוח היום

בס"ד יום-ועש"ק-פ' בא ...
ד' שבט מ"ו
הדף היומי בבלי: נזיר ל"ה
ירושלמי: פסחים ס"א
משנה יומית: מעילה, ד, ד-ה
הלכה יומית: אורח פט-צ, ח-ב

סוף זמן ק"ש	8.25
תפילת השחר	9.31
שקיעת החמה	5.02
מחר:	
עלות השחר	5.03
נץ החמה	6.35

קול הדף

לשמיעת השעור בדף היומי טל. 02—243121 02—241112. השעור מתחיל בכל תחילת שעה.

תורנות בתי מרקחת

ירושלים: ליל שבת: רוממה, רח' הרב מ"ג 28; שבת: הר החוצבים, רח' הר חוצבים; מוצ"ש: ביקור חולים, רח' שטראוס 5.
תל־אביב: ליל שבת: בריאות, רח' המלך ג'ורג' 28; כבר, רח' דיזנגוף 174. שבת ומוצ"ש: יהודה המכבי, רח' יהודה המכבי 42; אלוחורות, רח' אלנחורות 76.
בני־ברק: שבת: חן, רח' רבינוביץ 99, ר"ג; מוצ"ש: רש"י, רח' רש"י 13, ר"ג.
פתח־תקוה: שבת: מישבין, רח' חפץ חיים 6; מוצ"ש: מוסריצנרה, רח' שפירא 43.
נתניה: שבת ומוצ"ש: נוות שקד, רח' מרכז מסחרי אחדים.
אשדוד: שבת ומוצ"ש: עממי.
שעות הפתיחה של בתי המרקחת מתנהלות בדרך כלל עד 10 בלילה.

תורנות בתי חולים

ירושלים: יום ו' וליל שבת: פנימית, א.א.ג — ביקור חולים; כירורגיה, אורטופדיה, עיניים; נשים — הר הצופים.
שבת ומוצ"ש: ילדים, נשים, כירורגיה, אורטופדיה, עיניים — שערי צדק; א.א.ג — ביקור חולים.
שאר המחלקות בהדסה עין כרם.

המודיע

עתון יומי — ירושלים

המו"ל: הסתדרות אגודת ישראל העולמית — הועד הפועל

העורך הראשון: ר' י' ל' לוין ז"ל

•

אזור התעשיה מקור ברוך רח' יהודה המכבי 5 טל' 539255-8 ★ ת"ד 1306

•

דפוס "הדר", בע"מ

•

הדפסה: בירושלם פרס

•

סניף ת"א: אלנבי 132, ת"ד 1869 טלפון 624353

בשעות הערב: טלפון 614950

•

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות וסגנונן

•

סוכנות בארצות הברית:
R. LICHTENSHTEIN
324 Ave. I
Brooklyn, N.Y. 11230
U.S.A.

הד היום

להגדיל תורה ולהאדירה

מ/ה. לעתים קרובות יותר מאלצים אותנו הנסיבות והמאורעות להתריע ואף לזעוק כנגד הקלקלות של החברה הישראלית, זהו הכרח שלא יגונה בתוקף השליחות שמוטלת על עתון זה להיות השופר המזעיק והמגיב על מאורעות השעה, היינו שמחים יותר אילו היינו יכולים לברך תמיד על הטובה, כשם שאנו מריעים על הרעה, ואנו ששים על כל הזדמנות שבאה לידינו, ולברך על הטובה, לתת ביטוי למעט מן האור שעל פי הכלל מגרש הרבה מן החושך.

הזדמנות כזאת היתה לנו להיות שותפים עם שמחתה של חסידות באבוב ביום שבו חגגה את חנוכת הבית של מוסדותיה בירושלים, היום נפלה לידינו ההזדמנות לתת ביטוי לשמחתה של היהדות החרדית על האור של תורה שמקרינה עלינו עדה חסידית אחרת, היום בו מציינים את יום השנה השלישי למפעל מקודי שנתחדש בבית מדרשה של חסידות צאנז, זה מפעל הש"ס, פרי יוזמתו הנועזת של אחד ומיוחד מן הגדולים שמאחדים תורה וחסידות על שלחן אחד, הלא הוא, כקש"ת מרן האדמו"ר מצאנז קלויזנבורג שליט"א, היוזם והנושא בעול של מפעל זה שקיבץ וריבץ פעלים לתורה, מפעל שסביבו מתלכדים תלמידי חכמים היושבים באהלה של תורה.

האיש על העדה, יאריך ה' את ימיו שיצא בגפו מגיא ההריגה זה להקים שממות, להפיח חיים חדשים מתוך האפר ולהעמיד שם ושארית לעולם שחרב, להפיח חיים בין הניצולים מן האש שכילתה ערים ועיירות יהודיות שהיו מלאות תורה וחסידות. בנה מן המסד ועד הטפחות שתי קריות עתירות תורה וחסידות, בירושלים ובנתניה. קריות שהפכו להיות מרכזי ישוב תוססים חיים יהודיים מקוריים ללא שינוי, ועליהם מתנוססת פנינה יקרה של חסד, על פי הכלל של "עולם חסד יבנה", בית החולים "לניאדו" שבקרית צאנז, מוסד שיש בו כדי להרבות כבוד שמים, ממנו נהנים גם כאלה אשר עדיין רחוקים מאותו אורח חיים שבו הערך של חסד לא פג טעמו ולא נס ליחו היהודי.

הרעיון של "מפעל הש"ס" שבזכותו גדלים אילנות פאר של גדולי תורה, בקיאים במסכתות הש"ס, כבש לו מקום מכובד בעולמה של תורה. רישומו חורג הרחק מן התחום המוגבל של חסידות זו, שזכתה למנהיג בעל שיעור קומה ושאר רוח זה. שלוש שנים, אולי, אינם תקופה ארוכה הראויה לציון, אולם, לא כן כאשר מדובר במפעל שבתקופת קיומו זו חולל מהפכה רחבה בדרך הלימוד, מפעל שעד עכשיו נישא על כתפיו של אדם יחיד, שכמו בכל מעשה שהוא עושה, חותר לשלימות ללא סייג וללא ליאות, הרי זה מאורע שבהחלט ראוי לציון, כיון שהוא מקור של שמחה, שמחת תורה, להגדילה ולהאדירה.

מי שבחלקו נפלה הזכות לראות מקרוב אותם אברכים רבים כשהם מכונסים ורכונים על השאלות המגישים להם בכל ערב ראש חודש והם משיבים עליהם בבהירות, לאחר שבמשך החודש היו יגיעים בתורה, לאו דוקא כדי לקבל פרס, מתמלא לבו הערצה גדולה יותר לאותה יוזמה שעליה סמכו ידיהם גדולי ראשי הישיבות, מרביצי תורה המגדלים לנו דור דעה דור שזוקף את קומתה של היהדות.

יחס של כבוד לתורה אינו יכול להישאר ערטילאי, יחס זה מחייב את כל מוקירי תורה להיות שותפים למפעל זה כדי שיוכל להמשיך למלא את המשימה הגדולה הקדושה, שעד כה היתה מוטלת על כתפיו של אדם אחד שנטל על עצמו כמה משימות שיש בהן כדי להגדיל תורה ולהאדירה ולהוסיף כבוד שמים ברבים.

יש לנו הזכות להיות שליחי ציבור בשם רבים וגדולים לאחל ליוזם ולנושא בעול, בריאות טובה ואריכות ימים וכח להמשיך במשימה זו, לבטא הערכה זו לא רק במילים כי אם ליטול חלק להיות הזבולונים שעומדים לימינם של אלה אשר הם היששכרים המתיגעים יומם ולילה, לדובב שפתי ישנים ולהעמיד לדורות את המנהיגים הרוחניים שיאירו את עולמנו באור תורתם עד כי יבוא שילה.

ארה"ב דוחה איסור ניסויי הנשק הגרעיני כפי שהציע גורבצ'וב

וושינגטון, — ארה"ב הודיעה רשמית ביום חמישי כי היא לא תצטרף למורטוריום המוצע של בריה"מ על ניסויי נשק גרעיני.

יחד עם זאת אמר הנשיא רייגן כי הוא מודה לסובייטים על ההצעה החדשה לפיקוח על הנשק.

הן הבית הלבן והן שר ההגנה קספר ויינברגר מסרו כי המימשל האמריקני נחוש ברצונו להמשיך ביוזמה למימוש הפרוייקט להגנה אסטרטגית להצבת מערכת הגנה בחלל נגד טילים גרעיניים. פרוייקט זה קיבל את הכינוי העממי "מלחמת כוכבים". האמריקנים, כך נמסר, ימשיכו בביצוע הפרוייקט על אף הקריאה הסובייטית לנטוש אותו.

ויינברגר מסר במסיבת עתונאים כי "מדאיג מאוד מאוד שבריה"מ ממשיכה להצמיד את הצעותיה לצמצום הנשק הגרעיני להפסקת פרוייקט מערכת ההגנה בחלל.

גם הוא וגם דובר הבית הלבן לארי ספיקס אמרו כי ארה"ב חייבת להמשיך בניסויי הנשק הגרעיני מאחר ואלה מתרכזים עתה בנושאים הקשורים בלייזרים ובהצבתם במסגרת פרוייקט ההגנה האסטרטגי.

"בריה"מ אינה חייבת עתה לבצע ניסויים, אולם חשוב מאוד בשבילנו להמשיך בניסויים באלה", אמר ספיקס לכתבים. הוא הוסיף כי הנשיא רייגן נשאר מחוייב לחלופין למערכת ההגנה בחלל.

תוכניתו של גורבצ'וב עליה נמסר ביום רביעי בערב כוללת לוח זמנים ל־15 שנים לאיסור כולל של הנשק הגרעיני ברחבי העולם והרחבת האיסור שהטילה מוסקווה על ניסויים של נשק גרעיני ל־3 החודשים נוספים.

ההצעות האלה הועלו ערב חידוש שיחות צמצום הנשק הגרעיני בז'נבה והעלו ענין מיוחד בקרב פקידים אמריקנים העוסקים בנושא זה, אשר לא ציפו שמוסקווה תודיע על הצעות חדשות כל שהן לפני פתיחת הסיבוב הרביעי של השיחות.

דובר הבית הלבן אמר כי המימשל מתייחס להצעות הסובייטיות החדשות כ"רציניות", אך הוסיף: "ההוכחה לגבי טיב המוצר תתגלה בדינוה".

"אנו ביחד עם בני בריתנו, נבדוק את ההצעות החדשות בצורה קפדנית ביותר תוך שאנו שומרים על המטרות הבסיסיות. אלמנטים רבים בהצעה הסובייטית אינם שונים לגבי מה שהוצע קודם לכן והדבר גורם לנו דאגה. אלמנטים אחרים, לפחות ממבט ראשון, נראים קונסטרוקטיביים".

ממשלת בריטניה: "אלמנטים חדשים" בהצעת גורבצ'וב

לונדון, — משרד החוץ הבריטי הודיע כי ההצעות של המנהיג הסובייטי מיכאיל גורבצ'וב לאיסור הנשק הגרעיני כוללות אלמנטים חדשים הדורשים בדיקה". (רויטר עתי"ם)

● פאריס — שיעור האינפלציה במדינות המתועשות במערב האט והגיע לממוצע של 0.2 אחוז בנובמבר לאחר עלייה של 0.6 אחוז באוקטובר — מסר הארגון לשיתוף פעולה כלכלי ולפיתוח. (ע"צ)

אנית משא סובייטית הצילה זרים שנתקעו בדרום תימן

ג'יבוטי.— נתינים ממדינות המערב סיפרו כאן כיצד רב חובל של אנית משא סובייטית התהלך כאש בבדה בנמל עדן ופינה אותם תוך סכנת נפשות מדרום תימן, שם נתקעו בתוך הקרבות בין המורדים לבין נאמני הממשלה.

בתמונה: הספינה הרוסית שהצילה את האנשים מתימן. צילום איי.אף.פי.

האניה הסובייטית העבירה אותם דרך מיצרי באב אל מנדב והשיטה אותם עד ג'יבוטי.

כמה מבין 11 הנתינים הזרים שפונו מעדן אמרו כי נאלצו לשחות במי נמל עדן תוך כדי התקפת מטוסים על מיכלי דלק באזור הנמל ובעת שכמויות גדולות של מזוט נשפכו לתוך המפרץ.

היוה"מ לממשלה על פירסום שמות חשודים

העדר הריסון העצמי של העתונים נובע מתחרות על קיומם הכלכלי

עתון אחד קובע את רמת המכנה המשותף הנמוך ביותר ועל פיו נוהגים היתר

"גם אם הצעת החוק העוסקת על איסור פירסום שמות חשודים, לא תעבור בכנסת, הרי עצם ההצעה מצביעה על סימפטום בלתי רצוי ותחילת התהליך של פגיעה בחופש העתונות. פגיעה כזו, היא פגיעה גם בכל אזרח מאזרחי ופגיעה חמורה בדמוקרטיה. לכן על העתונות לעשות סדר בביתה ולהפעיל את סמכויות מוסדותיה" — אמר היועץ המשפטי לממשלה פרופ' יצחק זמיר.

פרופסור זמיר היה אורח המכון להשתלמות עורכי דין של לשכת עורכי הדין והפקולטה למשפטים של אוניברסיטת ת"א.

"בגלל העדר הריסון העצמי של העתונות, עויין אותה הציבור לאחרונה, ואם היא לא תרסן את עצמה, יש סכנה שהריסון יבוא בדרך של חקיקה, ולאחר הפריצה הראשונה והאישור הראשון שיגביל את חופש העתונות, יבואו חקיקות מגבילות נוספות, אמר פרופ' זמיר.

לדבריו, העדר הריסון העצמי של התקשורת נובע בעיקר ממאבקים בין העתונים, הנאבקים על עצם קיומם הכלכלי.

פרופ' זמיר טוען, כי העתון "חדשות", בשל היותו בלתי מאורגן, קובע את המכנה המשותף הנמוך ביותר, ועל פיו מתנהגים העתונים האחרים.

עוד אמר, כי אגודת העתונאים אינה מקבלת תלונות של הציבור על עתונאים ועל עתונים, וכי מועצת העתונות מקבלת תלונות כאלה, אך טיפולה בהן רופף, לדבריו. פרופ' זמיר הזהיר, כי אם לא יפעלו הגופים העתונאיים וישתמשו בסמכויותיהם לריסון עצמי, ולא יאכפו על עצמם את כללי האתיקה בחומרה הראויה, יעשה זאת השלטון באמצעות חקיקה ובכך יסכן לא רק את חופש העתונות, אלא את החופש הדמוקרטי האזרחי בכלל. (עתי"ם)

חגורות־בטיחות יהפכו לחובה בבריטניה

לונדון, — על נהגים בבריטניה תחול מעתה החובה לחגור חגורות בטיחות — הם והנוסעים היושבים לידם — בעקבות בדיקות ניסויים שנמשכו במשך שלוש שנים.

בית הנבחרים הבריטי החליט ברוב מכריע של 217 קולות נגד 21 להפוך את חגירת החגורות לחובה. החלטה זו תהפוך לחוק, לאחר שתזכה לאישור מצד בית הלורדים.

פקיד בכיר במשרד התחבורה הבריטי אמר בשיחה עם עתונאים, כי הנסיון בחגירת החגורות, שבו הוחל בסוף ינואר 1983, הציל את חייהם של מאתיים בני אדם, ומנע משבעת אלפים בני אדם נוספים להפגע פגיעות קשות.

מתנגדי ההחלטה טוענים כי סימנים שונים מצביעים על כך, כי חגורות הבטחון מעודדים את הנהגים לקבל עליהם סיכונים נוספים בשעת נהיגתם, כשהם מסכנים את חייהם שלהם ואת חייהם של הולכי רגל ורוכבי אופניים.

דובר מטעם משרד התחבורה בלונדון מסר עוד כי החל מחודש אוקטובר הקרוב חייבות מכוניות חדשות בבריטניה להיות מצויידות בחגורות בטחון גם למושבים האחוריים — אולם לפי שעה אין תכניות להפוך לחובה את חגירתם של חגורות אלה. (ע"ר)

חילוקי דעות מעכבים תחילת הקמת תחנת "קול אמריקה"

חילוקי דעות בין ארה"ב וישראל בדבר גודל תחנת השידור של "קול אמריקה" העומדת להיבנות בערבה ליד "עין תצבה" וכן ויכוח על היקף השידורים מעכבים את התחלת הבניה של התחנה, אם כי לפי התכנית עמדה כבר התחנה להיות כיום הזה בתהליך בניה מתקדמת.

כפי שנודע לסופרנו עומדים נציגי ישראל וארה"ב להיפגש בשבוע הבא, לדון בדבר תכנית בניה של התחנה, שתיבנה עד כמה שאפשר ע"י אזרחים ישראליים, וכן מבקשת ישראל להשתמש בציוד בתחנה בצרכי שידורים משלה שיופעלו ע"י ישראל.

התחנה, שתהיה שניה בגדלה בעולם כולו, תקלוט שידורים מלוויינים ותעביר אותם למדינות אירופה במסגרת שידות התעמולה האמריקאי. כזכור, אישרה כבר הממשלה עקרונית את בניית התחנה בישראל.

7 שנות מאסר למחבל שניסה להבריח נשק לקפריסין

לרנקה, קפריסין — בית משפט בקפריסין גזר ביום רביעי שבע שנות מאסר למחבל פלשתיני לאחר שהודה בנסיון להבריח נשק שהיה מוחבא בבקבוקים של יין "צ'יאנטי" במטוס "קוואסאידר".

בית המשפט הוציא את גזר הדין נגד סמי אניס נאקן באצר, 26, אזרח דובאי עם דרכון ירדני לאחר שזה הודה באשמה ואמר כי הוא משתייך לארגון הפתח. הוא אמר כי הנשק עמד להיות מוברח מקפריסין לרבת עמון ומשם לשטחים המוחזקים בישראל.

"הנשק הוסתר בארבעה בקבוקי צ'יאנטי והביקורת האלקטרונית בנמל התעופה לא חשפה אותם, נאמר בפסק הדין. השופטים שיבחו את השוטר בנמל התעופה שגילה את הנשק המוסתר. (ע"ר ע"צ)

הדחות נוספות בצמרת אוזבאקיסטאן

מוסקבה, — ששה חברים בכירים במפלגה הקומוניסטית ברפובליקה אוזבאקיסטאן שבבריה"מ הודחו מתפקידם, במסגרת שורה של פיטורים על רקע של מעשי שחיתות שעליהן נמסר בחודשים האחרונים.

עיתון המפלגה באוזבאקיסטאן, "פראבדה ווסטוקה" (פראבדה של המזרח) מסר כי חמישה מחברי הועדה המרכזית של הרפובליקה הודחו בגלל "התנהגות בלתי הולמת ופעולות שאינן עולות בקנה אחד עם משרותיהם".

ואילו ביום ב' מסרה סוכנות טא"ס כי פקיד אוזבקי בכיר אחד הודח בגלל "מגרעות בעבודתו".

● בקרית אתא — צופים השבוע הסכם בדבר תשלום הפיצויים לפועלי אתא. בעניין זה מתנהלים: מגעים אינטנסיביים בין נציגי העובדים, מועצת פועלי חיפה, ההסתדרות ונציגי האוצר.

● אופנים רגילות עם מתקן עזר, שיסייע לרוכבים עליו להפעיל את הדוושות בעליות ביתר קלות, הוצג בפני שר התחבורה חיים קורפו, ע"י "דוקי" אליה גולדנפלד, מרצה לכימיה פיסיקלית באוניברסיטה העברית בירושלים, אשר המציא מתקן זה.

ארה"ב מגבירה הלחץ על דרום אפריקה

יוהנסבורג, — השליח האמריקאי צ'סטר קרוקר מסר לנשיא דרום אפריקה פיטר בותה איגרת מאת הנשיא רייגן, והדיפלומטים אמרו כי במכתב זה הגביר רייגן את הלחץ על פרטוריה להכניס רפורמה לחוקיה המעציים.

מטה המשטרה בפרטוריה מסר, כי 4 אנשים נהרגו במהלך הפגנות של שחורים נגד משטר האפרטהייד.

המשטרה הודיעה כי 3 שחורים נהרגו בסטוטרהיים במחוז קייפ, כאשר כאלף שחורים תקפו את ביתו של שוטר כושי, שהגן על עצמו ברובה ובאקדח.

שחורים הנחשבים כמשתפי פעולה עם המימשל הלבן, שימשו לאחרונה יעדים להמוני השחורים. כושי אחר נורה למוות בשטח החסות בופוטצואנה.

קרוקר, עוזר שר החוץ האמריקאי לענייני אפריקה, הסריא לאחר שעשה 3 ימים בדרום אפריקה, והדיפלומטים אמרו כי היה זה נסיון אחרון להחיות את תהליך השלום בדרום אפריקה. (רויטר עתי"ם ע"צ)

שגריר ישראל דוחה האשמות ירדן בקשר להר הבית

מרכז האו"ם, — שגריר ישראל באו"ם בנימין נתניהו, דחה ביום חמישי את האשמותיה של ירדן בקשר לתקריות בהר הבית בימים האחרונים, ואמר כי הדיווח הירדני "מלא סתירות וסילופים".

באיגרת למזכיר הכללי, חוויאר פרז דה קואיר, אומר השגריר, שכאשר קבוצת חברי כנסת ביקרו בהר הבית "קבוצה של קיצונים הסיתה למהומות ועשתה נסיון להפוך סיור שקט לעימות דתי". (ע"ר וע"צ)

הפגנות אלימות נגד ביקורו של אדוארד קנדי בצ'ילה

סאנטיאגו — תומכים ימניים של הממשלה הצבאית של צ'ילה מנעו ביום רביעי, משך שעתיים, מהסנאטור האמריקאי אדוארד קנדי לצאת מנמל התעופה של סאנטיאגו, ולאחר מכן המטירו ביצים על מכוניתו, מסרו עדי ראיה.

המשטרה לא עשתה מאמץ להתערב, כאשר כ־200 מפגינים חסמו את הכביש הראשי המוביל לנמל התעופה ותקפו מכוניות שבהן הגיעו מנהיגי אופוזיציה כדי להיפגש עם הסנטור. הם הפעילו מקלות, אבנים, ויידו ביצים ועגבניות.

קנדי, שאמר עם בואו לביקור של 24 שעות כי הגיע כדי לתמוך בהעברת השלטון הצבאי לאזרחים בדרכי שלום, עזב לבסוף את נמל התעופה עם פמלייתו בשני מסוקים של המשטרה.

לסוטו מאשימה תיקשורת בדרום אפריקה ב"יצירת הפיכה"

מאזרו — ממשלת לסוטו האשימה ביום חמישי את כלי התיקשורת הממלכתיים של דרום אפריקה ב"יצירת אוירה של ספקולציות לגבי נסיון הפיכה צבאי כאן על אף שאין לכך כל יסוד.

דברים אלה מקום ככל הנראה בדיווח של עדי ראייה במאזרו שמסרו כי קרוב ל־100 חיילים בנגמשיים ובג'יפים כיתרו את משרדי ראש הממשלה ליאבואה ג'ונתן למשך כמה שעות ביום רביעי.

אולם החיילים עזבו את המקום לאחר שג'ונתן וכמה קצינים מהחיל המשמר של הפרלמנט יצאו לארמון בית המלוכה הנמצא בקירבת מקום וקיימו שם שיחות עם מלך לסוטו מושושו, מסרו מקורות דיפלומטיים (ע"ר).

● הפרלמנט האירופי קרא למועצת שרי החוץ של השוק האירופי המשותף לפעול למען 4 בני ערובה יהודיים לבנונים שנחטפו בארצם, ושעל גורלם לא נודע דבר זה חודשים מספר.

מזרח גרמניה מעודדת טירוריסטים ערבים לחדור למערב

בון — טרוריסטים ערביים רבים הסתננו לאחרונה דרך מזרח ברלין למערב ברלין — מסר קורט ריבמן, התובע הכללי של מערב גרמניה.

התובע אמר בראיון בעתון, כי מזרח גרמניה כנראה מסייעת לטרוריסטים הערביים, כדי להביא לערעור המצב במערב גרמניה וליצור את הרושם כי מדינה זו אינה מסוגלת להתגבר על בעיית הבטחוניות.

התובע הכללי הוסיף, כי הטרוריסטים, רבים מהם פלשתינים, מגישים בקשות למקלט מדיני בבואם למערב ברלין, ואף דורשים לקבל את הסיוע המקובל במקרים כאלה.

הוא אמר כי יש להביא לשינוי במצב זה, ולהודיע למזרח ברלין כי מערב גרמניה אינה מוכנה עוד להשלים עם נהג זה.

מטעמים עקרוניים, מסרבים המערב גרמנים להקים נקודות ביקורת בצד המערבי של העיר. הם חוששים כי בדיקת ניירותיהם של נוסעים כמוה תהיה כהכרה מערבית בחלוקת ברלין מצד מזרח גרמניה. מזרח גרמניה מנצלת מצב זה לשם החדרת זרים בלתי מבוקשים לצד המערבי של ברלין (עסט"א)

20 חיילים סובייטים הוצאו להורג באפגאניסטן על סירוב להילחם נגד המורדים המוסלמים

איסלמאבאד, — 20 חיילים סובייטים, הוצאו להורג בחודש שעבר בעיר קאנדאהאר שבדרום אפגאניסטן, על שסירבו להילחם יחד עם כוחות אפגאניים נגד המורדים המוסלמים באותו האיזור, מסרו דיפלומטים מערביים באיסלמאבאד.

הרוסים כנראה חששו שמא יערקו החיילים האפגאניים אל המורדים במהלך קרבות כלשהם, אמרו הדיפלומטים על פי ידיעות מקבול.

הדיפלומטים גם דיווחו על עריקה המונית כו, ומסרו כי 400 אנשי השבט השיעי האזארה, שקיבלו בדצמבר רובי קלשניקוב ושכר של 6 חודשים כדי שיפעלו בתור מיליציה פרו־ממשלתית, מיהרו לעבור לצד המורדים בקירבת העיר גאזני.

אנשי השבטים גם כיוונו את הכוחות האפגאניים, כ־15 בדצמבר, הצטרפו 250 חיילים אפגאניים אל המורדים.

עוד מסרו הדיפלומטים כי כוחות סובייטים הפציצו באזורים במרכז קנדאהאר ב־31 בדצמבר לאחר שחייל סובייטי נהרג שם באש צלפים, ביום השנה השישי לפלישה הסובייטית לאפגאניסטן. (רויטר־עתי"ם ע"צ)

בביירות נמשכו בסוף השבוע הקרבות בין המורדים היריבים, בעוד אלי חובייקה נאלץ לגלות לפאריס. לפי פרסומים של מוסלמיים היה המאבק נגד חובייקה פרי תכנון ישראלי כדי לחלץ את ג'ומאייל מן הסבך. צילום איי.אף.פי.

2000 פליטים ממזרח אירופה קיבלו מיקלט ביוגוסלביה

בלגרד.— כ־2000 פליטים מהגוש הסובייטי ביקשו אשתקד מיקלט ביוגוסלביה. יותר ממחצית מביניהם היו רומנים, שנמלטו מתנאי החיים הקשים בארץ מולדתם — נמסר ע"י האו"ם.

בסך הכל זכו 1932 פליטים מ־7 מדינות הגוש הסובייטי ומאלבניה להגנה של נציבות הפליטים העליונה של האו"ם בבלגרד ב־1985 ביניהם 1126 רומנים.

דיפלומטים אמרו כי מספרם הגבוה של הרומנים — שרובם נכנסו שלא כחוק ליוגוסלביה לאחר ששחו קילומטר וחצי כדי לחצות את נהר הדנובה, לעיתים תחת אש מצד שומרי הגבול — משקף את האכזבה הגוברת ההולכת מתנאי החיים הקשים ברומניה.

יצויין כי יוגוסלביה אינה חברה בברית וארשה, והיא משמשת נתיב בריחה ראשי ממזרח אירופה למערבה.

בשנת 1984 ברחו ליוגוסלביה 2686 פליטים מהגוש המזרחי ומאלבניה, מהם 1212 רומנים.

אחרי הרומנים היו הצ'כים את הקבוצה הגדולה ביותר של עריקים — 681. הללו ערקו בשעה שערכו טיולי תיירות ביוגוסלביה.

לפי הסיכומים בורחים הרומנים ליוגוסלביה בקצב של יותר מ־6 ליום.

יוגוסלבים החיים לאורך הגבול, אומרים כי רומנים רבים החוצים את הדנובה בשחיה או פשוט נסחפים עם הזרם, כשהם מחזיקים בצמיגי מכוניות — עושים זאת תחת אש של שומרי הגבול הרומנים. (רויטר־עתי"ם)

חבר פרלמנט גרמני "התנצל" על הערות אנטישמיות

בון — חבר הפרלמנט המערבי־גרמני הרמן פלצר, מהמפלגה הנוצרית הסוציאלית, שהשמיע הערות אנטישמיות, התנצל ביום חמישי וחזר בו מדבריו, בדיון בפרלמנט המערבי גרמני על פיצויים לקורבנות הנאצים.

"אני מצטער על דברי, אני חוזר בי מהם ואני מתנצל בפני האנשים הנוגעים בדבר", הכריז.

פלצר אמר ב־6 בינואר, כי נראה שהיהודים תמיד מופיעים כאשר הכסף מצלצל בקופות הגרמניות". הוא אמר זאת בעקבות תביעה של עובדי כפיה יהודים לשעבר לקבל פיצויים מהתאגיד התעשייתי "פליק" שבמפעליו נאלצו לעבוד בימי הנאצים.

"הירוקים" בגרמניה דחו ברית עם קדאפי

בון, — מפלגת "הירוקים" במערב גרמניה הודיעה כי היא דוחה הצעה של שליט לוב מועמר קדאפי לקיים ברית עם מפלגה זו הדוגלת בשמירה על איכות הסביבה.

צירת "הירוקים" בבונדסטאג אנה מארי בורגמן מסרה כי קדאפי הציע למפלגתה "ברית עם לוב" אולם "הירוקים" דחו את ההצעה מאחר וברית כזאת אינה רצויה והיא חסרת משמעות, אמרה.

יחד עם זאת אמרה בורגמן כי אין עדויות מהימנות כי לוב מעורבת בהתקפות הטרור הרצחניות.

המשטר הקומוניסטי בבולגריה אסר השמעת מוסיקה מערבית

בלגרד. — המשטר הקומוניסטי בבולגריה אסר השמעת מוסיקה מערבית במקומות בילוי במדינה זו כחלק מן המסע האידיאולוגי לקראת ועידת המפלגה הקומוניסטית הבולגרית — מסרו כאן דיפלומטים ממדינות המערב.

בצו ממשלתי מפורט אשר הופיע בבטאון הקומוניסטי הבולגרי נאמר כי מותר להשמיע רק מוסיקה מקורית בולגרית או מוסיקה שמקורה במדינות קומוניסטיות.

מורדי אריתריאה: השמדנו 40 מטוסים אתיופיים

פריס, — דובר של החזית העממית לשחרור אריתריאה הכריז בפריס, כי ארגונו השמיד ביום שלישי בערב 40 מטוסים צבאיים אתיופיים בבסיס אסמארה, בפעולת קומנדו לילית.

הדובר אמר כי הקומנדו הצליח לחדור דרך מערך ההגנה שמסביב לנמל התעופה של אסמארה, בירת מחוז אריתריאה, ולהשמיד יותר מ־40 מטוסים צבאיים. אנשי הקומנדו גם השמידו 20 אחוז ממאגרי הדלק והתחמושת.

אירן ערכה חיפושים אחר נשק באניות של ארה"ב ובריטניה

וושינגטון. — הבית הלבן הודיע כי לחיל הים האירני לא היתה סיבה לעצור אנית סוחר אמריקאית בקירבת המפרץ ולערוך בה חיפושים, וכי צעד כזה עלול לעורר מצב מסוכן.

דובר הנשיא לארי ספיקס אמר כי מימשל רייגן רואה בתקרית זו שהיתה ביום ראשון תופעה מעוררת דאגה חמורה.

אנשי קומנדו ימיים של אירן עצרו את האניה "פרזידנט טיילור" בת 27,000 הטונות במים בינלאומיים במפרץ עומאן. היתה זו תקרית ראשונה מסוגה לגבי אניה אמריקאית מאז פרצה מלחמת אירן־עירק לפני חמש שנים.

מלונדון נמסר כי אנשי קומנדו של חיל הים האירני עלו ביום ראשון על אנית סוחר בריטית, "בארבר פרסוס", ליד חופי עומאן, וערכו בה חיפושים אחר נשק שנועד לעירק.

אנשי הקומנדו התנצלו בפני רב החובל של האניה, לאחר שלא מצאו נשק כל שהוא בספינה. (ער וע"צ)

נשק סובייטי לג'ונבלאט — סיוע צבאי מאירן

פאריס. — נשק רב הגיע לא מכבר לנמל חלדה הדרומית לביירות, הנמצא בשליטת המפלגה הפרוגרסיבית הסוציאליסטית. 3 ספינות נושאות דגל בולגרי פרקו ציוד נשק כבד שהגיעו לכוחות ואליד ג'ונבלאט ישירות ממוסקווה, מבלי לעבור דרך סוריה — כך מוסר העתון "טליעה ערביה" הפאריסאי.

ג'ונבלאט קיבל את הנשק תמורת ההגנה שנתן לשגרירות הסובייטית בביירות לאחר שיחרור בני הערובה הסובייטיים בנובמבר 85. תנועת "אמל" ומנהיגה נביה ברי הביעו חשש מעסקת הנשק הסובייטית עם הסוציאליסטים. האחראי מטעם התנועה על הבטחון בביירות קבלאן קבלאן נפגש בעניין זה עם סגן נשיא סוריה עבד אלחלים חדאם וזה הבטיחו לו שדמשק לא תרשה עליונות של כוחות ג'ונבלאט על "אמל". הוא הבטיח לספק נשק לתנועת "אמל", שהתלוננה על מחסור בנשק, זאת למרות שהיא הוכיחה את כוחה במערב ביירות.

הממשלה הבריטית התייצבה להגן על שר התעשיה בפרשת "ווסטלנד"

לונדון.— הממשלה השמרנית בבריטניה התלכדה סביב שר התעשיה ליאון בריטן על אף הידיעות שנפוצות לפיהן הוא ניסה לכפות על חברה בריטית לוותר על הצעת הבראה לחברת "ווסטלנד" יצרנית המסוקים היחידה בבריטניה שנקלעה לקשיים פיננסיים.

בריטן שנבגר על לחץ לפיטוריו לאחר שהואשם כי ניסה להסום תוכנית הבראה אירופית של "ווסטלנד" והעדיף את ההצעה של חברת "סיקורסקי" האמריקאית במשותף עם "פיאט" האיטלקית, קיבל סיוע הרוב בפרלמנט בהצבעה על דרישת האופוזיציה להקמת ועדת חקירה. ההצעה נדחתה.

מיום ליום

☆ ראי שם וראי פה...

נשיא המדינה, מר חיים הרצוג, בדברו בפני כינוס העתונאים היהודיים שנערך בירושלים, עמד על סילוף תדמיתה של מדינת ישראל בכלי התקשורת בעולם, כאשר אלה מעוותים את המציאות, מגדילים כל אירוע קטן וחסר חשיבות המתרחש בה, ובעיקר שהוא נוגע, בעוד שאירועים חיוביים מוצנעים ומוסתרים כמעט לגמרי.

אלא שמר הרצוג לא היה צריך לשם המחשת הראי העקום של אלה להרחיק כל כך לחו"ל, הוא יכול היה להציג את דמותה של התקשורת הישראלית, כיצד היא נוהגת ופועלת, ובמיוחד מה שהיא מעוללת ליהדות הדתית והחרדית בדרך ההכללה של קשירת מעשי בודדים בציבורים שלימים, או שהיא בודה עלילות שאין להן יסוד ושחר, ואולי כדאי היה שיבדוק אפילו את עצמו, איך הוא מגיב בחומרה וללא כל פרופורציה כאשר מתפרסם משהו שאיננו כשורה ביהודי חרדי, ובה בשעה — רחוק מלהגיב על ונדאליזם חילוני. לכולנו זכור כיצד ובאיזה סגנון הגיב כאשר הוצאה מהקבר גופת הנוצריה שנקברה במירמה בבית עלמין יהודי, תגובה שלא נשמעה ממנו כאשר נמסר על החילול הוונדאלי של קבר הגרי"ש רושינסקי זצ"ל.

"הצדק מתחיל מבית", צריכים לתקן עוד הרבה מאד בכלי התקשורת של עצמנו בטרם הולכים להטיף מוסר לאחרים, אך אולי דרך הראי העקום והמסולף של התקשורת בעולם אפשר לראות כמה מכוער הוא הראי המסלף של התקשורת הישראלית, ובוודאי היה שמר הרצוג יהרהר מעט בביזיון הזה...

☆ למי הסמכות להוזיל?

שרי האוצר והתקשורת, מר מודעי ומר שחל, נמצאים ביניהם בויכוח מתמיד בכל הנוגע לסמכות הנתונה למי שמחזיק בידו תיק האנרגיה, וקצת תמוה הדבר כאשר מר מודעי הוא הרואה הקשה למר שחל, לאחר שהוא עצמו החזיק בתיק זה במשך כמה שנים, וככל הזכור — לא היה אז וותרן על הסמכות המופקדת בידו.

מר מודעי חולק על זכותו של מר שחל להוזיל את מחירי הדלקים. זה האחרון הודיע בסוף השבוע שעבר, בניגוד לדעת שר האוצר, על ההוזלה, ומר מודעי יצא חוצץ נגד זה, בטענו, כי ההוזלה אינה עומדת בתיאום עם צרכי המדיניות הכלכלית. מר שחל סבור, כי הוזלת המחירים בחו"ל מחייבת הורדת המחירים גם כאן, ואגב כך הוא מבהיר בצורה נחרצת כי הסמכות היא בידו, כשהוא נעזר בחוות־דעת של היועץ המשפטי, אך כפי שנמסר, החליט אבן התכנסה בהשתתפות איש אחד בלבד, שר האנרגיה, וזו החליטה יפה אחד על ההוזלה...

נימוקו של שר האנרגיה נשמע הגיוני, שהרי כשם שגבו מאתנו מחיר גבוה כאשר מחירי הדלק בעולם עלו, כך צריכים להוזיל אותם כאשר הם יורדים. נימוק מר מודעי הוא, כי יש לווסת את מחירי הדלק לפי שיקולים נוספים של המדיניות הכלכלית. בכל מקרה, חשוב היה כי הממשלה תקבע נהלים תקינים בנושא ותמנע את ההתנצחות החוזרת בין שני שרים בפומבי. ממשלה צריכה לפעול בצורה מתואמת ולא בדרך של מריבות ברחוב.

☆ עוד ליבראלים

הריבוי הליבראלי עומד ביחס הפוך למידת תוכן־יהדותה מה שטמון מאחורי מושג או הגדרה זו. איש אינו יודע בדיוק מה היא ה"אידיאולוגיה" של אלה, אך מאז חדרו אלה למפה המפלגתית — כבר ידענו והכרנו כמה וכמה גלגולים שלהם: מפלגה ליבראלית, ליבראלים עצמאיים ועתה — "המרכז הליבראלי", כשאיש לא יודע מה הם באים לחדש לנו.

המפלגה הליבראלית הראשונה נוצרה באמצעות הרכבה של מפלגת הציונים הכלליים שהתאחדה עם המפלגה הפרוגרסיבית. תוך זמן קצר ביותר נוצר פילוג בין אלה והפרוגרסיבים הפכו להיות לע"ץ. מפלגה שהתפוררה לגמרי תוך מספר שנים. עתה נוצר פילוג גם במפלגה הליבראלית הגדולה יותר. פלג שמתנגד למדיניות ראשי המפלגה ובעיקר לצעדי האיחוד עם "חרות" — החליט להקים מפלגה חדשה, תחת השם "המרכז הליבראלי", ומה שידוע עליו הרי הם שמות כמה אישים כמו שלמה להט, ראש עירית ת"א, יצחק ברמן שכיהן כיו"ר הכנסת וכשר בממשלה, אריה דולצ'ין, יו"ר הנהלת הסוכנות היהודית, יחזקאל פלומין ועוד מספר אישים.

במה מתכוונים אלה לצאת לציבור, כדי להצדיק את היומרה שהם מסוגלים לגבש תמיכה כלשהי? הם יכולים רק לעגות על דרך השלילה, כי אין להם פחות ממה שיש לחבריהם שנשארו במסגרת הקודמת...דבר אחד כבר ידוע מראש, כי הם יהיו יותר אנטי־דתיים מאשר המסגרת הקודמת, כשגם זו ידועה בעמדותיה בתחום זה, וכבר הספיקו להבריז שיתמכו במתן זכויות לריפורמים וקונסרבטיבים...

☆ שאלה מפוכחת

בין שמות המתנגדים להקמת מרכז המיסיון המורמוני בירושלים, התבלט לאחרונה אלי בן־גל מקיבוץ אורנים של "השומר הצעיר", דבר שעורר פליאה רבה, הכיצד מגיע איש מקיבוץ שמאלני כזה להצטרף ללוחמים נגד המיפגע המסוכן הזה? כלום אינו חושש שיוקיעו לו בקיבוצו על "חריג" כגון זה, של השתתפות במאבק בה "קלריקלי", העומד בסתירה לכל הרשעות שלהם?

אכן, מסתבר כי הוא זוכה לעקיצות לא מעטות. מהן גם מעל דפי "על המשמר", אלא שהוא אינו טומן ידו בצלחת ומשיב לתוקפיו. מתגובתו מתברר, כי לא מדובר במישהו שמגלה סימנים של חזרה בתשובה, אלא שהוא מסוגל עדיין להשקיף על ענין בלי "ירוקאות" של להכעיס, כי מפני שיהודים שומרי תורה אומרים משהו, מוכרחים לומר דוקא את ההיפך. בין היתר, הוא מציג בתגובתו את האבסורד העולה מתמיכת השמאל במורמונים, והוא כותב: "יש משהו משעשע בהתגייסות השמאל למען תובעת מסירת קרקע. ממנה נשלו משפחות ערביות, דוקא לכת נוצרית קיצונית בימין הגוש האמריקני — בגלל שזה מרגיז את הרבי מגור"...

אכן, ניתן להציג את השאלה כלפי כל הדימי ומי שנתנו ידם לרפד למורמונים את כל הדרך הארוכה בהשגת הרשיונות והאישורים למיזמתם, אבל יש בדברי בן־גל שאלה אתגר במיוחד כלפי ראש עירית ירושלים, מר קולק, הידוע כמגן הערבים: מה דעתו על האשמה כי מדובר בקרקע שערבים נשלו ממנה? מילא, שהוא אוטם אוזניו למחאות הציבור החרדי, אבל כיצד זה הוא מסייע בנישולם של ערבים?!...

☆ בושנו מכל עם

מקימי תועבת האוטובוסים המשוכללות, אלה שעוררו את הסערות בתמונות התועבה שלהם — יצרו את הרושם כאילו המציאו איזו המצאה עולמית חדשה, אלא שמי שמבקר במדינות אחרות, בעיקר באירופה, מגלה כי "הפטנט" קיים גם שם, אבל בהבדל היחיד, המשמעותי והמרגיז גם יחד, כי שם, במדינות הגויים, לא מעלים על הדעת לבער את הסביבה בתמונות של פריצות, כפי שעושים זאת כאן.

אדם מישראל הנמצא בתחנות רכבת גדולות אם באמריקה ואם באירופה, או ממתין בתור בתחנות של אוטובוסים, מגלה, כי הגויים מסוגלים לעשות פרסומת טובה לסחורתם ולמרכולתם בלי להשתמש באמצעי הגס של תמונות תועבה, והם עושים זאת בעיקר בתמליל או בדיאגרמות, ויש לשער שהם עושים גם עסקים טובים, בעוד שאצלנו, דבר ראשון פונים לזול ולגס, כאילו אי־אפשר לדבר לאנשים ולהשיג את התעניינותם, אלא אם כן יורדו לדאגה בהמית בצורה שאפילו אצל הגויים איננה קיימת.

אכן, בושנו מכל עם, המסלף הוא כי הפרסומאים הללו כופים את עצמם גם על ציבור החילוני. באחד העתונים מוצאים אנו בימים אלה תגובה חריפה ביותר ל"סגנון" המאוס הזה. כותבת שם אחת הקוראות: "הפרסומת הזו בעיני לא רק גסה, אלא גם משפילה מאד את האשה, ומי יודע, האם פרסומת כזו בציבור הדרכים אינה מגרה וגורמת לנטיות לפשע. האם המפרסמים יכולים ומורשים להציג כל פרסומת שעולה ברעיונם מבלי לחשוב ולהתחשב ברגישות הציבור? האם אנחנו חסרי אונים נוכח עלבון זה?".

☆ "הגיגות" שכזו

עמוס קינן עשה ב"ידיעות אחרונות" מעשה שהוא כולו בריונות־עט, הגם שהוא בא למחות על "אלימות, סילוף זדוני, מירמה והטעיה", האשמות חמורות שכולן כאחת באות לידי ביטוי בכתובה שלו.

הוא נטפל לר' אברהם הלר, בעל הדפוס "והל אור" בירושלים, שכאילו בהדפיסו חוברת של כתב־עת לנוער השמיט בהערמה קטע של כפירה, בלי לספר על כך ותוך טשטוש הדבר בתוספת דברי־הקשר מתאימים. והאמת היא, כי הוא התנה מראש עם המו"ל כי לא ידפיס דברים בניגוד לדעת התורה, וכאשר מצאו את הקטע האמור הודיע כי לא ידפיסהו, לא הוסיפו מלה או אות אחת לטכסט המקורי, כך שלא היתה כל מירמה או הטעיה.

קינן כתב, איפוא, את כל ההגדרות הנכונות, אבל פשוט הפנה אותן לכתובת הלא־נכונה. לא לבעל הדפוס החרדי יש לקשור את "כתרים" הללו, אלא לו עצמו, כי אכן הוא ולא אחר עוסק באלימות־עט, הוא המסלף בצורה זדונית את העובדות, הוא העושה מירמה והטעיה, כשהוא "קוטף" מצד אחד גירסה מסולפת ולא פונה לצד השני כדי לשמוע מה הוא אומר, וכאשר על סמך דברי צד אחד הוא יוצא "לקבוע" מי נוהג באלימות — הרי שהאלימות היא כל כולה שלו, ורק שלו.